

บทบาททางการเมืองของเจ้า เสี้ยวผิง ค.ศ.1949 -1997

สารนิพนธ์
ของ
พศวีร์ เทียบคุณ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์
กันยายน 2548
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๑๒๓.๒๕๑

๓๗๕๖๗

๕.๒

บทบาททางการเมืองของเจ้า เสี้ยวผิง ค.ศ. 1949 - 1997

บทคัดย่อ

ของ

พัศวีร์ เทียบคุณ

/

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์
กันยายน ๒๕๔๘

๒๒๘๒๒๑

พศวีร์ เทียบคุณ. (2548). บทบาททางการเมืองของเต็ง เสี่ยวผิง ค.ศ.1949-1997. สารนิพนธ์
กศ.ม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อาจารย์ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์มาลินี ประเสริฐธรรม,
อาจารย์ศิริพร ดาบเพชร.

สารนิพนธ์นี้มุ่งศึกษาเรื่องบทบาททางการเมืองของเต็ง เสี่ยวผิง ระหว่างค.ศ.1949-1997 ซึ่ง
เต็ง เสี่ยวผิง เป็นผู้นำทางการเมืองที่มีบทบาทสำคัญคนหนึ่งในการปกครองสาธารณรัฐประชาชนจีน
เขาเป็นหนึ่งในสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่แนวความคิดของพรรค
และต่อสู้ทางการเมืองและการทหารจนทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนสามารถสถาปนาสาธารณรัฐ
ประชาชนจีนได้สำเร็จ เต็ง เสี่ยวผิงจึงได้ก้าวขึ้นมามีบทบาททางการเมืองร่วมกับผู้นำจีนคนอื่นๆใน
การบริหารประเทศ และมีบทบาทสำคัญในเหตุการณ์ทางการเมืองต่างๆ เช่น เป็นผู้หนึ่งที่สนับสนุน
เหมา เจ๋อตง ในการใช้นโยบายก้าวกระโดดไกล แต่เมื่อนโยบายดังกล่าวล้มเหลว เต็ง เสี่ยวผิง ได้
ร่วมกับ หลิว เซาจี แก้ไขข้อผิดพลาด ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาของทั้งสองทำให้เหมา เจ๋อตงไม่พอใจจน
ต้องกลายเป็นศัตรูทางการเมืองของเหมา เจ๋อตง เป็นเหตุให้ถูกปลดออกจากอำนาจทางการเมือง
แต่เนื่องจาก เต็ง เสี่ยวผิง เป็นบุคคล ที่มีความสามารถทำให้ถูกเรียกตัวกลับมาทำงานเพื่อพรรคและ
เพื่อชาติอีกครั้ง และเต็ง เสี่ยวผิง ได้ช่วยเหลือบรรดาสมาชิกอาวุโสทั้งหลายทั้งในช่วงปลายและช่วง
หลังของการปฏิวัติวัฒนธรรม ซึ่งต่อมาบรรดาสมาชิกพรรคอาวุโสเหล่านี้ได้สนับสนุนให้ เต็ง เสี่ยว
ผิง กลายเป็นผู้นำจีน ถึงแม้จะไม่มีตำแหน่งสูงสุดทางการเมืองแต่ก็เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเขา
เป็น ผู้นำที่แท้จริง ในฐานะผู้นำจีน เต็ง เสี่ยวผิง ได้นำนโยบายปฏิรูปต่างๆ มาใช้ เช่น นโยบายสี่ทัน
สมัย นโยบายเปิดประเทศ นอกจากนี้ยังได้ทำการปฏิรูปพรรคคอมมิวนิสต์จีน และจัดระเบียบการ
สืบทอดอำนาจภายในพรรคอย่างเป็นระบบ ผลจากนโยบายปฏิรูปต่างๆ ของเต็ง เสี่ยวผิงได้ทำให้การ
สืบทอดอำนาจภายในพรรคเป็นไปอย่างเป็นไปอย่างราบรื่น จีนมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว
ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนดีขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้จีนมีบทบาทสำคัญในเวทีการเมืองโลก ซึ่ง
ทั้งหมดเป็นคุณูปการอย่างใหญ่หลวงที่ เต็ง เสี่ยวผิง ได้มอบไว้ให้แก่จีนและชาวจีน ในฐานะ "บิดา
ของการทำประเทศจีนให้ทันสมัย"

THE POLITICAL ROLE OF DENG XIAOPING, 1949 - 1997

AN ABSTRACT
BY
PASAVEE THIEBKHUN

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in History
at Srinakharinwirot University
September 2005

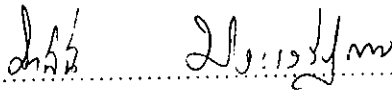
Pasavee Thiebkhun. (2005). *The Political Role of Deng Xiaoping; 1949-1997*.

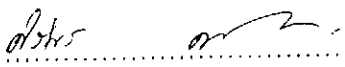
Master's Project, M.A. (Asian History). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor : Asst. Prof. Malinee Praserttham, Lecturer Siriporn Dabphet.

Master's Project studies the political role of Deng Xiaoping during 1949-1997. Deng Xiaoping was one of important political leaders of China. He was one of the Chinese Communist Party's members who had played a very important role in promoting the party's ideology and fighting politically and militarily so that the Chinese Communist Party was able to establish the People's Republic of China. He then stepped up politically, together with other leaders, in governing the country and played very important roles in various political events. For example, he supported Mao Zedong's Great Leap Forward policy. However, when the policy failed, he tried to solve the problems with Liu Shaoqi, resulting in his political conflicts with Mao Zedong which forced him to retire from his political offices. Nonetheless, since Deng Xiaoping was competent, he was called back to serve the party and the country again. In addition, at the end of the Cultural Revolution, he had helped many senior members of the party, so these members later supported him to become China's leader. Although, he didn't have the highest important position in government but people accepted him like the paramount leader. As China's leader of the second period, Deng Xiaoping employed different reform policies, such as the Four Modernizations and the opening up of the country. He also reformed the Chinese Communist Party and put the power transition system of the party in order. Consequently, the transition of power within the party become smooth. China has rapidly developed its economy, and the quality of life has gotten better. Lastly, Deng Xiaoping also made China important in world politics. These are all the great benefits that he gave to China as the "father of China's modernization".

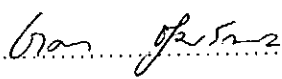
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการ
สอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

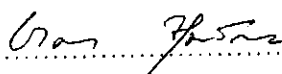

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มาลี ประเสริฐธรรม)

.....
(อาจารย์ ศิริพร ดาบเพชร)

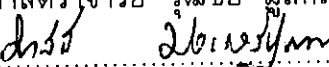
ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

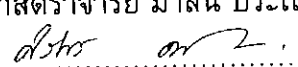

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ)

คณะกรรมการการสอบ

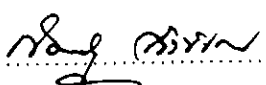

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ วุฒิชัย มุลสิลป)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มาลี ประเสริฐธรรม)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(อาจารย์ศิริพร ดาบเพชร)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะสังคมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติมา สังข์เกษม)
วันที่.../3...เดือน...๗...ค.ศ. 2548

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง สำหรับคณาจารย์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์มาลินี ประเสริฐธรรม และอาจารย์ศิริพร ดาบเพชรที่กรุณารับเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือตรวจ แก้ไขงานด้วยความห่วงใยจนกระทั่งสารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์วุฒิชัย มูลศิลป์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบสารนิพนธ์ ทั้งยังได้ให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์แก่งานวิจัยเป็นอย่างมาก

ขอขอบคุณน้องศุภรัตน์ เพชรสกุลวงศ์ และน้องประจักษ์ แป๊ะสกุล ที่ช่วยพิมพ์และตรวจสอบแก้ไขสารนิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด

ความดีหรือประโยชน์อันใดที่จะเกิดจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบอุทิศเพื่อทดแทนพระคุณ บิดามารดาและท่านอาจารย์สมัย เทียบคุณ ผู้ล่วงลับไปแล้ว

พศวีร์ เทียบคุณ

สารบัญ

บทที่

หน้า

บทนำ.....	ก
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	จ
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	จ
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	จ
วิธีการดำเนินการศึกษา.....	จ
แหล่งข้อมูล.....	จ
 1 บทบาททางการเมืองของเด็ก เสี้ยวผิงก่อนการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน...1	
สภาพการเมืองและปัญหาของจีนก่อนเด็กเสี้ยวผิง	
เข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีน.....	1
สภาพทางการเมืองจีนในยุคขุนศึก.....	2
การก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีน.....	3
ประวัติและบทบาททางการเมืองของเด็ก เสี้ยวผิงในประเทศฝรั่งเศส.....	4
การจัดตั้งแนวร่วมระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์จีน.....	7
บทบาททางการเมืองของเด็ก เสี้ยว ผิงในช่วงการกวาดล้างพรรคคอมมิวนิสต์จีน	
และการเดินทางทั่วโลก.....	9
บทบาททางการเมืองของเด็ก เสี้ยวผิงในแนวร่วมเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น.....	17
บทบาททางการเมืองของเด็ก เสี้ยวผิงในสงครามกลางเมือง (ค.ศ.1946–1949).....	23
 2 บทบาททางการเมืองของเด็ก เสี้ยวผิง ค.ศ.1949–1976.....	28
สภาพการณ์ทั่วไปหลังการสถาปนาประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน.....	28
บทบาทของเด็ก เสี้ยวผิง ในการปกครองภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน	
ค.ศ. 1949–1953.....	29
การจัดระเบียบและบัญญัติกฎหมาย.....	30
การฟื้นฟูเศรษฐกิจ.....	31
การปฏิรูปที่ดิน.....	32
บทบาทของเด็ก เสี้ยวผิงในองค์กรของรัฐ ค.ศ. 1952–1956.....	33
บทบาทของเด็ก เสี้ยวผิง ค.ศ. 1957–1966.....	38
เด็ก เสี้ยวผิงกับการต่อต้านขวา ค.ศ.1957-1958.....	39
บทบาทของเด็ก เสี้ยวผิงกับนโยบายก้าวกระโดดไกล ค.ศ. 1958–1965.....	41

สารบัญ(ต่อ)

บทที่

หน้า

2 (ต่อ)

ความขัดแย้งของผู้นำจีนจากนโยบายก้าวกระโดดไกล.....	50
บทบาทในการแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับโซเวียต.....	51
บทบาทของเติ้ง เสี่ยวผิงในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ หลังการใช้นโยบายก้าวกระโดดไกล.....	52
การปฏิวัติวัฒนธรรมและการตกจากอำนาจของเติ้ง เสี่ยวผิง (ค.ศ. 1966–1976).....	55
การกลับคืนสู่ตำแหน่งทางการเมือง ของเติ้ง เสี่ยวผิง.....	60

3 บทบาททางการเมืองของเติ้ง เสี่ยวผิง ค.ศ. 1976–1989.....	63
การกลับคืนสู่ตำแหน่งทางการเมืองของเติ้ง เสี่ยวผิง ค.ศ. 1978.....	63
บทบาททางการเมืองของเติ้ง เสี่ยวผิง ภายใต้นโยบายสี่ทันสมัย.....	67
การปฏิรูปภาคเกษตรกรรม.....	68
การปฏิรูปภาคอุตสาหกรรม.....	71
ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.....	76
ด้านการป้องกันประเทศ.....	77
นโยบายเปิดประตูประเทศเพื่อส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจของจีน.....	79
แนวทาง อุดมการณ์และนโยบายปฏิรูป.....	82
ปัญหาจากการปฏิรูปเศรษฐกิจภายใต้นโยบายสี่ทันสมัยของเติ้ง เสี่ยวผิง.....	84
ปัญหาที่เกิดจากอำนาจในการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลกลางลดลง.....	85
ปัญหาเงินเฟ้อ.....	85
ปัญหาการขาดแคลนสาธารณูปโภค.....	85
ปัญหาการขาดทุนของรัฐวิสาหกิจ.....	86
ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง.....	87
ปัญหาการอพยพและการเพิ่มจำนวนประชากรชาวจีน.....	87
ปัญหาการรับค่านิยมของต่างชาติ.....	88
ปัญหาความเหลื่อมล้ำในฐานะของเกษตรกร.....	89
ปัญหาความแตกต่างในด้านการกระจายรายได้ระหว่างเมืองและชนบท.....	89

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
แนวคิดและการปฏิรูปทางการเมืองของเต็ง เสี้ยวผิง ค.ศ. 1982-1985.....	89
การปรับปรุงคณะรัฐมนตรีแห่งรัฐ	90
การปรับปรุงคณะกรรมการที่ปรึกษาส่วนกลาง.....	90
การปรับปรุงคณะกรรมการกลาง	90
การปรับปรุงกรมการเมือง	91
การปฏิรูปด้านการศึกษา.....	91
เหตุการณ์ภายในจีนก่อนการเกษียณจากตำแหน่งของเต็ง เสี้ยวผิง (ค.ศ.1989).....	92
ความขัดแย้งของกลุ่มผู้นำจากการใช้นโยบายสี่ทันสมัย.....	92
การชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยของนักศึกษา ค.ศ. 1986	
นำไปสู่การปลด หู เย่าปิง.....	93
การเปลี่ยนแปลงผู้นำจีน ค.ศ. 1987-1988.....	95
วิกฤตการณ์เศรษฐกิจ ค.ศ. 1988.....	98
การชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน	
(เมษายน ถึง มิถุนายน ค.ศ. 1989).....	100
4 บทบาททางการเมืองของเต็ง เสี้ยวผิง ค.ศ. 1989-1997.....	103
การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังเหตุการณ์เทียนอันเหมิน.....	103
ด้านการเมือง.....	103
ด้านเศรษฐกิจ.....	106
บทบาทของเต็ง เสี้ยวผิงภายหลังเหตุการณ์เทียนอันเหมิน (ค.ศ. 1989-1997).....	108
บทบาทและแนวคิดของเต็ง เสี้ยวผิงในด้านต่างประเทศ.....	108
บทบาทและแนวคิดทางด้านเศรษฐกิจของเต็ง เสี้ยวผิง.....	110
บทบาททางการเมืองของเต็ง เสี้ยวผิง.....	111
5 บทสรุป.....	121
บรรณานุกรม.....	125
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	133

บทนำ

เติ้ง เสี่ยวผิง (Deng Xiaoping, ค.ศ. 1904-1997) เป็นผู้นำรุ่นที่สองของสาธารณรัฐประชาชนจีนและถือว่าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ที่ทำงานรับใช้พรรคยาวนานที่สุดในโลก¹ สำหรับชีวิตทางการเมืองของ เติ้ง เสี่ยวผิง เขาถูกปลดจากตำแหน่งถึง 3 ครั้ง แต่สามารถกลับคืนสู่อำนาจและดำรงตำแหน่งที่สำคัญกว่าเดิมทุกครั้ง² เติ้ง เสี่ยวผิงได้เข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนในยุโรปและได้เดินทางไปศึกษาทฤษฎีมาร์กซ์ที่สหภาพโซเวียตใน ค.ศ. 1926 หลังจากนั้นได้เดินทางกลับสู่ประเทศจีนใน ค.ศ. 1927 โดยทำงานให้กับพรรคคอมมิวนิสต์จีนในการต่อต้านพรรคก๊กมินตั๋ง เนื่องจาก เติ้ง เสี่ยวผิง เห็นด้วยกับแนวความคิดของเหมา เจ๋อตง (Mao Zedong, ค.ศ. 1893-1976) ซึ่งขัดแย้งกับแนวความคิดของสมาชิกพรรคฝ่ายสหภาพโซเวียตที่มีอำนาจภายในพรรค จึงทำให้ใน ค.ศ. 1933 เติ้ง เสี่ยวผิง ถูกปลดตำแหน่งและส่งไปทำงานที่อื่น³

ใน ค.ศ. 1934 เจียง ไคเชก (Chiang Kaishek, ค.ศ. 1887-1975) ได้ทำการปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างหนัก จนทำให้พรรคคอมมิวนิสต์รวมทั้ง เติ้ง เสี่ยวผิง ต้องเคลื่อนย้ายออกจากฐานที่มั่นที่มณฑลเจียงซี (Jiangxi) เดินทางทางไกลไปยังที่มั่นใหม่ในมณฑลชานซี (Shaanxi) โดยในระหว่างการเดินทางไกลพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ประชุมกันที่เมืองจุนอี้ (Junyi) มณฑลกุ้ยโจว (Guizhou) ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1935 จากการประชุมครั้งนี้ เหมา เจ๋อตงได้เป็นผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีน ส่วน เติ้ง เสี่ยวผิง ได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าฝ่ายโฆษณาชวนเชื่อ

ในช่วงสงครามต่อต้านญี่ปุ่น (ค.ศ. 1937-1945) และสงครามกลางเมือง (ค.ศ. 1945-1949) เติ้ง เสี่ยวผิง ได้ดำรงตำแหน่งกรรมการการเมืองประจำกองพลที่ 129 ซึ่งมี หลิว ป๋อเจิง (Liu Bochong, ค.ศ. 1892-1969) เป็นผู้บัญชาการ เติ้ง เสี่ยวผิง ได้ร่วมรบเคียงบ่าเคียงไหล่กับผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนคนอื่นๆ จนสามารถโค่นล้มรัฐบาลก๊กมินตั๋งได้สำเร็จใน ค.ศ. 1949

หลังการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949 เติ้ง เสี่ยวผิง ได้รับมอบหมายให้บริหารงานปกครองเขตตะวันตกเฉียงใต้ และใน ค.ศ. 1952 เขาได้รับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม นอกจากนี้ยังได้รับแต่งตั้งเป็นเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีน และเป็นสมาชิกของคณะกรรมการการเมืองซึ่งถือว่าเป็นองค์กรสูงสุดของพรรค⁴

¹ ริชาร์ด อีแวนส์. (2540) *เติ้ง เสี่ยวผิง ผู้รังสรรค์จีนยุคใหม่*. แปลโดย ดร.ณิ แสงลิ่ว. หน้า 35.

² ทวีป วรติลก. (2536). *ชีวิตและงาน 30 ผู้นำคนสำคัญของโลก*. หน้า 61.

³ วุฒิชัย มูลศิลป์. (2542). เติ้ง เสี่ยวผิง กับการทำประเทศจีนให้ทันสมัย. *วารสารประวัติศาสตร์*. หน้า 27.

⁴ บุญศักดิ์ แสงระวี. (2529). *เติ้ง เสี่ยวผิง ชีวิตและการต่อสู้*. หน้า 243-245.

ในทศวรรษ 1960 จีนประสบปัญหาเศรษฐกิจอย่างหนัก เนื่องจากความผิดพลาดของพรรคคอมมิวนิสต์จีนภายใต้การนำของเหมา เจ๋อตง ในการดำเนินนโยบายก้าวกระโดดไกลและระบบคอมมูน¹ หลิว เซาฉี (Liu Shaoqi, ค.ศ. 1898-1969) และ เต็ง เสี่ยวผิง ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้ เหมา เจ๋อตง ไม่พอใจ และตอบโต้ด้วยการรณรงค์ปฏิวัติวัฒนธรรม (Cultural Revolution, ค.ศ. 1966-1976) ทำให้หลิว เซาฉี และ เต็ง เสี่ยวผิง ถูกวิพากษ์วิจารณ์และถูกปลดออกจากตำแหน่งหมดอำนาจทางการเมือง

ภายหลัง หลิน เปียว (Lin Biao, ค.ศ. 1907-1971) ผู้ดำรงตำแหน่งทายาททางการเมืองของเหมา เจ๋อตง เสียชีวิต เนื่องจากพยายามก่อการรัฐประหารโค่นล้มอำนาจ เหมา เจ๋อตง ไม่สำเร็จ และ เสียชีวิตเนื่องจากเครื่องบินตกขณะหลบหนีไปยังสหภาพโซเวียต² ประกอบกับ โจว เอ็นไหล (Zhou Enlai, ค.ศ. 1899-1976) ล้มป่วยด้วยโรคมะเร็ง ทำให้ เหมา เจ๋อตง ตัดสินใจเรียกตัว เต็ง เสี่ยวผิงกลับมาช่วยบริหารประเทศ³

ใน ค.ศ. 1972 เต็ง เสี่ยวผิง ได้กลับคืนสู่อำนาจทางการเมืองอีกครั้ง โดยได้ตำแหน่งในคณะกรรมการกิจการทหาร และเป็นรองนายกรัฐมนตรีคนที่ 1 ในการกลับมามีอำนาจในครั้งนี้ เต็ง เสี่ยวผิง ได้เร่งสร้างอำนาจของตนในพรรค ในรัฐบาล และในกองทัพ ด้วยการสนับสนุนของนายกรัฐมนตรีโจว เอ็นไหล ที่ได้มอบหมายให้เต็ง เสี่ยวผิง จัดทำร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจระยะ 10 ปี (ค.ศ. 1976-1985) ซึ่งปรากฏว่าร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับนี้ ได้สร้างความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่าง เต็ง เสี่ยวผิง กับ แก๊ง 4 คน

กลุ่มแก๊ง 4 คน โจมตี เต็ง เสี่ยวผิง อยู่ตลอดเวลาจนทำให้ เหมา เจ๋อตง ไม่ไว้วางใจ เต็ง เสี่ยวผิง และปลด เต็ง เสี่ยวผิง ออกจากตำแหน่งทุกตำแหน่งภายหลังการอสัญกรรมของ โจว เอ็นไหล ใน ค.ศ. 1976 และได้แต่งตั้ง ฮว่า กว๋อเฟิง (Hua Guojeng, ค.ศ. 1912-) เป็นนายกรัฐมนตรี และเป็นทายาททางการเมืองของตน

ภายหลังการอสัญกรรมของเหมา เจ๋อตง ใน ค.ศ. 1976 ฮว่า กว๋อเฟิง ได้รับการสนับสนุนจากกองทัพปลดปล่อยประชาชน (People's Liberation Army – PLA) และสมาชิกอาวุโสภายในพรรคที่สนิทสนมกับ เต็ง เสี่ยวผิง ทำการจับกุมแก๊ง 4 คน แม้ว่า ฮว่า กว๋อเฟิง จะเป็นทายาททาง

¹วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2525). เศรษฐกิจสาธารณรัฐประชาชนจีน. หน้า 24.

²ริชาร์ด อีแวนส์. (2540). เล่มเดิม. หน้า 250-251.

³เต็งหยง. (2546). เต็ง เสี่ยวผิง ว่าด้วยการปฏิวัติวัฒนธรรมและเค้าโครงความคิดเศรษฐกิจจีนใหม่. แปลโดย สุขสันต์ วิเวกเมธากร. หน้า 223.

แก๊ง 4 คน ประกอบด้วย เจียงชิง (Jiang Qing, ค.ศ. 1914-1991) หวัง หงเหวิน (Wang Hongwen, ค.ศ. 1934-1992) เหยา เหวินหยวน (Yao Wen yuan, ค.ศ. 1932-) และ จาง ชุนเฉี่ยว (Zhang Chunqiao, ค.ศ. 1917-).

การเมืองของ เหมา เจ๋อตง แต่ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ในการบริหาร หรือด้านอำนาจบารมี ตลอดจนฐานสนับสนุนอำนาจของเขาเมื่อเปรียบเทียบกับแล้วยังสู้ เต็ง เสี่ยวผิงไม่ได้¹ ดังนั้น ใน ค.ศ. 1977 เต็ง เสี่ยวผิงจึงได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี รองประธานพรรค รองประธานคณะกรรมการกิจการทหาร และหัวหน้าฝ่ายในกองทัพปลดปล่อยประชาชน²

จากการประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีน ชุดที่ 11 วันที่ 18-22 ธันวาคม ค.ศ. 1978 ซึ่งได้มีการลงมติยกเลิกนโยบายตามความคิด เหมา เจ๋อตง นั้น นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำทางการเมืองอย่างแท้จริงของ เต็ง เสี่ยวผิง แม้ว่า ฮว่า กว๋อเฟิงยังคงอยู่ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและประธานพรรค และหลังจากนี้ เต็ง เสี่ยวผิง ได้พยายามเสนอคนของตนเข้าดำรงตำแหน่งสำคัญๆ เช่น ตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีน ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และตำแหน่งประธานาธิบดีซึ่งเป็นตำแหน่งประมุขของประเทศ จนทำให้ฮว่า กว๋อเฟิง ลาออกจากตำแหน่งทางการเมืองทุกตำแหน่งในปีต่อมา³

ภายใต้การนำของเต็ง เสี่ยวผิง ซึ่งได้ยึดหลักการ “ปรับเปลี่ยน ปฏิรูป ปรับปรุง และ ยก ระดับให้สูงขึ้น”⁴ ทำให้เต็ง เสี่ยวผิง ได้นำนโยบายสี่ทันสมัย (Four Modernization) ของ โจว เอ็นไหล มาพัฒนาประเทศทางด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การป้องกันประเทศ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งใช้นโยบายเปิดประเทศ (Open Door Policy) เพื่อรับการลงทุนจากต่างชาติ เต็ง เสี่ยวผิง ได้สร้างความสำเร็จอันสำคัญไว้ 2 ประการด้วยกัน คือ การนำเงินให้ก้าวไปบนเส้นทางการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และนำเงินเข้าสู่บทบาทสำคัญในเวทีระหว่างประเทศ โดยระหว่าง ค.ศ. 1978-1979 เต็ง เสี่ยวผิง ได้เดินทางไปเยือนประเทศต่างๆ และเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ. 1979 ทำให้จีนกลับมามีบทบาทในเวทีโลกอีกครั้ง

ใน ค.ศ. 1985 เต็ง เสี่ยวผิง เริ่มวางมือในฐานะเป็นผู้นำของจีนมาเป็นผู้ควบคุมดูแลและให้คำปรึกษาในการบริหารประเทศอยู่เบื้องหลัง⁵ แม้ว่าเขาได้ลาออกจากตำแหน่งทางการเมืองต่างๆ แต่เขายังเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ในขั้นสุดท้ายเสมอเขาจึงกลายเป็นผู้นำโดยทางพฤตินัยซึ่งมีความสำคัญ และเป็นที่ยอมรับกันยิ่งกว่าผู้นำทุกๆ คน ไม่ว่าจะเป็นพรรค ในรัฐบาลและในกองทัพ

การที่ประเทศจีนได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว และวิถีชีวิตผู้คนได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่ายุคที่ผ่านมา รวมทั้งจีนได้ก้าวเข้าไปโดดเด่นในสังคมโลกได้ เนื่องมาจากผลงานที่

¹ ศิริพร ดาบเพชร. (2545). การแย่งชิงอำนาจในกลุ่มผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีน. วารสารประวัติศาสตร์. หน้า 93

² วุฒิชัย มุลศิลป์. (2542). เล่มเดิม. หน้า 31-32.

³ เดวิด เอส. จี. กูดแมน และ เจอร์ลด์ เซกัล. (2538). จีนไร้มังกรเต็ง. แปลโดย ยืน ศรีวรรณธ์.

⁴ สมเกียรติ โอสมสภ. (2536). จีนขุมทองของนักลงทุน. หน้า 23.

⁵ สันติ ตั้งรพีพากร. (2542). อะเมซิ่งจูหงจี. หน้า 140.

ตั้ง เลี้ยวผิงทำไว้ ทำให้ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาในเรื่องบทบาททางการเมืองของเต็ง เลี้ยวผิง ตั้งแต่ ค.ศ. 1949 อันเป็นปีที่สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน จนถึง ค.ศ. 1997 อันเป็นปีที่เต็ง เลี้ยวผิงถึงแก่อสัญกรรม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พรพรรณ บัวเกิด. (2531). นโยบายทางการทูตของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อสหรัฐอเมริกา. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. (การระหว่างประเทศและการทูต). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร. ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินนโยบายทางการทูตของจีนต่อสหรัฐอเมริกาขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในและภายนอก ช่วงแรกที่เกิดความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตจนถึงจุดแตกหักใน ค.ศ. 1969 และเกิดจากการแย่งชิงอำนาจในหมู่ผู้นำจีนเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้จีนตัดสินใจปรับความสัมพันธ์สู่ระดับปกติกับสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ. 1972 และเมื่อ เต็ง เลี้ยวผิงกลับมาบริหารทางการเมือง จีนได้พัฒนาประเทศตามนโยบายสี่ทันสมัยซึ่งต้องอาศัยความช่วยเหลือจากต่างประเทศจีนจึงมีนโยบายยืนเคียงข้างบรรดาประเทศโลกที่สามและประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด รวมทั้งเปิดความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตและแสดงให้เห็นว่าจีนเป็นประเทศมหาอำนาจที่มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมสหรัฐอเมริกา

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน.(2535). นโยบายสี่ทันสมัยในสาธารณรัฐประชาชนจีน : บทเรียนและแนวโน้ม. งานวิจัยเสนอต่อโครงการจีนศึกษาสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. งานวิจัยนี้ได้กล่าวถึงการดำเนินนโยบายสี่ทันสมัยของจีนในช่วง ค.ศ. 1976 - 1980 เป็นช่วงที่จีนเริ่มดำเนินนโยบายสี่ทันสมัยซึ่งเป็นช่วงของการทดลองใช้นโยบาย ผลปรากฏว่าเกิดปัญหามากมาย จนทำให้ผู้นำจีนต้องหันกลับมาทบทวนการดำเนินแผนพัฒนาสี่ทันสมัย และผู้วิจัยกล่าวในบทสรุปว่า ระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ กรรมวิธีการผลิตแบบใหม่ การสร้างความรู้ความเข้าใจวิธีการทำงานในระดับล่างของระบบโรงงานสมัยใหม่ การฝึกอบรมคนงานให้ปรับตัวเข้ากับระบบเครื่องจักรสมัยใหม่ นอกจากนี้ระบบการแบ่งงานระหว่างโรงงานต้องให้หลักประกันว่าวัตถุดิบและสินค้าชั้นกลางต้องป้อนสู่โรงงานในเวลาและปริมาณที่ตรงกับความต้องการ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นแบบฝึกหัดบทแรกของการก้าวสู่ความทันสมัย

ศักดิ์ศรี พิณฑทอง. (2540). “ยุทธวิธีการขยายอำนาจของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในช่วงสงครามจีนและญี่ปุ่น ค.ศ.1931 - 1945” สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า การขยายอำนาจของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ในช่วง ค.ศ.1931-1945 เป็นช่วงที่พรรคคอมมิวนิสต์สร้างความพร้อมของพรรคสำหรับการรุกรานทางทหารครั้งใหญ่หลัง ค.ศ. 1945 ซึ่งมีผลต่อชัยชนะในปี 1949 การแข่งขันระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์มีขึ้นตั้งแต่เริ่มสร้างแนวร่วมเป็นพรรคเดียวกันในระยะจัดตั้งพรรคเมื่อญี่ปุ่น

เริ่มรุกรานจีนตั้งแต่ปี 1937 เป็นต้นมา แม้ว่าจีนจะได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก แต่รัฐบาลก๊กมินตั๋งก็ไม่ได้ดำเนินการต่อสู้กับญี่ปุ่นอย่างจริงจัง เพราะเห็นว่าคอมมิวนิสต์จีนเป็นอันตรายกว่าญี่ปุ่น ทำให้ภายในพรรคเกิดการแตกแยกความสามัคคีและอ่อนแอจึงประสบความพ่ายแพ้ต่อพรรคคอมมิวนิสต์จีน

ความมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิด บทบาททางการเมืองตลอดจนการดำเนินนโยบายในการพัฒนาประเทศของเต็ง เสี่ยวผิง ค.ศ. 1949-1997
2. เพื่อศึกษาผลการดำเนินนโยบายทางการเมืองและการพัฒนาประเทศของเต็ง เสี่ยวผิง

ความสำคัญของการศึกษาวิจัย

1. ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจแนวคิด บทบาททางการเมืองตลอดจนการดำเนินนโยบายในการพัฒนาประเทศของ เต็ง เสี่ยวผิง ค.ศ. 1949-1997
2. ทำให้รู้และเข้าใจผลการดำเนินนโยบายทางการเมือง และการพัฒนาประเทศของ เต็ง เสี่ยวผิง

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง บทบาททางการเมืองของ เต็ง เสี่ยวผิง นี้ จะศึกษาตั้งแต่ ค.ศ. 1949 อันเป็นปีที่สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน จนถึง ค.ศ. 1997 อันเป็นที่ เต็ง เสี่ยวผิง ถึงแก่อสัญกรรม

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

การศึกษาค้นคว้าในสารนิพนธ์นี้ใช้การศึกษาวิจัยทางประวัติศาสตร์(Historical Approach)และนำเสนอรายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์

แหล่งข้อมูล

- สำนักหอสมุดแห่งชาติท่าเสาสุกรี
- สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักหอสมุดปรีดี พนมยงค์ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
- ห้องสมุดสถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทบาททางการเมืองของเต็ง เสี่ยวผิง

ก่อนการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน

เต็ง เสี่ยวผิงเป็นผู้นำทางการเมืองที่สำคัญที่สุดคนหนึ่งของจีนในคริสต์ศตวรรษที่ 20 เขาเป็นหนึ่งในเยาวชนจีนที่เติบโตขึ้นมาท่ามกลางปัญหาภายในประเทศมากมาย ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนการคุกคามของมหาอำนาจจักรวรรดินิยม ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยปลายราชวงศ์ชิง (Qing Dynasty, ค.ศ. 1644-1912) และแม้ว่ามีการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงประเทศเป็นสาธารณรัฐจีนก็ตาม แต่ผู้นำก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้ ทำให้ปัญหาต่างๆ ภายในจีนยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ในช่วงยุคขุนศึก (Warlord Era, ค.ศ. 1916-1928) ซึ่งเป็นเวลาที่เกิดสงครามกลางเมืองเพื่อแย่งชิงความเป็นใหญ่ในแผ่นดิน ประกอบกับความไม่ยุติธรรมและการเอารัดเอาเปรียบจากมหาอำนาจในการประชุมที่แวร์ซายด้วยข้อตกลงให้ญี่ปุ่นเข้ารับช่วงอิทธิพลของเยอรมนีในมณฑลซานตง(Shandong) ทำให้ปัญญาชนจีนออกมาเคลื่อนไหวและสนับสนุนให้เยาวชนจีนเข้าร่วมในการเปลี่ยนแปลงจีนในด้านต่างๆ สำหรับเต็ง เสี่ยวผิงได้เริ่มต้นบทบาททางการเมืองด้วยการเป็นกรรมการของสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์จีนในยุโรป (Chinese Youth Communist League in Europe) * เมื่อค.ศ.1924 และได้ดำเนินบทบาททางการเมืองของตนในฐานะสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนคนสำคัญที่ช่วยให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนประสบความสำเร็จในการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนใน ค.ศ. 1949

1. สภาพการเมืองและปัญหาของจีนก่อนเต็ง เสี่ยวผิงเข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีน

หลังจากการปฏิวัติใน ค.ศ. 1911 ประเทศจีนเข้าสู่ยุคการปกครองในระบอบสาธารณรัฐซึ่งคนจีนในยุคนั้นต่างมีความหวังว่าระบอบการปกครองนี้จะช่วยประคับประคองให้จีนกลับเข้มแข็งเป็นที่ยอมรับจากนานาชาติ และจะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้รวมทั้งจะทำให้ผู้คนมีชีวิตที่ดีขึ้น แต่เหตุการณ์กลับตรงกันข้าม เมื่อรัฐบาลที่ขึ้นมาปกครองประเทศซึ่งนำโดยหยวน ชื่อไช่ (Yuan Shikai, ค.ศ. 1859-1916) ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนการเมืองตามรูปแบบการปกครองประชาธิปไตยได้ นั่นเป็นเพราะสาเหตุประการแรกคือ ความต้องการรวมอำนาจและ

* ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์จีนในยุโรป ถือว่าได้เข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนโดยอัตโนมัติ. วุฒิชัย มูลศิลป์. (2542). เต็งเสี่ยวผิงกับการทำประเทศจีนให้ทันสมัย. วารสารประวัติศาสตร์: 27-32. หน้า 25.

ความทะเยอทะยานของหยวน ซื่อไช่ ภายหลังจากดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของสาธารณรัฐจีนแล้ว เขาได้ดำเนินการปราบปรามฝ่ายปฏิวัติและรวมอำนาจทั้งหมดไว้ที่ตนแต่เพียงผู้เดียว¹ และยังต่อต้านการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่เป็นระบอบสาธารณรัฐอีกด้วย นอกจากนี้ยังได้ยอมรับข้อเรียกร้อง 21 ประการ (Twenty-one Demands) ของญี่ปุ่นที่ทำให้จีนต้องเสียผลประโยชน์ให้แก่ญี่ปุ่นเพื่อที่จะให้ตนได้เป็นจักรพรรดิ แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากได้รับการต่อต้านจากปัญญาชนและขุนศึกต่างๆ และเสียชีวิตใน ค.ศ. 1916

ประการที่สองคือ หลังจากหยวน ซื่อไช่ เสียชีวิตจีนขาดผู้นำที่มีบารมีพอที่จะทำให้อำนาจในส่วนกลางเข้มแข็ง ก่อให้เกิดการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองโดยเฉพาะบรรดาขุนศึกส่วนภูมิภาคได้พากันตั้งตนเป็นอิสระจากรัฐบาลกลางและทำการสู้รบแย่งชิงอำนาจกันจนทำให้สภาพของประเทศอยู่ในสภาวะสงครามกลางเมือง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหามากมายจนทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของปัญญาชนชาวจีนในการที่จะหาวิธีการ แนวคิด อุดมการณ์ใหม่ๆ มาเพื่อแก้ไขปัญหของประเทศ

1.1 สภาพทางการเมืองจีนในยุคขุนศึก

ภายหลังจากการมรณกรรมของหยวน ซื่อไช่ รองประธานาธิบดี หลี่ หยวนหง (Li Yuanhong, ค.ศ. 1864-1928) ได้เข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีและพยายามสร้างเอกภาพให้แก่ประเทศโดยนำระบบรัฐสภากลับมาใช้ แต่นายกรัฐมนตรีฉวน ฉี่รุ่ย (Duan Qirui, ค.ศ. 1865-1936) พยายามที่จะเข้าควบคุมประธานาธิบดีและรัฐสภา ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประธานาธิบดีกับนายกรัฐมนตรีจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ จาง ซุน (Zhang Xun, ค.ศ. 1854-1923) เข้ายึดอำนาจที่ เป่ย์จิง (Beijing) และดำเนินการฟื้นฟูการปกครองของราชวงศ์ชิงอีกครั้งแต่ไม่สำเร็จ ส่วนทางใต้ของจีน ซุน ยัตเซน (Sun Yatsen, ค.ศ. 1866-1925) ได้จัดตั้งรัฐบาลขึ้นที่กว่างโจว (Guangzhou) ทำให้จีนแตกแยกเป็นสองส่วน นอกจากนั้นภายในรัฐบาลทั้งสองแห่งยังได้เกิดการแย่งชิงอำนาจกันทำให้จีนแตกแยกกันยิ่งกว่าเดิม²

ปัญญาชนจีนหลายคนที่กลับจากการศึกษาในต่างประเทศเห็นว่าปัญหาความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในประเทศมีสาเหตุจากการไม่เข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตย และการที่ชาวจีนยังคงยึดถือวัฒนธรรมเก่าๆ จึงได้ดำเนินการปฏิวัติทางภูมิปัญญา (Intellectual Revolution) และส่งเสริมแนวคิดวิทยาศาสตร์และแนวคิดประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังได้นำความรู้ใหม่ๆ จากต่างประเทศมาเผยแพร่ในจีนด้วย

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 สิ้นสุดลงประเทศมหาอำนาจได้หวนกลับมาแย่งชิงผลประโยชน์ในจีนอีกครั้งด้วยการให้การสนับสนุนและบงการพวกขุนศึกต่างๆ ในการทำสงครามแย่งชิงอำนาจ

¹ เพชร สุมิตร. (2547). Chen Qimei (1,867-1,916) : นายเงิน ชีเมย์ (พ.ศ. 2419-2459). สารานุกรมประวัติศาสตร์สมัยใหม่ : เอเชีย. เล่ม 2. อักษร C-D ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 175.

² ประจักษ์ เป๊ะสกุล. (2548). สภาพการเมืองจีนที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวของปัญญาชนจีนในยุคขุนศึก ค.ศ. 1916-1928. หน้า 43.

กันซึ่งได้สร้างความเดือดร้อนให้แก่จีนอย่างแสนสาหัสและจากการประชุมสันติภาพที่ปารีส (Conference of Paris) ใน ค.ศ. 1919 ชาตินิยมจีนได้ตกลงที่จะให้ญี่ปุ่นมีอิทธิพลในมณฑลชานตง แทนที่เยอรมนี ซึ่งเมื่อข่าวนี้เผยแพร่ไปถึงจีน ปัญญาชนจีนได้ออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านมติของที่ประชุมสันติภาพจนก่อให้เกิดขบวนการ 4 พฤษภาคม ซึ่งเป็นพลังมวลชนไม่ให้อำนาจจีนลงนามในสนธิสัญญาแวร์ซาย (Treaty of Versailles) ขบวนการ 4 พฤษภาคม เป็นขบวนการเคลื่อนไหวของมวลชนอันยิ่งใหญ่ที่ต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม (Imperialism) และลัทธิศักดินา (Feudalism) และเป็นจุดเริ่มต้นของการร่วมมือระหว่างปัญญาชนกับกรรมกรและชนชั้นกรรมาชีพจีนในการแสดงพลังมหาศาลของตนเป็นครั้งแรก¹ โดยมีการเดินขบวนของนักศึกษา การชุมนุมประท้วง การนัดหยุดงานของประชาชน และการคว่ำบาตรสินค้าญี่ปุ่นที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ เหตุการณ์ครั้งนี้ ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางด้านภูมิปัญญาและโลกทัศน์ครั้งใหญ่แก่สังคมจีนในระยะต่อมา การเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองของประชาชนเกิดขึ้นทั่วประเทศอย่างไม่เคยมีปรากฏมาก่อนในสังคมจีน ได้ก่อให้เกิดผู้นำรุ่นใหม่ในเวลาต่อมา หลังจากเหตุการณ์ 4 พฤษภาคม ปัญญาชนจีนบางคนซึ่งเคยคิดที่จะนำเอาแนวทางการปกครองระบอบประชาธิปไตย เสรีนิยมของตะวันตกมาใช้กับสังคมจีนได้หมดศรัทธาและได้หันมาศึกษาแนวทางและอุดมการณ์ใหม่ เช่น ลัทธิมาร์กซ์ (Marxism) จนนำไปสู่การก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนในที่สุด

1.2 การก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีน

การก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีพื้นฐานมาจากการเผยแพร่ลัทธิมาร์กซ์ของหลี่ ด้าเจา (Li Dazhao, ค.ศ. 1889-1927) ที่ได้เขียนบทความเกี่ยวกับลัทธิมาร์กซ์และตีพิมพ์ในวารสารซิน ชิงเหียน (Xin Qingnian) หรือ เยาวชนใหม่ (New Youth) ที่มีเงิน ตู๋ซิว (Chen Duxiu, ค.ศ. 1879-1924) เป็นบรรณาธิการและทั้งคู่ยังได้ร่วมกันจัดทำวารสารเหมยโจว ผิงหลุน (Meizhou pinglun) หรือสัปดาห์วิจารณ์ (Weekly Critic) ซึ่งทั้งสองจะเป็นบุคคลสำคัญในการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนขึ้น

หลี่ ด้าเจา ได้จัดตั้งสมาคมเพื่อศึกษาลัทธิมาร์กซ์ (Society of the Study of Marxism) ขึ้นที่เป่ย์จิง ใน ค.ศ. 1918 โดยมีเหมา เจ๋อตง เป็นผู้ช่วยคนสำคัญ ซึ่งต่อมาใน ค.ศ. 1920 หลี่ ด้าเจาได้ร่วมมือกับกลุ่มนักศึกษาลัทธิมาร์กซ์ในเป่ย์จิงจัดตั้งสมาคมเป่ย์จิงเพื่อการศึกษาทฤษฎีมาร์กซ์ (Beijing Society for the Study of Marxist Theory) ส่วนเงิน ตู๋ซิว ได้จัดตั้งสมาคมศึกษาลัทธิมาร์กซ์ (Marxist Study Society) และสันนิบาตเยาวชนสังคมนิยม (Socialist Youth League) ขึ้นที่เซี่ยงไฮ้ (Shanghai) ในขณะที่ หลี่ ด้าเจา กับ เงิน ตู๋ซิว กำลังเผยแพร่ลัทธิมาร์กซ์ในจีน สหภาพโซเวียตได้จัดตั้งองค์การคอมมิวนิสต์สากล (Communist International) หรือ องค์การคอมินเทิร์น (Comintern) และได้ประกาศว่าทางรัฐบาลสหภาพโซเวียตพร้อมที่จะสละสิทธิพิเศษต่างๆ ในจีนเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1919 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ ต่อมาองค์การ

¹ มาตยา อิงคนารณ. (2518). ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่. หน้า 85.

คอมมิวนิสต์สากลได้ส่ง เกรกอรี วอยทินสกี (Gregory Voitinsky) เดินทางมาจีนเพื่อจัดตั้งองค์การบอลเชวิค (Bolshevik) ขึ้นในจีน¹ และได้มาพบกับหลี่ ต้าเจาและ เฉิน ตู๋ชิว จนนำไปสู่การประชุมเพื่อก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนในที่สุด

การประชุมเพื่อก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีขึ้นในเขตสัมปทานของฝรั่งเศสที่ซางไห่ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1921 มีผู้เข้าร่วมประชุม 13 คน ได้แก่ เฮนรี สนีฟเลียต (Henry Sneevliet) หรือ มาริ่ง (Maring) ผู้แทนขององค์การคอมมิวนิสต์สากลเป็นประธาน และผู้แทนของสมาชิกสมาคมศึกษาลัทธิมาร์กซ์จำนวน 12 คน ได้แก่ หลี่ อันจุน Zhi Hanjun, ค.ศ. 1890-1927) และหลี่ ต๋า (Li Da, ค.ศ. 1890-1966) ตัวแทนจากซางไห่ จาง กั๋วเถา (Zhang Guotao, ค.ศ. 1897-1979) และหลิว เหริญจิง (Liu Renjing) ตัวแทนจากเป่ย์จิง เฉิน กงป้อ (Chen Gongbo, ค.ศ. 1890-1946) ตัวแทนจากกว่าง โจว ต่ง ปี้วู (Dong Biwu, ค.ศ. 1885-1975) และ เฉิน ถานชิว (Chen Tanqiu), ค.ศ. 1896-1934) ตัวแทนจากอู่ฮั่น (Wuhan) เหมา เจ๋อตง และเหอ ชู่เหิง (He Shuheng, ค.ศ. 1875-1935) ตัวแทนจากหูหนาน (Hunan) หวาง จิงเหมย์ (Wang Jinmei, ค.ศ. 1898-1925) และเติ้ง เอินหมิง (Deng Enming, ค.ศ. 1901-1931) ตัวแทนจากจีหนาน (Jinan) โจว ฟอไห่ (Zhou Fohai, ค.ศ. 1897-1948) ตัวแทนจากญี่ปุ่น ในวันที่ 4 ของการประชุมมีตำรวจมาตรวจค้น ผู้ร่วมประชุมจึงแยกย้ายกันหลบหนีและประชุมกันใหม่บนเรือลำหนึ่งในทะเลสาบ ในการประชุมครั้งนี้มีมติก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนโดยดำเนินการตามแนวทางการก่อตั้งพรรคบอลเชวิค และเฉิน ตู๋ชิวได้รับเลือกเป็นเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีนคนแรก²

1.3 ประวัติและบทบาททางการเมืองของเต็ง เสี่ยวผิงในประเทศฝรั่งเศส

เต็ง เสี่ยวผิง เกิดเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม ค.ศ. 1904 ที่อำเภอกว่างอัน (Guang'an) มณฑลซื่อชวน (Sichuan) บิดาชื่อ เต็ง เหวินหมิง (Deng Wenming) เป็นเจ้าของที่ดินรายย่อย มารดาชื่อ ตาน ชื่อเต็ง (Dan Shideng) เต็ง เสี่ยวผิงเป็นบุตรชายคนโต มีพี่น้องร่วมมารดา 4 คน เมื่อยังเด็กเต็ง เสี่ยวผิงมีชื่อว่า เต็ง ซีเสียน (Deng Xixian) เขาใช้ชื่อนี้มาจนถึงอายุ 20 ปี จะเห็นได้ว่าเต็ง เสี่ยวผิงเติบโตเจริญวัยขึ้นมาท่ามกลางภาวะความปั่นป่วนของบ้านเมืองตลอดเวลาที่เขาได้รับรู้เหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งมีผลที่ผลักดันให้เขามีความสนใจต่อสภาพบ้านเมืองที่นับวันยิ่งตกต่ำลงแทนที่จะรุ่งเรืองเช่นประเทศตะวันตกที่เขาเคยเรียนรู้จากตำราเรียน ดังนั้นหลังจากเต็ง เสี่ยวผิงได้เรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้วและได้เดินทางไปเมืองฉงชิ่ง (Chongqing) เพื่อเตรียมตัวไปเรียนที่ฝรั่งเศสตามโครงการกึ่งทำงานกึ่งเรียน (work-study program) และในระหว่างนี้เขาได้เข้าร่วมการเคลื่อนไหว 4 พฤษภาคม ที่เมืองฉงชิ่ง และการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวครั้งนี้ ทำให้เต็ง เสี่ยวผิงได้รับรู้เรื่องราวต่างๆ เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ เขาเกิดความเชื่อมั่นในพลังอันยิ่งใหญ่ของประชาชน หลังจากเรียนเพื่อเตรียมตัวไปฝรั่งเศสราว 1 ปี เต็ง เสี่ยวผิงก็สอบผ่านพร้อมกับเพื่อนอีก 83 คน ต่อมา

¹ ประจักษ์ เป๊ะสกุล. (2548). เล่มเดิม. หน้า 86.

² ทวีป วรดิolk. (2542). ประวัติศาสตร์จีน. หน้า 846-847.

ในปลายเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1920 เขากับเพื่อนๆ ลงเรือที่เมืองฌีงซ์ เพื่อเดินทางไปข้างใต้และลงเรือต่อไปยังฝรั่งเศส

ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1920 หลังจากอยู่ที่กรุงปารีสระยะหนึ่ง เขาถูกส่งไปเรียนภาษาฝรั่งเศสที่แคว้นนอร์มอนด์ (Normandy) แต่เขาเรียนอยู่ได้ 5 เดือน ก็ต้องลาออกพร้อมกับเพื่อนอีกหลายคนเพราะไม่มีเงินเรียนต่อ ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1921 เขาเริ่มทำงานที่โรงงานชไนเดอร์แอนด์ซี (Schneider & Cie) ที่เมืองเลอเกรอโซ (Le Creusot)¹ ซึ่งเป็นโรงงานผลิตรางรถไฟ เครื่องจักร ปืนใหญ่ เครื่องไฟฟ้า แต่ทำงานได้ไม่ถึง 1 เดือนก็ต้องลาออกเพราะได้ค่าแรงต่ำไม่พอมือค่าอาหารอีกทั้งงานก็หนัก หลังจากลาออกเขาได้เดินทางกลับปารีสในสภาพคนตกงาน จนกระทั่งเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1922 เขาจึงได้งานใหม่ในโรงงานผลิตรองเท้ากันฝน ในระหว่างนี้ โจว เอ็นไหลได้ร่วมมือกับนักเรียนและคนงานจีนก่อตั้งสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์จีนในยุโรปขึ้นที่ฝรั่งเศส การทำงานในระยะแรกมุ่งเผยแพร่แนวความคิดไปยังกลุ่มกรรมกรจีนในเมืองสำคัญๆ แต่สามารถชักนำกรรมกรเข้าเป็นสมาชิกพรรคได้ไม่มากนัก จนทำให้องค์กรการคอมมิวนิสต์สากลไม่พอใจและมีคำสั่งให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนร่วมมือกับพรรคกัวหมินต้งในเวลาต่อมา และใน ค.ศ. 1924 เติ้ง เสี่ยวผิงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการของสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์จีนในยุโรป ซึ่งถือกันว่าใครก็ตามที่เป็นกรรมการจะได้เป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนโดยอัตโนมัติ² และในระหว่างนี้เขาได้มีโอกาสร่วมงานกับ โจว เอ็นไหล อย่างใกล้ชิดทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์มาก

เติ้ง เสี่ยวผิงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญคนหนึ่งของกลุ่มเยาวชนจีนและพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขายุโรป กิจกรรมหลักของเติ้ง เสี่ยวผิงขณะที่อยู่ในฝรั่งเศส ได้แก่การเข้าร่วมกองบรรณาธิการ Red Light (หนังสือพิมพ์ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขายุโรป) เติ้ง เสี่ยวผิงเป็นทั้งผู้เขียนบทความและจัดพิมพ์ซึ่งทำให้เขาได้มีโอกาสแสดงความสามารถทางด้านบริหารจัดการให้เห็นเป็นพิเศษ โดยเฉพาะเขามีความเชี่ยวชาญในด้านการพิมพ์ เขาจึงได้สมญาว่า “ดอกเตอร์งานพิมพ์” (Docteur du Duplication)³

ช่วงต้น ค.ศ. 1925 เติ้ง เสี่ยวผิงได้ย้ายจากปารีสไปยังเมืองลียงส์ (Lyon) โดยได้รับแต่งตั้งเป็นผู้แทนพิเศษของพรรคประจำลียงส์ ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการงานของพรรคและการเคลื่อนไหวของคณกร แสดงถึงความก้าวหน้าทางการเมืองถึงขั้นได้รับมอบหมายให้ดำเนินการโดยอิสระ ในวันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ. 1925 ชาวฝรั่งเศสและชาวจีนหลายพันคนได้ก่อการประท้วงที่ชาติมหาอำนาจใช้ความรุนแรงในเหตุจลาจล วันที่ 3 พฤษภาคม ค.ศ. 1925 ในจีนซึ่งมีชาวจีนถูกฆาตยหลายคน ต่อมาในวันที่ 21 มิถุนายน กลุ่มผู้ประท้วงในฝรั่งเศสได้บุกเข้าโจมตีจวนของผู้แทนการทูตจีนพร้อมกับจับตัวผู้แทนการทูตได้และบังคับให้ลงนามในจดหมายประท้วงที่มีเนื้อหาว่าด้วย

¹ วุฒิชัย มูลศิลป์. (2542). เล่มเดิม. หน้า 27.

² วุฒิชัย มูลศิลป์. (2547). Deng Xiaoping (1904-1997 : นายเติ้ง เสี่ยวผิง (พ.ศ. 2447-2540) สารานุกรมประวัติศาสตร์สมัยใหม่ : เอเชีย. เล่ม 2 อักษร C-D ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 499.

³ สุสันต์ วิเวกเมธากร. (2540). เติ้ง เสี่ยวผิงมังกรมหัศจรรย์. หน้า 24.

สิทธิและพฤติกรรมของชาวต่างชาติในจีน เพื่อนำไปส่งมอบให้รัฐบาลฝรั่งเศสและรัฐบาลจีน การเคลื่อนไหวดังกล่าว ทำให้เต็ง เสี่ยวผิง ตกเป็นเป้าความสนใจของตำรวจฝรั่งเศส และถูกย้ายกลับมาทำงานที่ปารีส ซึ่งต่อมาตำรวจฝรั่งเศสได้เข้าบุกค้นที่พักของ เต็ง เสี่ยวผิง ในวันที่ 8 มกราคม ค.ศ. 1926 แต่ไม่พบเอกสารผิดกฎหมายใดๆ เนื่องจาก เต็ง เสี่ยวผิงและสหายรวม 20 คน ได้เดินทางออกจากฝรั่งเศสไปยังสหภาพโซเวียตในวันที่ 7 มกราคม ค.ศ. 1926¹

ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1926 เต็ง เสี่ยวผิง ได้เข้าเรียนวิชาการเมืองที่มหาวิทยาลัยซุนยัตเซน หรือมหาวิทยาลัยจงซาน (Zhongshan)* ที่สหภาพโซเวียต ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่ตั้งขึ้นเพื่อเป็นเกียรติแก่ ดร.ซุน ยัตเซน หรือ ซุน จงซาน แต่ เต็ง เสี่ยวผิง เรียนอยู่ได้ชั่วระยะเวลาสั้นๆ ก็ถูกพรรคคอมมิวนิสต์เรียกตัวกลับประเทศ มหาวิทยาลัยซุนยัตเซนจึงเป็นเพียงแห่งเดียวที่เต็ง เสี่ยวผิง ได้รับการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตามก็ตีเขาเป็นคนชอบอ่านหนังสือจึงทำให้เขาเป็นคนที่มีความรู้ดี

ตามชีวประวัติอย่างเป็นทางการของเต็ง เสี่ยวผิง กล่าวว่า เมื่อครั้งที่เต็ง เสี่ยวผิงเดินทางถึงฝรั่งเศสในฐานะเยาวชนผู้รักชาตินั้นเขาหวังวัดถึงความเป็นไปของประเทศจีนและกระตือรือร้นที่จะดัดดวงเรียนรู้ทักษะด้านอุตสาหกรรมให้มาก เพราะเห็นว่าการพัฒนาสู่ความเป็นอุตสาหกรรมคือเส้นทางสู่ความมั่งคั่งและอำนาจของประเทศ ซึ่งผู้รักชาติทุกคนต่างต้องการให้ประเทศของตนเป็นอย่างนี้ แต่เมื่อเขาเดินทางออกจากฝรั่งเศสเขาได้เป็นมาร์กซิสต์และนักปฏิวัติอาชีพเต็มตัว ในฐานะนักปฏิวัติเขาได้สั่งสมประสบการณ์ในงานหลายด้านด้วยกัน เริ่มจากงานโรเนียวเอกสาร จากนั้นก็เป็นบรรณาธิการร่วมของวารสาร เป็นนักโฆษณาชวนเชื่อในหมู่นักศึกษาและคนงานจีนและเป็นหัวหน้าของสาขาพรรค

จากประสบการณ์การใช้ชีวิตในฝรั่งเศสและในสหภาพโซเวียต นอกจากจะทำให้เขาได้เข้าร่วมในองค์กรการจัดตั้งของพรรคคอมมิวนิสต์จีนแล้ว ยังทำให้เขาได้มีโอกาสรู้จักและสนิทสนมกับบุคคลต่าง ๆ ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นผู้นำของพรรคคอมมิวนิสต์จีนหลายคน เช่น เนีย หยงเจิน หลี ฟู ซุน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งโจว เอ็นไหล ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้งสองมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในเส้นทางการเมืองของเต็ง เสี่ยวผิงในช่วงการกลับคืนสู่อำนาจหลังการปฏิวัติใหญ่ทางวัฒนธรรม (ค.ศ. 1966-1976) นอกจากนั้นเต็ง เสี่ยวผิงยังได้เรียนรู้ด้วยว่าการทำงานภายใต้การจับตาของตำรวจและเหล่าศัตรูทางการเมืองนั้นเป็นอย่างไร รวมทั้งยังได้รับประสบการณ์การทำตัวเป็นสายลับซึ่งช่วยให้เขาสามารถเผชิญหน้ากับอันตรายเมื่อเขาก้าวเข้าสู่เส้นทางการเมืองในระยะต่อมา

¹ริชาร์ด อีแวนส์. (2540). เต็ง เสี่ยวผิงผู้รั้งพรรคจีนยุคใหม่. แปลโดย ดร.ณิ แสงลิ่ว. หน้า 37.

*มหาวิทยาลัยสอนเกี่ยวกับการปฏิวัติของรัสเซีย ปัญหาของโลกปัจจุบัน ปัญหาประชาชาติ และอาณานิคม ปัญหาการพัฒนาสังคมจีน และภาษาศาสตร์ ประวัติการปฏิวัติในจีน ประวัติศาสตร์ทั่วไป ปรัชญา พัฒนาการสังคม เศรษฐศาสตร์การเมือง เศรษฐศาสตร์ภูมิศาสตร์ ลัทธิมาร์กซ์เลนิน โดยเฉพาะการฝึกวิชาทหารนับว่าสำคัญมาก

1.4 การจัดตั้งแนวร่วมระหว่างพรรคกัวหมินต้งและพรรคคอมมิวนิสต์จีน

ใน ค.ศ. 1920 สหภาพโซเวียตได้ส่งผู้แทนมาเจรจากับรัฐบาลและชนชั้นคนสำคัญๆ เพื่อเป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียต แต่ไม่ประสบความสำเร็จ จึงหันมาเจรจากับซุน ยัตเซน โดยใน ค.ศ. 1921 มาริ่ง ได้เจรจากับ ซุน ยัตเซนที่กวางซี (Guangxi) ซึ่ง ซุน ยัตเซน ได้แสดงความยินดีที่สหภาพโซเวียตใช้นโยบายเศรษฐกิจแผนใหม่ (New Economic Policy = NEP) ทำให้ มาริ่งเชื่อว่าจะสามารถเป็นพันธมิตรกับ ซุน ยัตเซน และพรรคกัวหมินต้งได้ จึงกดดันให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนร่วมมือกับพรรคกัวหมินต้ง จนทำให้ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1922 คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีมติให้สมาชิกพรรคเข้าเป็นสมาชิกพรรคกัวหมินต้งเป็นรายบุคคล

หลี่ ต้าเจา จึงได้เข้าเป็นสมาชิกพรรคกัวหมินต้ง โดยคำแนะนำของ จาง จี้ (Zhang Ji) สมาชิกอาวุโสของพรรคกัวหมินต้ง สาเหตุที่ ซุน ยัตเซน ยอมรับคอมมิวนิสต์เข้าร่วมในพรรคกัวหมินต้งเนื่องจาก

ประการแรก ซุน ยัตเซน ถือว่าชาวจีนทุกคนมีสิทธิเข้าร่วมในการปฏิบัติ และการรับคอมมิวนิสต์เข้ามาในพรรคจะทำให้คอมมิวนิสต์กลายเป็นกัวหมินต้ง

ประการที่สอง ซุน ยัตเซนต้องการเอาประโยชน์จากพรรคคอมมิวนิสต์จีนในเรื่องการเคลื่อนไหวของกองงานและชาวนา

ประการที่สาม ซุน ยัตเซน ต้องการความช่วยเหลือด้านต่างๆ จากสหภาพโซเวียต

ประการที่สี่ ซุน ยัตเซน เห็นว่าแนวทางการต่อสู้ทางชนชั้นของพรรคคอมมิวนิสต์จีนจะเป็นการทำลายการปฏิบัติของตน จึงควรดึงมาเป็นพวกเสียก่อนแล้วพยายามล้างสมองให้กลายเป็นกัวหมินต้ง และประการสุดท้าย ซุนยัตเซนเกรงว่า หากไม่ยอมรับพรรคคอมมิวนิสต์จีน สหภาพโซเวียตอาจให้การสนับสนุนชนชั้นที่เป็นศัตรูกับตน จากเหตุผลดังกล่าว ซุน ยัตเซน จึงใช้นโยบาย "สร้างพันธมิตรกับโซเวียตรับคอมมิวนิสต์เข้าพรรค" (alliance with the Soviets; admission of the Communists)¹

ใน ค.ศ. 1923 ซุน ยัตเซน ได้จัดตั้งรัฐบาลขึ้นที่กวางโจวอีกครั้งพร้อมทั้งทำการปฏิรูปพรรคกัวหมินต้ง โดยทางสหภาพโซเวียตได้ส่ง ไมเคิล โบโรดิน (Michael Borodin, ค.ศ. 1884-1951) มาเป็นที่ปรึกษาในการจัดระเบียบภายในพรรคกัวหมินต้ง และ นายพลกาเลน (Galen) มาช่วยจัดตั้งกองทัพของพรรคกัวหมินต้ง ซึ่งเจียง ไคเชก ได้ถูกส่งไปศึกษาด้านการทหารที่สหภาพโซเวียตเป็นเวลา 3 เดือน เพื่อกลับมาจัดตั้งวิทยาลัยการทหารของพรรคกัวหมินต้งตาม อย่างโรงเรียนนายทหารกองทัพแดงรัสเซีย (Russian Red Army Officer School)²

ใน ค.ศ. 1924 พรรคกัวหมินต้งได้เปิดวิทยาลัยการทหารหวงผู่ (Huangpu Military Academy) ในเมืองกวางโจวขึ้น ซึ่งดำเนินการตามแบบสหภาพโซเวียตเพื่อสร้างกองทัพไว้ต่อสู้กับกลุ่มกองกำลังทหารอิสระในภาคเหนือ โดยมีเจียง ไคเชก เป็นผู้บัญชาการ เหลียว จงไซ่ (Liao

¹ทวีป วรดิกล. (2542). เล่มเดิม. หน้า 850-851.

²เขียน ธีระวิทย์. (2517). วิวัฒนาการการปกครองจีน. หน้า 134.

Zhongkai, ค.ศ. 1878-1925) เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร โจว เอ็นไหล เป็นหัวหน้าฝ่ายการเมือง ซึ่งต่อมานายทหารจากวิทยาลัยแห่งนี้ได้กลายเป็นกำลังสำคัญในการจัดตั้งกองทัพของพรรคก๊กมินตั๋ง โดยได้รับการสนับสนุนด้านอาวุธจากสหภาพโซเวียต เห็นได้ว่าความร่วมมือระหว่างพรรคทั้งสองในระยะแรกเป็นไปอย่างราบรื่นตามความประสงค์ของสตาลินผู้นำสหภาพโซเวียตซึ่งได้วางแผนให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นแนวร่วมกับพรรคก๊กมินตั๋ง ในขณะที่เดียวกันก็ได้เตรียมสร้างกองทัพภายในระยะเวลาที่เป็นแนวร่วมกับพรรคก๊กมินตั๋ง เพื่อรอโอกาสที่เจียง ไคเชครวมประเทศได้แล้ว จึงให้คอมมิวนิสต์กระทำรัฐประหาร หลังจากทำการยึดครองประเทศได้แล้ว¹

ใน ค.ศ. 1925 ชุน ยัตเซน ถึงแก่อสัญกรรม ภายหลังนั้นเจียง ไคเชค ได้เริ่มต่อต้านพวกคอมมิวนิสต์และที่ปรึกษาชาวรัสเซีย ต่อมาในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1926 เจียง ไคเชคสามารถคุมอำนาจที่กว้างโจว และได้เสนอให้กำจัดอิทธิพลคอมมิวนิสต์ออกจากพรรคก๊กมินตั๋ง ในเดือนต่อมาเขาได้รับแต่งตั้งเป็นแม่ทัพกองทัพปฏิวัติแห่งชาติ (The National Revolutionary Army) ยกกองทัพเดินทางขึ้นเหนือ (Northern Expedition) เพื่อปราบขุนศึกทางเหนือ คือนายพลจาง โซหลิน แห่งแมนจูเรีย และกองกำลังทหารอิสระต่างๆ เพื่อรวมประเทศด้วยกำลังพล 4 กองทัพ โดยมี เจียง ไคเชคเป็นผู้บัญชาการกองทัพที่ 1 และเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด กองทัพที่ 2 นายพล อู่ เฟย์ฝู แห่งมณฑลเจียงซี กองทัพที่ 3 นายพลเอียน ซีซาน แห่งมณฑลส่านซี และกองทัพที่ 4 เป็นกองทัพส่วนตัวของนายพล เฟิง ยิวเสียง ในการรวมประเทศครั้งนี้ เจียง ไคเชคประสบความสำเร็จ²

เติ้ง เสี่ยวผิงกลับถึงจีนในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1927 พรรคคอมมิวนิสต์จีนซึ่งในขณะนั้นได้ร่วมมือกับพรรคก๊กมินตั๋งได้แต่งตั้งให้เติ้ง เสี่ยวผิง เป็นหัวหน้าหมวดการเมืองประจำวิทยาลัยการทหารจงซาน (Zhongshan Military Academy) ที่เมืองซีอาน ของขุนศึก เฟิง ยิวเสียง (Feng Yuxiang, ค.ศ. 1882-1924) ซึ่งเป็นขุนศึกภาคเหนือที่หันมาร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่เมืองซีอาน³ โดยที่เติ้ง เสี่ยวผิงได้ทำหน้าที่ปลุกฝังให้เจ้าหน้าที่กองทัพบกยอมรับนโยบายของ ชุน ยัตเซน เช่น ในการเป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียต รวมทั้งการร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน พร้อมทั้งโน้มน้าวผู้ที่มีศักยภาพให้เข้าสู่ลัทธิคอมมิวนิสต์ทำให้นักศึกษาจำนวนหลายสิบคนจากสถาบันฝึกอบรมได้กลายเป็นคอมมิวนิสต์ และหน้าที่ต่อไปของเติ้ง เสี่ยวผิง ก็คือ การกระจายบุคคลเหล่านี้ออกไปประจำหน่วยต่างๆ ในกองทัพของ เฟิง ยิวเสียง

ต่อมาเมื่อแนวร่วมระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์จีนและพรรคก๊กมินตั๋งสิ้นสุดลง ในเดือนเมษายน ค.ศ.1927 เฟิง ยิวเสียงได้เปลี่ยนท่าทีหันไปเป็นปฏิปักษ์ต่อพรรคคอมมิวนิสต์จีน เติ้ง เสี่ยวผิง จึงต้องหลบหนีไปอยู่เมืองอู๋ฮั่น ซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักงานใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในขณะนั้น และเขาได้รับตำแหน่งประจำสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการกลาง นับเป็นครั้งแรกที่เขาได้มี

¹ ลูเซียน ดับเบิลยู พาย. (2519). จีนสามยุค. แปลโดย คณิน บุญสุวรรณ. หน้า 163.

² สงบ สงเมือง. (2528). ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออก. หน้า 429.

³ วัณชัย มูลศิลป์. (2542). เติ้ง เสี่ยวผิงกับการทำประเทศให้ทันสมัย. วารสารประวัติศาสตร์. หน้า

โอกาสทำงานภายใต้กลไกขององค์กร ตอนนี้นำมาใช้ชื่อจัดตั้งเป็น เต็ง เสี่ยวผิง และใช้ชื่อนี้มาตลอด 70 ปี จนถึงแก่อสัญกรรม เขาอยู่ที่เมืองอู่ฮั่นไม่นานนักเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีน ย้ายสำนักงานใหญ่ไปอยู่ที่เมืองชางไห่ เขาก็ย้ายไปด้วยและปฏิบัติงานใต้ดินอยู่ถึง 2 ปี¹ ทำให้เขามีโอกาสเพิ่มพูนประสบการณ์ในการปฏิวัติมากขึ้น

หลังจากเจียง ไคเชกจัดตั้งรัฐบาลขึ้นที่หนานจิง (Nanjing) เขาได้เริ่มกวาดล้างคอมมิวนิสต์ในเขตปกครองของตน ในวันที่ 4 เมษายน ค.ศ. 1927 ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนประกาศถอนตัวออกจากการร่วมมือกับพรรคกัวหมินตัง และกลายเป็นศัตรูต่อกัน โจว เอ็นไหล จู เต๋อ (Zhu De, ค.ศ. 1886-1976) เฉิน อี้ (Chen Yi, ค.ศ. 1901-1972) เยอ ตึง (Ye Ting, ค.ศ. 1896-1946) เฮอ หลง (He Long, ค.ศ. 1896-1969) ได้นำกองทัพลดปล่อยประชาชนจีนหรือกองทัพแดง 20,000 นายลุกขึ้นต่อต้านที่หนานชาง (Nanchang Uprising) ในวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 1927 แต่ไม่สำเร็จ เหม่า เจ๋อตง ได้นำชาวนาและกรรมกรลุกขึ้นต่อต้านในช่วงเก็บเกี่ยวฤดูใบไม้ร่วง (Autumn Harvest Uprising)² แต่ต่อมา เหม่า เจ๋อตง ได้ไปตั้งมั่นที่เทือกเขาจิงกัง (Jinggang Mountains) ซึ่งอยู่ระหว่างมณฑลเจียงซี (Jiangxi) กับมณฑลฝูเจี้ยน (Fujian) โดยปฏิเสธคำสั่งที่ให้เข้าโจมตีเมืองฉางชา (Changsha) จึงทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนมีมติปลดเหม่า เจ๋อตง ออกจากทุกตำแหน่งภายในพรรคแต่ยังคงให้เป็นสมาชิกพรรคต่อไป³

ใน ค.ศ. 1928 พรรคกัวหมินตังมีมติเลือก เจียง ไคเชก เป็นประธานคณะกรรมการกลาง และประกาศยุติความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตและพรรคคอมมิวนิสต์จีน⁴ พรรคกัวหมินตังสามารถปราบขุนศึกต่าง ๆ และรวมประเทศได้สำเร็จในปีนั้น ทำให้ยุคขุนศึกสิ้นสุดลง หลังจากนั้น เจียง ไคเชก ได้ให้ความสำคัญต่อการทำสงครามกวาดล้างคอมมิวนิสต์ในจีน ซึ่งเป็นสงครามยืดเยื้อมานานหลายปี

2. บทบาททางการเมืองของเต็ง เสี่ยว ผิงในช่วงการกวาดล้างพรรคคอมมิวนิสต์จีนและการเดินทัพทางไกล

พรรคคอมมิวนิสต์จีน (Chinese Communist Party) ได้เป็นพันธมิตรกับพรรคกัวหมินตังระหว่าง ค.ศ. 1923-1927 แต่สิ้นสุดลงเพราะเจียง ไคเชกผู้นำรัฐบาลในเวลานั้นมีนโยบายหลักคือการปราบปรามคอมมิวนิสต์ให้หมดไปและได้ประกาศแยกทางกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนในวันที่ 12

¹ แหล่งเดิม.

² วุฒิชัย มูลศิลป์. (2539). The Autumn Harvest Uprising, 1927 : การลุกขึ้นต่อต้านในช่วงเก็บเกี่ยวฤดูใบไม้ร่วง พ.ศ. 2470. สารานุกรมประวัติศาสตร์สมัยใหม่ : เอเชีย. เล่ม 1 อักษร A-B ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 308.

³ ประจักษ์ เป๊ะสกุล. (2548). เล่มเดิม. หน้า 138.

⁴ เขียน ธีระวิทย์. (2517). เล่มเดิม. หน้า 144.

กรกฎาคม ค.ศ.1927 รวมทั้งทำการสังหารชีวิตและจับกุมสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีน ผู้นำเยาวชน และชาวนาทั้งหลายโดยเฉพาะได้ทำการกวาดล้างศูนย์กลางของพรรคที่เซี่ยงไฮ้ (Shanghai)* ทำให้แกนนำคนสำคัญของพรรคเสียชีวิตไปจำนวนไม่น้อย พรรคคอมมิวนิสต์จีนจึงประกาศยุติการเป็น พันธมิตรใน ค.ศ. 1927 หลังจากนั้นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนจึงแยกย้ายกันไปปฏิบัติการใต้ดินทั้ง ในเมืองและในชนบทวันที่ 7 สิงหาคม ค.ศ. 1927 พรรคคอมมิวนิสต์จีนจึงดำเนินแผนการจัดประชุม จุกเงินขึ้นโดยมีคำสั่งให้เหมา เจ๋อตงก่อการปฏิวัติที่เมืองฉางซา (Changsha)¹ เมืองหลวงของ มณฑลหูหนาน (Hunan) อันเป็นเมืองสำคัญเพื่อใช้เป็นฐานในการยึดอำนาจรัฐเพื่อต่อสู้กับพรรค กว๋อหมินตั๋งต่อไป เหมา เจ๋อตงใช้วิธีรวบรวมชาวนาก่อการกบฏ ซึ่งเป็นการดำเนินนโยบายที่แตกต่างจากคำแนะนำขององค์การคอมมิวนิสต์สากล** คือ การใช้กรรมกรในเมืองใหญ่เป็นแกนนำเพื่อให้บรรลุผลของการปฏิวัติ โดยเหมา เจ๋อตงโจมตีเมืองเล็ก ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกับเมืองฉางซาก่อน จากนั้นจึงโจมตีเมืองฉางซา และสามารถทำลายทางรถไฟสายกวางโจว-ฮั่นโข่ว (Guangzhou-Hankou) 4 วันแรกการลุกฮือขึ้นต่อต้านของเหมา เจ๋อตงประสบความสำเร็จ แต่หลังจากวันที่ 13 กันยายน ค.ศ. 1927 ทหารของรัฐบาลยกทัพไปถึงเซี่ยงไฮ้ก็ได้กวาดล้างคอมมิวนิสต์ซึ่งลุกขึ้นต่อสู้ รวมทั้งกองกำลังของเหมา เจ๋อตงก็ถูกปราบปรามอย่างรุนแรง ทำให้การลุกฮือขึ้นต่อต้านในช่วงเก็บเกี่ยวฤดูใบไม้ร่วง ค.ศ. 1927 ประสบความล้มเหลว

*ใน ค.ศ. 1928 หลังจากที่โจว เอ็นไหหลและคณะซึ่งเดินทางกลับจากการประชุมสมัชชาครั้งที่ 6 ที่กรุงมอสโกแล้วได้กลับมาดำเนินการตามข้อตกลงในที่ประชุม 10 ข้อนั้น โดยมีสาระสำคัญที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนต้องปฏิบัติคือ ให้โค่นล้มรัฐบาล และจัดตั้งรัฐบาลกรรมกรและชาวนาและทหาร ต่อมา โจว เอ็นไหหล ได้ดำเนินการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการลับตามแบบสหภาพโซเวียตเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น การสนทศ การสืบสวน การปกครอง การก่อวินาศกรรม สมาคมเทคนิคการอบรมสมาชิก และแผนกกิจกรรมต่าง ๆ กิจกรรมเหล่านี้ อยู่ภายใต้การชี้นำของพรรคที่เมืองเซี่ยงไฮ้ มณฑลเจียงซู หลังจากที่ศูนย์กลางการดำเนินงานของพรรคที่เซี่ยงไฮ้ ถูกกวาดล้าง สมาชิกถูกจับมากกว่าสองหมื่นคน กรรมกรกลางของพรรคกว่า 40 คน รวมทั้งเงิน ตู้ข้าว ฝู ข้าวไป และ เขียง จูฟะ ก็ถูกจับด้วย ส่วนโจว เอ็นไหหลนั้นหนีไปสมทบกับเหมา เจ๋อตงในเขตโซเวียตเจียงซี ที่เมืองรู่ยิจิ ทำให้รู่ยิจินกลายเป็นศูนย์กลางปฏิบัติการที่เข้มแข็งที่สุด

¹ วุฒิชัย มูลศิลป์. (2539). The Autumn Harvest Uprising, 1927 : การลุกขึ้นต่อต้านในช่วงเก็บเกี่ยวฤดูใบไม้ร่วง พ.ศ. 2470. สารานุกรมประวัติศาสตร์สมัยใหม่ : เอเชีย. เล่ม 1 อักษร A-B ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 308.

** องค์การคอมมิวนิสต์สากล อยู่ภายใต้การชี้นำของสตาลิน สตาลินนั้นได้เฝ้าดูเจียง ไคเชก กวาดล้างคอมมิวนิสต์จนถึงวาระที่รัฐบาลเมืองอู่ฮั่นประกาศขับพรรคคอมมิวนิสต์ออกจากพรรค ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1927 สตาลินได้กล่าวโทษว่า เงิน ตู้ข้าวไม่สามารถปฏิบัติตามนโยบายที่องค์การคอมมิวนิสต์สากลกำหนดให้ ดังนั้นผู้นำคนต่อมาของพรรคคอมมิวนิสต์จีนภายใต้การชี้นำของสหภาพโซเวียตจึงปฏิบัติตามนโยบายของสหภาพโซเวียตมาโดยตลอดตั้งแต่ ฝู ข้าวไป หวาง หมิง และหลี่ ลีซาน ในขณะที่เจียง ไคเชก ยังคงปราบคอมมิวนิสต์ต่อไปอย่างไม่ลดละ โดยที่ยังคงรักษาไมตรีกับสหภาพโซเวียตอยู่

ในที่สุดเหมา เจ๋อตงกับพวกที่เหลือประมาณ 700 คน จึงล่าถอยเข้าไปตั้งฐานปฏิบัติการในเทือกเขาจิงกัง (Jinggangshan) ซึ่งอยู่ระหว่างมณฑลหูหนานกับเจียงซี (Jiangxi) และต่อมาได้อพยพไปอยู่ที่รอยต่อมณฑลเจียงซีและเขตฝูเจี้ยน (Fujian) และที่นี้เอง เหมา เจ๋อตงก็ได้จัดตั้งเขตปกครองตนเองภายใต้พรรคคอมมิวนิสต์ที่เรียกว่า “สภาเจียงซี” หรือ “เจียงซีโซเวียต” (Jiangxi Soviet) ในต้น ค.ศ. 1928 สภาเจียงซีมีกำลังเพิ่มมากขึ้นเพราะมีกำลังจากจู เต๋อ (Zhu De) ผู้มีความสามารถทางทหารมาสมทบ¹ และมีคอมมิวนิสต์จากที่อื่นๆ มาสมทบมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากประสบความล้มเหลวในการปฏิวัติและต้องหนีการปราบปรามของเจียง ไคเชก

อย่างไรก็ตามความล้มเหลวของเหมา เจ๋อตงในการลุกขึ้นต่อต้านที่นางชาครั้งนี้ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนมีมติต่อมาให้ลงโทษปลดเหมา เจ๋อตงออกจากทุกตำแหน่งในพรรคแต่ยังคงให้เป็นสมาชิกพรรคต่อไป

สำหรับเต็ง เสี่ยวผิงได้รับแต่งตั้งเป็นหัวหน้าฝ่ายเลขาธิการของคณะกรรมการกลางมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเอกสารที่เก็บไว้ในสำนักงานใหญ่ที่ชางไห่ นอกจากนี้ยังดูแลด้านการสื่อสาร และการเงิน เขาทำงานในตำแหน่งนี้อยู่ 2 ปี ต่อมาในกลาง ค.ศ. 1929 เขาถูกส่งไปมณฑลกวางซีเพื่อปฏิบัติการพิเศษ 3 ประการด้วยกัน ประการแรกคือ ติดต่อกับผู้ว่าการมณฑลและกรรมการฝ่ายฟื้นฟูสันติภาพด้วยกำลังซึ่งแม้จะได้รับการแต่งตั้งโดยเจียง ไคเชก แต่ก็แสดงท่าทีต้องการร่วมมือกับคอมมิวนิสต์ ประการที่สองคือ การรับผิดชอบงานของพรรคในระดับมณฑลทั้งหมด และประการที่สามคือ งานเตรียมการลุกฮือด้วยกองกำลังติดอาวุธ ภารกิจนี้ถือว่ายากและอันตรายมาก เพราะแม้กรรมการฝ่ายฟื้นฟูสันติภาพด้วยกำลังจะเป็นสมาชิกลับของพรรคและผู้ว่าการมณฑลก็อยู่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ แต่อำนาจระดับท้องถิ่นของพวกเขาอ่อนแอ² เนื่องจากมณฑลกวางซีส่วนใหญ่ยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของฝ่ายต่อต้านคอมมิวนิสต์ อย่างไรก็ตามเพื่อขยายการต่อสู้ของพรรคคอมมิวนิสต์จีน เต็ง เสี่ยวผิงจึงดำเนินงานต่อไป

เต็ง เสี่ยวผิงได้ก่อการลุกฮือขึ้นในมณฑลกวางซี และสามารถจัดตั้งรัฐบาลโซเวียตขึ้นที่เมืองหลงโจว (Longzhou) เมืองซึ่งอยู่ใกล้กับชายแดนอินโดจีนของฝรั่งเศส ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1930 และได้เป็นผู้ควบคุมกองทัพบกแดงที่ 7 และกองทัพบกแดงที่ 8 ในมณฑลกวางซี ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อนี้ เต็ง เสี่ยวผิงได้เดินทางกลับชางไห่ ด้วยเหตุผลไม่แจ่มชัด ซึ่งอาจเป็นเพราะต้องการรายงานความสำเร็จให้กับสำนักงานใหญ่ทราบ หรือต้องการคำแนะนำจากสำนักงานใหญ่เกี่ยวกับเรื่องที่หลี่ หมิงรุ่ย (Li Mingrui) อดีตกรรมการฝ่ายฟื้นฟูสันติภาพด้วยกำลังที่ต้องการมีตำแหน่งในกองทัพบกใหม่ หรือเพราะวิตกกังวลเกี่ยวกับภรรยา ในปลายเดือนเมษายน ค.ศ. 1930 พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ตัดสินใจแต่งตั้ง หลี่ หมิงรุ่ย เป็นผู้อำนวยการกองทัพบกแดงทั้งสองกองทัพบก โดยให้ เต็ง เสี่ยวผิงดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการการเมือง และให้กลับไปทำงานในมณฑลกวางซี ความสำเร็จของเต็ง

¹ริชาร์ด อีแวนส์. (2540). เล่มเดิม. หน้า 67.

²แหล่งเดิม. หน้า 72.

เสี้ยวผิง ครึ่งนี้ทำให้สำนักงานใหญ่ของพรรคซึ่งควบคุมโดย เสียง จงผา และ หลี่ ลีซันมีความพอใจเป็นอย่างมาก

ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1931 เจิ้ง เสี้ยวผิง ได้รับมอบหมายให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคประจำเมืองรู่ยจิน (Ruijin)* รู่ยจินตั้งอยู่ในมณฑลเจียงซีใกล้กับพรมแดนฝูเจี้ยน ใน ค.ศ. 1931 ได้มีการผนวกฝูเจี้ยนตะวันตกเข้ากับเขตรู่ยจิน ทำให้เจิ้ง เสี้ยวผิงต้องเข้า แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในเขตฝูเจี้ยนตะวันตก กรณีฝูเจี้ยนเกิดขึ้นก่อนที่เจิ้ง เสี้ยวผิงจะเดินทางมาถึงรู่ยจินเกือบปีแล้ว เหตุการณ์ฝูเจี้ยนเกิดจากสาเหตุของการแย่งชิงอำนาจเพื่อตั้งเขตปลดปล่อยบริเวณรอยต่อระหว่างมณฑล และการแตกแยกภายในพรรคคอมมิวนิสต์** การที่กองกำลังของเหมา เจ๋อตงได้ย้ายไปตั้งในฐานที่มั่นแห่งใหม่ทางตอนใต้ใกล้ๆ กับมณฑลฝูเจี้ยนและกวางตุ้ง ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1929 โดยไปตั้งฐานที่มั่นคร่อมรอยต่อเข้บพรมแดนมณฑลหูหนาน-เจียงซี ต่อมาสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ที่เป็นผู้นำกลุ่มต่างๆ ได้จัดตั้งฐานที่มั่นโดยดำเนินการตามวิธีการจัดตั้งกองกำลังขึ้นในชนบท ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณภาคเหนือและภาคกลางใต้แก้มณฑลชานซี (Shaanxi) ในระหว่าง ค.ศ. 1929-1930 เริ่มมีคู่แข่งอำนาจของเหมา เจ๋อตงเกิดขึ้น คือบรรดาแกนนำกลุ่มต่างๆ ระดับสูงที่พยายามจะแย่งชิงอำนาจการนำในฐานที่มั่นบริเวณรอยต่อ ซึ่งหมายถึงดินแดนในพื้นที่ระหว่าง 3 มณฑลขึ้นไป ฐานที่มั่นในเขตฝูเจี้ยนตะวันตกนั้นบุกเบิกโดยกองกำลังทหารของทัพแดงที่สาม เมื่อเหมา เจ๋อตงและจูเต๋อเคลื่อนกำลังทัพเข้าไปในเขตดังกล่าวใน ค.ศ. 1929-1930 ได้เกิดความขัดแย้งขึ้นและขยายตัวเป็นการต่อสู้กันด้วยกำลัง โดยหลิว เต๋อเฉาได้นำกำลังทหารของกองทัพแดงที่สามลุกฮือขึ้นต่อต้านเหมา เจ๋อตงในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1930 แต่ถูกกองกำลังของเหมา เจ๋อตงปราบปรามลงอย่างรวดเร็ว หลังจากนั้นเหมา เจ๋อตงก็ทำการกวาดล้างผู้ต้องสงสัยว่าสนับสนุนการลุกฮือครั้งใหญ่ แต่เหมา เจ๋อตงก็ต้องเผชิญกับการต่อต้านอย่างรุนแรงในเขตที่เหมา เจ๋อตงยังไม่สามารถยึดอำนาจการนำได้ ฝ่ายตรงข้ามก็กวาดล้างกำจัดผู้สนับสนุนเหมา เจ๋อตงเหมือนกัน โดยเฉพาะหลี่ หมิงยู่ แม่ทัพกองทัพแดงที่ 7 ถูกฝ่ายตรงข้ามจับได้และถูกประหารชีวิตในข้อหาเป็นปรปักษ์ปฏิวัติ¹

*พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ประกาศให้เมืองรู่ยจิน มณฑลเจียงซี เป็นเมืองหลวงของสาธารณรัฐโซเวียตจีน (Jiangxi Soviet) มีอาณาเขตปกครอง 21 เขต มีประชากรที่เป็นแนวร่วม 2.5 ล้านคน โดยมีเหมา เจ๋อตงเป็นประธานรัฐบาลโซเวียต จาง กว๋อเถา และ เซี่ยงยিং (Hsiang Ying) เป็นรองประธานรัฐบาลโซเวียต และประกอบด้วยการบริหารกลาง 63 คน. กฤษณ์ วรางกูร. (2524). โจวเอินไหล นักปฏิวัติ รัฐบุรุษ. หน้า 197.

**พรรคคอมมิวนิสต์เริ่มแตกแยกออกเป็น 2 ฝ่ายอย่างชัดเจน ศูนย์การนำพรรคนั้นมุ่งเน้นขยายมวลชนจากพวกกรรมกร และพยายามยึดอำนาจตามเมืองใหญ่ต่าง ๆ แต่ไม่สำเร็จ ฝ่ายเหมา เจ๋อตงก็ขยายมวลชนโดยการมุ่งเน้นขยายมวลชนจากชาวนา และก่อวินาศกรรมตามพรมแดนที่เป็นรอยต่อระหว่างมณฑลต่างๆ จะเห็นได้ว่าต่างฝ่ายต่างมีอุดมการณ์เดียวกัน แต่นโยบายและวิธีสร้างอำนาจต่างกันออกไป ศูนย์การนำพรรคนั้นถือว่ากรรมกรเป็นพลังของการปฏิวัติ ฝ่ายเหมา เจ๋อตงถือว่าชาวนาเป็นพลังมหาศาลในการปฏิวัติ แต่ในที่สุดพรรคคอมมิวนิสต์ก็ต้องยอมรับโดยปริยายในหลักการของเหมา เจ๋อตงว่า การเคลื่อนไหวของชาวนาก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน แต่เป็นรองจากกรรมกร นั่นคือขบวนการชาวนาเป็นเพียงทัพหนุนของกรรมกร

¹เหมา เหมา. (2537). ป่าแดงของฉัน. แปลโดย สุขสันต์ วิเวกเมธากร. หน้า 338.

เนื่องจากเหมา เจ๋อตงต้องเผชิญกับการต่อต้านดังกล่าวทำให้การกวาดล้างยึดเยื้อออกไปถึง 14 เดือนจึงยุติลง และขอบเขตการกวาดล้างได้ขยายครอบคลุมฐานที่มั่นส่วนกลางเขตฝูเจี้ยน เจียงซีทั้งหมด ประมาณกันว่ามีสมาชิกพรรคทหารแดงต้องตกเป็นเหยื่อของการกวาดล้างราว 4-5 พันคน ความเสียหายที่เกิดจากการกวาดล้างครั้งนี้เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนพ่ายแพ้ต่อเจียง ไคเชกใน ค.ศ. 1934 จนต้องเดินทัพทางไกล¹ ภายใต้การชี้นำของศูนย์กลางพรรคหน้าที่ของเต็ง เสี่ยวผิงในฐานะเลขาธิการพรรคยุ่งจินก็คือต้องยุติความเสียหายที่เกิดจากการกวาดล้างของเหมา เจ๋อตง หลังจากการตรวจสอบข้อเท็จจริง เต็ง เสี่ยวผิงสรุปว่าองค์กรพรรคคอมมิวนิสต์กระทำความผิดพลาดอย่างร้ายแรงการกวาดล้างในยุ่งจินจึงยุติลง²

ใน ค.ศ. 1933 เต็ง เสี่ยวผิงถูกปลดจากตำแหน่งเลขาธิการพรรคเมืองยุ่งจินนับเป็นการตกอำนาจทางการเมืองเป็นครั้งแรก เนื่องจากภายในศูนย์การนำพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีปัญหาขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มของเหมา เจ๋อตง และ กลุ่มนักเรียนนอกที่มาจากสหภาพโซเวียตซึ่งเรียกตัวเองว่า “บอลเชวิค 28” อันมี หวาง หมิง ป๋อกู่ เป็นตัวแทนของกลุ่มและเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลมากในขณะนั้น กลุ่มนี้มีแนวคิดเน้นการปฏิบัติการในเขตเมืองโดยใช้กรรมกรในเมืองใหญ่เป็นแกนนำเพื่อให้บรรลุผลของการปฏิวัติเป็นฝ่ายสหภาพโซเวียตซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของเหมา เจ๋อตงที่เน้นการสร้างฐานในชนบท โดยให้ชาวนาเป็นกำลังสำคัญในการปฏิวัติและใช้การรบแบบกองโจร การที่เต็ง เสี่ยวผิงเขียนคัดค้านนโยบายของของศูนย์การนำกลุ่ม “บอลเชวิค 28” ว่าได้ดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดอย่างร้ายแรงเป็นเหตุให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนต้องประสบความพ่ายแพ้ทั้งๆ ที่มีโอกาสที่จะได้รับชัยชนะระยะเวลา 4 ปีที่พรรคคอมมิวนิสต์อยู่ภายใต้การชี้นำของกลุ่ม “บอลเชวิค 28” ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงที่สุด³ และเขาให้การสนับสนุนแนวทางของเหมา เจ๋อตงอย่างเต็มที่ทั้งนี้เนื่องจากเต็ง เสี่ยวผิงอาศัยประสบการณ์ของตนเองโดยสอดคล้องกับนโยบายที่เหมา เจ๋อตงดำเนินอยู่ในฐานที่มั่นส่วนกลางในมณฑลเจียงซี และจากการที่ได้ปฏิบัติตามแนวทางของหลี่ สีซานทำให้พรรคประสบความล้มเหลวอย่างสิ้นเชิงทำให้ต้องสูญเสียกองทัพบางที่ 7 และ ที่ 8 ไป⁴ จากการคัดค้านศูนย์การนำพรรคดังกล่าว ทำให้เต็ง เสี่ยวผิงถูกลงโทษด้วยการดักเดือนขึ้นรุนแรงถูกลดตำแหน่งให้ย้ายมาประจำอยู่ฐานที่มั่นใหญ่ ในครั้งนี้มีผู้ที่ถูกลงโทษร่วมด้วยคือ เหมา เจ๋อตาน น้องชายคนเล็กของเหมา เจ๋อตง ส่วนเหมา เจ๋อตงเองก็ถูกลดบทบาทลงไปมาก กล่าวได้ว่าการถูกลงโทษครั้งนี้เองที่ทำให้เต็ง เสี่ยวผิงมีโอกาสดำรงตำแหน่งใกล้ชิดกับผู้ยิ่งใหญ่ในภายภาคหน้าหลายคน เช่น เหมา เจ๋อตง โจว เอ็นไหล หลิว ป๋อเจิง โดยเฉพาะเมื่อเต็ง เสี่ยวผิงถูกลงโทษพร้อมกับเหมา เจ๋อตาน ความรู้สึกของเหมา เจ๋อตงที่มีต่อเต็ง เสี่ยวผิง เมื่อเขากลายเป็นผู้นำสูงสุดของพรรค เขาได้ให้ความช่วย

¹ เพชร สุมิตร. (2547). Chen Yi Z1901-1972 : จอมพล เงิน อี้. (พ.ศ. 2444-2515) สารานุกรมประวัติศาสตร์สมัยใหม่ : เอเชีย. เล่ม 2 อักษร C-D ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 178.

² ริชาร์ด อีแวนส์. (2540). เล่มเดิม. หน้า 85.

³ บุญศักดิ์ แสงระวี. (2529). เต็ง เสี่ยวผิงชีวิตและการต่อสู้. หน้า 27.

⁴ แหล่งเดิม.

เหลือแก่เจียง เสี่ยวผิงเสมอมา แม้ว่ากาลเวลาจะล่วงเลยไปถึง 40 ปี เหมา เจ๋อตงก็ยังจดจำและใช้เป็นเหตุผลในการช่วยเหลือเจียง เสี่ยว ผิงให้กลับคืนสู่อำนาจทางการเมืองอีกครั้งใน ค.ศ. 1973¹

ใน ค.ศ. 1933 พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ย้ายสำนักงานใหญ่จากชางไห่มาอยู่ที่รู่ยจิน* ทำให้รู่ยจินกลายเป็นศูนย์ปฏิวัติที่เข้มแข็งที่สุด ซึ่งกลายเป็นเป้าหมายในการโจมตีที่สำคัญของเจียง ไคเชค ในการรณรงค์เพื่อกวาดล้างคอมมิวนิสต์ (Communist-Extermination Campaigns, ค.ศ. 1930-1934) เจียง ไคเชคได้ส่งทหารปิดล้อมและโจมตีสภาเจียงซี 4 ครั้ง ในระหว่าง ค.ศ. 1930-1933 แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ใน ค.ศ. 1934 เจียง ไคเชคดำเนินการปราบปรามเป็นครั้งที่ 5 โดยระดมกำลังทหารประมาณ 700,000 คน เครื่องบิน 400 ลำ พร้อมด้วยปืนใหญ่เป็นจำนวนมากทำการปิดล้อมพวกคอมมิวนิสต์ตามแผนยุทธศาสตร์ของนายพลอะเล็กซานเดอร์ ฟอน ฟัลเคนเฮาเซิน (Alexander Von Falkenhausen) ที่ปรึกษาทางทหารชาวเยอรมัน การล้อมปราบเริ่มขึ้นในวันที่ 6 ตุลาคม ค.ศ. 1934 โดยใช้กำลังทหารโอบล้อมไปพร้อมกับระดมยิงด้วยปืนใหญ่และโจมตีทางอากาศ การตีวงล้อมดังกล่าวทำให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์เกิดการขาดแคลนสิ่งจำเป็นคือ ข้าว ยา น้ำมันเชื้อเพลิง และเกลือเป็นจำนวนมาก จนพรรคคอมมิวนิสต์จีนเห็นว่าจำเป็นจะต้องถอนตัวและหลบหนีการกวาดล้างครั้งนี้เนื่องจากกองทหารกว๋อหมินตั้งได้ทำการปิดล้อมทั้งทางทหารและทางเศรษฐกิจต่อพวกคอมมิวนิสต์ โดยวางกำลังปิดล้อมอย่างหนาแน่นทุก ๆ ด้านในฐานะที่มั่นของพวกคอมมิวนิสต์ทั่วประเทศพร้อมกัน การสู้รบครั้งนี้ดำเนินไปนาน 1 ปี จึงสามารถขับพวกคอมมิวนิสต์ออกไปจากฐานที่มั่นเมืองรู่ยจิน เมืองหลวงของคอมมิวนิสต์ในมณฑลเจียงซีได้ในที่สุด

ในตอนกลางคืนของวันที่ 16 ตุลาคม ค.ศ. 1934 พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้เคลื่อนทัพออกจากเขตสภาเจียงซี ตีฝ่าวงล้อมรัฐบาล กำลังที่อพยพออกมามีประมาณเกือบ 100,000 คน แต่รอดชีวิตไปถึงมณฑลฉ่านซี ประมาณ 8,000 คน วันที่ 16 ตุลาคมจึงถือได้ว่าเป็นวันเริ่มต้นเดินทางไกลหรือฉางเจิง (Changcheng - Long March)² ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่นับว่าสำคัญยิ่งของพรรคคอมมิวนิสต์จีน เป็นการเดินทัพระยะทางรวม 6,000 ไมล์ ผ่าน 12 มณฑล และสิ้นสุดในเวลา 370 วัน โดยฐานที่มั่นแห่งใหม่ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนอยู่ที่เมืองเยียนอัน (Yenan) ซึ่งเป็นบริเวณที่กันดารที่สุดทางเหนือของมณฑลฉ่านซี ในวันที่ 10 พฤศจิกายน ค.ศ. 1934 ทหารของเจียง ไคเชคได้เข้ายึดเมืองหลวงของเขตสภาเจียงซี คือ รู่ยจิน จึงสามารถเข้าทำลายเขตปลดปล่อยนี้ได้ แต่ไม่สามารถสลายขบวนการของพวกคอมมิวนิสต์ได้ทั้งหมด เนื่องจาก เหมา เจ๋อตงสามารถนำสมัครพรรคพวกเดินทางไปตั้งเขตปลดปล่อยแห่งใหม่ที่เมืองเยียนอัน มณฑลฉ่านซี ใน ค.ศ. 1935

¹ เหมา เหมา. (2537). เล่มเดิม. หน้า 398.

* ใน ค.ศ. 1932 ศูนย์การนำพรรคที่ชางไห่ถูกเจียง ไคเชคปราบปรามและขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนการปฏิวัติ จึงย้ายมาอยู่ที่รู่ยจิน ซึ่งเหมา เจ๋อตง และ จู เต๋อ ปกครองอยู่ แต่เหมา เจ๋อตงก็ยังมิได้รับการยอมรับจากแกนนำศูนย์การนำพรรคอย่างเป็นทางการ

² วัณชัย มูลศิลป์. (2543). จีนในคริสต์ศตวรรษที่ 20. วารสารประวัติศาสตร์. หน้า 103.

ระหว่างการเดินทางไกลภายใต้การนำของเหมา เจ๋อตงนั้น เต็ง เสี่ยวผิงได้เป็นรองผู้บัญชาการทหารและกรรมการกรมการเมืองประจำกองพลที่ 12 ซึ่งมีนายพลหลิว ป๋อเจิง เป็นผู้บัญชาการ และในระหว่างที่ถอยหนีออกจากฐานที่มั่น พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้จัดประชุมกรรมการเมืองเมื่อวันที่ 15-17 มกราคม ค.ศ. 1935 ที่เมืองจุนยี่ มณฑลกุ้ยโจว การประชุมครั้งนี้อำนาจในพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้เปลี่ยนมือมาอยู่กับเหมา เจ๋อตง¹ และการประชุมครั้งนี้ได้ถือเป็นการเริ่มต้นของผู้นำศูนย์กลางพรรคคนใหม่ คือเหมา เจ๋อตง นับเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีความหมายทางประวัติศาสตร์อันใหญ่หลวงของพรรคคอมมิวนิสต์จีน และได้มีการรวมศูนย์กำลังทั้งหมดเข้าแก้ไขความผิดพลาดทางทหารและการจัดตั้งที่มีความสำคัญมากขึ้นในขณะนั้นโดยที่ประชุมได้มีมติสำคัญ 2 ประการคือ²

ประการที่หนึ่ง การสรุปผลการต่อต้านการล้อมปราบครั้งที่ 5 ตามแนวทางของหวาง หมิง ที่ป๋อ กู๋ และ หลี เต๋อ เป็นผู้ดำเนินการด้านยุทธการและปฏิบัติการในการสู้รบซึ่งไม่เข้มแข็งเพียงพอ ทำให้ถูกรุกไล่ และสูญเสียกำลังพลอย่างหนัก ที่ประชุมจึงมีมติให้เลิกใช้แนวทางของหวาง หมิง โดยสิ้นเชิง

ประการที่สองให้ปรับเปลี่ยนตัวบุคคลในศูนย์การนำพรรคโดยให้เหมา เจ๋อตงเป็นกรรมการกรมการเมืองถาวร โจว เอ็นไหล และ จู เต๋อ เป็นผู้บัญชาการด้านการทหาร อาจกล่าวได้ว่าการประชุมที่เมืองจุนยี่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญที่สุดของพรรคคอมมิวนิสต์จีนเพราะเป็นจุดที่ชี้ชะตาพรรคและกองทัพแดง เป็นการยุติบทบาทการชี้นำของกลุ่มสมาชิกที่ได้รับการศึกษาจากสหภาพโซเวียต ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนหลุดพ้นจากการแทรกแซงของต่างชาติ โดยสามารถดูแลรับผิดชอบในพรรคคอมมิวนิสต์จีนและในกองทัพอย่างเป็นอิสระครั้งแรก อีกทั้งผลการประชุมที่เมืองจุนยี่ได้ทำให้เหมา เจ๋อตงกลายเป็นผู้สูงสุดของพรรคคอมมิวนิสต์จีน งานปฎิวัติจึงปรับเปลี่ยนจากยุทธศาสตร์การตั้งรับไปสู่การรุกนับแต่นั้นเป็นต้นมา

เมื่อการประชุมที่จุนยี่ยุติลงแล้ว กองทัพแดงภายใต้การนำของเหมา เจ๋อตง ได้ยกพลขึ้นไปทางเหนือ เพื่อไปตั้งหลักใหม่ที่มณฑลส่านซี ซึ่งที่นั่นฐานที่มั่นและกำลังส่วนใหญ่ยังไม่ได้ได้รับความเสียหายจนย่อยยับเหมือนที่อื่นๆ อีกประการหนึ่ง อาณาบริเวณเหล่านั้น ถือได้ว่าเป็นแนวหน้าแห่งการต่อต้านญี่ปุ่นซึ่งกำลังบุกประเทศจีนอยู่อย่างอีกเขมในเวลานั้น และในฐานะที่เป็นพรรคการเมืองของประชาชนจึงควรปฏิบัติตามเจตนารมณ์อันแรงด่วนของประชาชนในขณะนั้นคือ การต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น

ระหว่างการเดินทางเพื่อหลบหนีการทำลายล้างของกองทัพเจียง ไคเชค ครั้งนี้คณะกรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์จีนและรัฐบาลร่วมจีนและโซเวียตได้เรียกร้องให้ชาวจีนรวมพลังกันเพื่อต่อต้านญี่ปุ่นด้วยการประกาศ “คำประกาศวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 1935 (August First

¹ วัจชัย มูลศิลป์. (2542). เล่มเดิม. หน้า 27-28.

² เหมา เหมา. (2537). เล่มเดิม. หน้า 438.

Declaration)¹ ที่มีวัตถุประสงค์คือ มุ่งเรียกร้องให้ เจียง ไคเชก เปลี่ยนนโยบายที่จะปราบปรามคอมมิวนิสต์เป็นอันดับแรกมาเป็นการร่วมมือกันกับชาวจีนทุกกลุ่มเพื่อต่อต้านและป้องกันประเทศจีนจากการรุกรานของญี่ปุ่น

จากข้อเรียกร้องดังกล่าว ได้รับการสนับสนุนจากองค์การคอมมิวนิสต์สากล (Comintern) ซึ่งเรียกร้องให้มีการตั้งแนวร่วมในจีนเช่นกัน นอกจากนี้คณะกรรมการบริหารสูงสุดของพรรคคอมมิวนิสต์ (Chinese Communist Politburo) ได้มีการประชุมหวาเหยาเปา (Wayaobao) มณฑลส่านซี ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1935 ยินยอมที่จะกระทำตามคำประกาศ วันที่ 1 สิงหาคม โดยจะเปลี่ยนยุทธวิธีการต่อสู้เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างชนชั้น และการปฏิรูปที่ดินมาเป็นการต่อสู้กับญี่ปุ่นร่วมกับรัฐบาลคณะชาติ อย่างไรก็ตาม เจียง ไคเชกได้ปฏิเสธความร่วมมือกับคอมมิวนิสต์อย่างสิ้นเชิง และยังคงมุ่งทำลายล้างคอมมิวนิสต์ต่อไป

แม้กองทัพของเจียง ไคเชกสามารถปราบศูนย์กลางของพรรคคอมมิวนิสต์ลงได้แล้วแต่พรรคคอมมิวนิสต์ก็ยังเติบโตมากขึ้นในภาคตะวันตกเฉียงเหนือและภาคเหนือของจีน นอกจากนี้ เจียง ไคเชกจะเผชิญปัญหาความเติบโตของพรรคคอมมิวนิสต์จีนแล้วยังต้องเผชิญกับปัญหาการแก่งแย่งอำนาจและความแตกแยกภายในพรรคก๊กมินตั๋ง รวมทั้งปัญหาที่เกิดจากญี่ปุ่นเข้ารุกรานภาคเหนือของจีนถึงกับมาตั้งรัฐแมนจูวอ (Manchuguo) เป็นอิสระขึ้นในแมนจูเรียแม้กระนั้น เจียง ไคเชกยังต้องปราบศัตรูภายในคือพวกคอมมิวนิสต์จีนก่อนที่จะไปรบกับญี่ปุ่น ระหว่าง ค.ศ. 1927 – 1936 แม้จะเป็นช่วงเวลาที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคนานัปการ แต่ก็ในช่วงที่กองทัพแดงหรือกองทัพปลดแอกประชาชนได้เริ่มก่อตั้งขึ้นและกลายเป็นกำลังสำคัญของพรรคในการต่อสู้เพื่ออำนาจ และยังเป็นช่วงเวลาที่เหมา เจ๋อตงได้ประยุกต์ลัทธิมาร์กซ์และเลนินให้เข้ากับสภาพจริงของสังคมจีน โดยไม่ต้องถูกจำกัดด้วยการชี้แนะของผู้แทนองค์การคอมมิวนิสต์สากล และเหมา เจ๋อตงยังได้พัฒนายุทธศาสตร์การปฏิวัติจีนที่เน้นชนบทล้อมเมืองและยุทธวิธีสงครามกองโจรจากฐานที่มั่นในชนบท พร้อมกับหาแนวร่วมจากมวลชนทำให้พรรคสามารถใช้วิกฤติให้เป็นโอกาส พรรคคอมมิวนิสต์จีนจึงได้รับประสบการณ์จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง และสามารถนำไปใช้ดำเนินนโยบายในด้านการปกครอง เศรษฐกิจ และการเมืองซึ่งบทเรียนและประสบการณ์เหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อแนวทางและนโยบายของพรรคในเวลาต่อมา

สำหรับ เต็ง เสี่ยวผิง ในช่วงของการเดินทางทั่วโลกในระยะแรก เขายังคงติดตามไปในกลุ่มของเหมา เจ๋อตงอย่างใกล้ชิด โดยรับหน้าที่เป็นหัวหน้ากองบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ “ดาวแดง” (Red Star) หนังสือดาวแดงนั้นถือว่าประสบความสำเร็จ ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการสร้างอุดมการณ์ร่วมกันของทหารคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีผลทางอ้อมต่อขวัญและกำลังใจ ทำให้เหมา เจ๋อตง ไว้วางใจเต็ง เสี่ยวผิงตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ต่อมาเต็ง เสี่ยวผิงได้เป็นหัวหน้าสำนักงาน

¹ ทิพาดา ยังเจริญ. (2539). August First Declaration : คำประกาศวันที่ 1 สิงหาคม. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่ : เอเชีย. อักษร A – B ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. เล่ม 1. หน้า 279.

เลขานุการของคณะกรรมการกลาง¹ และการที่เต็ง เสี่ยวผิงมีความสามารถในการพูดการเขียน เขา จึงได้ย้ายไปเป็นหัวหน้าฝ่ายโฆษณาชวนเชื่อ และในระหว่างเดินทางไกลอีกเช่นกันที่ทำให้เต็ง เสี่ยวผิงได้มีโอกาสทำงานใกล้ชิดกับผู้ยิ่งใหญ่ในภายภาคหน้าหลายคน เช่น เหมา เจ๋อตง โจว เอ็น ไหล และหลิว ป๋อเจิง โดยเฉพาะเหมา เจ๋อตง เมื่อเขาขึ้นมามีอำนาจในพรรคคอมมิวนิสต์ เขาก็ ให้การสนับสนุนเต็ง เสี่ยวผิงให้กลับมามีความสำคัญขึ้นมาอีก ดังนั้นยุคตกอับครั้งแรกของเต็ง เสี่ยวผิงจึงเป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ จากเดือนเมษายน ค.ศ. 1933 มาจนถึงเดือนมกราคม ค.ศ. 1935 เป็นระยะเวลาเพียงปีเศษ และเมื่อเขากลับสู่ตำแหน่งใหม่ เขาได้เป็นเลขานุการของศูนย์กลางพรรค เห็นได้ว่าเป็นการคืนสู่ตำแหน่งที่มีความสำคัญกว่าเดิมและการคืนสู่ตำแหน่งครั้งนี้ก็ได้รับความ อนุเคราะห์โดยตรงจากเหมา เจ๋อตง²

สำหรับเต็ง เสี่ยวผิงแล้วในช่วงของการกวาดล้างพรรคคอมมิวนิสต์จีนนับเป็นช่วงเวลาที่ ทำให้เขาสามารถเพิ่มพูนประสบการณ์ด้านการสู้รบมากขึ้นทำให้เขาสามารถเข้าใจลักษณะเฉพาะ ของการปฏิวัติจีน โดยเฉพาะการใช้สงครามจรรยาเพื่อเอาชนะศัตรูซึ่งจะเป็นประโยชน์มากต่อการ ปฏิบัติหน้าที่ของเขาในเวลาต่อมา ในช่วงของสงครามต่อต้านญี่ปุ่นและสงครามปลดปล่อยประเทศ นอกจากนั้นในระหว่างการเดินทางไกล เต็ง เสี่ยวผิงยังทำหน้าที่เป็นครูสอนวิชาการเมืองให้แก่ นายทหารทั้งหลายในกองทัพ³ เมื่อทหารที่เขาเคยอบรมสั่งสอนเติบโตใหญ่มีอำนาจเป็นนายทหารคุม กำลังในกาลเวลาต่อมา เต็ง เสี่ยวผิงจึงกลายเป็นปูชนียบุคคลที่ทหารให้ความเคารพอย่างสูง นับ เป็นงานสำคัญที่สร้างบารมีให้แก่เต็ง เสี่ยวผิงเป็นอย่างมาก

3. บทบาททางการเมืองของเต็ง เสี่ยวผิงในแนวร่วมเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น

การที่เจียงไค เชคสามารถรวมชาติได้สำเร็จและสถาปนาสาธารณรัฐจีน ทำให้นานาชาติ เริ่มกังวลใจในเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขตที่เคยได้รับรวมทั้งเรื่องนโยบายต่อต้านจักรวรรดินิยม ถ้าสาธารณรัฐจีนมีความเข้มแข็งมากขึ้น ดังนั้นญี่ปุ่นจึงเริ่มแสดงตนเป็นปรปักษ์ที่สำคัญ นับตั้งแต่ พรรคกัว๋หมินตั๋งยกทัพขึ้นเหนือ ใน ค.ศ. 1928 กองกำลังญี่ปุ่นปะทะกับกองกำลังของกัว๋หมินตั๋ง ที่จี๋หนานในมณฑลชานตง เจียง ไคเชค พยายามดำเนินนโยบายหลีกเลี่ยงการยั่วยุที่อาจทำให้ญี่ปุ่น ใช้เป็นข้ออ้างในการรุกรานจีน แม้กระนั้นกองทัพกวางตงของญี่ปุ่น (Japanese Guangdong) ยังได้ ก่อ “เหตุการณ์มุกเดน” (Mukden Incident) เมื่อวันที่ 18 กันยายน ค.ศ. 1931 อันเป็นผลให้เกิด เป็นสงครามต่อเนื่องกันมา โดยที่ญี่ปุ่นได้ขับไล่เจ้าหน้าที่บริหารของจีนทั้งหมดออกจากแมนจูเรีย ในระหว่างที่เกิดความขัดแย้งนี้ญี่ปุ่นได้ขยายการโจมตีไปจนถึงช่วงให้ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1932 แม้กองทัพกัว๋หมินตั๋งจะต่อต้านอย่างเข้มแข็งก็ตามแต่ก็ต้องพ่ายแพ้แก่กองทัพญี่ปุ่นเมื่อเมืองหลวง

¹ ริชาร์ด อีแวนส์. (2540). เล่มเดิม. หน้า 90.

² ทวีป วรดิลก. (2536). เล่มเดิม. หน้า 63.

³ สุขสันต์ วิเวกเมธากร. (2540). เต็ง เสี่ยวผิงมังกรมหัศจรรย์. หน้า 52.

หนานจิงถูกคุกคาม ด้วยเหตุนี้ จีนต้องพักรบชั่วคราวในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1932 หลังจาก ญี่ปุ่นยึดครองแมนจูเรีย ใน ค.ศ. 1932 และประกาศสถาปนาเป็นรัฐแมนจูวอ มีเมืองหลวงคือ เมือง มุกเดน เมื่อวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ.1932 และมีนโยบายที่จะขยายอิทธิพลเข้ามาในดินแดนจีน เพื่อ ครอบครองเงินทั้งหมดในที่สุด¹

สำหรับจีนภาคเหนือ หลังจากทีคอมมิวนิสต์จีนภายใต้การนำของเหมา เจ๋อตงได้ยุติการ เดินทัพทางไกลอยู่ที่เอียนอัน และสนับสนุนให้แนวร่วมช่วยกันต่อต้านญี่ปุ่น รวมทั้งยังมีนักศึกษา และประชาชนเรียกร้องให้ต่อต้านญี่ปุ่นซึ่งได้สร้างความกดดันให้รัฐบาลอย่างมาก แต่เจียงไคเช็คได้ สั่งให้กองทหารภาคตะวันออกเฉียงเหนือของนายพลจาง ส่วยเหลียง (Zhang Xueliang, ค.ศ. 1898-?) ผู้นำจีนภาคเหนือและกองทัพที่ 17 ของนายพลหยาง หู่เจิง (Yang Hucheng) แห่งมณฑล ส่านซียกทัพขึ้นเหนือเพื่อกวาดล้างคอมมิวนิสต์ในฐานที่มั่นใหม่ นายพลจาง ส่วยเหลียงถูกสั่งให้นำ กองทัพแมนจูเรียไปกวาดล้างคอมมิวนิสต์ที่เป็นคนจีนด้วยกันที่มณฑลส่านซีแทนที่จะต่อต้านญี่ปุ่น ซึ่งด้วยคำสั่งนี้เองทำให้นายพลจาง ส่วย เหลียงก่อการรัฐประหารชิงอำนาจในวันที่ 12-15 ธันวาคม ค.ศ. 1936

รัฐประหารซีอาน (Xian Incident) เนื่องจากเจียงไคเช็ค ได้สั่งให้กองทัพแมนจูเรียไป กวาดล้างคอมมิวนิสต์ที่มณฑลส่านซีแทนการต่อต้านญี่ปุ่นที่เข้ามายึดเมืองของตนเอง ญี่ปุ่นก็ สนับสนุนให้รัฐบาลกว๋อหมินต้งกวาดล้างคอมมิวนิสต์ด้วย เหมา เจ๋อตงได้ใช้นโยบายโฆษณาชวน เชื่อปลุกระดมกองทัพแมนจูเรียและกองทัพภาคเหนือไม่ให้ปราบคอมมิวนิสต์และหันไปต่อต้านญี่ปุ่น และเรียกร้องให้รัฐบาลกว๋อหมินต้งร่วมมือกับคอมมิวนิสต์ผลักดันญี่ปุ่นออกไปจากแผ่นดินจีน เนื่องจากพรรคคอมมิวนิสต์กำลังอยู่ในระยะฟื้นฟูพรรคอยู่ อย่างไรก็ตาม เจียง ไคเช็คเดินทางมาตรวจ แนวนรบปราบคอมมิวนิสต์ที่เมืองซีอานในวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ. 1936 นายพลจาง ส่วยเหลียงได้จับ เจียง ไคเช็ค พร้อมกับยื่นข้อเสนอให้รัฐบาลยุติการปราบคอมมิวนิสต์แล้วร่วมมือกันต่อต้านญี่ปุ่นให้ ออกไปจากประเทศ เจียง ไคเช็คไม่ยินยอมตามข้อเสนอทั้งหมด นายพลจาง ส่วยเหลียงได้นำตัว เจียง ไคเช็คไปกักขังไว้ที่บ้านหวาซิงเฉอ อำเภอหลินถง เมืองซีอาน มณฑลส่านซี² เพื่อต่อรองกับ รัฐบาลหนานจิงต่อไป พรรคคอมมิวนิสต์ได้ส่ง โจว เอ็นไหลมาไกลเกลี่ยทั้งสองฝ่ายให้ประนีประนอม กัน พร้อมเสนอให้ยุติการสู้รบต่อกันแล้วร่วมมือกันต่อต้านญี่ปุ่น เจียง ไคเช็คยังไม่ตกลงข้อเสนอ เหล่านี้ในคราวนี้ แต่ก็ถูกปล่อยตัวกลับไปหนานจิงในวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 1936

ในวันที่ 7 กรกฎาคม ค.ศ. 1937 ได้เกิดเหตุการณ์ "สะพานมาร์โคโปโล" (Marco Polo Bridge Incident) ขึ้น โดยญี่ปุ่นขอเข้าไปค้นหาทหารญี่ปุ่นที่หายไปในเมืองหวั่นผิง ซานกรุง เป่ย์จิง แต่ทหารกว๋อหมินต้ง กองพลที่ 29 ไม่ยอมจึงทำให้เกิดการปะทะกันขึ้นกับทหารญี่ปุ่น ญี่ปุ่นถือ

¹พรณี จัตพรลักษณ์. (2547). China, Republic of (1928-) : สาธารณรัฐจีน (พ.ศ. 2471-ปัจจุบัน). สารานุกรมประวัติศาสตร์สมัยใหม่ : เอเชีย. เล่ม 2 อักษร C-D ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 221.

²ศักดิ์ศรี พิณทอง. (2540). ยุทธวิธีการขยายอำนาจของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในช่วงสงครามจีนและ ญี่ปุ่น ค.ศ. 1931-1945. หน้า 43.

โอกาสล่วงล้ำข้ามสะพานเข้าไป ทำให้เกิดการปะทะกันขึ้น ทางทหารเป่ยจึงเป็นฝ่ายแพ้ ญี่ปุ่นจึงยกกำลังเข้ายึดครองกรุงเป่ยจึงและนับว่าเป็นการจุดชนวนสงครามที่ไม่ประกาศขึ้นในแผ่นดินจีน ต่อมาในเดือนสิงหาคม ญี่ปุ่นรุกรานจีน โดยทิ้งระเบิดเมืองใหญ่ เช่น เมืองซ่างไห่ มณฑลเจียงซู เมืองซูโจว มณฑลเจ้อเจียง ต่อมาได้ขยายสงครามลึกเข้าไปในแผ่นดินจีนมากขึ้นทุกที สถานการณ์ดังกล่าวทำให้เจียง ไคเชค ต้องยอมเป็นแนวร่วมกับคอมมิวนิสต์จีน เพื่อทำสงครามต่อต้านญี่ปุ่น นับว่าเป็นการทำแนวร่วมครั้งที่ 2 ระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์จีน โดยมีการตกลงในรายละเอียดเพื่อยุติการปราบคอมมิวนิสต์และต่อต้านญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการ ผลจากการตกลงกันในครั้งนี้ รัฐบาลก๊กมินตั๋งได้ทำการปลดปล่อยนักโทษการเมืองจำนวนมาก รวมทั้งเงิน ตู้ข้าวที่ถูกจำคุกอยู่ในเมืองหนานจิงด้วย

จากวิกฤตการณ์สะพานมาร์โคโปลो ญี่ปุ่นจึงถือโอกาสขยายสงครามรุกคืบเข้าไปในจีนมากขึ้นทุกที ในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1937 ญี่ปุ่นบุกเข้าไปถึงเมืองซ่างไห่ซึ่งเป็นเมืองท่าที่ใหญ่ที่สุดของจีนในเดือนธันวาคม ค.ศ.1937 ญี่ปุ่นบุกเข้ายึดเมืองหนานจิง เมืองหลวงของรัฐบาลก๊กมินตั๋ง หลังจากยึดเมืองหนานจิงแล้ว ญี่ปุ่นก็รุกรานทางใต้ไปถึงเมืองฮั่นโซวและเมืองสำคัญชายทะเลต่อไป จนถึงมณฑลกว่างตง และเตรียมพร้อมที่จะเคลื่อนลึกเข้าไปในแผ่นดินจีนต่อไป อย่างไรก็ตามก่อนหน้านี้ ญี่ปุ่นจะบุกเข้ามาเจียง ไคเชค ได้อพยพจากหนานจิงเมืองหลวงไปลี้ภัยจงชิ่ง มณฑลชื้อชวน

วิกฤตการณ์มาร์โคโปลอ มีผลให้เจียง ไคเชค ต้องยอมรับข้อเสนอการเป็นแนวร่วมต่อต้านญี่ปุ่นกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน ดังนั้นในวันที่ 22 สิงหาคม ค.ศ. 1937 รัฐบาลก๊กมินตั๋งได้ออกคำสั่งให้กองทัพคอมมิวนิสต์เปลี่ยนชื่อเป็นกองทัพลู่ที่ 8 (The Eight Route Army) ในระหว่างวันที่ 22-25 สิงหาคม ได้มีการเปลี่ยนแปลงส่วนการบังคับบัญชากองทัพ โดยคณะกรรมการทหารสูงสุดของพรรคคอมมิวนิสต์จีนดังนี้

ให้กองทัพแดงที่ 1 กองทัพแดงที่ 2 กองทัพแดงที่ 4 และกองทัพแดงสามซีเหื้อ รวมกันเป็นกองทัพลู่ที่ 8 โดยมีจู เต๋อ เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด เฝิง เต๋อหวย เป็นรองผู้บัญชาการทหารสูงสุด เย่ เจี้ยนอิง เป็นเสนาธิการทหาร จ้าว จวน เป็นรองเสนาธิการทหาร เย็น ปี้เส้อ เป็นหัวหน้าฝ่ายการเมือง เต็ง เสี่ยวผิง เป็นรองหัวหน้าฝ่ายการเมือง มีหน่วยขึ้นตรง 3 กองพล ได้แก่ กองพล 115 กองพล 120 และกองพล 129 กองทัพลู่ที่ 8 อยู่ที่ตำบลหลุนหยาง อำเภอชานหย่วน มณฑลซานซี โดยมีศูนย์การนำพรรคอยู่ที่เอียนอัน มณฑลซานซี โดยมี เหมา เจ๋อตงและโจว เอ็นไหล เป็นแกนนำทหารกองทัพลู่ที่ 8 ได้ทำการต่อสู้กับญี่ปุ่น โดยบุกยึดสนามบิน ยึดได้เครื่องบิน รถยนต์จำนวนมากและอาวุธต่าง ๆ การสู้รบดำเนินต่อไปนานถึง 3 เดือน ในที่สุดเมืองไท่หยวนก็ถูกยึดไว้ได้ในวันที่ 8 พฤศจิกายน ค.ศ. 1937 สมรภูมิตัวลงมาสู่จินภาคกลางอันเป็นศูนย์กลางของประเทศต่อมา

ในสมรภูมิตัวหน้า ของกองทัพลู่ที่ 8 มีการจัดสรรกำลังพลและดูแลอย่างดีโดยให้การศึกษาอบรมแก่ทหารลู่ที่ 8 อย่างต่อเนื่อง มีนโยบายให้ประสานงานร่วมกับมวลชนอย่างเป็นระบบ และดำเนินการจัดตั้งในทุกพื้นที่ที่กองทัพผ่านไป ในการนี้กองทัพลู่ที่ 8 มีนโยบายอาศัยมวลชนจัด

ตั้งมวลชนจนประสบความสำเร็จ ดังนั้นหลังจากที่เมืองไท่หยวนถูกยึดครอง พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้จัดแยกกำลังพลออกเป็น 4 สายดังนี้

1. ส่วนที่ 1 กองพลที่ 115 มีเนี่ย หยงเจิน เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด นำกำลังหลักไปตั้งกองบัญชาการสู้รบญี่ปุ่นที่เขตรอยต่อ 3 มณฑลคือ ซานซี ชาฮาร์ และเหอเป่ย์ ที่ อำเภอหวู่ไถ และอำเภอฝูผิง

2. ส่วนที่ 2 กองพลที่ 115 ส่วนแยกจากผู้บัญชาการทหารสูงสุด มีหลินเปียวเป็นผู้บัญชาการกองพล นำกำลังพลอีกหน่วยหนึ่งไปสร้างฐานที่มั่นทางภาคใต้ของเทือกเขาหลี่เหลียงเพื่อต่อต้านญี่ปุ่นทางมณฑลซานซีตะวันตกเฉียงใต้

3. ส่วนที่ 3 กองพลที่ 120 มี เช่อ หลง เป็นผู้บัญชาการกองพลมีเซียงยง เป็นกรรมาธิการการเมือง นำกำลังไปจัดตั้งฐานที่มั่นจรรยาที่เขตป่าของมณฑลซานซี

4. ส่วนที่ 4 กองพล 129 มีหลิวป๋อเฉิง เป็นผู้บัญชาการกองพล มีจางเฮ่าเป็นกรรมาธิการการเมือง ภายหลังจางเฮ่า เสียชีวิตได้เปลี่ยนเป็นเต็ง เสี่ยวผิง และได้ไปจัดตั้งฐานที่มั่นจรรยาที่มณฑลซานซี ภาคตะวันออกบริเวณเทือกเขาไท่หางซาน และไท่เยี่ยซาน เพื่อจัดตั้งเป็นเขตปกครองต่อต้านญี่ปุ่นที่รอยต่อ 3 มณฑล คือ ซานซี เหอเป่ย์ และเหอหนาน ในปลายเดือน เมษายน ค.ศ. 1938 ได้มีการแบ่งกำลังหลักตั้งเป็น 2 หน่วยบัญชาการรบพิเศษ ได้แก่

1. หน่วยรบพิเศษตะวันออก ซึ่งมีซีเซียงเจียน รองผู้บัญชาการกองพลที่ 129 รับผิดชอบในมณฑลเหอเป่ย์ตอนใต้

2. หน่วยรบพิเศษตะวันตก ซึ่งมีเจิน เกิง ผู้บังคับการกรม กองพลที่ 129 รับผิดชอบในมณฑลเหอเป่ย์ตะวันตก

ต่อมา หลิว ป๋อเฉิง และ เต็ง เสี่ยวผิง ได้นำกำลังหลักของกองพล 129 ตั้งเป็นกรมผสมที่ 386 ไปบัญชาการรบตามแนวป่าเขาและพื้นราบทางตะวันตกอำเภอสิงไถ และต่อมาได้แบ่งกำลังให้ตั้งเป็นกรมผสมที่ 385 มีเจียน ซีเหลียนเป็นผู้บัญชาการ และไปตั้งกองบัญชาการรับผิดชอบเมืองสือเจียจวงไต้ มณฑลเหอเป่ย์ โดยกรมผสมดังกล่าวได้ทำให้กองพลที่ 129 สามารถขยายกำลังพลจากห้าร้อยคนเป็นเจ็ดพันคน เป็นกำลังพลที่มีขีดความสามารถในการรบและมีความรู้ทางการเมืองเป็นอย่างดี ในส่วนของวิธีการจรรยาที่นั้นยังคงประนีประนอมกับรัฐบาลกั๋วหมินต๋งในการต่อต้านญี่ปุ่น ในขณะที่เดียวกันก็รักษานโยบายของพรรคไว้ ซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์ เรียกว่า นโยบายที่ต้องแสวงจุดร่วมกับพรรคกั๋วหมินต๋งในการต่อต้านญี่ปุ่น แต่ก็ระมัดระวังในการสงวนจุดต่างของพรรคคอมมิวนิสต์เรื่องการจัดตั้งหน่วยปกครองอย่างเป็นอิสระเพื่อขยายกำลังทัพของพรรคคอมมิวนิสต์ด้วย

หลังจากเต็ง เสี่ยวผิงได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมาธิการการเมืองในกองพล 129 ซึ่งมีหลิว ป๋อเฉิงเป็นผู้บัญชาการ โดยมีหน้าที่ทำสงครามจรรยาเขตรอยต่อ 3 มณฑล คือ ซานซี เหอหนาน ในช่วงนี้เต็ง เสี่ยวผิงทำหน้าที่ทั้งร่วมรบต่อต้านญี่ปุ่น และทำหน้าที่ปกครอง "เขตปลดปล่อย" หรือเขต

¹ เหมา เหมา. (2537). เล่มเดิม. หน้า 497.

ที่พวกคอมมิวนิสต์ขยายตัวเข้าไปด้วย ปฏิบัติการรบกับหลิวป๋อ เจ๋ง โดยฝ่ายหนึ่งในฐานะเป็นทหารอาชีพรองตำแหน่งแม่ทัพ อีกฝ่ายหนึ่งในฐานะนักปฏิวัติอาชีพรองตำแหน่งกรรมการการเมืองก็ได้ร่วมมือกันนำชัยชนะมาสู่การปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ทำให้กองพล 129 ประสบความสำเร็จมากมายทั้งด้านการสู้รบและการขยายเขตปลดปล่อย และด้วยผลงานอันยอดเยี่ยมของกองทัพลิว – เจ๋ง ได้กลายเป็นส่วนสำคัญของประวัติศาสตร์พรรคคอมมิวนิสต์จีน ในส่วนของเต็งเสี่ยวผิงนั้น ในช่วงเวลานี้ทำให้เขาได้รับประสบการณ์มีความสามารถในการจัดการและการวางแผนรวมทั้งได้มีโอกาสสร้างความคุ้นเคยและสนิทสนมกับฝ่ายทหารซึ่งส่งผลดีต่อบทบาททางการเมืองของเขาในเวลาต่อมา

ระหว่าง ค.ศ. 1937 – 1942 สงครามระหว่างจีนและญี่ปุ่นเป็นสงครามในขั้นตึงกำลังกัน ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างมีการกิจเร่งด่วนในเรื่องอาหารเพื่อการทำสงครามยืดเยื้อ และเนื่องจากแนวรบขยายวงกว้างออกไปมาก พรรคคอมมิวนิสต์จึงต้องเตรียมพร้อมในการผลิตภายใต้การนำของเต็งเสี่ยวผิงได้จัดให้ระบบการผลิตแบบให้กู้ยืมอุปกรณ์เพื่อผลิตเป็นส่วนบุคคลหรือส่วนรวมโดยจัดสรรตามความจำเป็นเป็นครั้งคราว หรือระบบการจัดสรรตามกำลังผลิตของกลุ่ม ส่งเสริมการผลิต มีการรณรงค์เพื่อเพิ่มผลผลิต เน้นเกษตรกรรมและหัตถกรรม ในการพัฒนาเศรษฐกิจถือว่าเป็นการพัฒนาผลผลิต เป็นการลดภาระของประชาชน ในฤดูเก็บเกี่ยวพรรคคอมมิวนิสต์จะระดมเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยไปช่วยประชาชนเก็บเกี่ยวพืชผล กองทัพอคอมมิวนิสต์ต้องอาศัยฐานมวลชนในลักษณะการใช้การสู้รบเสี่ยงการสู้รบ¹ มีการลดค่าเช่าที่ดิน และการลดอัตราภาษีและส่งเสริมการผลิตด้วยนโยบายเศรษฐกิจที่พึ่งพาตนเอง จึงทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ประสบผลสำเร็จทางการเมือง นับว่าเป็นการต่อสู้กันด้วยฝีมือและสติปัญญาของคณะทำงานทางด้านเศรษฐกิจ อันมี เต็ง เสี่ยวผิง และ เงิน หยุน เป็นผู้นำ

ใน ค.ศ. 1940 ในสීමณฑลที่หลิว ป๋อเจ๋ง และ เต็ง เสี่ยวผิงปกครอง คือ มณฑลซานซี เหวเป่ย์ เหวหนาน และ ซานตง อันเป็นเขตภูเขาไต่ทางชัน เกิดภัยธรรมชาติ แมลงกัดกินพืชพันธุ์ธัญญาหารจนหมดสิ้น ตามด้วยอุทกภัยเป็นบริเวณกว้างใหญ่ไพศาลทำให้ประชาชนทั้งถิ่นไปอยู่ที่อื่น เป็นผลให้กองทัพอคอมมิวนิสต์ขาดแคลนเสบียงอาหารอย่างหนัก หลิว ป๋อเจ๋งและเต็ง เสี่ยวผิงได้มีคำสั่งให้ทหารทุกกรมกองดำเนินการผลิตเพื่อช่วยตัวเอง ด้วยความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง เต็ง เสี่ยวผิง ได้เสนอให้กำหนดภาระหน้าที่แก่บรรดาทหาร 2 ประการคือ

ประการแรกคือ ให้รางวัลแก่คนขยัน และลงโทษผู้เกียจคร้าน เต็ง เสี่ยวผิง กล่าวว่าจะต้องสร้างระบอบให้รางวัลและลงโทษขึ้นในคำสั่ง โดยกำหนดว่าผู้เป็นตัวอย่างในการผลิต เป็นวีรชนในการใช้แรงงานจะให้รางวัล 10 – 200 หยวน สำหรับผู้ที่เกียจคร้านไม่กระตือรือร้นจะต้องลงโทษ²

¹ แหล่งเดิม. หน้า 635.

² บุญศักดิ์ แสงระวี. (2538). เต็ง เสี่ยวผิงชีวิตและการต่อสู้. หน้า 214.

ประการที่สอง คือ ดำเนินระบบรับเหมาการผลิต โดยเต็ง เสี้ยวผิงและคณะทำงาน 5 คน ได้วางแผนนโยบายร่วมกันใช้แรงงาน จากนั้นได้ปรึกษาเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เพื่อขอเช่า 2 โหล่ม แล้วใช้แรงงานเพื่อเป็นตัวอย่างแก่บุคคลทั้งหลาย โดยกล่าวว่า สามารถรับประกันได้ว่าภายในหนึ่งปีจะสามารถส่งค่าเช่าได้และรับผิดชอบที่จะจ่ายค่าเช่าทั้งหมด ต่อมาได้เชิญชาวนาอาวุโสท้องถิ่นมาเป็นที่ปรึกษาโดยแนะนำให้เต็ง เสี้ยวผิงและคณะเพาะปลูก พรวนดินและใส่ปุ๋ย รุ่งขึ้นก็ลงมือเพาะปลูกในนาจนเสร็จภายในเวลาไม่กี่วัน การเพาะปลูกในฤดูใบไม้ร่วงก็สำเร็จ ด้วยประสบการณ์ในครั้งนี้ เต็ง เสี้ยวผิง ได้นำมาใช้ในนโยบายของตน ทำให้เต็ง เสี้ยวผิง สามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนเสบียงอาหารของกองทัพให้ลุล่วงไปได้ ดังปรากฏว่าใน ค.ศ. 1941 กองกำลังคอมมิวนิสต์จีนภายใต้การนำของเต็ง เสี้ยวผิง ได้พิชิตพื้นที่เห็นถึงผลงานด้านเศรษฐกิจ การค้าและมาตรการภาษี¹ ซึ่งมีผลต่อความอยู่รอดของกองทัพที่ 129 เป็นอย่างมากทำให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในการจัดตั้งรัฐบาลภูมิภาคชายแดน ซึ่งหลิว ป๋อเฉิง และ เต็ง เสี้ยวผิงดำเนินการโดยการกระตุ้นการผลิตตามแบบทุนนิยมซึ่งปัจจุบันให้ผลดีต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศ

ใน ค.ศ. 1942 ในช่วงสงครามต่อต้านญี่ปุ่น เต็ง เสี้ยวผิงมีหน้าที่หลักคือ ประสานการเคลื่อนไหวของกองทัพ 129 กับกองทหารท้องถิ่น หน่วยจรยุทธ์ และทหารบ้าน ทำให้เต็ง เสี้ยวผิงเป็นที่ยอมรับทั้งทางด้านการเมืองและการทหาร ตำแหน่งงานภายในพรรคของเต็ง เสี้ยวผิงได้สูงขึ้นเป็นลำดับ คือ ใน ค.ศ. 1943 เต็ง เสี้ยวผิงได้เป็นหัวหน้าฝ่ายการเมืองทั่วไปของสหภาพทหารปฏิวัติของประชาชนรวมทั้งต้องรับผิดชอบงานประจำในสำนักเลขาธิการ อันเป็นสำนักงานบริหารประจำที่สำคัญที่สุดของพรรคคอมมิวนิสต์อีกด้วย และจากผลงานที่ได้สร้างไว้ที่กองทัพ 129 ในฐานะที่เป็นผู้บัญชาการคนหนึ่ง และเป็นนักยุทธศาสตร์ที่มีความสามารถ ทำให้ เต็ง เสี้ยวผิง ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นครั้งแรกในที่ประชุมสมัชชาใหญ่สมัยที่ 7 ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนซึ่งจัดขึ้นที่เอียนอันใน ค.ศ. 1945 ซึ่งเป็นสมัยประชุมที่มีความสำคัญยิ่งเพราะได้มีการเลือกตั้งใหม่ เจ็ดตงขึ้นเป็นประธานคณะกรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์จีนอย่างเป็นทางการ เต็ง เสี้ยวผิงได้เป็นเลขาธิการของคณะกรรมการกลาง และคณะกรรมการการเมือง (Politburo) ด้วย² ผลการประชุมพรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ 7 ที่เมืองเอียนอันปรากฏว่า มีสมาชิกพรรคถึง 1.2 ล้านคน และอยู่ในกองทัพแดงอีกเกือบ 1 ล้านคน ดังนั้นในระยะปลายสงคราม พรรคคอมมิวนิสต์ได้ครองครองดินแดนทางภาคเหนือของจีนซึ่งมีประชากรถึง 90 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 20 ของประชากรจีนทั้งประเทศ³

ในสงครามต่อต้านญี่ปุ่น เต็ง เสี้ยวผิงได้แสดงความสามารถของเขาให้เห็นโดดเด่นเป็นพิเศษไม่ว่าจะเป็นการวางแผนงาน การจัดตั้งระบบการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ การแสดงให้เห็น

¹ริชาร์ด อีแวนส์. (2540). เล่มเดิม. หน้า 114.

²ทวีป วรดิลก. (2536). เล่มเดิม. หน้า 64.

³เพชร สุมิตร. (2547). Chinese Communist Party : พรรคคอมมิวนิสต์จีน หรือ ชีชีพี. สารานุกรมประวัติศาสตร์สมัยใหม่ : เอเชีย. เล่ม 2 อักษร C-D ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 241.

ถึงความคิดสร้างสรรค์ด้วยระบอบการให้รางวัลและการลงโทษในด้านการผลิต และการบัญชาการ และในระหว่างการสู้รบต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น เขามีใช้เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นกรรมการการเมืองเท่านั้นหากยังเป็นผู้วางแผนการรบ และบัญชาการรบด้วยตนเองหลายครั้ง สงครามต่อต้านญี่ปุ่นของจีนเกิดขึ้นในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1937 จนถึงเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1945 เป็นเวลา 8 ปีเต็ม ทำให้รัฐบาลกัว๋หมินตั๋งสูญเสียกองกำลังที่เข้มแข็งไปหมดสิ้น ทหารที่เหลืออยู่มากกว่า 3.7 ล้านคน ไม่ได้รับการฝึกฝนที่ดีพอที่จะต่อสู้ในสงครามกลางเมืองที่รุนแรงได้ นอกจากนี้ยังเกิดภาวะเงินเฟ้ออย่างรุนแรงระหว่างสงคราม ซึ่งได้ทำลายระบบการเงิน การธนาคาร และมีผลทำให้ผู้ที่สนับสนุนและภักดีต่อสาธารณรัฐจีนจำนวนมากต้องฉ้อราษฎร์บังหลวงเพื่อความอยู่รอด ประกอบกับนโยบายหลักของเจียง ไคเชก ที่ถือว่าคอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคามที่สำคัญตำรวจลับจึงสังหารหรือจับผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายของเจียง ไคเชก ทำให้ประชาชนไม่พอใจรัฐบาลและหันไปสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์จีนมากขึ้น ในขณะเดียวกันพรรคคอมมิวนิสต์กลับสามารถขยายกำลังสู้รบกับญี่ปุ่นไปทั่ว โดยได้รับความร่วมมือจากชาวนา กรรมกร ชนชั้นกลางและนายทุนรายย่อยทั้งหลาย

ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1945 สหภาพโซเวียตประกาศสงครามกับญี่ปุ่น เหม่า เจ๋อตง และจู เต๋อ ผู้บัญชาการกองทัพคอมมิวนิสต์ได้ประกาศเรียกร้องกองทัพปลดปล่อยประชาชนและกองทัพใต้ดินในเขตต่างๆ ทำการเปิดสงครามเต็มอัตราศึก กองทัพหลิว ป๋อเฉิง และเจิ้ง เสี่ยวผิงมีฐานทัพอยู่ที่เหอเป่ย์ ซานตง อู๋ฮั่นได้ปลดปล่อยดินแดนตามเขตแม่น้ำเหลือง และพื้นที่เขตต่างๆ ได้ขยายกว้างออกไปรุกไล่โจมตีกองทัพญี่ปุ่นขณะนั้นญี่ปุ่นประสบความสูญเสียอย่างหนักจากสมรภูมิต้นแปซิฟิก ในที่สุดรัฐบาลญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้อย่างไม่มีเงื่อนไข ในวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1945 ซึ่งทำให้สงครามรุกรานจีนของญี่ปุ่นสิ้นสุดลง

4. บทบาททางการเมืองของเจิ้ง เสี่ยวผิงในสงครามกลางเมือง (ค.ศ.1946–1949)

สงครามกลางเมืองจีนคือ สงครามเต็มรูปแบบระหว่างกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์จีน (Chinese Communist Party) กับกองกำลังของพรรคกัว๋หมินตั๋ง (Guomindang) ที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง พรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นฝ่ายชนะและได้ปกครองประเทศจีนสืบมาจนปัจจุบัน

ความขัดแย้งระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์จีนกับพรรคกัว๋หมินตั๋งหรือพรรคคณะชาตินิยม สาเหตุมาจากความแตกต่างกันทั้งในด้านอุดมการณ์และประวัติความเป็นมาแต่ใน ค.ศ. 1923 ทั้งสองพรรคก็จำต้องทำแนวร่วมกันตามคำแนะนำขององค์กรคอมมิวนิสต์สากล (Comintern) ที่เข้ามาแทรกแซงการดำเนินงานของทั้งสองพรรค จนกระทั่ง ค.ศ. 1927 เจียง ไคเชก (Chiang Kaishek) สมาชิกพรรคกัว๋หมินตั๋งผู้ที่ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำของพรรคได้ยุติการทำแนวร่วมครั้งนี้ และกวาดล้างพรรคคอมมิวนิสต์ในพรรคกัว๋หมินตั๋งรวมทั้งต่อต้านพรรคคอมมิวนิสต์อย่างเต็มที่

หลังจากสงครามต่อต้านญี่ปุ่นยุติลง โดยญี่ปุ่นยอมแพ้โดยปราศจากเงื่อนไขในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1945 เจียง ไคเชกฉวยโอกาสที่ญี่ปุ่นแพ้สงครามพยายามขยายอำนาจไปทั่วประเทศจีนทั้งบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำแยงซีตอนล่างและตอนกลาง ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แมนจูเรีย มองโกเลีย ดินแดนภาคตะวันตกเฉียงเหนือ ซินเจียง (Xinjiang) และจีนภาคใต้ทั้งหมดนี้เป็นเขตแดนที่อยู่เหนือการปกครองของรัฐบาล โดยได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาในการลำเลียงหน่วยทหารและเจ้าหน้าที่บริหารฝ่ายพลเรือน เข้าไปยังดินแดนต่างๆ ของประเทศจีน แต่จากการที่สหภาพโซเวียตได้ยึดครองพื้นที่ในแมนจูเรียไว้ได้ทั้งหมดและปฏิเสธไม่ให้กองกำลังของรัฐบาลกัว๋มผิงตั้งเข้าสู่พื้นที่ แต่กลับให้กองทัพคอมมิวนิสต์จีนเข้าไปปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในแมนจูเรีย ในที่สุดรัฐบาลกัว๋มผิงจึงตัดสินใจใช้กำลังบุกเข้าไปยึดแมนจูเรีย และในกลาง ค.ศ. 1946 ก็เข้ายึดเมืองใหญ่ ๆ ไว้ได้เป็นส่วนมาก

ทางด้านสหรัฐอเมริกาพยายามทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนและรัฐบาลกัว๋มผิงตั้งประนีประนอมกัน จึงส่งคณะทูตมาร์แชล (Marshall Mission) มาไกล่เกลี่ยเพื่อไม่ให้เกิดสงครามกลางเมืองในต้น ค.ศ. 1946 แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเพราะเจียง ไคเชก ยืนยันว่า พรรคคอมมิวนิสต์จีนไม่ควรจะมีบทบาทใดๆ ในประเทศจีนหลังสงคราม อย่างไรก็ตามสหรัฐอเมริกาก็ได้ให้ความช่วยเหลืออย่างมากทั้งด้านการทหารและพลเรือนแก่เจียง ไคเชก

ในวันที่ 20 มิถุนายน ค.ศ. 1946 การเจรจาประนีประนอมประสบความล้มเหลว เหมา เจ๋อตง จู เต๋อ และกองทัพของ หลิว ป๋อเจิง และ เจิ้ง เสี่ยวผิง ได้จัดตั้งกองกำลังขึ้นที่มณฑลซานซี มณฑลเหอเป่ย์ มณฑลชานตง มณฑลเหอหนาน และยกทัพข้ามแม่น้ำหวงเหอ เพื่อเบนความสนใจของกองทัพกัว๋มผิงจากทางด้านเหนือซึ่งเป็นฐานใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์ ปฏิบัติการครั้งนี้ นับว่าเป็นปฏิบัติการที่กล้าหาญและท้าทายที่ดีที่สุดในช่วงของสงครามกลางเมือง¹

ในปลาย ค.ศ. 1946 สงครามระหว่างกองกำลังทั้งสองฝ่ายได้ปะทะกันอย่างดุเดือดโดยกองกำลังของทหารกัว๋มผิงเปิดฉากการรบที่ ชางตัง ในเขตอำเภอฉางจื่อ (Changzhi) ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของมณฑลซานซี ซึ่งเป็นเขตของหลิว ป๋อเจิง และ เจิ้ง เสี่ยวผิง ทั้งยังได้สั่งให้กองทัพต่างๆ โจมตีกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์จีนโดยพร้อมเพรียงกัน วันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1946 บริเวณที่มีการสู้รบหนักที่สุดคือ อาณาบริเวณของหลิว ป๋อเจิง และ เจิ้ง เสี่ยวผิง ซึ่ง เจิ้ง เสี่ยวผิงยังคงปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับหลิว ป๋อเจิง ทั้งคู่มีบทบาทสำคัญในการนำทัพปลดปล่อยประชาชนจีนเข้าสู่รบกับรัฐบาลฝ่ายทหารหลายครั้ง และในการประชุมด้านยุทธวิธีการสู้รบที่โรงเรียนแห่งหนึ่งในชนบท เจิ้ง เสี่ยวผิงได้ประกาศอย่างชัดเจนต่อหน้าสมาชิกพรรคว่า "การปฏิวัติเป็นเรื่องของความยากลำบาก ถ้าเราต้องการปฏิวัติแล้วก็ไม่ต้องกลัว ถ้ากลัวก็ไม่อาจปฏิวัติได้"²

¹ เจน จาร์ซิลปิ; และคนอื่นๆ. (2540). *เจิ้ง เสี่ยวผิงนักต่อสู้ผู้ยิ่งใหญ่*. หน้า 90.

² บุญศักดิ์ แสงระวี. (2529) *เล่มเดิม*. หน้า 226.

กองทัพหลิว ป๋อเจิง และ เจิ้ง เสี่ยวผิงได้เปลี่ยนมาใช้ยุทธวิธีทำศึกขั้นแตกหัก โดยเปลี่ยนยุทธวิธีจากการยันเป็นรุกบุกเข้าไปในเขตของกัว๋อหมินตั้งถึงเขตกุเซาต้าเป่ย์ ในเมืองอันหุย ซึ่งถือเป็นใจกลางของเมืองจินไกลั่นครหลวงหนานจิงของรัฐบาลกัว๋อหมินตั้ง และที่นี้กองทัพของคอมมิวนิสต์จีนได้ตั้งฐานทัพบนภูเขาเพื่อคอยโจมตีกองกำลังของกัว๋อหมินตั้ง และต่อมาเจิ้ง เสี่ยวผิงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเลขาธิการสำนักงานกลางของกองทัพ เพื่อรับผิดชอบในการปฏิบัติการ โดยยกกองทัพอ้อมไปทางใต้ข้ามแม่น้ำหุย แม่น้ำห่าย เพื่อให้บรรลุถึงที่หมายที่กุเซาต้าเป่ย์ ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1947 การปฏิบัติการครั้งนี้ของเจิ้ง เสี่ยวผิง ถือว่าเป็นวีรกรรมที่เลื่องลือมาก เพราะการเดินทางในบริเวณนี้เป็นทางทุรกันดารกว่าหนึ่งพันลี้ภายในเวลาไม่ถึงเดือน และได้ต่อสู้ติดต่อกันมาหลายเดือนจนกองทัพคอมมิวนิสต์ได้รับผลสำเร็จทางตอนกลางของประเทศ

ในปลาย ค.ศ. 1947 กองทัพคอมมิวนิสต์ได้ชัยชนะในสงครามครั้งสำคัญๆ ในแถบจินภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อเข้าสู่ ค.ศ. 1948 สงครามกลางเมืองจีนระหว่างคอมมิวนิสต์และฝ่ายรัฐบาลกัว๋อหมินตั้งยังคงดำเนินอยู่ แต่ฐานะของฝ่ายรัฐบาลกัว๋อหมินตั้งไม่สู้ดีนักเพราะฝ่ายรัฐบาลกัว๋อหมินตั้งต้องสูญเสียแมนจูเรียซึ่งเป็นฐานทัพที่สำคัญให้แก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ และในช่วงสุดท้ายของสงคราม พรรคคอมมิวนิสต์ได้ทำการปรับปรุงกองทัพใหม่ โดยได้แบ่งกำลังทหารทั้งหมดออกเป็น 4 กองทัพ และกองพล 129 ได้กลายเป็นกองทัพที่ 2 รับผิดชอบการรบในเขตที่ราบภาคกลาง ภายใต้การบังคับบัญชาของหลิว ป๋อเจิง ในฐานะแม่ทัพ กับเจิ้ง เสี่ยวผิงในฐานะกรรมการการเมือง หลิว ป๋อเจิงกับเจิ้ง เสี่ยวผิง ยังคงปฏิบัติการรบคู่กันเช่นเคย แต่เจิ้ง เสี่ยวผิงมีตำแหน่งภายในพรรคสูงขึ้นไปอีก โดยเป็นประธานคณะกรรมการสนามทั่วไปประจำคณะเสนาธิการสูงสุดของกองทัพปลดปล่อยประชาชนของที่ราบภาคกลางหรือจงหยวน อันเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ของจีนมาแต่ครั้งโบราณกาล ถือกันว่าผู้ที่สามารถยึดครองจงหยวนคือ ที่ราบภาคกลางนี้ได้ย่อมเป็นผู้ที่สามารถยึดครองอาณาจักรจีนได้ด้วย ส่วนกองทัพที่เหลืออีก 3 กองทัพ อันได้แก่

กองทัพสนามที่ 1 ของเผิง เต๋อหวย (Peng Dehuai, ค.ศ. 1898-1974) รับผิดชอบการรบภาคตะวันตกเฉียงเหนือ

กองทัพสนามที่ 3 ของเฉิน ยี่ (Chen Yi, ค.ศ. 1901-1972) รับผิดชอบการรบภาคตะวันออก

กองทัพสนามที่ 4 ของหลิน เปียว รับผิดชอบการรบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นอกจากนั้นพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้เปิดยุทธการใหญ่ 3 ยุทธการคือ ยุทธการเหลียวเส้น ยุทธการหวยไห่ และยุทธการผิงจิน ในครั้งนี้ เจิ้ง เสี่ยวผิงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเลขาธิการคณะกรรมการบัญชาการสูงสุดส่วนหน้าโดยมี หลิว ป๋อเจิง เฉิน ยี่ ถาน เจิ้นหลิน และซุจู้ เป็นกรรมการ รับผิดชอบ ปรากฏว่ายุทธการหวยไห่ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม กองทัพที่ 3 และ 4 สามารถทำลายกองกำลังของฝ่ายกัว๋อหมินตั้งได้ถึง 550,000 คน ต่อมาคณะกรรมการชุดนี้ได้นำกำลังเข้ายึดกรุงหนานจิงในเดือนเมษายน ค.ศ. 1949 หลังจากนั้นได้เข้ายึดซางไห่ได้ในเดือนพฤษภาคมของปี

เดียวกัน เดือนสิงหาคม ค.ศ. 1950 กองทัพที่ 2 ได้นำทัพไปปลดปล่อยทิเบต¹ ทำให้แผ่นดินใหญ่อยู่ภายใต้การครอบครองของคอมมิวนิสต์โดยสมบูรณ์

ความสูญเสียต่างๆ ทำให้เจียงไค เชคลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดีในเดือนมกราคม ค.ศ. 1949 ขณะที่พวกคอมมิวนิสต์ยึดหนานจิงใต้ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1949 รัฐบาลกัว๋หมินตั๋งย้ายไปกว้างโจว ฉงชิ่ง และในที่สุดถอยข้ามไปจัดตั้งรัฐบาลที่ไต้หวัน ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1949 และยังหวังว่าจะได้รับการช่วยเหลือจากภายนอกเพื่อกลับมาปกครองประเทศจีนให้ได้

เหตุผลในการพ่ายแพ้ของฝ่ายกัว๋หมินตั๋งเป็นเพราะ ยุทธวิธีของการต่อสู้ระหว่างรัฐบาลกัว๋หมินตั๋งกับจีนคอมมิวนิสต์ เพื่อครอบครองประเทศจีนดำเนินอยู่ในชนบทส่วนใหญ่ เจียง ไคเชคเดินทางไปบัญชาการรบด้วยตนเองทั้งในแมนจูเรียและภาคเหนือของจีนแต่การวางแผนของเขาไม่เหมาะสมกับสถานที่ เพราะกองกำลังกัว๋หมินตั๋งกระจายตัวออกไปยังเมืองใหญ่ๆ และเมืองหลวงของมณฑลซึ่งเป็นการกระจายกำลังที่กว้างเกินไป ขณะที่ฝ่ายจีนคอมมิวนิสต์ใช้กำลังคนในชนบททำสงครามท้องถิ่นแบบกองโจร ทำให้ได้ชัยชนะกองทัพหลายแห่ง และยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกหลายประการ อาทิ ภาวะผู้นำของเจียง ไคเชค ซึ่งมีนโยบายหลักที่ถือว่าคอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคามที่สำคัญก่อให้เกิดการสังหาร ปรามปรามผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายของเขาเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดความหวาดระแวงและการขาดความสามัคคีของผู้คนรวมทั้งทหารในกองทัพจีนคณะชาติ ซึ่งแตกต่างจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ พรรคคอมมิวนิสต์ได้ผู้นำที่ดีมีความสามารถ ไม่ว่าจะเป็น เหมา เจ๋อตง โจว เอ็นไหล หลิว ซ่าวฉี เต็ง เสี่ยวผิง และ หลิว ป่อเจิง ซึ่งผู้นำเหล่านี้มีความรู้ค่อนข้างดี หลายคนเคยไปศึกษาในต่างประเทศ หลายคนเคยได้รับอิทธิพลทางความคิดของลัทธิมาร์กซ์และเลนิน แต่สามารถประยุกต์และปรับอุดมการณ์ให้เข้ากับสภาพที่เป็นจริงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของจีนเพื่อนำไปสู่สังคมจีนใหม่ที่ดีกว่าและยุติธรรมกว่า และยังมีการจัดตั้งองค์กรต่างๆ ที่เข้มแข็งและสมาชิกพรรคในระดับต่างๆ ก็มีคุณภาพเพราะต่างก็ได้สั่งสมประสบการณ์ตลอดจนบทเรียนการปฏิวัติ ยิ่งไปกว่านั้นกองทัพปลดแอกประชาชนของพรรคคอมมิวนิสต์ก็เข้มแข็งมีวินัยสามารถใช้ยุทธศาสตร์ชนบทล้อมเมืองและยุทธวิธีสงครามประชาชนและใช้ยุทธวิธีปลุกเร้าความรู้สึกชาตินิยมให้มวลชนชาวจีนร่วมมือกับพรรคและกองทัพในการต่อสู้กับญี่ปุ่น และที่สำคัญมากคือการที่ผู้นำสามารถปรับยุทธวิธีให้เหมาะสมกับเงื่อนไขของสภาพทางการเมืองและการทหารที่เปลี่ยนแปลงไป

ปัจจัยอีกประการหนึ่งคือ ความอ่อนแอของรัฐบาลสาธารณรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังสงครามกับญี่ปุ่น ซึ่งก่อให้เกิดความสูญเสียอย่างมากมายทั้งกำลังคน อาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งขวัญและกำลังใจของผู้คนและทหารในกองทัพ ประกอบกับภาวะทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำและภาวะเงินเฟ้ออย่างหนัก ซึ่งเป็นผลกระทบ จากสงครามโลกครั้งที่ 2 การฉ้อราษฎร์บังหลวงในกองทัพจีนคณะชาตินับเป็นอุปสรรคสำคัญในการรบและการที่รัฐบาลละเลยสวัสดิภาพของประชาชนในบริเวณที่รัฐบาลครอบครองอยู่ ผู้ที่รัฐบาลส่งไปปกครองดูแลก็ไร้สมรรถภาพ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่า ราษฎรจึงเกิดความท้อถอยทั้งในกองทัพและในหมู่ประชาชนขณะที่ฝ่ายจีนคอมมิวนิสต์

¹เหมา เหม่า. (2537). เส่เมเต้ม. หน้า 783-794.

สามารถเป็นที่พึ่งแก่ประชาชนได้ทำให้กองทัพจีนคอมมิวนิสต์รับชนะกองทัพจีนคณะชาติได้ในหลายพื้นที่ มีผลให้จีนคอมมิวนิสต์เข้มแข็งขึ้นเรื่อยๆ และประกอบกับกองกำลังของฝ่ายคอมมิวนิสต์จีนได้เปรียบกว่าเนื่องจากมีความชำนาญในการสู้รบแบบสงครามจรยุทธ์ และได้นำประสบการณ์การต่อสู้กับญี่ปุ่นมาใช้ในการสู้รบกับฝ่ายกัว๋อหมินตั้งอย่างได้ผล ด้วยการตัดขาดเส้นทางรถไฟ ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์สามารถทำลายการคมนาคมและการขนส่งของฝ่ายกัว๋อหมินตั้ง รวมทั้งมีการรวบรวมผู้คนเข้ามาเป็นทหารได้เป็นจำนวนมากจากชนบท ทั้งยังได้อาวุธจากพวกหนีทหารจากการยอมแพ้ของทหารฝ่ายกัว๋อหมินตั้งบางส่วน ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์มีกำลังทหารและอาวุธทัดเทียมกับฝ่ายกัว๋อหมินตั้ง จนสามารถทำการปิดล้อมกองทัพกัว๋อหมินตั้งจนไม่อาจเคลื่อนย้ายได้ทั้งที่มีอาวุธครบมือและทันสมัยอย่างดีต้องยอมจำนน

ในที่สุดจีนทั้งประเทศจึงตกอยู่ภายใต้การยึดครองของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ภายใต้การนำของเหมา เจ๋อตง ซึ่งได้ประกาศสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นที่จตุรัสเทียนอันเหมิน กรุงเป่ย์จิง เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949 อันเป็นการเริ่มต้นยุคใหม่ของประเทศจีน หลิว ป๋อเจิง ได้เดินทางมาร่วมพิธีด้วย ในฐานะผู้บัญชาการกองทัพสนามที่ 2 และตั้งเสี่ยวผิงในฐานะกรรมการสนามทั่วไปของกองทัพปลดปล่อยประชาชนภาคกลาง หลังจากนั้นพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้แต่งตั้ง เต็ง เสี่ยวผิง ให้ดำรงตำแหน่งประธานและรองประธานคณะกรรมการภูมิภาคตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งมีศูนย์กลางที่มณฑลชื้อชวน โดยมีหลิว ป๋อเจิง เป็นประธาน และเต็ง เสี่ยวผิงก็ยังคงเป็นเลขาธิการคนที่ 1 ของสำนักงานพรรคประจำภูมิภาคนี้ด้วย ดังนั้นทั้งคู่ซึ่งเป็นชาวชื้อชวนจึงได้กลับบ้านเกิดอีกครั้งหนึ่ง และร่วมกันจัดระเบียบการปกครอง พื้นฟูเศรษฐกิจ ปฏิรูปที่ดิน และสร้างทางรถไฟสายฉงชิ่ง-เฉิงตู ความยาว 336 กิโลเมตรจนสำเร็จ และเปิดบริการในกลาง ค.ศ. 1952 สำหรับเต็ง เสี่ยวผิง เขาได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการคมนาคม การเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และชักนำเจ้าหน้าที่ชั้นผู้น้อยที่มีความสามารถมาทำงานร่วมกับเขา ด้วยประสบการณ์ ความสามารถ และความสนิทสนมกับผู้นำคนสำคัญหลายคน ทำให้เต็ง เสี่ยวผิง เป็นที่ไว้วางใจและมีส่วนร่วมในการบริหารสาธารณรัฐประชาชนจีน และได้กลายเป็นหนึ่งในผู้นำคนสำคัญของจีนในเวลาต่อมา

บทที่ 2

บทบาททางการเมืองของเต็ง เสี่ยวผิง ค.ศ. 1949 – 1976

ภายหลังการสถาปนาประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1949 พรรคคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของเหมา เจ๋อตงต้องเผชิญปัญหาต่างๆ มากมายที่ท้าทายทางการเมือง โดยเฉพาะความเสียหายทั้งจากสงครามกลางเมืองและการรุกรานของญี่ปุ่น ภาวะสงครามอันยาวนานระหว่าง ค.ศ. 1931 ถึง ค.ศ. 1949 ได้บั่นทอนรากฐานแห่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ที่สำคัญคือปัญหาการปกครองประเทศที่มีอาณาบริเวณกว้างใหญ่ไพศาลที่ผู้คนส่วนใหญ่ยากจน แร้นแค้น อีกทั้งต้องเผชิญกับปัญหาการผลิตในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมที่ตกต่ำชะงักงันอันเนื่องมาจากภาวะสงคราม และวิกฤตสังคมที่ตกทอดมาจากสังคมศักดินาเดิม

1. สภาพการณ์ทั่วไปหลังการสถาปนาประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

การที่พรรคคอมมิวนิสต์ยังมิได้มีอำนาจครอบคลุมอาณาเขตทั่วประเทศโดยสมบูรณ์หลังจากสถาปนาการปกครองแล้ว เนื่องจากฝ่ายพรรคชาตินิยมยังแผ่ตัวอยู่ทุกหนทุกแห่งพร้อมที่จะฉกฉวยโอกาสช่วงชิงอำนาจรัฐคืน ดังนั้นการปกครองในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อจึงเป็นการปกครองที่ต้องเร่งแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาความมั่นคงของประเทศ ปัญหาการรวมได้หัวเพื่อล้มล้างรัฐบาลพรรคชาตินิยม ปัญหาการสร้างอำนาจรัฐของรัฐบาลกลาง และปัญหาเศรษฐกิจ¹

พรรคคอมมิวนิสต์จีนจึงเรียกประชุมสภาที่ปรึกษาทางการเมืองของประชาชนจีนชุดที่ 1 ระหว่างวันที่ 21 – 23 กันยายน ค.ศ. 1949 ซึ่งถือเป็นเสมือนหนึ่งรัฐสภาของจีนที่รวบรวมบุคลากรวงการต่าง ๆ ให้เข้ามาเป็นสมาชิก ผู้เข้าร่วมประชุมครั้งแรกมีจำนวน 662 คน สมาชิกประกอบด้วยผู้ที่เป็นคอมมิวนิสต์และมิใช่คอมมิวนิสต์ พวกชาตินิยมจีนจากฮ่องกง ไต้หวันและมาเก๊า ผู้แทนชาวจีนโพ้นทะเลที่ถือสัญชาติอื่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และในอเมริกาเหนือชาวจีนเหล่านี้ล้วนมีฐานะดีในประเทศที่พวกเขาอาศัยอยู่ นอกจากนั้นยังมีผู้แทนจากองค์กรการเมืองอื่นๆ รวมทั้งกลุ่มปัญญาชน เช่น กวี นักเขียน ศิลปิน ครู นักวิทยาศาสตร์ กลุ่มศาสนาต่างๆ ชนกลุ่มน้อยทุกกลุ่มและผู้แทนมวลชนทุกสาขาอาชีพ²

ในการประชุมสภาแห่งชาติชั่วคราวครั้งแรกนี้มีการกำหนดโครงสร้างของรัฐบาลกลาง รูปแบบธงชาติ เพลงชาติ เมืองหลวง และวันประกาศก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน นอกจากนี้ที่

¹ จันทรฉาย ภักธิตม. (2531). ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงสมัยใหม่. หน้า 47.

² เพชร สุมิตร. (2547). Chinese People's Political Consultative Conference. – CPPCC : สภาที่ปรึกษาทางการเมืองของประชาชนจีนหรือ ซีพีพีซีซี. สารานุกรมประวัติศาสตร์สมัยใหม่ : เอเชีย. เล่ม 2 อักษร C-D ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 250.

ประชุมยังมีมติให้ใช้แผนและกฎหมายต่อไปนี้เป็นทางการ คือ (1) แผนร่วม (Common Program) (2) กฎหมายหลัก (Organic Law) ของพรรค (3) กฎหมายหลัก (Organic Law) ของรัฐบาลกลางของสาธารณรัฐประชาชนจีน¹

พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้พยายามกระชับอำนาจทางการเมือง (Political Consolidation) และสร้างโครงสร้างการเมืองแบบใหม่คือแบบประชาธิปไตยรวมศูนย์ หรืออำนาจนิยมตามแบบฉบับของสหภาพโซเวียตอันเป็นโครงสร้างทางการเมืองที่มีการรวมศูนย์อำนาจที่ส่วนกลาง มีการจัดตั้งสภาที่ปรึกษาทางการเมืองของประชาชนจีน (The Chinese People's Political Consultative Conference) เพื่อกำหนดแนวทางในการบริหารประเทศ รวมทั้งในส่วนภูมิภาคต่าง ๆ ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ใช้กำลังทหารของกองทัพปลดแอกประชาชนร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ปกครองในภาคต่าง ๆ ไปจนกว่าจะประกาศใช้รัฐธรรมนูญและจัดตั้งรัฐบาลที่ปักกิ่ง และมีมติเห็นชอบให้จัดการปกครองประเทศจีนโดย แบ่งเป็น 6 เขต ดังนี้ เขตตะวันตกเฉียงเหนือ (ซีเป่ย์) เขตตะวันตกเฉียงใต้ (ซีหนาน) เขตจีนตะวันออกเฉียงเหนือ (หวาดง) เขตจีนกลางใต้ (จงหนาน) เขตจีนเหนือ (หวาเป่ย์) และเขตตะวันออกเฉียงเหนือ (ดงเป่ย์)²

เติ้ง เสี่ยวผิงได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบการบริหารงานปกครองเขตตะวันตกเฉียงใต้ โดยเป็นรองประธานคณะกรรมการทหารภาคตะวันออกเฉียงใต้รองจากประธานหลิว ป๋อเจิง นอกจากนี้ เติ้ง เสี่ยวผิงยังได้เป็นผู้ตรวจการการเมืองของกองบัญชาการทหารและเป็นเลขาธิการคนหนึ่งที่หนึ่งของสำนักงานพรรคส่วนภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ สำหรับตำแหน่งสุดท้ายนี้ถือว่าสำคัญที่สุดเพราะทำให้เขามีอาวุโสเหนือหลิว ป๋อเจิงและทุกคนในเรื่องการควบคุมสถาบันเพื่อจัดการระเบียบภูมิภาคใหม่ทำให้ต้องมีส่วนรับผิดชอบสำนักงานเลขาธิการพรรคว่าด้วยกิจการส่วนภูมิภาคในปักกิ่งด้วย

2. บทบาทของเติ้ง เสี่ยวผิง ในการปกครองภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน

ค.ศ. 1949 – 1953

สภาพการณ์ทางการเมืองภายในของจีนภายหลังการยึดครองของพรรคคอมมิวนิสต์ยังไม่มีความมั่นคงเป็นที่น่าพอใจ เนื่องจากภาวะสงครามกลางเมืองเพิ่งจะสิ้นสุดลงอำนาจของพรรคคอมมิวนิสต์ก็ยังมีได้ขยายแผ่ไปครอบคลุมทั่วประเทศ จำนวนสมาชิกพรรคและบุคลากรที่มี

¹ แผนร่วม (Common Program) โดย “สภาที่ปรึกษาการเมืองของประชาชนจีน” (The Chinese People's Political Consultative Conference) ได้ร่างขึ้น ในส่วนภูมิภาคผู้นำจีนให้กำลังทหารของกองทัพปลดแอกประชาชนในภาคต่าง ๆ ของจีนร่วมมือกับสาขาของพรรคคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ร่วมปกครองไปจนกว่าจะประกาศใช้รัฐธรรมนูญ และจัดตั้งรัฐบาลพลเรือนเข้าบริหารประเทศ จึงทำให้ยังคงต้องพึ่งพาหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลจีนเก่าไปก่อน

² โพธิ์ สุมิตร. (2547). เล่มเดิม. หน้า 252.

³ สุขสันต์ วิเวกเมธากร. (2540). เติ้ง เสี่ยวผิงมังกรมหัศจรรย์. หน้า 118.

คุณสมบัติ และประสบการณ์ที่เหมาะสมกับการหน้าที่ก็ยังไม่มีเพียงพอ ถึงแม้ว่ากองกำลังของ กว๋อหมินตั๋งจะถูกทำลายลงก่อนที่เจียงไคเช็คจะหนีไปได้หัวนแต่พื้นที่ส่วนมากทางเขตภาคใต้ ตะวันตกเฉียงใต้ และบริเวณหลายจังหวัดทางตะวันตก และตะวันตกเฉียงเหนือของจีนก็ยังอยู่ภายใต้การยึดครองของกองทัพจีนคณะชาติ หรือไม่ก็พวกขุนศึกที่เคยเป็นพันธมิตรของพวกกว๋อหมินตั๋ง ในช่วงสงครามกลางเมือง ดังนั้นพรรคคอมมิวนิสต์จึงมีภาระที่จะต้องดำเนินการ คือ การขยายการควบคุมทางทหารออกไปเหนือบริเวณดังกล่าว เพื่อเสริมสร้างและรักษาพลังอำนาจให้แผ่ขยายออกไปอย่างมั่นคงทั่วประเทศ และวางรากฐานใหม่ให้เกิดขึ้นในจีน

เต๋ง เสี่ยวผิงในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชาภาคตะวันตกเฉียงใต้ (ค.ศ. 1949 – 1952) ซึ่งประกอบด้วย 4 มณฑล คือ มณฑลชื้อชวน กุ้ยโจว หยุนหนาน และเขตปกครองตนเองซีจี้ (ทิเบต) โดยเต๋ง เสี่ยวผิงและหลิว ป๋อเฉิง ได้ปฏิบัติหน้าที่หลัก 3 ประการด้วยกัน คือ การจัดระเบียบและบัญญัติกฎหมาย ส่งเสริมมาตรการฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจ และดำเนินการปฏิรูปที่ดิน แต่การดำเนินการดังกล่าว เขาต้องประสบอุปสรรคและความยากลำบากเนื่องจากภูมิภาคนี้เคยตกอยู่ใต้การปกครองของขุนศึกมานานและยังมีความแตกต่างกันในเรื่องชนชาติ อีกทั้งสภาพภูมิประเทศอันมีเทือกเขาสูงมากมาย รวมทั้งเป็นแหล่งช่องสุ่มของกองกำลังติดอาวุธ และกองกำลังของฝ่ายชาตินิยมอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมณฑลกุ้ยโจว และหยุนหนาน ประชากรส่วนใหญ่ยังชีพด้วยการค้าผลผลิตจากฝิ่น นอกจากนี้ยังมีปัญหาการสื่อสารไม่สะดวก ในทุกๆ แห่ง ยกเว้นทางตอนกลางของมณฑลชื้อชวนเท่านั้น อัตราการรู้หนังสือของประชากรอยู่ในระดับต่ำ และประชากรส่วนใหญ่อายุสั้น¹

2.1 การจัดระเบียบและบัญญัติกฎหมาย

เต๋ง เสี่ยวผิงมีหน้าที่รับผิดชอบการจัดระเบียบและบัญญัติกฎหมาย โดยดำเนินการกวาดล้างพวกต่อต้านการปฏิวัติซึ่งมีหลายกลุ่มด้วยกัน อาทิ เจ้าหน้าที่ฝ่ายชาตินิยมที่มีประวัติเป็นปฏิปักษ์กับลัทธิคอมมิวนิสต์ ผู้จัดตั้งสหภาพแรงงานของฝ่ายชาตินิยม ผู้ก่อการร้ายในชนบท ซึ่งการปฏิบัติการกวาดล้างได้เริ่มในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1951– ค.ศ. 1952 โดยมีเป้าหมายหลักคือการกำจัดพวกชาตินิยมที่ยังหลงเหลืออยู่ให้หมดสิ้น และเพื่อยุติการขยายอิทธิพลของฝ่ายชาตินิยมที่ถือว่าอยู่นอกกฎหมาย และยังคงมีบทบาทอยู่ทั้งในตัวเมืองและในชนบท โดยให้ประชาชนปฏิบัติการภายใต้การ

¹ ชนเชื้อชาติต่างๆ หรือชนกลุ่มน้อย ในสาธารณรัฐประชาชนจีน มี 56 กลุ่ม เป็นชาวจีนแท้ หรือ “ฮั่น” ร้อยละ 93.3 ชนกลุ่มน้อยที่สำคัญ ได้แก่ ชนเผ่าจวง (Zhuang) 13.4 คน ในมณฑลกว่างซี ชนเผ่าหุย (Hui) 702 ล้านคน ในมณฑลหนิงเซีย กั้นซู ชนเผ่าอุยกูร์ 6 ล้านคน ในมณฑลซินเกียง เผ่าทิเบต 3.9 ล้านคน ในเขตปกครองตนเองซีจี้ (ทิเบต) และชนเผ่าไทยในญูนนาน 8 แสนคน.

¹ ริชาร์ด อีแวนส์. (2540). เต๋ง เสี่ยวผิงผู้รังสรรค์จีนยุคใหม่. แปลโดย ดร.ณิ แสงลิ่ว. หน้า 141.

ควบคุมของพรรคในการชี้นำผู้ตกเป็นเหยื่อและตัดสินใจชะตากรรมของพวกเขาโดยไม่ใช้วิธีประนีประนอมผ่อนปรน ทำให้มีผู้ถูกสังหารจำนวนหลายแสนคน¹

ใน ค.ศ. 1951 เต็ง เสี่ยวผิงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกระชับอำนาจสร้างความมั่นคงของรัฐด้วยการใช้กำลังทหารบุกไปถึงกรุงลาซา เมืองหลวงของทิเบต เพื่อสร้างแรงกดดันให้ทิเบตรับรู้ พวกเขาไม่มีทางเลือกอื่นใดนอกจากการเจรจา ทำให้รัฐบาลกลางและผู้แทนของทิเบตลงนามในข้อตกลงยอมรับว่า ทิเบตเป็นภูมิภาคอิสระของสาธารณรัฐประชาชนจีน และทำให้ภูมิภาคนี้กลายเป็นเขตปลอดอาวุธและจัดตั้งรัฐบาลท้องถิ่นรูปแบบใหม่ขึ้นมาปกครอง

ใน ค.ศ. 1951–1952 เต็ง เสี่ยวผิงได้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในการควบคุมพฤติกรรมของมวลชน ด้วยการปลุกระดมมวลชนกลุ่มต่าง ๆ (Mass Mobilization) วิพากษ์วิจารณ์และควบคุมมวลชนที่อาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมไปสู่สังคมนิยม เช่น การรณรงค์มวลชนเพื่อ “ปราบปรามผู้ต่อต้านการปฏิวัติ” และพยายามขจัดปัญหาเร่งด่วนภายในเขตของตนและจูงใจประชาชนให้สนับสนุนการปกครองด้วยการเคลื่อนไหวจัดภัย “ต่อต้านสาม” (San-Fan) เพื่อขจัดความชั่วร้าย 3 ประการ ของข้าราชการ คือ ต่อต้านการฉ้อราษฎร์บังหลวง การสูญเสียเปล่า และความเป็นเจ้าขุนมูลนายและ “ต่อต้าน 5” (Wu-Fan) เป็นการต่อต้านความชั่วร้ายของนายทุน 5 ประการ คือ การเลี้ยวภาววิ การติดสินบน การโกงสัญญากับทางราชการ การขโมยทรัพย์สินของรัฐ และการขโมยข้อมูลทางเศรษฐกิจของรัฐ² ซึ่งปฏิบัติการดังกล่าวช่วยให้การปฏิรูปสังคมซึ่งเป็นภาระอันหนักหน่วงได้รับผลสำเร็จมากขึ้นทำให้ภาคตะวันตกเฉียงใต้มีเสถียรภาพและความมั่นคงมากยิ่งขึ้น

2.2 การฟื้นฟูเศรษฐกิจ

เมื่อเต็ง เสี่ยวผิงได้เข้ารับตำแหน่งประธานกรรมการฝ่ายเศรษฐกิจประจำภาค เขาได้ดำเนินการควบคุมภาวะเงินเฟ้อโดยใช้มาตรการสกัดกั้นเงินเฟ้อของภูมิภาคในลักษณะเช่นเดียวกับส่วนอื่นๆ ของประเทศ คือการควบคุมอุปสงค์ และกระตุ้นอุปทาน ในส่วนของอุปสงค์นั้น ภาครัฐส่งเสริมการออมอย่างเร่งด่วนด้วยการจำหน่ายพันธบัตร และการคำนวณยอดเงินฝากตามมูลค่าการประเมินราคาสินค้าโภคภัณฑ์ นอกจากนี้ยังจำกัดความสามารถในการปล่อยสินเชื่อของธนาคารเอกชน รวมทั้งการออกระเบียบบังคับให้กิจการและหน่วยงานราชการรวมทั้งทหารนำเงินสดไปฝากกับสาขาธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งเพิ่งตั้งขึ้นใหม่ และบังคับให้หน่วยงานราชการกำหนดงบประมาณสมดุลอย่างเดียวกัน

ในส่วนของอุปทานนั้น มีการฟื้นฟูระบบสื่อสารใหม่ และก่อตั้งกิจการรัฐวิสาหกิจเพื่อรับผิดชอบการค้าส่งอาหารและวัตถุดิบการเกษตร การกำหนดมาตรการดังกล่าวก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่น่าพอใจทำให้อัตราเงินเฟ้อของภูมิภาคลดต่ำลงอยู่ในระดับเดียวกับของประเทศ คือ อยู่ที่

¹ ริชาร์ด อีแวนส์. (2540). เล่มเดิม. หน้า 153

² จูลีฟ ชินวรโรน. (2541). การเมืองสาธารณรัฐประชาชนจีนใน จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง. หน้า 20

ร้อยละ 20 ใน ค.ศ. 1951 และไม่ถึงร้อยละ 10 ในค.ศ. 1952¹

2.3 การปฏิรูปที่ดิน

เติ้ง เสี่ยวผิงพยายามฟื้นฟูการผลิตด้วยการดำเนินการปฏิรูปที่ดินซึ่งสะท้อนให้เห็นลักษณะเด่นของการปฏิวัติได้ชัดเจนที่สุด ตามประมวลกฎหมายปฏิรูปที่ดินที่รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนประกาศใช้เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ.1950 นั้นมีจุดมุ่งหมายที่จะแก้ไขปัญหาดินเพื่อการเพาะปลูกโดยยกเลิกสิทธิในการถือครองที่ดินของพวกศักดินาและการนำระบบชาวนาเป็นเจ้าของที่ดินมาใช้เพื่อให้อิสระแก่กำลังการผลิตภาคชนบท² เพราะเป็นเวลานับพันปีมาแล้วที่ชนชั้นเจ้าของที่ดินเป็นผู้ควบคุมการดำเนินชีวิตในสังคมชนบทจีน รวมทั้งชีวิตทางการเมืองด้วย ที่เป็นอย่างนี้เพราะทั้งยุคสมบูรณาญาสิทธิราชและยุคสาธารณรัฐต่างไม่เคยจัดตั้งรัฐบาลท้องถิ่นให้กับประชาชน หมู่บ้านในจีนมากมายจึงอยู่ภายใต้การปกครองของชนชั้นเจ้าของที่ดิน เติ้ง เสี่ยวผิง และหลิว ป่อเจิงจึงจัดระบบให้องค์กรระดับท้องถิ่นทำงานร่วมกับองค์กรของรัฐบาลเพื่อดูแลถนนหนทาง คลอง และระบบชลประทาน รวมทั้งการจัดหาผู้แทนและทีมงานขึ้นเป็นฝ่ายปกครองระดับจังหวัด ชนชั้นเจ้าของที่ดินยังคงทำงานร่วมกับองค์กรระดับท้องถิ่นเพื่อบูรณะดูแลระบบสาธารณูปโภค บริหารการค้าและบรรเทาความเดือดร้อนที่เกิดจากมหันตภัยต่าง ๆ ในท้องถิ่นของตนเอง

เมื่อเวลาผ่านไปเพียง 2 ปี คือตั้งแต่กลางค.ศ 1950 ถึงกลาง ค.ศ.1952 ชนชั้นเจ้าของที่ดินก็ถูกกำจัดไปได้สำเร็จ โดยเจ้าของที่ดิน 15 ล้านคน ถูกขับออกจากการครอบครองทรัพย์สินส่วนใหญ่ และลดขนาดการถือครองที่ทำกินลงเหลือเพียงที่ดินผืนเล็ก ๆ เท่านั้น นอกจากนี้ยังรวมถึงการลดรายได้ที่พวกเขาอาจได้จากการอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ด้วย ในช่วงปีแรกของการปฏิรูปที่ดินค่อนข้างจะใช้วิธีการรุนแรงบีบบังคับจนเสียชีวิตไปมาก มีเจ้าของที่ดินหลายหมื่นคนหรืออาจถึงหลายแสนคนถูกฆ่าตาย³ เหตุการณ์นี้ถือเป็นการปฏิวัติสังคมครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์จีน

การปฏิรูปที่ดินทำให้พรรคมีโอกาสมแทรกตัวเข้าไปในหมู่บ้านทุกแห่งโดยในระหว่างดำเนินนโยบายนี้ เจ้าหน้าที่ของพรรคก็ทำหน้าที่ปลุกระดมชาวนาผู้ไร้ที่ทำกินและชาวนาผู้ยากไร้ให้ลงชื่อในเอกสารกล่าวโทษเจ้าของที่ดินและแสวงหาความร่วมมือจากเกษตรกรในระดับล่างโดยสร้างความรู้สึกให้เกลียดชังบรรดาเจ้าของที่ดินซึ่งรัฐบาลเกรงว่าจะเป็นนายทุนในอนาคต พวกเกษตรกรที่พ่อกินและยากจนจะได้รับการจัดสรรที่ดิน ส่วนพวกเกษตรกรที่ร่ำรวยให้คงอยู่ในสภาพเดิมได้ แต่พวกเจ้าของที่ดินต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยวและไม่สามารถที่จะปฏิเสธความรับผิดชอบของปฏิบัติการ

¹ ริชาร์ด อีแวนส์. (2540). เล่มเดิม. หน้า 144.

² วุฒิชัย มูลศิลป์. (2539). Agrarian Reform Law (1950) : กฎหมายปฏิรูปการเกษตร (พ.ศ. ๒๔๙๓) สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่ เอเชีย : เล่ม 1 อักษร A-B ฉบับราชบัณฑิตยสถาน หน้า 61

³ ริชาร์ด อีแวนส์. (2540). เล่มเดิม. หน้า 144.

การปฏิวัติได้ เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจแล้วพรรคไม่ถอนตัวออกไปกลับตั้งสาขาขึ้นในหมู่บ้านแล้วรับสมัครสมาชิกที่เป็นชาวนาได้มากมาย ชาวนาเหล่านี้ล้วนเป็นพวกที่ออกหน้าหน้าระหว่างปฏิบัติการปฏิรูปที่ดิน และสาขาพรรคเหล่านี้ได้กลายเป็นกำลังสำคัญของระบบควบคุมทางการเมืองซึ่งแทรกซึมสู่สังคมชนบทได้ลึกเกินกว่าที่คาดหมาย

เมื่อพิจารณาในเชิงเศรษฐกิจแล้ว การปฏิรูปที่ดินก่อให้เกิดรูปแบบใหม่ของการเป็นเจ้าของโดยชาวนายากจนมีทั้งประเภทไร่ที่ทำกิน และมีที่ดินในครอบครองแต่ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ เป็นฝ่ายได้ผลประโยชน์สูงสุด และอดีตเจ้าของที่ดินเป็นฝ่ายสูญเสียมากที่สุด ต่อมา มีการปรับขนาดการถือครองกรรมสิทธิ์ และขนาดที่ทำกินให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น โดยช่วงเริ่มแรกกำหนดให้ชาวนายากจนถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินทำกินโดยเฉลี่ย 0.4 เฮกตาร์ และ 0.8 เฮกตาร์ สำหรับอดีตเจ้าของที่ดินสำหรับชาวนาร่ำรวย 1.5 เฮกตาร์ ต่อมาได้ปรับเป็น 0 สำหรับเจ้าของที่ดิน นั่นคือพวกเขาต้องยังชีพด้วยการเช่าที่ทำกิน และ 3 เฮกตาร์สำหรับชาวนาที่ร่ำรวย มาตรฐานตัวเลขที่กล่าวถึงนี้ แสดงให้เห็นว่าขนาดการถือครองกรรมสิทธิ์และการถือครองที่ทำกินมีความสอดคล้องกันมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อคิดรวมทั้งประเทศแล้ว มีชาวนามากกว่า 300 ล้านคน ได้ประโยชน์จากกระบวนการยึดและจัดสรรที่ทำกินใหม่ และเจ้าของที่ดินรวมทั้งชาวนาร่ำรวยอีกประมาณ 18 ล้านคน กลายเป็นผู้สูญเสียจากกระบวนการดังกล่าว¹

3. บทบาทของเต็ง เสี่ยวผิงในองค์กรของรัฐ ค.ศ. 1952 – 1956

เต็ง เสี่ยวผิงปฏิบัติหน้าที่ในภาคตะวันตกเฉียงใต้อยู่เพียง 2 ปีครึ่ง โดยสามารถสั่งสมประสบการณ์ได้อย่างกว้างขวาง เขาได้ถูกส่งย้ายให้เข้ามาอยู่ส่วนกลางที่ปักกิ่ง ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1952 เนื่องจากผลงานของเต็ง เสี่ยวผิงที่กระทำอย่างต่อเนื่องหลายปีติดต่อกัน ทำให้เหมาเจ๋อตงและกลุ่มผู้นำตัดสินใจย้ายเขาเข้ามาช่วยงานในเมืองหลวงในตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี นับเป็นผู้นำส่วนภูมิภาคคนแรกที่ได้เลื่อนตำแหน่งไปทำงานที่ปักกิ่ง หลังจากนั้นเขาก็ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานอย่างรวดเร็ว

ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1952 เต็งเสี่ยวผิงเข้ารับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี แต่ยังคงตำแหน่งทางการเมืองภาคตะวันตกเฉียงใต้ไว้ เมื่อคณะกรรมการวางแผนแห่งชาติได้ก่อตั้งขึ้นในเดือนพฤษภาคมปีเดียวกัน เต็ง เสี่ยวผิงก็ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการระดับสูงคนหนึ่งซึ่งมีเกา กัง เป็นประธานรับผิดชอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 5 ปี ฉบับที่ 1 ตามข้อเสนอของเหมา เจ๋อตง

¹ มาตรฐาน 1 เฮกตาร์ = 10,000 ตารางเมตร หรือ 2.5 เอเคอร์.

² ริชาร์ด อีแวนส์. (2540). เล่มเดิม. หน้า 145.

³ ในอดีต เกา กัง เป็นผู้รับผิดชอบมณฑลชานซี (Shaanxi) และมณฑลกานซู (Gansu) ทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือ

ที่กล่าวว่า “ภายในระยะเวลาค่อนข้างยาวนานระยะหนึ่ง จะต้องบรรลุการสร้างประเทศให้เป็นแบบอุตสาหกรรมแห่งสังคมนิยมที่ละขั้น และจะต้องทำให้การดัดแปลงทางสังคมนิยมในด้านเกษตรกรรม หัตถกรรมและอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมทุนนิยมบรรลุความสำเร็จไปทีละขั้น”¹ มีผลให้ผู้นำระดับสูงของพรรคต่างบรรลุข้อตกลงว่าจีนควรก้าวสู่โครงการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเร่งรีบในทันทีที่สงครามเกาหลีสิ้นสุดลง หลังจากนั้นทางพรรคก็ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 5 ปี ฉบับที่ 1 (First Five Year Plan หรือ FFYP, ค.ศ. 1953-1957) ขึ้น แผนพัฒนาฉบับนี้ได้รับอิทธิพลจากโซเวียต ซึ่งเป็นมิตรสนิทของจีนในขณะนั้น จึงเป็นแผนที่เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมหนักตามแบบโซเวียต แผน 5 ปี ฉบับแรกนี้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการเปลี่ยนประเทศให้เป็นสังคมนิยมอย่างแท้จริง

แม้ว่าโซเวียตจะให้ความช่วยเหลือเงินในการดำเนินการตามแผนฉบับนี้เพราะจีนยังขาดเงินทุนและช่างผู้ชำนาญการแต่จีนก็ต้องทุ่มเทพยายามต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนฉบับนี้โดยไม่ให้เกิดความตึงเครียดหรือความขัดแย้งใดๆ ที่อาจจะกระทบและเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการตามแผนนี้เพราะยิ่งจีนสามารถบรรลุเป้าหมายได้เร็วเท่าใด ก็จะทำให้จีนมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย

ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1953 พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ประกาศกฎหมายเลือกตั้ง และการเลือกตั้งทั่วไปก็ได้จัดให้มีขึ้น ในระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนสิงหาคม ปี 1954 พร้อมกันนั้นก็ได้ตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อขออนุมัติประกาศใช้กฎหมายเลือกตั้ง ซึ่งเต็ง เสี่ยวผิงก็ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ภายใต้การนำของเหมา เจ๋อตง และเป็นเลขาธิการของคณะกรรมการร่างกฎหมายเลือกตั้งภายใต้การนำของโจว เอ็นไหล พร้อมกันนั้นก็เข้ารับตำแหน่งเป็นรองผู้อำนวยการสภาการคลังและเศรษฐกิจแห่งชาติซึ่งทำให้เขาสามารถใช้สติปัญญาและประสบการณ์ที่ได้มาจากภาคตะวันตกเฉียงใต้อย่างเต็มที่อันเนื่องจากสติปัญญาและความสามารถของเขานี้เอง ทำให้เต็ง เสี่ยวผิงเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังอีกตำแหน่งหนึ่ง อย่างไรก็ตามแม้ชื่อของเขาจะอยู่รองคนอื่นๆ ในคณะกรรมการและสภาต่างๆ แต่ความจริงแล้วเขาเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในงานเหล่านั้น ซึ่งเห็นได้จากกรณีเต็ง เสี่ยวผิงได้เป็นผู้ที่เสนอรายงานเกี่ยวกับ “ร่างกฎหมายเลือกตั้ง” ต่อคณะรัฐมนตรีด้วยตัวเอง

เดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1954 เต็ง เสี่ยวผิงก็เข้ารับตำแหน่งเลขาธิการของคณะกรรมการกลางย้ายจากงานในคณะรัฐบาลกลับมาสู่งานในพรรคอีกวาระหนึ่ง นอกจากนั้นยังมีตำแหน่งเป็นหัวหน้าแผนกจัดตั้งของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน ในเดือนกันยายนปีเดียวกันนี้ เต็ง เสี่ยวผิงได้รับมอบหมายให้เป็นรองประธานคณะกรรมการการทหารของศูนย์กลางพรรคอีกตำแหน่ง

¹ บุญศักดิ์ แสงระวี. (2529). เต็ง เสี่ยวผิง ชีวิตและการต่อสู้. หน้า 224.

หนึ่ง ซึ่งแสดงว่าฐานะทางฝ่ายทหารของเขายังคงมั่นคงอยู่เหมือนเดิม ต่อมาในเดือนธันวาคมตั้ง เสี่ยวผิงก็ได้รับเลือกเป็นกรรมการประจำของสภาที่ปรึกษาการเมืองในการประชุมสมัยที่ 2¹

เมื่อสมัชชาผู้แทนประชาชนทั่วประเทศชุดที่ 1 เปิดประชุมเมื่อวันที่ 15 กันยายน ค.ศ. 1954 ภาระหน้าที่ของสมัชชาก็คือ อนุมัติรัฐธรรมนูญและกฎหมายต่าง ๆ อีกหลายฉบับ อนุมัติรายงานของรัฐบาล เลือกตั้งรัฐมนตรีชุดใหม่ ต่อมาในเดือนกันยายน ปีเดียวกัน จินได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญและจัดตั้งคณะรัฐบาล(State Council) โดยมีโจว เอ็นไหลเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรก เหมา เจ๋อตงเป็นประธานแห่งรัฐ จู เต๋อ เป็นรองประธานคณะกรรมการทหารของพรรคและเป็นสมาชิก การกองทัพปลดปล่อยประชาชนหลิวเซาฉีเป็นรองประธานต่อจากเหมาเจ๋อตงในทุกตำแหน่ง และเติ้ง เสี่ยวผิงเป็นรองนายกรัฐมนตรี

เมื่อมีสมัชชาผู้แทนประชาชนขึ้นแล้ว สภาที่ปรึกษาการเมืองซึ่งทำหน้าที่เป็นรัฐสภาก็หมด หน้าที่ แต่มติของพรรคคอมมิวนิสต์จีนยังคงให้ดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นองค์กรแนวร่วมระหว่างพรรค คอมมิวนิสต์จีนกับประชาชนและพรรคการเมืองอื่นๆ ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของรัฐบาลและสมัชชาผู้ แทนประชาชนและเมื่อมีการประชุมสภาที่ปรึกษาทางการเมืองของประชาชนจีนครั้งที่ 2 เมื่อเดือน ธันวาคม ค.ศ. 1954 เติ้ง เสี่ยวผิงก็ได้รับเลือกเป็นหนึ่งในประธานคณะกรรมการระดับชาติ ที่มี ทั้งหมด 8 คณะ²

ใน ค.ศ. 1954 ถึง ค.ศ. 1955 ได้มีการกำจัดบุคคลทางการเมืองครั้งสำคัญในพรรค คอมมิวนิสต์จีนขึ้น คือกรณีเกา กัง และ เหยา ชูชื้อ เกา กังเป็นผู้นำคนหนึ่งของพรรคถูกกล่าว หาว่าสมคบคิดกับเหยา ชูชื้อ คิดจัดตั้งอาณาจักรอิสระในแมนจูเรีย คดีเกา กังนี้ถูกเชื่อมโยงไปถึง ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตด้วย กล่าวคือหลังการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชน จีนแล้ว เกา กังได้เป็นสมาชิกของคณะกรรมการการเมือง (โพลิตบูโร) เป็นหัวหน้ากองเลขาธิการ และใน ค.ศ. 1952 เกา กังซึ่งเป็นผู้นำพรรคประจำแมนจูเรียได้ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการ วางแผนแห่งชาติ (Key State Planning Commission) เป็นผู้รับผิดชอบแผน 5 ปี ฉบับที่ 1 ส่วนเหยา ชูชื้อ เข้าเป็นสมาชิกพรรคตั้งแต่ ค.ศ. 1925 และเมื่อสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน แล้ว เหยา ชูชื้อ ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าควบคุมการจัดการของพรรคและรัฐในเมืองช่างให้เป็น หัวหน้าแผนกการจัดการองค์กรของคณะกรรมการกลางของพรรคและเป็นสมาชิกคนหนึ่งในคณะกรรมการวางแผนแห่งชาติที่มีเกา กัง เป็นประธาน ทั้งสองคนได้สร้างความขัดแย้งภายในพรรคโดย ตั้งเป้าโจมตีหลิว เซาฉี โจว เอ็นไหล และเติ้ง เสี่ยวผิง จนถูกตั้งคณะกรรมการสอบสวนความผิด และถูกคัดชื่อออกจากพรรคพร้อมกับสมัครพรรคพวกอีกจำนวนหนึ่งในฐานะต่อต้านพรรคและ พยายามที่จะแก่งแย่งอำนาจการเป็นผู้นำในพรรค ดังนั้นเติ้ง เสี่ยวผิงจึงได้รับมอบหมายให้เข้าจัดการแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ ภายใต้การชี้นำของเหมา เจ๋อตง

¹ บุญศักดิ์ แสงระวี. (2529). เล่มเดิม. หน้า 246.

² เพชร สุมิตร. (2547). เล่มเดิม. หน้า 252.

เมื่อเกา กังผู้ซึ่งเป็นกรรมการกรรมการเมืองถูกขับออกจากพรรคแล้ว เติ้ง เสี่ยวผิงก็ได้รับเลือกให้ขึ้นไปเป็นสมาชิกคณะกรรมการกรรมการเมืองแทนในอันดับที่ 13 และยังได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้อำนวยการแผนกการจัดการองค์การแทนเหยา ซูชื้ออีกตำแหน่งหนึ่ง อันที่จริงเกา กังตั้งใจจะกำจัดเติ้ง เสี่ยวผิง แต่ผลสุดท้ายตัวเขาเองกลับเป็นผู้ที่ส่งเสริมให้เติ้ง เสี่ยวผิงได้รับตำแหน่งสูงขึ้นไปอีก ในที่สุดเกา กังได้ฆ่าตัวตาย และเหยา ซูชื้อ ยอมวิจารณ์ความผิดของตนเอง จากการณีของเกา กังทำให้ผู้นำพรรคเกรงว่าอาจจะมีความเสี่ยงและมีอำนาจของพรรคกลายเป็นผู้ต่อต้านพรรคและต่อต้านการปฏิวัติ ดังนั้นจึงมีการรณรงค์ค้นหาพวกต่อต้านการปฏิวัติที่หลบซ่อนอยู่ทั้งในและนอกพรรคจนกลายเป็นการรณรงค์ต่อต้านฝ่ายขวา (Anti – Rightist Campaign ,1957-1958) และทำให้มีคนเป็นจำนวนมากถูกกล่าวหาว่าเป็นฝ่ายขวาและถูกลงโทษ

ระหว่างวันที่ 14-25 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1956 สมัชชาผู้แทนพรรคคอมมิวนิสต์สหภาพโซเวียต เปิดการประชุมครั้งที่ 20 ขึ้นที่กรุงมอสโก จู เต๋อ รองประธานพรรคคอมมิวนิสต์ได้นำคณะผู้แทนจีนรวมทั้งเติ้ง เสี่ยวผิงไปเข้าร่วมประชุม ขณะที่มีการประชุมครุสชอฟ (Khrushchev) ได้กล่าวสนับสนุนนโยบายอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างประเทศต่างๆที่มีระบบทางการเมืองและสังคมต่างกัน ซึ่งรวมถึงสหรัฐด้วย นับเป็นการปฏิเสธทฤษฎีของเลนินที่ว่า สงครามเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ตราบเท่าที่พวกทุนนิยมยังคงอยู่และเขายังได้ทำการประณามสตาลิน(De-Stalinization) ในเรื่องต่างๆ¹ เช่น การทำลายชีวิตผู้คนที่มีบริสุทธิ์จำนวนมาก การใช้วิธีทรมานเพื่อรีดคำสารภาพ¹ ซึ่งจีนมิได้รู้ตัวล่วงหน้ามาก่อนและยังคงสวดดีสตาลิน อย่างไรก็ตาม ความแตกร้างระหว่างประเทศทั้งสองก็เริ่มปรากฏชัดขึ้นเมื่อต่างฝ่ายต่างก็โจมตีซึ่งกันและกันว่าเป็นผู้เบี่ยงเบนออกจากความคิดของมาร์กซ์และเลนิน และเหตุการณ์ดังกล่าวสร้างความไม่พอใจให้แก่เหมา เจ๋อตงซึ่งคิดว่าครุสชอฟทำไม่ถูกต้อง เพราะทางพรรคคอมมิวนิสต์จีนนั้นยกย่องสตาลินมาโดยตลอด และยกย่องเชิดชูเหมา เจ๋อตง ผู้นำของตนตามแนวทางเดียวกันนี้² แต่ข้อดีของสถานการณ์นี้ก็คือ ได้เปิดโปงความผิดพลาดต่างๆ ของสตาลินให้โลกภายนอกทราบ ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ต้องเริ่มศึกษาหาแนวทางที่ถูกต้องในการสร้างประเทศสังคมนิยมของจีนด้วยตนเองโดยหลีกเลี่ยงความผิดพลาดของระบบสตาลิน³

ผลจากการประชุมสมัชชาครั้งที่ 20 ของพรรคคอมมิวนิสต์สหภาพโซเวียต จากการที่ครุสชอฟประณามความเป็นเผด็จการและลัทธิบูชาตัวบุคคลของสตาลิน ก่อให้เกิดการคัดค้านลัทธิบูชาตัวบุคคลภายในพรรคคอมมิวนิสต์จีนตามมา เห็นได้จากการที่เติ้ง เสี่ยวผิงและจู เต๋อเป็นตัวแทนพรรคคอมมิวนิสต์จีนเข้าร่วมประชุมในครั้งนั้น หลังจากเดินทางกลับ เติ้ง เสี่ยวผิงได้รายงานเรื่องดังกล่าวต่อคณะกรรมการกรรมการเมือง ก่อให้เกิดการโต้แย้งภายในหมู่ผู้นำโดยที่ เฝิง เต๋อหวย และเติ้ง เสี่ยวผิงเห็นด้วยกับครุสชอฟ ส่วนเหมา เจ๋อตงและผู้นำอีกบางส่วนไม่เห็นด้วย หลังจาก

¹ จูลีฟ ชินวรโรน. (2523, กรกฎาคม-กันยายน). เล่มเดิม. หน้า 94.

² ทวีป วรติลก. (2536). ชีวิตและงาน 30 ผู้นำคนสำคัญของโลก. หน้า 15.

³ สุรัชย์ ศิริไกร. (2537). นโยบายต่างประเทศของจีนต่อประเทศอาเซียน. หน้า 44.

นั้น 6 เดือน เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนจัดประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 8 เดือนกันยายน ค.ศ.1956 เติ้ง เสี่ยวผิงในฐานะเลขาธิการใหญ่ได้นำเสนอระเบียบการของพรรคฉบับใหม่ ระเบียบการฉบับนี้เป็นผลงานร่วมกันของนักปฏิบัติ ซึ่งนอกจากเติ้ง เสี่ยวผิงแล้ว ที่สำคัญได้แก่ หลิว เซาฉี โจว เอ็นไหล เงิน หยุน ผิง เต๋อหวย ประเด็นสำคัญของระเบียบการพรรคฉบับใหม่นี้คือ การคัดค้านลัทธิบูชาบุคคล โดยมีการลดระดับการยกย่องเชิดชูเหมา เจ๋อตง ด้วยการตัดข้อความว่า “ความคิดเหมา เจ๋อตง คือ แนวทางทั่วไปในการทำงานของพรรค” และ “การศึกษาความคิดเหมา เจ๋อตง เป็นภาระหน้าที่ของสมาชิกพรรคทุกคน” ออกจากระเบียบการพรรคตามข้อเสนอของผิง เต๋อหวยซึ่งตามระเบียบของพรรคฉบับปี 1945 นั้นได้กำหนดว่าประธานคณะกรรมการกลางเป็นประธานของกรมการเมือง และประธานของสำนักเลขาธิการ เท่ากับเป็นการให้อำนาจแก่เหมา เจ๋อตงโดยไม่มีขอบเขตจำกัด แต่ตามระเบียบการพรรคฉบับที่ร่างโดยเติ้ง เสี่ยวผิงนี้ เหมา เจ๋อตงในฐานะประธานพรรคไม่ได้เป็นสมาชิกของสำนักเลขาธิการ หน่วยงานนี้อยู่ภายใต้การควบคุมของเลขาธิการทั่วไป ซึ่งก็ได้แก่ เติ้ง เสี่ยวผิงนั่นเอง

นอกจากนี้ระเบียบการของพรรคฉบับใหม่ยังกำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการประจำกรมการเมืองขึ้นมาทำหน้าที่กำหนดนโยบายระดับสูงของพรรค สมาชิกของคณะกรรมการชุดนี้ ประกอบด้วยประธานพรรค รองประธานพรรค (ซึ่งเลือกตั้งในสมัชชาครั้งนี้เป็นครั้งแรกจำนวน 4 คน ได้แก่ หลิว เซาฉี โจว เอ็นไหล จู เต๋อ และเงิน หยุน) และเลขาธิการทั่วไป ในกรณีนี้ก็เช่นกัน เหมา เจ๋อตงไม่ได้มีอำนาจมากไปกว่าคนอื่น กรรมการทุกคนมีฐานะเท่าเทียมกัน จะเห็นได้ว่าตามระเบียบการพรรค ที่เติ้ง เสี่ยวผิงร่างนี้ ถึงแม้เหมา เจ๋อตงจะยังคงมีฐานะเป็นประธานพรรค แต่อำนาจของเขาก็ถูกลดทอนลงเป็นอย่างมาก เพราะอำนาจบริหารงานในหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเดิมเป็นของเหมา เจ๋อตงนั้น ถูกถ่ายโอนไปยังผู้นำคนอื่น ๆ ของพรรค

จากรายงานการประชุมของเติ้ง เสี่ยวผิงในการประชุมสมัชชาของพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 8 เกี่ยวกับการเป็นผู้นำพรรค เขากล่าวว่า พรรคคอมมิวนิสต์จีนไม่ได้ยอมรับสิ่งที่ครูสขอฟฟูด หรือปฏิบัติตามแม้แต่บ่อยเขาเน้นว่าลัทธิมาร์กซ์ไม่ปฏิเสธบทบาทที่ “ปัจเจกบุคคลผู้โด่งดัง” ในประวัติศาสตร์หรือในพรรคการเมืองต่าง ๆ ได้ทำลงไป แต่เขาแยกแยะ ระหว่าง “ผู้นำชนชั้นกลางแสวงหาผลประโยชน์” และ “ผู้นำของพรรคชนชั้นแรงงาน” เพราะผู้นำประเภทหลังจะไม่ “ยืนอยู่เหนือมวลชน แต่อยู่ท่ามกลางเขาเหล่านั้น และไม่อยู่เหนือพรรคแต่เป็นส่วนหนึ่งของพรรค” ด้วยเหตุนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำเหล่านี้ต้องคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบรรดามวลชน เพื่อปฏิบัติตามองค์การพรรค และจับตาเรื่องระเบียบวินัยพรรค ตัวอย่างเป็นรูปธรรมคือ “ความรักเพื่อผู้นำ” เป็นการแสดงออกอย่างสำคัญ “ความรักเพื่อผลประโยชน์ของพรรค ชนชั้นและประชาชน และไม่ใช่ “การเทิดทูนบูชาปัจเจกบุคคล”¹

เติ้ง เสี่ยวผิงเน้นไปที่ประเด็นของโซเวียต เพื่อแสดงให้เห็นว่า การเทิดทูนบูชาปัจเจกบุคคลสามารถส่งผลเสียอย่างรุนแรงตามมาได้ ในส่วนของพรรคคอมมิวนิสต์นั้นยึดมั่นเสมอว่า ไม่มีพรรค

¹ ไรชาร์ด อีแวนส์. (2540). เล่มเดิม. หน้า 167.

หรือบุคคลใด “ปลอดจากการทำผิดหรือข้อบกพร่อง” ด้วยเหตุนี้จึงห้ามการเทิดทูนบูชาบุคคล และดำเนินการตามที่เหมา เจ๋อตงเสนอ อาทิ ห้ามการฉลองวันเกิดของบรรดาผู้นำพรรค, ให้ตรวจสอบ “ชื่อเสียง เกียรติยศและการเทิดทูนปัจเจกบุคคล”¹

จากผลการเลือกตั้งคณะกรรมการกลางชุดใหม่เสร็จ เลี้ยวผิงได้เป็นเลขาธิการทั่วไป และเป็นสมาชิกของคณะกรรมการถาวรด้วย จึงมีสถานะภาพเป็นผู้กำหนดนโยบายรวมทั้งเป็นเจ้าหน้าที่พรรคผู้มีหน้าที่รับผิดชอบหลักในการปรับปรุงแก้ไขนโยบายในฐานะเลขาธิการทั่วไป เต็ง เสี่ยวผิงได้รับการยกย่องให้เป็นเจ้าหน้าที่อาวุโสระดับสูงและในฐานะสมาชิกโพลิตบูโรเขาได้เลื่อนจากอันดับ 13 มาอยู่อันดับ 6 แซงหน้าหลิน เปียวและคนอื่น ๆ อีก 6 คน

ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมแล้วการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีน ครั้งที่ 8 ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนนี้ นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นแห่งความแตกร้างในด้านนโยบายสำคัญๆ ระหว่างผู้นำภายในพรรค เนื่องจากผู้นำพรรคส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการที่เหมา เจ๋อตงได้พยายามสร้างภาพพจน์ให้มวลชนนิยมนับถือบูชาเพราะพรรคถือว่าการนิยมบูชาตัวบุคคล (Cult of Personality) นั้นขัดต่อหลักการของลัทธิคอมมิวนิสต์² อาจกล่าวได้ว่าผลการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียต ครั้งที่ 20 ไม่เพียงแต่จะก่อให้เกิดความแตกแยกทางความคิดของผู้นำภายในพรรคคอมมิวนิสต์จีนเท่านั้น ยังทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์จีนและพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตเริ่มมีรอยร้าวและความแตกแยกในภายหลังอย่างเห็นได้ชัดเจน

สิ่งที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกรักของเหมา เจ๋อตงมากที่สุดในการประชุมสมัชชาครั้งที่ 8 ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็คือ การกำหนดให้มีประธานกิตติมศักดิ์(Honorary Chairman)ในคณะกรรมการกลางได้ถ้ามีความจำเป็นซึ่งเท่ากับเป็นการถอดถอนอำนาจของเหมา เจ๋อตงอย่างสิ้นเชิงนั่นเอง อย่างไรก็ตาม อีก 10 ปีต่อมาระหว่างการปฏิวัติวัฒนธรรม พวกเรดการ์ดได้เหยียดหยามเอกราชนี้มา โจมตีว่า การคัดค้านลัทธิบูชาตัวบุคคลในสมัชชาครั้งที่ 8 ของเต็ง เสี่ยวผิงก็คือ การคัดค้านเหมา เจ๋อตงนั่นเอง

อย่างไรก็ตามในช่วง ค.ศ. 1952 – 1956 ถือเป็นช่วงที่ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีน คือ เหมา เจ๋อตง ยังไว้วางใจเต็ง เสี่ยวผิง ทำให้เขามีตำแหน่งสูงขึ้น จนกลายเป็นแกนนำประจำพรรคคนหนึ่ง

4. บทบาทของเต็ง เสี่ยวผิง ค.ศ. 1957 – 1966

การที่เหมา เจ๋อตงต้องการสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้ประเทศ และต้องการดึงเหล่าปัญญาชนผู้ไม่ได้เป็นคอมมิวนิสต์ให้เข้ามามีส่วนร่วมสร้างความก้าวหน้าให้แก่ชาติบ้านเมือง โดยเหมา เจ๋อตงได้รณรงค์ให้ประชาชนสามารถวิพากษ์วิจารณ์พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ เพื่อก่อให้เกิด

¹ แหล่งเดิม.

² จันท์ฉาย ภักธธิคม. (2531). เล่มเดิม. หน้า 51.

ความร่วมมือและเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น แต่การให้อิสระในการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ขยายขอบเขตออกไปอย่างกว้างขวาง ในที่สุดกลายเป็นการโจมตีและการโค่นล้มพรรคซึ่งผิดวัตถุประสงค์ที่เหมา เจ๋อตงได้วางไว้และยังถือว่าการละเมิดรัฐธรรมนูญของประเทศจีนพรรคคอมมิวนิสต์จีนจึงต้องเข้ามาแก้ไขสถานการณ์โดยถือว่าพวกที่กล่าววิพากษ์วิจารณ์โจมตีพรรคคอมมิวนิสต์เป็นพวกฝ่ายขวา¹

4.1 เติ้ง เสี่ยวผิงกับการต่อต้านขวา ค.ศ. 1957-1958

ใน ค.ศ. 1956 เหมา เจ๋อตงได้เปิดโอกาสให้ปัญญาชนของจีนสามารถวิพากษ์วิจารณ์พรรคคอมมิวนิสต์จีนและการปกครองของรัฐบาลได้ตามคำกล่าวของเหมา เจ๋อตง ที่ว่า “ให้บุปผาทั้งร้อยดอกบานพร้อมพรัก ให้สำนักความคิดร้อยแห่งแข่งขันกัน” (Let a hundred flowers bloom together, let the hundred schools of thought contend.) ซึ่งมักเรียกสั้น ๆ ว่า “บุปผาร้อยดอก” (The Hundred Flowers) หรือ “ไปฮวา จีฟาง ไปเจียเจิงหมิง” ในภาษาจีน² โดยมีเป้าหมายหลักคือเพื่อค้นหาแนวทางในการสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ ด้วยการรณรงค์ให้ปัญญาชนจีนทั่วประเทศออกมาแสดงทรรศนะและความเห็นในทุกๆ ด้านอย่างเสรีเป็นการเปิดกว้างพร้อมรับฟังข้อเสนอกับทุกด้านจากทุกฝ่าย และต้องการให้ปัญญาชนผู้ไม่ได้เป็นคอมมิวนิสต์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความก้าวหน้าให้ประเทศชาติด้วยความกระตือรือร้นโดยที่ เหมา เจ๋อตงมีความเชื่อว่าพรรคจำเป็นต้องนำขบวนการแก้ไขข้อผิดพลาดกลับมาใช้ใหม่อีกครั้งหนึ่ง และมันจะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ถ้าส่งเสริมให้ผู้ที่มีใช้คอมมิวนิสต์เข้ามามีส่วนร่วมด้วย และจะเป็นหนทางที่ดีที่สุดในการป้องกันจีนจากภาวะไร้ระเบียบอย่างที่ยุโรปตะวันออกเผชิญเมื่อ ค.ศ. 1956³ คือ ย้ายดุลการเมืองระหว่างเผด็จการและประชาธิปไตยให้อินเอียงมาทางฝ่ายประชาธิปไตยให้นักการเมืองผู้ไม่ได้เป็นคอมมิวนิสต์สามารถวิพากษ์วิจารณ์พฤติกรรมของพรรคและสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ได้ทั้งนี้เพื่อผ่อนคลายการปกครองที่เข้มงวดของรัฐบาลและพรรค เพื่อความอยู่ร่วมกันในระยะยาวและเพื่อจะได้มีการกำกับ ตรวจสอบร่วมกัน เพื่อให้จีนสามารถพัฒนาขึ้นไปทัดเทียมกับประเทศที่ก้าวหน้าได้ และที่สำคัญคือเพื่อปลดปล่อยให้ความคิดต่างๆ ไม่ว่าจะสังกัดสำนักใดก็ตาม ได้แสดงความคิดเห็นของตนออกมาอย่างอิสระประดุจการเบ่งบานของมวลดอกไม้มานานาพันธุ์เพื่อที่จะได้กลั่นกรองและประมวลความคิดเหล่านั้นให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อประโยชน์สำหรับการ

¹ ฐิติชัย มูลศิลป์. (2539) . Anti-Rightist Campaign (1957 – 1958) : รณรงค์ต่อต้านฝ่ายขวา (พ.ศ. ๒๕๐๐ - ๒๕๐๑) . สารานุกรมประวัติศาสตร์สมัยใหม่ : เล่ม อักษร A-B ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 209.

² สันติ ตั้งรพีพากร. (2542). อะเมซิ่ง อุทธรณ์. หน้า 46.

³ ริชาร์ด อีแวนส์. (2540). เล่มเดิม. หน้า 170.

ประวัติต่อไป¹

ในระยะเริ่มแรกไม่มีใครยอมปรึกษาวิพากษ์วิจารณ์ จนกระทั่งเวลาผ่านไป 1 ปี เมื่อได้รับการกระตุ้นและรับรองจากเหมา เจ๋อตง การวิพากษ์วิจารณ์จึงได้เริ่มขึ้น เป็นเวลา 5 สัปดาห์ จากวันที่ 1 พฤษภาคม ถึง 7 มิถุนายน ค.ศ. 1957 บุปผาท้งร้อยดอกจึงแบ่งบานเต็มที่ โดยมีการวิพากษ์วิจารณ์พรรคคอมมิวนิสต์อย่างมากมาย ในมหาวิทยาลัยปักกิ่ง (เป่ย์ต้า- Beida) มีการปิดประกาศคำวิจารณ์รัฐบาล ซึ่งเรียกกันว่า กำแพงประชาธิปไตย จากนั้นได้ขยายวงกว้างออกไปยังเมืองต่างๆ เช่น อุ๋ฮั่น (Wuhan) นานจิง(Nanjing) เฉิงตู (Chengdu) นอกจากนี้ยังมีการเดินขบวนประท้วงหรือก่อความวุ่นวายด้วย²

การวิพากษ์วิจารณ์และการประท้วงได้ขยายวงกว้างออกไปแสดงให้เห็นถึงความไม่พอใจต่อระบอบการปกครองที่เป็นอยู่ในเวลานั้น แต่ผลที่ตามมาปรากฏว่าผู้ที่กล้าออกมาแสดงความคิดเห็นซึ่งส่วนใหญ่แล้วก็คือปัญญาชนในวงการต่างๆทั้งในพรรคและนอกพรรคต่างถูกกล่าวหาว่าเป็น "พวกฝ่ายขวา" ที่เป็นปฏิปักษ์กับพรรคคอมมิวนิสต์ และนับจากเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1957 ถึง ค.ศ. 1958 ความเคลื่อนไหว "ร้อยบุปผา" จึงถูกแปรสภาพเป็น การรณรงค์ต่อต้าน "ฝ่ายขวา" (Anti - Rightist Campaign) ซึ่งถือว่าเป็นศัตรูของประชาชน และผู้รับผิดชอบในการกวาดล้างคือ เต๋ง เสี่ยวผิง เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีน

การขยายตัวในการกวาดล้างทางการเมืองครั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญเรื่องจีนส่วนหนึ่งได้วินิจฉัยว่าเกิดจากความแตกแยกทางความคิดภายในพรรคได้ทวีความรุนแรงขึ้น ซึ่งเกิดจากกลุ่มของหลิว เซ้าฉี และ เต๋ง เสี่ยวผิงที่นิยมการปกครองโดยหมู่คณะ (Collective Leadership)³ มากกว่าการปกครองโดยคนคนเดียวเป็นเอกเทศ ส่วนเหมา เจ๋อตงซึ่งเป็นผู้นำและมีอำนาจเบ็ดเสร็จในขณะนั้นก็ต้องการรักษาอำนาจของตนไว้ ทำให้เขาตัดสินใจฉวยโอกาสใช้มวลชนเป็นเครื่องมือกำจัดฝ่ายตรงข้ามทั้งในและนอกพรรค โดยเปิดฉากกวาดล้างพวกปัญญาชนที่พากันออกมาแสดงความคิดเห็นกันอย่างมากมายเพื่อรักษาฐานอำนาจของพรรคคอมมิวนิสต์จีนให้มั่นคงต่อไป

ความเคลื่อนไหวของการกวาดล้างนี้ ไปไกลจนถึงขนาดมีการกำหนดโควตาล่วงหน้าว่าในแต่ละหน่วยงานนั้นจะต้องมีฝ่ายขวาแฝงอยู่ถึงร้อยละ 5 และคนเหล่านี้จะต้องถูกกระชากหน้าากออกมาให้ได้ตัวเลขเป้าหมายที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนตั้งไว้สำหรับการกวาดล้างในครั้งนั้นคือ 550,000 คน ปรากฏว่าเมื่อมีการประกาศ "ผลงาน" อย่างเป็นทางการ ใน ค.ศ 1958 กลับทำได้เกิน

¹ วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2542). ปัจจิมบท. ใน จีน - ไทย ในศตวรรษที่ 21. หน้า 163

² วุฒิชัย มูลศิลป์. (2539). เล่มเดิม. หน้า 210.

³ จันทร์ฉาย ภักธนิคม. (2531). เล่มเดิม. หน้า 53.

เกินเป้าหมาย คือได้ตัวพวก “ฝ่ายขวา” ถึง 580,000 คน¹ พวกเขาจึงถูกกวาดล้างโดยถูกถอดออกจากราชการแล้วถูกส่งออกไปทำงานในชนบทหรือถูกคุมขังและบางคนที่เป็นสมาชิกพรรคก็ถูกขึ้นป้ายว่าเป็น “พวกขวา” อย่างเป็นทางการ เช่น ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1958 จู หรงจี ถูกถอดถอนสมาชิกภาพในพรรคคอมมิวนิสต์ตามระเบียบ ดังนั้น ตำแหน่งหน้าที่การงานทั้งหลายที่เขาได้อยู่ก็ต้องสูญสลายตามไปด้วย เขากลายสภาพเป็นผู้ล้มละลายทางการเมืองและการเมือง ไม่มีฐานะอันใดที่จะเข้าไปรับผิดชอบงานของชาติบ้านเมืองอีกต่อไป บุคลากรดีๆ เช่น จู หรงจี นับจำนวนหมื่นจำนวนแสนต้องตกที่นั่งเดียวกันนี้ เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้จีนพลาดโอกาสในการพัฒนาสร้างสรรค์ประเทศและสังคมจีนให้เจริญก้าวหน้าได้เท่าที่ควร

การรณรงค์ต่อต้านฝ่ายขวาเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้นำจีนไม่ไว้วางใจปัญญาชน ดังนั้นในกลาง ค.ศ. 1978 พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ทบทวนการรณรงค์นี้ และพบว่ามากกว่าร้อยละ 97 ของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝ่ายขวานั้น ถูกกล่าวหาอย่างผิดๆ² นอกจากนั้นยังพบว่า การลงโทษก็รุนแรงเกินไป ผลเสียหายที่เกิดขึ้นจากการรณรงค์คราวนี้จึงมีมากมายไม่เพียงแต่ต่อบุคคล แต่ต่อพรรคและประเทศโดยรวมด้วย

4.2 บทบาทของเติ้ง เสี่ยวผิงกับนโยบายก้าวกระโดดไกล (The Great Leap Forward) 1958 – 1965

Forward) 1958 – 1965

ตั้งแต่ ค.ศ.1958 ถึง ค.ศ.1968 เติ้ง เสี่ยวผิง ได้รับตำแหน่งสำคัญในพรรคถึง 2 ตำแหน่ง คือเป็นสมาชิกถาวรของคณะกรรมการคณะโพลิบูโรและตำแหน่งเลขาธิการทั่วไปของพรรค สำหรับหน้าที่ของคณะกรรมการโพลิบูโรพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้แบ่งงานไว้พอสรุปได้ดังนี้คือ คณะกรรมการโพลิบูโรเป็นผู้ชี้แนะและกำหนดนโยบายใหญ่ๆส่วนสำนักเลขาธิการ คือผู้นำนโยบายเหล่านั้นไปปฏิบัติให้สำเร็จผล และชี้แจงงานประจำวันของพรรคให้ดำเนินไปด้วยดี ดังนั้น เติ้ง เสี่ยวผิงจึงมีบทบาทเป็นทั้งผู้ชี้แนะ และผู้ปฏิบัติในขณะเดียวกัน

จากการรณรงค์ต่อต้านขวาซึ่งได้ดำเนินไปเป็นระยะเวลา 1 ปีเต็ม ที่ผ่านมา โดยมีการจับกุมและลงโทษผู้ที่ต่อต้านระบบสังคมนิยมเป็นจำนวนมากโดยไม่แบ่งแยกว่าผู้วิจารณ์มีเจตจำนงบริสุทธิ์เพื่อเรียกร้องให้มีการปรับปรุงระบบสังคมนิยม หรือว่าเพื่อบ่อนทำลายล้างระบบสังคมนิยมและพรรค สถานการณ์ดังกล่าวทำให้เหมาเจ๋อตงมีความเป็นห่วงเรื่องความมั่นคงของพรรคมากประกอบกับเมื่อคำนึงถึงสถานการณ์การเมืองอีกหลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกันทั้งภายในและภายนอกประเทศ อาทิ กรณีขับไล่ผู้นำพรรคระดับสูง 2 คน คือ เกา กัง และ เหยา ซูชื้อ

¹ สันติ ตั้งรพีพากร. (2542). เล่มเดิม. หน้า 46.

² ในเวลาต่อมา จู หรงจี ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 5 ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ใน ค.ศ. 1998 ตั้งแต่ ค.ศ. 1954 ถึงช่วงเวลาของการปฏิวัติการ “ด้านขวา” จู หรงจี ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการกอง สำนักงานคณะกรรมการวางแผนเศรษฐกิจแห่งชาติ

² วุฒิชัย มูลศิลป์. (2539). เล่มเดิม. หน้า 210.

กรณีศุขชอฟ ผู้นำโซเวียตกล่าวโจมตีอดีตผู้นำตาลินอย่างรุนแรง หรือกรณีประชาชนโปแลนด์ และฮังการีจำนวนมาก ได้ลุกฮือขึ้นต่อต้านรัฐบาลสังคมนิยมของตนและเรียกร้องเสรีภาพและระบบประชาธิปไตย¹ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในประเทศสังคมนิยมอื่นๆรวมทั้งประเทศจีน ถ้าประชาชนส่วนมากยังไม่พอใจหรือยอมรับอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ รวมทั้งกรณีสงครามเกาหลี เพราะหลังจากสงครามเกาหลี สหรัฐยังคงดำเนินนโยบายเป็นศัตรูต่อรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ต่อไป ด้วยการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อจีนและคงกำลังทหารเอาไว้ในเกาหลีใต้ อีกทั้งยังส่งกองเรือลาดตระเวนบริเวณช่องแคบไต้หวันและทำสัญญาทางทหารให้ความคุ้มครองแก่รัฐบาลกัวฮมินตั๋งบนเกาะไต้หวัน นอกจากนี้ยังให้การสนับสนุนฝรั่งเศสในการทำสงครามปราบปรามขบวนการกัวชาติเวียดนาม ภายหลังการพ่ายแพ้ของทหารฝรั่งเศสในการรบที่เดียนเบียนฟู ใน ค.ศ. 1954 สหรัฐอเมริกาก็ไม่ยอมรับข้อตกลงหยุดยิงที่กรุงเจนีวา แต่ยังคงให้ความช่วยเหลือต่อรัฐบาลของเวียดนามใต้ต่อไป²

จากกรณีของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เหมาะ เจอตงมองบทบาทของสหรัฐอเมริกาในคาบสมุทรเกาหลี ไต้หวันและอินโดจีน ว่าล้วนเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของจีนที่สำคัญที่สุด เขาคิดว่าสหรัฐอเมริกาอาจจะใช้อาวุธนิวเคลียร์กับจีนเมื่อใดก็ได้ และโอกาสของการเกิดสงครามโลกครั้งที่สามก็เป็นไปได้เสมอ ดังนั้นจึงควรเร่งการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมของตนให้ทันสมัยอย่างรวดเร็วที่สุด

ค.ศ. 1957 อันเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมนิยมระยะ 5 ปี ฉบับที่ 1 แผนพัฒนาฉบับนี้มีลักษณะการดำเนินงานแบบค่อยเป็นค่อยไป มุ่งเน้นที่การพัฒนาอุตสาหกรรมหนักตามแผนที่ลอกเลียนแบบของโซเวียต ซึ่งจะช่วยให้อุตสาหกรรมหนักเจริญรุดหน้าขึ้นอย่างรวดเร็วการเจริญเติบโตของอัตราผลผลิตอุตสาหกรรมก็อยู่ราว 20 เปอร์เซ็นต์ต่อปี ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากการดำเนินการตามแผนฉบับนี้ พบว่ายังมีอุปสรรคสำคัญต่อการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หลายประการดังนี้³

1. มีการใช้พื้นที่และทรัพยากรเป็นจำนวนมากในการพัฒนาอุตสาหกรรมแม้จะช่วยให้อุตสาหกรรมหนักเจริญรุดหน้าขึ้นอย่างรวดเร็วแต่การเกษตรมิได้รับการพัฒนาไปเท่าใดนัก
2. มีลักษณะเป็นการพัฒนาแบบรวมศูนย์ (Centralization) เน้นการวางแผนและควบคุมจากส่วนกลาง ซึ่งนำไปสู่การเกิดระบบเจ้าขุนมูลนายในหมู่ข้าราชการ (Bureaucratization) ซึ่งกลายเป็นชนชั้นอภิสิทธิ์ชนผู้มีอำนาจก่อให้เกิดแบ่งแยกกับมวลชน
3. ระบบของโซเวียตเน้นการสร้างอุตสาหกรรมหนักซึ่งได้ดูดซับเอาทรัพยากรจากชนบท

¹ สุรัชย์ ศิริไกร. (2537). เล่มเดิม. หน้า 8.

² แหล่งเดิม.

³ พรพรรณ บัวเกิด. (2531). นโยบายทางการทูตของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อสหรัฐอเมริกา. หน้า

ไปอยู่ในเมือง ทำให้ชนบทขาดแคลนทรัพยากรที่จะพัฒนาชนบทของตน เกิดช่องว่างของการพัฒนา
ระหว่างเมืองกับชนบท และช่องว่างทางชนชั้น

4. การพัฒนาแบบโซเวียตทำให้อำนาจการเมืองอยู่ในมือของผู้บริหารระดับสูงในรัฐบาล
แทนที่จะอยู่กับพรรค

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปีครั้งที่ 1 ทำให้เหมา เจ๋อตง
ซึ่งเป็นผู้ที่ต่อต้านระบบเจ้าขุนมูลนาย ต่อต้านปัญญาชนฝ่ายขวา ต่อต้านการพัฒนาเมืองและนิยม
ความเสมอภาค เกิดความไม่พอใจแนวทางพัฒนาแบบโซเวียตเหมา เจ๋อตง จึงได้ยกเลิกแผนพัฒนา
เศรษฐกิจ 5 ปี ฉบับที่สอง (ค.ศ. 1958 – 1962)¹ และเสนอนโยบายเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ขึ้นที่เรียก
ว่า ธงแดง 3 ผืน (Three Red Banners) ซึ่งเท่ากับเป็นการละทิ้งรูปแบบของสหภาพโซเวียตหัน
มาใช้รูปแบบเฉพาะของจีน² นโยบายธงแดง 3 ผืน ประกอบด้วย 1. แนวทางทั่วไปในการสร้างสรรค์
สังคมนิยม 2. การก้าวกระโดดไกล 3. คอมมูนประชาชน

4.2.1 แนวทางทั่วไปในการสร้างสรรค์สังคมนิยม

ธงแดงผืนที่ 1 หมายถึง แนวทางทั่วไปในการสร้างสรรค์สังคมนิยม คือ การให้ความสำคัญ
แก่ภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมไปพร้อม ๆ กัน ตามหลักการ “การเมืองนำหน้า” และ “เดินบน
ขาทั้งสอง” (Walking on Two Legs)

“การเมืองนำหน้า” แสดงถึงความคิดของเหมา เจ๋อตงว่า มุ่งเน้นแนวทางตามบรรทัดฐาน
ของสังคมนิยมเน้นการพึ่งพาตนเองพร้อมไปกับการพัฒนาจิตสำนึก³ โดยใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนา
แบบปลูกระดมมวลชนให้ทำงานหนักและรู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

“เดินบนขาทั้งสอง” หมายถึง การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมตามเมืองใหญ่ที่เป็นเทคโนโลยี
ขั้นสูง และใช้ทุนสูงไปพร้อม ๆ กับอุตสาหกรรมในชนบทที่เป็นเทคโนโลยีขั้นต่ำ และใช้แรงงานมาก
นั่นคือเน้นการใช้เทคโนโลยีแบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่ไปพร้อม ๆ กัน

4.2.2 นโยบายก้าวกระโดดไกล

ธงแดงผืนที่ 2 คือ นโยบายก้าวกระโดดไกล หมายถึง นโยบายที่มุ่งเร่งรัดสร้างฐานทาง
เศรษฐกิจให้เข้มแข็งภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว โดย พยายามเพิ่มพูนผลผลิตในทุก ๆ ด้านอย่าง
รวดเร็ว ด้วยแรงงานของมวลชนจีน เพื่อให้ก้าวรุดหน้ากว่าอังกฤษภายในระยะเวลา 15 ปี และ

¹ จูลีชีพ ชินวรโรน. (2541). การเมืองสาธารณรัฐประชาชนจีน. ใน จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง.
หน้า 21.

² พรรณี ฉัตรพลรักษ์. (2547). China, Republic of (1912 – 1927) : สาธารณรัฐจีนระยะแรก
(พ.ศ. 2455 - 2470). เล่มเดิม. หน้า 211.

³ วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2532, กันยายน – ธันวาคม). เล่มเดิม. หน้า 79.

ไล่ตามให้ทันสหรัฐอเมริกาในเวลาที่รวดเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้จากรายงานการประชุมได้กล่าวว่า “ประเทศจีนมีประชาชนกว่า 600 ล้านคน ซึ่งได้รวมเลือดเนื้อเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพรรคด้วยการอาศัยพลังอันยิ่งใหญ่ เราสามารถทำในสิ่งที่มนุษยชาติทำได้ และเราสามารถทำได้รวดเร็วกว่า ไม่มีอะไรที่เราทำไม่ได้” โดยเร่งรัดตามคำขวัญของเหมา เจ๋อตงที่กล่าวว่า “ทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่าง ตั้งเป้าหมายให้สูงและบรรลุเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่กว่า เร็วกว่า ดีกว่า ประหยัดกว่า และได้ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าในการสร้างลัทธิสังคมนิยม” “(Go all out, aim high and achieve greater, faster, better and more economical results in the building of socialism)”¹

นโยบายก้าวกระโดดไกลเป็นการเร่งพัฒนาทั้งภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมในเวลาเดียวกันด้วยการระดมแรงงานชาวนาในชนบททั้งหมดซึ่งถูกปลุกกระตุ้นโดยคำขวัญเหมา เจ๋อตง ให้กระตือรือร้นและเชื่อมั่นในขีดความสามารถของตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของสหภาพโซเวียตมากนัก การพัฒนาดังกล่าวทำให้อำนาจการเมืองจะเปลี่ยนจากรัฐบาลมาสู่พรรคและการวางแผนจะเปลี่ยนจากเจ้าหน้าที่รัฐมาสู่ตัวเหมา เจ๋อตงเอง

นโยบายนี้นับเป็นแนวทางใหม่ที่ท้าทายระบบการพัฒนาแบบอนุรักษนิยมของโซเวียตในโลกของการพัฒนาแบบสังคมนิยมถ้าเหมาเจ๋อตงทำสำเร็จย่อมจะเป็นที่ดึงดูดใจของประเทศคอมมิวนิสต์และประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ให้เจริญรอยตามในทางการเมืองของจีนในแนวทางปฏิวัติโดยอาศัย “ชนบทล้อมเมือง”

เหมา เจ๋อตงมีความเชื่อมั่นว่าจีนจะสามารถพัฒนาเศรษฐกิจได้ในเวลาอันรวดเร็วเขาเชื่อในความสามารถและเจตจำนงของมนุษย์ว่า ถ้าร่วมมือกันอย่างจริงจังแล้วจะสามารถทำอะไรได้ทุกอย่าง โดยไม่ต้องคำนึงถึงหลักเศรษฐศาสตร์² ทั้งนี้เพราะเหมา เจ๋อตงเห็นความจำเป็นของการพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็วเพื่อเอาชนะศัตรูทั้งภายในและภายนอกประเทศ ผู้ที่คัดค้านความคิดของเขาจะถูกประณามว่าเป็นพวกอนุรักษนิยมฝ่ายขวาเป็นนายทุน และเป็นผู้ต่อต้านพรรคทันที จึงปรากฏว่าไม่มีสมาชิกพรรคระดับสูงคนใดกล้าท้าทายความคิดของเหมา เจ๋อตง ในช่วงระยะแรกของการดำเนินนโยบายก้าวกระโดดไกลและการจัดตั้งคอมมิวนิสต์ประชาชน (พฤษภาคม ค.ศ.1958 – มิถุนายน ค.ศ. 1959)

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ทำให้ในนโยบายก้าวกระโดดไกลที่เห็นได้ชัดเจนมี 2 ด้าน คือ ด้านการผลิตเหล็กกล้า ซึ่งเป็นพื้นฐานของอุตสาหกรรมอื่นๆ และด้านการผลิตทางเกษตรกรรมซึ่งเป็นแหล่งสนองวัตถุดิบแก่อุตสาหกรรม³

ด้านการผลิตเหล็กกล้าก่อนปี 1957 อังกฤษผลิตได้ 22 ล้านตัน จีนได้ 4.2 ล้านตัน ประมาณเท่ากับ 1 ใน 4 ของอังกฤษ ปี 1956 ถึงปี 1960 จีนเคยเสนอว่าจะผลิตให้ได้ 10.5 ล้านตัน ซึ่งเพิ่มขึ้นอีกกว่าเท่าตัว³ ซึ่งก็ยังมีความเป็นไปได้แต่หลังจากเสนอให้ล้าหน้าอังกฤษภายใน

¹ สุรัชย์ ศิริไกร. (2537). เล่มเดิม. หน้า 9.

² แหล่งเดิม.

³ แหล่งเดิม.

15 ปีแล้ว ความยุ่งเหยิงก็เกิดขึ้น เพราะขาดการตระเตรียมในทุกสิ่งทุกอย่าง คิดจะอาศัยแต่แรงงานมวลชนเป็นส่วนใหญ่ โดยมองข้ามความเป็นไปได้ด้านพื้นฐานทางวัตถุ และยิ่งฝากความหวังไว้กับ 2 สิ่ง คือ ประการแรก ปลุกระดมมวลชนให้ทำการหลอมเหล็กกล้าโดยทั่วไป ประการที่สอง คือ มุมนานะให้เต็มที่ สู้ทั้งกลางวันและกลางคืนโดยใช้จิตใจทรหดเหมือนกับในสมัยสงคราม แต่การทำสงครามกับการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจย่อมมีความแตกต่างกันสงครามสามารถจะอาศัยกำลังกายและจิตใจสู้รบในคืนเดียวก็อาจจะรู้แพ้รู้ชนะกันได้ แต่ในทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการผลิตเหล็กกล้าจะต้องมีเงื่อนไขทางวัตถุ มีระดับเทคนิคพอสมควรไม่อาจทำให้สำเร็จในคืนเดียวโดยอาศัยเพียงแต่การปลุกระดมมวลชน

การผลิตเหล็กกล้าภายใต้นโยบายก้าวกระโดด ใน ค.ศ. 1958 สามารถผลิตเหล็กกล้าได้ 10.7 ล้านตัน แต่ผลเสียหายที่เกิดขึ้นมานี้กลับไม่คุ้มกับผลที่ได้ ซึ่งผลเสียที่เกิดขึ้นมีอยู่ 5 ประการ คือ

1. ใช้แรงงานของประชาชนมากเกินไป สถิติของจีนแจ้งว่า มีคนเข้าร่วมการถลุงเหล็กกล้าถึง 90 ล้านคน ทำกันทั้งในองค์กรรัฐ กองทัพ มหาวิทยาลัย ชนบท ตามถนนหนทางซึ่งเป็นการถลุงแบบพื้นบ้าน และทำงานอื่น ๆ ไปทั้งหมดคร่ำเคร่งอยู่กับการถลุงเหล็กให้ได้ตามจำนวนที่กำหนดไว้

2. ทำลายป่าไม้ลงอย่างมากมาย เพราะท้องที่บางแห่งไม่มีถ่านหิน ต้องโค่นป่ามาถลุงเหล็ก แต่ก็ไม่ได้ผล เพราะความร้อนของฟืนไม่เท่ากับถ่านหิน ไม่พอที่จะถลุงเหล็กได้

3. สิ้นเปลืองแรงงานในการขนส่งเนื่องจากเป็นการเคลื่อนไหวมวลชน ไม่มีโครงการที่แน่นอน เตาถลุงเหล็กบางแห่งก็อยู่ห่างจากเหมืองเป็นร้อยลี้ เครื่องมือขนส่งก็ไม่มี บางแห่งต้องหามแร่เหล็กจากเหมืองซึ่งอยู่ห่างจากเตาหลายร้อยลี้และเดินกันเป็นหลาย ๆ วัน

4. วิธีการถลุงเหล็กไม่เป็นวิทยาศาสตร์ ขาดความเชี่ยวชาญทางเทคนิคการถลุงเหล็ก จึงสิ้นเปลืองเชื้อเพลิงไปเป็นอันมาก ทั้งเหล็กที่ถลุงออกมาก็ใช้ไม่ได้ ทำให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวง

5. ทำลายเครื่องใช้ที่เป็นเหล็กในครัวเรือนจนหมดสิ้น เนื่องจากต้องการให้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ แร่เหล็กขนส่งมาไม่ทัน ก็ไปนำเครื่องเหล็กที่มีอยู่ตามบ้าน เช่น ประตูลูกกลิ้ง ไซยาบู่ จอบ เสียม ตะปู หรือแม้แต่กะทะก็ส่งไปหลอมเพื่อให้ครบจำนวนก่อให้เกิดความเสียหายอย่างกว้างขวาง

แต่มีสิ่งที่น่ายักย่องเพียงประการเดียวคือ จิตที่มุ่งมั่นอย่างเอาเป็นเอาตายที่จะทำในสิ่งที่ทำไม่ได้

4.2.3 การจัดตั้งคอมมูน

ธงแดงผืนที่ 3 คือ การกระจายอำนาจสู่ระดับล่างโดยการสร้างคอมมูนประชาชนให้เป็นหน่วยพื้นฐานทางด้านการผลิต อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การค้า การบริหารการศึกษา สาธารณสุข และการทหาร "คอมมูน" (Commune) ภาษาจีนเรียกว่า กงเซอ (Gongshe) และเรียกระบบนี้ว่า เเหรินหมินกงเซอ (Renmin gongshe) เป็นหน่วยพื้นฐานของสังคมมีหน้าที่รับผิดชอบทั้งการเกษตร อุตสาหกรรม การทหาร ฯลฯ คอมมูนเป็นเจ้าของทรัพย์สินทั้งหมดในคอมมูน มีการตั้งโรงอาหาร สถานเลี้ยงเด็ก บ้านพักผู้สูงอายุเพื่อการใช้ร่วมกัน คอมมูนเกิดจากการรณรงค์ของเหมา เจ๋อตง เพื่อเปลี่ยนแปลงจีนจากสังคมนิยมเป็นคอมมิวนิสต์ที่สมบูรณ์แบบ ดั่งขึ้นใน ค.ศ. 1958 และ ยกเลิกไปใน ค.ศ. 1984¹

การตั้งคอมมูนประชาชนเป็นการดำเนินงานต่อจากสหกรณ์ผู้ผลิตทางการเกษตร (Agriculture Producers' Cooperatives) เพื่อเร่งเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เน้นแก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท และทำให้จีนเป็นคอมมิวนิสต์ที่สมบูรณ์แบบต่อไป² การก่อตั้งสหกรณ์ผู้ผลิตทางการเกษตรในเวลานั้นก็มีบุคคลที่มีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจในขณะนั้นไม่เห็นด้วย เช่น หลิว เซาฉี (Liu Shaoqi) โดยเขาให้เหตุผลว่า การเพาะปลูกขนาดใหญ่จะสำเร็จได้ก็โดยใช้เครื่องจักร ทั้งนี้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจระยะ 5 ปี ฉบับที่ 1 (ค.ศ. 1953- 1957) ของจีนที่ประกาศใช้ใน ค.ศ. 1955 ก็ได้รับการยอมรับว่า การจัดตั้งสหกรณ์ผู้ผลิตทางการเกษตรควรทำแบบค่อยเป็นค่อยไป และควรใช้เวลา 15 ปี แต่สำหรับเหมา เจ๋อตง ซึ่งอยากให้จีนไปสู่ระบบสังคมนิยมที่สมบูรณ์แบบเร็วขึ้นกลับย่ำว่าจีนควรใช้ความได้เปรียบที่มีประชากรมากมายให้เกิดประโยชน์อย่างไรก็ดี เมื่อมีการจัดตั้งสหกรณ์ผู้ผลิตทางการเกษตรขึ้นมา³ เกษตรกรที่ร่ำรวยและเกษตรกรที่มีฐานะปานกลางซึ่งยังมีเหลืออยู่ ต่างกลัวเกรงว่าจะเป็นการปฏิรูปที่ดินครั้งที่ 2 จึงได้ฆ่าสัตว์เลี้ยงเป็นจำนวนมากไม่เอาใจใส่ในการปรับปรุงพื้นที่เพาะปลูก เกษตรกรจำนวนมากละเลยการซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำไร่ไถนา ไม่สะสมปุ๋ย นอกจากนี้ ยังปรากฏว่าสหกรณ์ผู้ผลิตทางการเกษตรที่จัดตั้งขึ้นมาเป็นการจัดตั้งอย่างรีบด่วน จึงมีการบริหารงานไม่ถูกต้อง ขาดแคลนนักบัญชีที่จะเป็นผู้จัดบันทึกและแบ่งปันผลผลิต ประกอบกับการที่เกษตรกรขาดแรงจูงใจ จึงทำให้ผลผลิตลดลง สัตว์เลี้ยงจำนวนมากถูกปล่อยให้ตายหรืออดโซ่ในฤดูหนาว⁴

แม้ว่าผลผลิตต่าง ๆ จะลดลง แต่เหมา เจ๋อตงก็กลับเร่งให้จีนก้าวไปสู่ระบบสังคมนิยมที่สมบูรณ์แบบเร็วขึ้น โดยการจัดตั้งคอมมูนในชนบท ใน ค.ศ. 1958 เหมา เจ๋อตงมีความคิดว่าการ

¹ วุฒิชัย มูลศิลป์. (2547). Commune : คอมมูน. สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่ : เอเชีย เล่ม 2 อักษร C-D ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 336.

² วุฒิชัย มูลศิลป์. (2539). Agrarian Reform Law (1950) : กฎหมายปฏิรูปการเกษตร (พ.ศ. 2493) ใน. สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่ : เอเชีย เล่ม อักษร A-B ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 63

³ แหล่งเดิม.

⁴ แหล่งเดิม

จัดตั้งระบบคอมมูนประชาชนจะทำให้จีนเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบสังคมนิยมและระบบคอมมิวนิสต์ได้ในเวลาอันรวดเร็ว โดยการนำเอาสหกรณ์การเกษตรหลายแห่งมารวมกันเข้าเป็นคอมมูน

คอมมูนประชาชนแห่งแรกของจีนชื่อว่า คอมมูนสบูตนิค ตามชื่อดาวเทียมของสหภาพโซเวียตเกิดขึ้นในมณฑลเหอหนาน ที่อำเภอซินหยาง (Xinyang) ซึ่งสหกรณ์ผู้ผลิต ดำเนินการไปได้ค่อนข้างดี ในระหว่างเดือนเมษายนและเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1958 มวลชนในท้องถิ่นเหล่านี้ได้นำเอาสหกรณ์การผลิตหลาย ๆ แห่งมารวมกันเข้า หลังจากนั้น 4 เดือน ก็ปรากฏว่ามีผลดี เรื่องจึงถูกเสนอไปยังศูนย์กลาง ดังนั้นกรมการเมืองพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้เปิดประชุมที่เป่ย์ไต้เหอ ในมณฑลเหอเป่ย์ เพื่อขยายการรวมสหกรณ์การผลิตให้กว้างออกไป ในเดือนสิงหาคมที่ประชุมได้ผ่าน “มติเกี่ยวกับการก่อตั้งคอมมูนประชาชนชนบท” ที่ระบุว่า “คอมมูนประชาชนจะเป็นรูปแบบการจัดตั้งที่ดีที่สุดในการสร้างสังคมนิยมให้สำเร็จ และผ่านไปสู่ลัทธิคอมมิวนิสต์ได้ทันท่วงที” “เราควรใช้รูปแบบคอมมูนประชาชนคลำหาหนทางรูปธรรมที่จะนำไปสู่ลัทธิคอมมิวนิสต์ได้ทางหนึ่ง” และเน้นว่า “การบรรลุซึ่งลัทธิคอมมิวนิสต์มิใช่เป็นเรื่องที่ยาวไกลนักแล้ว”¹

ดังนั้น หลังจากการประชุมที่เป่ย์ไต้เหอ กระแสอันร้อนแรงแห่งการจัดตั้งคอมมูนประชาชนในชนบทก็กระพือโหมเป็นการใหญ่ ทำให้การสร้างคอมมูนประชาชนขึ้นทั่วประเทศประสบผลสำเร็จในปลายปีนั้นเอง คอมมูนจะเป็นที่รวมทุกอย่างทั้งด้านเกษตร อุตสาหกรรม การค้า และการทหาร โดยในแต่ละคอมมูนจะมุ่งเน้นนโยบายพึ่งตนเองเป็นหลัก² คอมมูนแต่ละคอมมูนจะเป็นเหมือนรัฐเล็กๆ ที่ปกครองตนเองคอมมูนจึงเป็นหน่วยการปกครองระดับพื้นฐาน และคอมมูนหลายๆ คอมมูนรวมกันจะขึ้นกับการปกครองระดับอำเภอ อำเภอหลายๆ อำเภอขึ้นกับการปกครองระดับมณฑล และทุกมณฑลขึ้นตรงกับรัฐบาลกลาง

สมาชิกของคอมมูนจึงประกอบด้วย เกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน พ่อค้า นักเรียน นักศึกษา และอาสาสมัครป้องกันตนเอง ฯลฯ ซึ่งจะทำงานเกี่ยวกับการปลูกป่า เลี้ยงสัตว์ การเกษตร นอกจากนี้คอมมูนยังดำเนินการเกี่ยวกับโรงงาน ธนาคาร ธุรกิจการค้า การศึกษา และวัฒนธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับงานการบริหารจะเห็นได้ว่า คอมมูนเป็นหน่วยงานแทนที่อำเภอซึ่งมีขนาดเท่าเทียมกัน ผู้คนภายใต้คอมมูนจะไม่มีทรัพย์สินส่วนตัว เจ้าหน้าที่ของพรรคจะยึดทรัพย์สินของเกษตรกร เช่น นาฬิกาข้อมือ นาฬิกาปลุก เครื่องประดับ เครื่องครัว เป็นต้น ทุกคนจะต้องไปกินข้าวที่โรงอาหารของคอมมูน เด็กๆ ถูกส่งไปโรงเรียนเด็ก คนแก่ไปรวมกันอยู่ที่ “บ้านแสนสุข” ในคอมมูนบางแห่งคนที่แต่งงานแล้วยังต้องอยู่ในหอพักที่แยกหญิงชาย นอกจากนี้คอมมูนยังยกเลิกการครอบครองที่ดินส่วนตัวผืนเล็ก เพื่อการเพาะปลูก เลี้ยงหมู เป็ดไก่ ยกเลิกแต่งงาน โดยเป็นไปตามหลักการที่ว่า “ทุกคนทำงานตามความสามารถ ทุกคนได้ตามความจำเป็น”³ นอกจากนี้รายได้ของคอมมูนในแต่ละปีจะแบ่งเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หักค่าลงทุนการผลิตในปีนั้น ส่วนที่ 2 แบ่ง

¹ แหล่งเดิม.

² แหล่งเดิม.

³ วุฒิชัย มูลศิลป์. (2547). เล่มเดิม. หน้า 337.

ให้แก่สมาชิกคอมมูน ส่วนที่ 3 เสียภาษีเกษตรให้รัฐ ส่วนที่ 4 เก็บเป็นเงินสะสมสาธารณะ เพื่อรัฐจะได้ดูแลและช่วยเหลือคนพิการ คนแก่ที่ไม่มีผู้อุปการะ

ส่วนรายได้ของสมาชิกในคอมมูนจะคิดตามจำนวนแรงงานและประเภทของงานที่แต่ละคนทำ โดยให้เป็นคะแนนแรงงานและเทียบเป็นตัวเงินในตอนท้าย หลังจากหักค่าข้าวสารที่บุคคลได้รับตลอดปีแล้ว วิธีการให้คะแนนแรงงานนั้น ระบบสังคมนิยมจะให้สมาชิกแต่ละคนเสนอคะแนนแรงงานของตนเอง¹ โดยพิจารณาจากหนึ่งความคิดทางการเมืองว่าแสดงต่อการทำงานอย่างไร กระตือรือร้นหรือไม่ ทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมแค่ไหน สอง ชนิดของงานที่ทำ สาม ผลงานที่ทำ หลังจากนั้นสมาชิกคนอื่นๆ จะรวมอภิปราย วิธีนี้จึงเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเงินทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติเป็นสำคัญ จากสภาพการณ์ของคอมมูนดังกล่าว ทำให้เกิดความขัดแย้งในคอมมูน เนื่องจากสาเหตุ ดังนี้²

1. ในคอมมูนแบ่งการจัดตั้งออกเป็น 3 ระดับ คือ กองการผลิต (สหกรณ์เดิม) กองการผลิตใหญ่ (หลาย ๆ สหกรณ์รวมกัน) และคอมมูนประชาชน (รวมสหกรณ์ในเขตท้องที่หนึ่ง ๆ เข้ามาทั้งหมด) ระดับใดจะเป็นผู้ควบคุมเครื่องมือการผลิต ระดับใดจะเป็นผู้แบ่งผลการผลิต ระดับใดจะเป็นผู้กำหนดปริมาณการผลิต ล้วนแต่ไม่แน่ชัด ดังนั้นการผลิตของฤดูใบไม้ร่วง ค.ศ. 1968 จึงตกต่ำทั้งด้านเสบียงอาหาร และอาหารประเภทอื่น ๆ

2. เกิดลัทธิเชลยคิน กล่าวคือ ในระหว่างกองการผลิตและระหว่างบุคคล รายได้ไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งยังมีการประเมินผลการผลิต ระดับการผลิตของสังคมตลอดจนระดับความตื่นตัวของมวลชนสูงเกินไป จึงก่อให้เกิดความรู้สึกที่ว่า ทำมากทำน้อยได้เท่ากัน ทำให้เกษตรกรขาดแรงจูงใจ และเกิดความคิดเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น

3. รวมศูนย์อำนาจมากเกินไป คอมมูนได้ตัดกรรมสิทธิ์ของกองการผลิต โดยโอนทรัพย์สินไปเป็นของคอมมูน มีการเกณฑ์แรงงานโดยพลการ ไม่มีการกำหนดการแบ่งปันและรายได้ที่แน่ชัดเป็นต้น ทำให้ความกระตือรือร้นของผู้ใช้แรงงานตกต่ำลงเป็นอันมาก

ในขณะนั้นบรรยากาศของการก้าวกระโดดไกลเข้ามาประสานกับคอมมูนประชาชน จึงมีการเสนอคำขวัญที่จะสร้างผลเก็บเกี่ยวธัญญาหารต่อหมู่ให้มากขึ้นและเมื่อตัวเลขของการผลิตได้ไม่ตรงตามเป้าหมายที่ทางการได้กำหนดไว้ ดังนั้นจึงมีการทำรายงานเท็จจากเจ้าหน้าที่ว่าการผลิตในคอมมูนของตนได้มากกว่าความเป็นจริง และเมื่อรวมตัวเลขจำนวนผลิตที่จริงบ้างเท็จบ้างไปถึงส่วนกลางก็ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าการก้าวกระโดดไกลและคอมมูนประชาชนในชนบทได้ผลเก็บเกี่ยวอย่างมากเป็นประวัติการณ์ของจีน ทำให้เกิดการประเมินที่ผิดพลาดอันก่อให้เกิดการปฏิบัติที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนตามมามาก³ ส่งผลให้ทั่วประเทศประสบกับภาวะการขาดแคลนอาหารในระยะต่อมา ผู้คนประสบกับความเดือดร้อนแสนสาหัส โครงการก้าวกระโดดไกลส่งผลกระทบกับการเกษตร

¹ วิชา อุตมจันทร์. (2519, 4 กรกฎาคม). คอมมูนประชาชนของจีนคืออะไร. *ประชาชิปไทย*. หน้า 2.

² บุญศักดิ์ แสงระวี. (2529). *เล่มเดิม*. หน้า 262.

³ *แหล่งเดิม*.

มากโดยเฉพาะการใช้ระบบคอมมูน ซึ่งระบบนี้จะมีผลทำลายระบบครอบครัวและระบบงานดั้งเดิม และเป็นการฝืนธรรมชาติวิสัยของมนุษย์ที่ยังมีกิเลสตัณหา¹ ระบบคอมมูนจึงก่อให้เกิดความไม่พอใจ ในแวดวงมวลชนอย่างกว้างขวางถึงขั้นก่อความไม่สงบ ทำลายทรัพย์สินของตนมิให้เป็นของส่วนรวม ทำให้เศรษฐกิจทั้งระบบปั่นป่วน สินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคขาดตลาดเกิดภาวะข้าวยากหามาแพงระบาดไปทั่วประเทศ

ท่ามกลางความระส่ำระสายทางเศรษฐกิจนั้นเองจีนต้องเผชิญกับการดำเนินนโยบายต่างประเทศกับโซเวียต เนื่องจากจีนได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากโซเวียตน้อยลงและพฤติกรรมหลายประการของโซเวียตทำให้จีนไม่พอใจ เช่น การไม่เต็มใจสนับสนุนจีนในความพยายามจะปลดปล่อยไต้หวัน การที่โซเวียตเพิกเฉยมิได้ทำตามข้อตกลงที่ระบุไว้ในสนธิสัญญามิตรภาพพันธมิตรและความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน² เมื่อจีนปะทะกับกองกำลังสหรัฐในช่วงที่เกิดวิกฤติการณ์ไต้หวัน ค.ศ. 1958 แต่กลับยังสนับสนุนให้จีนยอมตกลงกับสหรัฐอีกด้วย นอกจากนี้โซเวียตยังได้ปฏิเสธที่จะช่วยเหลือจีนพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ทั้งๆที่เคยทำความตกลงลับกันไว้แล้วเมื่อ ค.ศ. 1957³ และการที่โซเวียตได้หาทางที่จะฟื้นฟูความสัมพันธ์กับสหรัฐโดยครุสชอฟได้เดินทางไปเยือนสหรัฐเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1959 พร้อมทั้งร่วมเจรจาเป็นการส่วนตัวกับประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ที่แคมป์เดวิด และหลังจากนั้นเขาได้กล่าวแก่สื่อมวลชนสหรัฐ ถึงอันตรายของสงครามนิวเคลียร์โดยเรียกร้องให้มีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้จีนไม่พอใจและหวาดระแวงโซเวียตว่าไม่ได้มีความจริงใจต่อจีนและต่างฝ่ายต่างก็โจมตีซึ่งกันและกันว่าเป็นพวกลัทธิแก๊ง นอกจากนี้โซเวียตยังไม่นิยมชมชอบนโยบายก้าวกระโดดไกลของจีน เพราะถ้าขึ้นสมนโยบายนี้ก็เท่ากับไม่ยอมรับรูปแบบการพัฒนาที่ตนคิดค้นขึ้นมา และยังนำไปสู่การยอมรับว่าจีนมีความก้าวหน้าในลัทธิสังคมนิยมมากกว่าโซเวียตที่ปกครองด้วยลัทธินี้มานานกว่า จากสาเหตุต่าง ๆ ดังกล่าวทำให้ ความแตกแยกระหว่างจีนกับโซเวียตได้เกิดขึ้นอย่างไม่อาจประนีประนอมกันได้ถึงขั้นที่โซเวียตเพิกถอนความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใน ค.ศ. 1959 และได้เรียกที่ปรึกษา นักวิทยาศาสตร์และนักเทคโนโลยี รวมแล้วประมาณ 1,390 คนกลับประเทศใน ค.ศ. 1960⁴ มีผลทำให้การสร้างอุตสาหกรรมของจีน 200กว่าโครงการต้องหยุดชะงักไปหมด ส่งผลกระทบต่อการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมของจีนอย่างหนัก

¹ จันทรฉาย ภคธิตม. (2531). เล่มเดิม. หน้า 51.

² โซเวียตไม่สนับสนุนการดำเนินนโยบายที่แข็งกร้าวของจีน โดยเฉพาะที่มีต่อสหรัฐ เพราะอาจนำไปสู่สงครามนิวเคลียร์อันอาจก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงได้

³ ใจความสำคัญของความตกลงฉบับนี้ ซึ่งลงนามกันเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม ค.ศ. 1957 นั้นมีอยู่ว่าโซเวียตจะให้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่จำเป็นและวัตถุประสงค์ทางเทคนิค เพื่อให้จีนสามารถผลิตอาวุธนิวเคลียร์ของตนได้

⁴ จันทรฉาย ภคธิตม. (2531). เล่มเดิม. หน้า 46.

ประกอบกับในช่วงเวลา 3 ปีนั้น (1959-1961) พื้นที่หลายส่วนในจีนได้เกิดทุพภิกขภัย เกิดความอดอยากยากแค้นแผ่ไปทั่ว และเมื่อถูกจำกัดด้วยนโยบายก้าวกระโดดไกลเพิ่มขึ้น ความอดอยากยากแค้นที่มีอยู่แต่เดิมก็ทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตของชาวจีนเป็นจำนวนมากซึ่งมีการประมาณกันว่าอยู่ในระหว่าง 16 – 27 ล้านคน¹ และด้วยความล้มเหลวที่ว่่านี้องค์ได้นำมาสู่ความร้าวฉานในหมู่ผู้นำจีนในเวลาต่อมา

4.3 ความขัดแย้งของผู้นำจีนจากนโยบายก้าวกระโดดไกล

ความล้มเหลวของนโยบายก้าวกระโดดไกลและการจัดตั้งคอมมูนนี้ทำให้เหมา เจ๋อตงถูกกดดันให้ลาออกจากตำแหน่งประธานของประเทศ ซึ่งเทียบเท่าตำแหน่งประธานาธิบดีในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1958 โดยหลิว เซาฉีได้ขึ้นดำรงตำแหน่งแทน อย่างไรก็ตาม เจ๋อตงยังคงดำรงตำแหน่งประธานพรรคคอมมิวนิสต์จีนอยู่ ต่อมาในเดือนกรกฎาคม – สิงหาคม ค.ศ. 1959 มีการประชุมคณะกรรมการกลางของพรรคที่หลูซาน (Lushan) เฝิง เต๋อหวยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมได้เขียนจดหมายส่วนตัวถึงประธานเหมา เจ๋อตงวิจารณ์ข้อผิดพลาดของนโยบายก้าวกระโดดไกลโดยตรงไปตรงมา แม้ว่าจดหมายที่เฝิง เต๋อหวยเขียนถึงเหมา เจ๋อตงจะไม่มีถ้อยคำโจมตีเหมา เจ๋อตงโดยตรงแต่การโจมตีนโยบายที่ล้มเหลวของเหมา เจ๋อตง ก็เหมือนเป็นการโจมตีเหมา เจ๋อตงด้วย² ทำให้เหมา เจ๋อตงเห็นว่าเฝิง เต๋อหวยต่อต้านตนโดยดูจากการที่เฝิง เต๋อหวยเคยเสนอให้ตัดคำว่า “ความคิด เหมา เจ๋อตง” ออกจากธรรมนูญของพรรค ซึ่งทำให้เหมา เจ๋อตงไม่พอใจมาก และได้พิมพ์จดหมายของนายพลเฝิง เต๋อหวย แจกสมาชิกพรรคทุกคนให้ทราบ ซึ่งปรากฏว่ามีสมาชิกระดับสูงหลายคนเห็นด้วยกับข้อวิจารณ์ของเฝิง เต๋อหวย เช่น หวาง เคอะเฉิน (Huang Kecheng) โจว เสี่ยวโจว (Zhou Xiaozhou) และจาง เหวินเทียน (Zhang Wentian) แต่ปรากฏว่าที่ประชุมของพรรคกลับกล่าวหาว่าบุคคลทั้ง 4 เป็นผู้ต่อต้านพรรค และเป็นพวกขวาฉวยโอกาส และเป็นพวกนายทุนภายในพรรค เป็นผู้ไม่เคารพต่อนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของพรรคและสภาวะการเป็นผู้นำของเหมา เจ๋อตง เป็นเหตุให้ เฝิง เต๋อหวยถูกปลดจากตำแหน่งรัฐมนตรีกลาโหม แต่ยังมีสถานภาพเป็นสมาชิกโพลิตบูโรและคณะกรรมการกลาง³ และในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1959 ผู้สนับสนุนเขาทั้งหมดถูกปลดออกจากตำแหน่งบริหารทุกตำแหน่งโดยทันที ส่วนหลิน เปียว ได้รับแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีกลาโหมแทนเฝิง เต๋อหวย⁴ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเฝิง เต๋อหวย จึงต้องตกปิ่นเหยื่อความต้องการรักษาอำนาจของเหมา เจ๋อตง และเป็นการให้พรรคเลือกกระหว่างเหมา เจ๋อตง หรือเฝิง เต๋อหวย หรือคนอื่นที่ไม่เห็นด้วย ซึ่งพรรคเลือกเหมา เจ๋อตง เรื่องนี้ทำให้อำนาจที่เริ่มสั่นคลอนของเหมา เจ๋อตงมั่นคงขึ้น

¹ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2536). ประวัติศาสตร์การปฏิวัติอุตสาหกรรมเปรียบเทียบ. หน้า 184.

² ศิริพร ดาบเพชร. (2545). เล่มเดิม. หน้า 81.

³ ริชาร์ด อีแวนส์. (2540). เล่มเดิม 194.

⁴ สุรัชย์ ศิริไกร. (2537). เล่มเดิม. หน้า 10.

อย่างไรก็ตามในประชุมสมัชชาแห่งชาติเดือนเมษายน ค.ศ. 1959 นี้ เหมา เจ๋อตงก็ยังคงได้รับเกียรติเป็นประธานกิตติมศักดิ์ของที่ประชุมที่ปรึกษาทางการเมืองของประชาชนจีน(The Chinese People's Political Consultation Conference) แต่อำนาจทางการเมืองภายในพรรคและรัฐบาลตกอยู่ในมือของกลุ่มหลิว เซาฉีและเต็ง เสี่ยวผิง โจว เอ็นไหล ปอ อี้ปอ ผิง เจิน หลี ผู้ชนหลี่ เซียนเนียน ซึ่งได้ร่วมกันดูแลงานในพรรคและรัฐบาล เต็ง เสี่ยวผิงได้ร่วมกับหลิว เซาฉี โจว เอ็นไหล และ เจินหยุน ดำเนินการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยที่เต็ง เสี่ยวผิงได้เสนอแนวคิดที่มีความสำคัญหลายประการ ซึ่งได้กลายเป็นพื้นฐานของการปฏิรูปเศรษฐกิจจีนในปัจจุบัน และแนวความคิดเหล่านี้ล้วนแต่สวนทางกับแนวความคิดของเหมา เจ๋อตงโดยสิ้นเชิง ดังเช่น

ประการแรก ในขณะที่เหมา เจ๋อตงเรียกร้องให้มีการต่อสู้ทางชนชั้นแต่เต็ง เสี่ยวผิงกลับเห็นว่าภาระหน้าที่หลักของพรรคมิใช่การต่อสู้กับศัตรูทางชนชั้นหากแต่ต้องเร่งพัฒนาพลังการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

ประการที่สอง เหมา เจ๋อตงเห็นว่าเศรษฐกิจสังคมนิยมต้องดำเนินไปภายใต้ความสัมพันธ์การผลิตแบบสังคมนิยม ซึ่งได้แก่ระบบกรรมสิทธิ์ของรัฐและกรรมสิทธิ์รวมหมู่ การได้ค่าตอบแทนเท่ากัน และการทำงานโดยไม่ใช้การกระตุ้นทางวัตถุ (non – material incentive) และการให้ความสำคัญทางการเมืองมากกว่าเศรษฐกิจ¹ แต่สำหรับเต็ง เสี่ยวผิงแล้วเขาเห็นว่า "อะไรที่ทำให้เศรษฐกิจพัฒนาไปได้ก็ใช้ได้นั้น" ดังสุภาษิตชื่อชนที่เขายึดถือกล่าวว่า "แมวไม่ว่าจะสีดำหรือสีขาว ตราบใดที่มันยังจับหนูได้ก็นับเป็นแมวที่ดี"²

ประการที่สาม เหมาเจ๋อตงเน้นการพัฒนาแบบพึ่งตนเองและให้ความสำคัญกับการผูกขาดแต่เต็งเสี่ยวผิงเน้นการค้าและการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศและการแข่งขัน

ประการที่ สี่ เหมาเจ๋อตงนิยมแก้ปัญหาโดยการปลุกระดมมวลชน แต่เต็ง เสี่ยวผิงกลับเห็นว่าวิธีการดังกล่าวนอกจากไม่มีประสิทธิภาพแล้วยังก่อให้เกิดความวุ่นวายอีกด้วย เต็ง เสี่ยวผิงชอบแก้ปัญหาโดยอาศัยระบบราชการ ดำเนินการตามคำสั่งอย่างมีระเบียบ

4.4 บทบาทในการแก้ไขปัญหความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับโซเวียต

ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับโซเวียตที่เกิดขึ้นนั้นเต็ง เสี่ยวผิงในฐานะเลขาธิการ มีหน้าที่รับผิดชอบการวางแนวทางสำหรับปฏิกิริยาของจีนที่มีต่อวิกฤตการณ์สัมพันธ์ภาพกับโซเวียต ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตและผู้นำคอมมิวนิสต์จีนซึ่งต่างฝ่ายต่างถือประโยชน์ของประเทศชาติของตนเป็นสำคัญเหนือกว่าอุดมการณ์ของพรรคโดยเฉพาะเมื่อจีนเกิดกรณีพิพาทเรื่องดินแดนกับอินเดีย³ โดยโซเวียตโน้มเอียงไปในทางเข้าข้างอินเดีย เพื่อรักษาสัมพันธ

¹ วิลเลียม. เอช. โอเวอร์โฮลท์. (2538). จีนเขย่าโลก. แปลโดย บุญรัตน์ อภิชาติไตรสรณ์ หน้า 128.

² สุขสันต์ วิเวกเมธากร. (2540). เล่มเดิม. หน้า 14.

³ ทวีป วรดิถก. (2536). ชีวิตและงาน 30 ผู้นำคนสำคัญของโลก. หน้า 65.

ไมตรีระหว่างตนกับอินเดียจีนก็ยังไม่พอใจนโยบายของโซเวียตจนยังผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างจีนและโซเวียตลุกลามถึงขนาดปะทะกันด้วยกำลังอาวุธ ตามบริเวณพรมแดน

ทางพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตพยายามแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยการติดต่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนให้ส่งผู้แทนไปเจรจาแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกัน ทางพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้มอบให้เติ้งเสี่ยวผิงเป็นหัวหน้าคณะผู้แทนของพรรคเดินทางไปเจรจากับคณะผู้แทนพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1963 ณ กรุงมอสโก ภารกิจคือ การเจรจากับทางพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตที่มีนายชูลอฟผู้เชี่ยวชาญด้านทฤษฎีลัทธิมาร์กซ์ – เลนินของพรรคเป็นหัวหน้าคณะผู้แทน¹ หลังจากโต้แย้งกันเป็นเวลาสองสัปดาห์ ก็ปรากฏว่าทั้งสองฝ่ายตกลงกันไม่ได้ แม้แต่ประเด็นเดียว แต่เมื่อเติ้ง เสี่ยวผิงเดินทางกลับมาถึงสนามบินที่ปักกิ่ง ก็มีผู้นำที่สำคัญของพรรคไปคอยต้อนรับที่สนามบิน ได้แก่ เหมา เจ๋อตง โจว เอ็นไหล ฯลฯ นับว่าเติ้ง เสี่ยวผิงเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากบุคคลในพรรคว่าเป็นคนที่มีความสำคัญมากคนหนึ่งของพรรค

4.5 บทบาทของเติ้ง เสี่ยวผิงในการแก้ไขปัญห เศรษฐกิจหลังการใช้นโยบายก้าวกระโดดไกล

จากความล้มเหลวที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกประเทศทำให้จีนต้องทบทวนนโยบายของตนใหม่ โดยเร่งหาทางฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยเร็ว หลิว เซาฉี และเติ้ง เสี่ยวผิงเป็นผู้นำกลุ่มที่เน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ทำให้อำนาจในการควบคุมการดำเนินงานของพรรคและนโยบายอยู่ในมือของกลุ่มหลิว เซาฉีและเติ้ง เสี่ยวผิง ซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็นพวก Thermidoreans² คือ จะให้ความสนใจที่ความมั่นคงทางสังคม ความมีระเบียบทางการเมืองและความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ในช่วง ค.ศ. 1960 – 1965 หลิว เซาฉี และ เติ้ง เสี่ยวผิงได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์เศรษฐกิจโดยเปลี่ยนโครงสร้างและบทบาทของคอมมูนโดยนำเอามาตรการ “เกมเสรี หนึ่งประกัน” มาใช้ คือยอมให้ผลผลิตอย่างเสรีในแปลงที่ดินขนาดเล็กส่วนตัว ยอมให้ขายอย่างเสรีในตลาดนัด ยอมให้ผลิตและขายหัตถกรรมโดยเสรี ทั้งนี้รัฐบาลให้ประกันราคาผลผลิตเกษตรซึ่งจากจุดนี้จึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นของยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบ “สังคมนิยมที่ใช้กลไกตลาด” แต่ หลิว เซาฉี และ เติ้ง เสี่ยวผิงกลับถูกมองว่าเป็น “นักลัทธิแก่” และกำลังนำพาประเทศไปสู่ทุนนิยม ซึ่งความคิดและแนวทางการปรับปรุงเศรษฐกิจเช่นนี้ ทำให้

¹ริชาร์ด อีแวนส์. (2540). เสริมเติม. หน้า 205.

²ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. (2521, 5 พฤศจิกายน). วิเคราะห์ปัญหาการเมืองจีนปัจจุบัน : ผู้นำการรวมกลุ่มการต่อสู้ทางชนชั้น. รัฐศาสตร์สาร. 5(3) : 106.

³เติ้ง เสี่ยวผิง The Last Emperor. (2540, 21-23 กุมภาพันธ์). ฐานเศรษฐกิจ. หน้า 8.

เหมา เจ๋อตงไม่พอใจ เพราะเห็นว่าเป็นวิธีการที่ต้องใช้เวลานานเกินไปและไม่สามารถทำให้จีนก้าวไปสู่สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ได้ รวมทั้งวิธีการนี้ได้หันเหไปจากการปฏิวัติ¹

แต่อย่างไรก็ตามหลิว เซาฉี ก็ได้กล่าวโจมตีและวิพากษ์วิจารณ์ความล้มเหลวของนโยบายก้าวกระโดดไกล² และมีความเห็นว่าหนทางไปสู่การเป็นคอมมิวนิสต์นั้นเป็นกระบวนการที่ยาวนานและสลับซับซ้อนต้องใช้เวลาใช้กระทำด้วยความหุนหันแรงรีบ การพัฒนาเศรษฐกิจก็เช่นเดียวกันต้องเป็นไปตามขั้นตอนของการพัฒนาการทางสังคมโดยเริ่มจากการที่บุคคลสามารถครอบครอง เป็นเจ้าของทรัพย์สินส่วนตัวบ้างเพื่อให้เป็นแรงจูงใจในการทำงาน

ในช่วงเวลาจากปลาย ค.ศ.1959 – ปลาย ค.ศ. 1964 หลิว เซาฉี โจว เอ็นไหล เต็ง เสี่ยวผิง ไป ยี่โป และเฉิน หยุน ได้พยายามปรับปรุงข้อผิดพลาดของนโยบายก้าวกระโดดไกลของเหมา เจ๋อตง แต่หลีกเลี่ยงการวิจารณ์ที่รุนแรงต่อนโยบายนี้โดยเปิดเผย ดังนั้นพรรคจึงพยายามปรับปรุงพัฒนาเศรษฐกิจแบบค่อยเป็นค่อยไปสู่ชาวอย่างระมัดระวังในทางปฏิบัติแต่ทางอุดมการณ์ทางการเมืองยังคงยึดแนวทางของเหมาเจ๋อตงต่อไปด้วยคำขวัญที่ว่า“ต่อต้านลัทธิอนุรักษนิยมกระตุ้นความกระตือรือร้นของประชาชน และผลักดันนโยบายก้าวกระโดดไกลต่อไป”²

ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1964 นายกรัฐมนตรีโจว เอ็นไหล ได้ประกาศในที่ประชุมสมัชชาแห่งชาติครั้งที่ 3 สมัยประชุมที่ 1 ว่า งานปรับปรุงเศรษฐกิจของประเทศได้สำเร็จลุล่วงแล้ว และภายใต้การชี้นำของเหมาเจ๋อตง โจว เอ็นไหล ได้วางแผนพัฒนาประเทศระยะยาว 2 ระยะ³ คือใน 15 ปีแรกจะสร้างระบบอุตสาหกรรมที่มีลักษณะค่อนข้างเป็นอิสระภายหลังจากนั้นจึงจะพัฒนาแผนสี่ขั้นสมัยด้านเกษตร อุตสาหกรรม การป้องกันประเทศ และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ภายในศตวรรษนี้

แม้ว่าเหมา เจ๋อตง จะยอมรับผิดชอบในความล้มเหลวของนโยบายก้าวกระโดดไกลและได้วิจารณ์ตนเองในปลายเดือนมกราคม ค.ศ. 1962 ต่อที่ประชุมคณะกรรมการกลางของพรรคแต่เหมาเจ๋อตงยังคงไม่พอใจนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้การบริหารของหลิว เซาฉี โจว เอ็นไหล ไป ยี่โป และเฉิน หยุน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ที่กุมอำนาจในพรรคและรัฐบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้บริหารชุดนี้ ได้พยายามช่วยเหลือสมาชิกพรรคระดับสูง และปัญญาชนผู้บริสุทธิ์ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นพวกขวานอกกรีต และนำกลับเข้าทำงานในตำแหน่งเดิม ทำให้เหมา เจ๋อตงมองเห็นว่า แนวการพัฒนาที่ผ่านมานั้นส่งผลให้เกิดชนชั้นผู้นำใหม่ กล่าวคือ ข้าราชการกลายเป็นองค์กรที่มีอำนาจผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการไม่สนใจอุดมการณ์และไม่อุทิศตนเพื่อการพัฒนาประเทศและสังคมและก่อให้เกิดการใช้อำนาจเผด็จการของนักการเมือง ข้าราชการและนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ จนทำให้

¹ นฤมิตร สอดสุข. (2523, กรกฎาคม-กันยายน). นโยบายต่างประเทศยุคหลังเหมา เจ๋อตง. *เอเชียปริทัศน์*. 1 (4) : 111

² หลิว เซาฉีโจมตีผลของความล้มเหลวในการดำเนินนโยบายนี้ว่าเป็นเหตุให้ความสมดุยถูกทำลาย เพราะเวลา 3 ปีในการก้าวกระโดดไกลจะต้องใช้เวลา 8-10 ปี ในการจัดการทุก ๆ สิ่งให้เข้ารูปเข้ารอยเหมือนเดิม

³ สุรัชย์ ศิริไกร. (2537). *เล่มเดิม*. หน้า 11.

⁴ *เล่มเดิม*.

เกิดความไม่ยุติธรรมขึ้นในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินและช่องว่างของรายได้ของกลุ่มชนต่าง ๆ ปรากฏการณ์ดังกล่าวจะทำให้จีนพัฒนาไปสู่ลัทธิทุนนิยมซึ่งเหมาะสม เจ๋อตงคัดค้านอย่างเต็มที่¹

ระหว่าง ค.ศ. 1962 – 1965 จึงเป็นช่วงเวลาของการแสวงหาแนวทางเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศระหว่างบรรดาผู้นำ ถึงแม้ว่าจะมีความเห็นพ้องต้องกันในการดำรงรักษาสังคมนิยมไว้ แต่ผู้นำก็มีความคิดแตกแยกกันซึ่งนำไปสู่การต่อสู้ทางการเมืองอย่างรุนแรงตามมาเพื่อให้แนวทางของตนได้รับการปฏิบัติ² โดยเฉพาะเมื่อหลิน เปียวได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีกลาโหมแทนเผิง เต๋อหวยแล้ว เหม่า เจ๋อตงจึงได้ร่วมมือกับหลิน เปียวเรียกร้องให้มีการปฏิรูปความคิดภายในพรรคก่อนที่จะมีการปฏิรูปความคิดของมวลชน แต่หลิว เซาฉีและเต็ง เสี่ยวผิงไม่เห็นด้วย พวกเขาต้องการให้พรรคปฏิรูปความคิดเอง โดยไม่จำเป็นต้องให้สาธารณชนมาปฏิรูปความคิดภายในพรรค เหม่า เจ๋อตงได้โจมตีกลุ่มหลิว เซาฉีและเต็ง เสี่ยวผิงว่าเป็นผู้นิยมลัทธิแก้ (Modern Revisionist)³ นอกจากนั้นหลิว เซาฉียังได้โจมตีนโยบายของเหม่า เจ๋อตงว่าความผิดพลาดกับปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการก้าวกระโดดไกลนั้นมาจากภัยธรรมชาติ 30 ส่วน มาจากการกระทำของมนุษย์ 70 ส่วน รวมทั้งเกิดการขัดแย้งภายในพรรคเรื่องแนวทางแก้ปัญหาโดยที่กลุ่มของหลิว เซาฉีและเต็ง เสี่ยวผิงคิดว่าไม่จำเป็นต้องใช้แต่ลัทธิสังคมนิยมเท่านั้น ถ้าทฤษฎีอื่นสามารถแก้ปัญหาได้ก็ควรจะนำมาใช้ ทำให้เหม่า เจ๋อตงมีความรู้สึกว่าการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของหลิว เซาฉี และ เต็ง เสี่ยวผิง เป็นการรื้อฟื้นระบบทุนนิยมและเป็นการใช้ลัทธิแก้ (Revisionism) เหม่า เจ๋อตง จึงพยายามรณรงค์ให้มีการศึกษาสังคมนิยมอย่างจริงจังแต่ต้องถูกขัดขวางจากหลิว เซาฉี และผู้นำบางคนในพรรค

ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1962 เหม่า เจ๋อตงได้สนับสนุนโครงการศึกษาลัทธิสังคมนิยมผ่านสื่อสารมวลชน ศูนย์กลางแห่งโครงการนี้คือ ช่างไห่ ฐานที่มั่นที่สำคัญของเหม่า เจ๋อตง⁴ ความคิดเหม่า เจ๋อตง เริ่มเป็นที่นิยมยกย่องมากขึ้น เมื่อทั้งเหม่า เจ๋อตงและหลิน เปียวซึ่งมีอำนาจทางการเมืองอยู่ในมือได้บีบบังคับให้พรรครู้สึกตื่นตัวว่าเป็นการเผชิญหน้าระหว่างพรรคกับทหารและรู้สึกว่าการเวลาแล้วที่จะต้องตัดสินใจว่า จะเลือกเผด็จการโดยเอกเทศแบบเหม่า เจ๋อตง หรือจะต้องการการปกครองโดยหมู่คณะแบบกลุ่มหลิว เซาฉีและเต็ง เสี่ยวผิง การที่เหม่า เจ๋อตงพยายามต่อต้านแนวทางเศรษฐกิจแบบฟ่อนปรนที่เขาเห็นว่าเป็นการถอยห่างออกไปจากอุดมการณ์สังคมนิยมทั้งเขายังรู้สึกว่าการคอมมิวนิสต์เริ่มมีลักษณะเป็นแบบระบบข้าราชการประจำ และเริ่มมีกลุ่มชนชั้นผู้

¹ แหล่งเดิม.

² อภิญา รตนมณฑล. (2532, กันยายน-ธันวาคม). สืบปีของการปฏิวัติจีน. เอเชียปริทัศน์.

หน้า 11.

³ จันทรฉาย ภักธิตม. (2531). เล่มเดิม. หน้า 53.

⁴ ประสงค์ สุนศิริ. (2536). อยู่อย่างจีน. หน้า 103.

ปกครองขึ้นมาใหม่ ซึ่งถ้าปล่อยให้มันเป็นเช่นนี้ต่อไปก็จะนำไปสู่ระบบทุนนิยม¹ เขาจึงเสนอนโยบายปฏิวัติวัฒนธรรม(ค.ศ.1965-1969) เพื่อใช้โจมตีและกำจัดกลุ่มบุคคลที่เขาเห็นว่าเป็นพวกที่พยายามรื้อฟื้นลัทธิทุนนิยมและเป็นพวกลัทธิเก่า ซึ่งเป็นตัวการทำให้อุดมการณ์ปฏิวัติเบี่ยงเบนไป

นอกจากนั้นเหมา เจ๋อตงยังมีความคิดว่าการปฏิวัติวัฒนธรรมต้องปฏิวัติต่อความคิดของมวลชนและการปฏิวัติวัฒนธรรมจะสามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ คือ²

1. การต่อสู้ภายในพรรค
2. การชี้ขาดเรื่องการปฏิบัติหรืออุดมการณ์
3. การชี้ขาดว่าความคิดเหมาถูกต้องหรือความคิดกลุ่มนักปฏิบัติหลิว เซาฉีและเติ้ง

เสี่ยวผิงถูกต้อง

4. การพยายามปลูกฝังลัทธิอุดมการณ์ให้แก่ประชาชน
5. การเสริมสร้างวิญญาณปฏิวัติ (Revolutionary Spirit)

ต่อมาได้มีกลุ่มปัญญาชนทำการการวิพากษ์วิจารณ์เหมา เจ๋อตงทางอ้อมโดยแสดงออกในรูปแบบบทความ บทละครและเรื่องสั้น ปัญญาชนที่เขียนโจมตีเหมา เจ๋อตงทางอ้อมที่เด่นชัดคือ อุ๋ห่าน (Wu Han) รองนายกเทศมนตรีนครเป่ย์จิง เขียนบทละครชื่อ“ให้รื้อถูกปลดจากตำแหน่ง”³ ลงพิมพ์ในนิตยสารวรรณคดีและศิลปะปักกิ่ง ฉบับประจำเดือนมกราคม ค.ศ. 1961 บทละครเรื่องนี้ทำให้ผู้คนนึกถึงเผิง เต๋อหวยที่ต้องถูกปลดเพราะกล่าวพูดความจริงกับเหมา เจ๋อตง³ การวิจารณ์บทละครนี้ถือเป็นการโหมโรงสำหรับการปฏิวัติวัฒนธรรมซึ่งจะเริ่มในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1966

หลังจากนั้นเหมา เจ๋อตงจึงหันไปหาความสนับสนุนจากนักศึกษาในนามของ “หงเว่ยปิง” หรือผู้พิทักษ์แดง (Red guards) และกองทัพปลดแอกประชาชนจีน (Chinese People's Liberation Army) โดยมีการจัดตั้งกลุ่มปฏิวัติวัฒนธรรมขึ้น (Cultural Revolution Groups) จึงถือเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิวัติวัฒนธรรม⁴

5. การปฏิวัติวัฒนธรรมและการตกจากอำนาจของเติ้ง เสี่ยวผิง(ค.ศ. 1966 – 1976)

การปฏิวัติวัฒนธรรม ซึ่งมีคำเต็มว่า การปฏิวัติวัฒนธรรมครั้งใหญ่ของชนกรรมาชีพ (Great

¹ พรรณิ จัตรพลรักษ์; และ เพ็ญแข คุณาเจริญ. (2547). China, People's Republic of : สาธารณรัฐประชาชนจีน ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่ : เอเชีย เล่ม 2 อักษร C-D ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 212.

² จันทรฉาย ภัคธธิคม. (2531). เล่มเดิม. หน้า 11.

³ ในละครบทนี้ ขุนนางชื่อ ให้รื้อถูกปลดจากตำแหน่งเจ้าเมือง เนื่องจากขอให้จักรพรรดิคืนที่ดินที่เจ้าที่ดินรับไปจากชาวนาคืนให้ชาวนาตามเดิม ทำให้จักรพรรดิไม่พอใจและปลดให้รื้อออกจากตำแหน่ง

⁴ ศิริพร ดาบเพชร. (2545). เล่มเดิม. หน้า 81.

⁵ พรรณิ จัตรพลรักษ์; และ เพ็ญแข คุณาเจริญ. (2547). เล่มเดิม. หน้า 212

Proletarian Cultural Revolution) มีจุดมุ่งหมายโดยสรุปได้แก่ ประการแรก เหมา เจ๋อตง ต้องการรักษาอุดมการณ์ปฏิวัติไว้ไม่ให้เปลี่ยนแปลงไปเป็นลัทธิแก้ ซึ่งหันเหไปในแนวทางทุนนิยม เหมา เจ๋อตง ได้ประณามครุสชอฟของสหภาพโซเวียตว่าเป็นผู้ที่หันเหไปในทางลัทธิแก้ และในเมืองจีนนั้น เหมา เจ๋อตงมองว่าหลิว เซาฉีและเติ้ง เสี่ยวผิงเป็นผู้นิยมลัทธิแก้ หลิว เซาฉี ถูกเรียกว่าเป็นครุสชอฟของจีน และเป็นผู้ที่เดินทางสายทุนนิยมหมายเลขหนึ่ง ส่วนเติ้ง เสี่ยวผิง เป็นผู้เดินทางสายทุนนิยมหมายเลขสองและบุคคลทั้งสองเป็นเป้าหมายสำคัญที่จะต้องถูกกำจัด ประการที่สอง เหมา เจ๋อตงต้องการกำจัดบุคคลที่เป็นศัตรูทางการเมือง ประการที่สาม ต้องการทำลายสิ่งเก่าในอดีตที่เห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อการปฏิวัติ เรียกว่า "การทำลายสี่เก่า" ประกอบด้วย ความคิดเก่า วัฒนธรรมเก่า นิสัยเก่า ประเพณีเก่า และการที่เหมา เจ๋อตงถูกโจมตีอย่างหนักจากความล้มเหลวของนโยบายก้าวกระโดดไกล ทำให้เหมา เจ๋อตง ต้องสูญเสียความน่าเชื่อถือและต้องหลบหนีสถานที่ จึงต้องใช้วิธีการปฏิวัติวัฒนธรรมฟื้นฟูอำนาจของตน โดยกำจัดบุคคลที่เคยโจมตีเขาและบุคคลที่ขึ้นมามีบทบาททัดเทียมเขา¹

การปฏิวัติวัฒนธรรมแบ่งเป็น 3 ช่วง ระยะแรกตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม ค.ศ. 1966 ถึงการประชุมสมัชชาผู้แทนพรรคทั่วประเทศครั้งที่ 9 เดือนเมษายน ค.ศ. 1969 ระยะที่สอง ตั้งแต่การประชุมสมัชชาผู้แทนพรรคทั่วประเทศ ครั้งที่ 9 เดือนเมษายน ค.ศ. 1969 ถึงการประชุมสมัชชาผู้แทนพรรคทั่วประเทศ ครั้งที่ 10 ค.ศ. 1973 และระยะที่สามตั้งแต่การประชุมสมัชชาผู้แทนพรรคทั่วประเทศ ครั้งที่ 10 ถึงเดือนตุลาคม ค.ศ. 1976 เมื่อแก๊ง 4 คนถูกจับกุมถือเป็นการสิ้นสุดการปฏิวัติวัฒนธรรม²

ช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรม เป็นช่วงที่มีการกวาดล้างศัตรูทางการเมืองและการแย่งชิงอำนาจระหว่างกลุ่มผู้นำอย่างรุนแรง กล่าวได้ว่าการปฏิวัติวัฒนธรรมไม่ได้เป็นเพียงแค่การกวาดล้างพวกลัทธิแก้เท่านั้น แต่ยังเป็นการกวาดล้างคู่แข่งทางการเมืองอีกด้วย การปฏิวัติวัฒนธรรมช่วงแรกเป็นความขัดแย้งระหว่างเหมา เจ๋อตง กับ หลิว เซาฉี และ เติ้ง เสี่ยวผิง ช่วงที่สองเป็นความขัดแย้งระหว่างเหมา เจ๋อตง กับ หลินเปียว ช่วงที่สามเป็นการแย่งอำนาจกันระหว่างแก๊งสี่คน เติ้ง เสี่ยวผิง และ ฮว่า กว๋อเฟิง (Hua Goufeng)³

ในระยะแรกของการปฏิวัติวัฒนธรรม บุคคลผู้มีบทบาทสูงเด่นคือนางเจียง ชิง⁴ และหลินเปียว ในการประชุมครั้งที่ 11 ของคณะกรรมการกลางของพรรคในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1966 ได้มี

¹ศิริพร ดาบเพชร. (2545). เล่มเดิม. หน้า 82.

²แหล่งเดิม.

³แหล่งเดิม.

⁴นางเจียง ชิง ภรรยาของเหมา เจ๋อตง ได้ปรากฏตัวขึ้นเป็นครั้งแรกในการประชุมคณะกรรมการของพรรค ในช่วงเดือนกรกฎาคม – สิงหาคม ค.ศ. 1959 ที่เมืองหลูซาน (Lushan) ในมณฑลเจียงซี (Jiangxi) โดยที่ไม่มีตำแหน่งทางการเมืองอื่นใดรองรับ นอกจากการเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์เท่านั้น

การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในคณะกรรมการการเมือง ซึ่งเป็นองค์กรระดับสูงของพรรค หลิน เปียวได้เลื่อนจากอันดับ 6 มาอยู่อันดับ 2 โดยขึ้นเป็นรองประธานพรรคคนที่ 1 แทนหลิว เซาฉี ซึ่งต้องตกไปอยู่อันดับ 8 โจว เอ็นไหล จู เต๋อ เฉิน หยุน และเติ้ง เสี่ยวผิง อยู่ในอันดับ 3, 4, 5, 6 ตามลำดับ นอกจากนี้คนสนิทของเหมา เจ๋อตง คือ คัง ชิง(Kang Sheng) และ เฉิน ป๋อต้า (Chen Boda) ได้เลื่อนเป็นกรรมการประจำของกรมการเมือง เท่ากับว่าเหมา เจ๋อตงมีคนสนิทของตนอยู่ในคณะผู้นำและกลายเป็นว่าในการต่อสู้ทางการเมืองที่เกิดขึ้นนี้เหมาเจ๋อตงเป็นฝ่ายได้เปรียบ และสามารถจะควบคุมการทำงาน การกำหนดนโยบายต่าง ๆ โดยไม่ต้องกังวลว่าเสียงในคณะผู้นำจะแตกออกไปจนทำให้นโยบายที่ต้องการล้มเหลว นอกจากนี้เหมา เจ๋อตง ยังได้รับการสนับสนุนจากนักศึกษาและประชาชนอย่างกว้างขวาง มีการจัดตั้งกลุ่มคณะกรรมการกลางปฏิวัติวัฒนธรรมเป็นแกนนำและขบวนการผู้พิทักษ์แดงเพื่อสนับสนุนการปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพและอำนาจของเหมา เจ๋อตงขึ้นทั่วประเทศ¹

ขณะเดียวกันหลิน เปียวถือโอกาส เรียกร้องพวกเรดการ์ดให้ปฏิบัติการโค่นล้ม 4 แกะ ได้แก่ ความคิดเก่า วัฒนธรรมเก่า ธรรมเนียมเก่า นิสัยเก่า ทำให้ปฏิบัติการดังกล่าวลุกลามไปทั่วประเทศอย่างรวดเร็ว²

ภายใต้การสนับสนุนของเหมา เจ๋อตงการก่อตัวของพวกเรดการ์ดยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเยาวชนพวกนี้สวมชุดทหารเก่าที่กำลังระบาดเป็นแฟชั่นโดยสารพัดไฟฟรี รถยนต์ฟรี เริ่มดำเนินการปฏิวัติลูกโซ่แทรกซึมไปทุกซอกทุกมุมของสังคม ก่อความรุนแรงขยายไปทั่วแผ่นดิน³

วันที่ 5 สิงหาคม ค.ศ. 1966 เหมา เจ๋อตงได้เขียนหนังสือพิมพ์กำแพง (ดาจื่อเป้า – Dazibao) ด้วยลายมือของตนเองติตไว้ที่ทำการของคณะกรรมการกลางของพรรคมีข้อความว่า “ถล่มกองบัญชาการ”ซึ่งหมายถึงสำนักงานบริหารเศรษฐกิจซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของประธานาธิบดีหลิว เซาฉี และรองนายกรัฐมนตรีเติ้ง เสี่ยวผิง ข้อความในหนังสือพิมพ์กำแพงบ่งบอกถึงความไม่พอใจของผู้นำสูงสุด⁴

หลังจากเติ้ง เสี่ยวผิงถูกวิพากษ์วิจารณ์ที่ร่วมสมคบกับหลิว เซาฉีในการประชุมเต็มคณะครั้งที่ 11ของคณะกรรมการกลางชุดที่ 8 เมื่อเดือนสิงหาคม ปี 1966 แล้ว 1 มกราคม ค.ศ. 1967 หนังสือพิมพ์และนิตยสารของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ต่างเสนอบทบรรณาธิการ เรื่อง “ให้วัฒนธรรมชนชั้นกรรมาชีพดำเนินไปถึงที่สุด” เรียกร้องให้จัดการกับผู้ปกครองที่มีพฤติกรรมเป็นนายทุนในพรรคคอมมิวนิสต์จีน ทำให้เกิดการกำจัดแกนนำทุกระดับตั้งแต่ศูนย์กลางการนำของพรรคจนถึงหน่วยงานต่าง ๆ

¹ สุรัชย์ ศิริไกร. (2537). เล่มเดิม. หน้า 12.

² เติ้งหยง. (2546). เติ้งเสี่ยวผิงว่าด้วยการปฏิวัติวัฒนธรรมและเค้าโครงความคิดเศรษฐกิจจีนใหม่ แปลโดย สุขสันต์ วิเวกเมธากร. หน้า 21.

³ แหล่งเดิม.

⁴ สุขสันต์ วิเวกเมธากร. (2540). เล่มเดิม. หน้า 127.

ในที่ประชุมกรรมการเมือง วันที่ 11 มกราคม ค.ศ. 1967 มีมติให้ถอดถอนสิทธิการเข้าร่วมประชุมกรรมการเมืองของ หลิว เซาฉี เต็ง เสี่ยวผิง เกา จู ฉิน หยุน เฮ่อ หลง¹

ต่อมาในการประชุมเต็มคณะครั้งที่ 12 ของคณะกรรมการกลางชุดที่ 8 ในปักกิ่ง เมื่อวันที่ 13 - 31 ตุลาคม ปี 1968 หลิน เปียวกับแก๊ง 4 คน ซึ่งประกอบด้วย นางเจียง ชิง จาง ซุน เจียว เหยา เหวินหยวนและหวาง หงเหวิน ก็เสนอให้ขจัดเต็ง เสี่ยวผิงออกไปจากพรรคเช่นเดียวกับที่ได้มีมติให้ขับไล่หลิว เซาฉีออกไปจากพรรคตลอดกาล ในฐานะที่เต็ง เสี่ยวผิงเป็น “ผู้ดำเนินหนทางทุนนิยมภายในพรรคหมายเลข 2” แต่เหมา เจ๋อตง ได้ทัดทานไว้ว่า ลักษณะแห่งความผิดของเต็ง เสี่ยวผิงแตกต่างกับของหลิว เซาฉี จึงไม่ยอมโอนอ่อนผ่อนตามความเห็นของหลิน เปียวกับแก๊ง 4 คน เพียงแต่ให้พ้นตำแหน่งหน้าที่การงานไปเท่านั้น²

หลิว เซาฉีเมื่อถูกขจัดออกไปจากอำนาจทางการเมืองได้ถูกทำร้ายทรมานและพาประจานไปตามท้องถนน ต่อมาในเดือนกันยายน ค.ศ. 1967 หลิว เซาฉีเขียนจดหมายถึงเหมา เจ๋อตงขอลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดีด้วยเหตุผลว่าต้องการรักษาศักดิ์ศรีและเกียรติยศของประธานาธิบดีของประเทศไว้ไม่ให้ถูกเหยียบย่ำ ส่วนตนเมื่อไม่มีตำแหน่งแล้วจะถูกทารุณกรรมก็ไม่เป็นไร ในที่สุดหลิว เซาฉีเสียชีวิตลงเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน ค.ศ. 1969 หลังจากถูกคุมขังอยู่นาน 2 ปี

สำหรับเต็ง เสี่ยวผิงนั้นนับว่าเคราะห์ดีกว่า หลิว เซาฉีมาก ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1967 เต็งเสี่ยวผิงถูกประณามอย่างเป็นทางการว่าเป็นผู้ที่เดินทางสายทุนนิยมหมายเลข 2 จึงถูกนำตัวไปประจานหรือทรมานโดยพวกเรดการ์ด ถูกถอดจากตำแหน่งทางการเมืองแต่ยังได้เป็นสมาชิกพรรคอยู่ เต็ง เสี่ยวผิงถูกกักบริเวณอยู่ในบ้านพักในกรุงเป่ย์จิง โดยอนุญาตให้จ้าว หลิน(Zhuo Lin) ภรรยาคนที่ 3 อยู่ด้วย³

เต็ง เสี่ยวผิงอยู่อย่างโดดเดี่ยวเป็นเวลาถึง 2 ปีซึ่งในระหว่างนี้การปฏิวัติวัฒนธรรมทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตก็รุนแรงถึงที่สุดจนมีการปะทะกันตามพรมแดนบริเวณแม่น้ำอุสุรี (Ussuri) .ในต้น ค.ศ. 1969 ด้วยความกลัวว่าการสู้รบจะขยายตัวจึงมีการย้ายเหยื่อทางการเมืองออกจากกรุงเป่ย์จิง ในปลายเดือนตุลาคม เต็ง เสี่ยวผิงพร้อมกับภรรยาถูกส่งไปอยู่เมืองหนานชาง (Nanchang) ,เมืองหลวงมณฑลเจียงซี (Jiangxi) โดยทำงานเป็นแรงงานซ่อมรถแทรกเตอร์ ตลอดเวลาที่เต็ง เสี่ยวผิงถูกเนรเทศอยู่ที่เจียงซีในช่วงของการปฏิวัติวัฒนธรรม เขาใช้เวลาส่วนใหญ่เดินทางไปมาในสนามหญ้าที่บ้านพัก เพื่อใคร่ครวญหาข้อบกพร่องของกระบวนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้ทันสมัย และเพื่อหาวิธีแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านั้น เขารู้สึกเป็นกังวลว่า ความชอบธรรมของพรรคมัวหมองลงไปมาก และเชื่อว่าไม่มีสิ่งใดอีกแล้วนอก

¹ เต็งหยง. (2546). เล่มเดิม. หน้า 35.

² บุญศักดิ์ แสงระวี. (2549). เล่มเดิม. หน้า 293.

³ ศิริพร ดาบเพชร. (2545). เล่มเดิม. หน้า 86.

⁴ วุฒิชัย มูลศิลป์. (2547). เล่มเดิม. หน้า 502.

จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการปฏิรูปเท่านั้น ที่จะช่วยฟื้นฟูฐานะของพรรคและประเทศจีนโดยรวมได้¹

ในช่วงที่ 2 ของการปฏิวัติวัฒนธรรมเป็นการขัดแย้งระหว่างเหมา เจ๋อตงกับหลิน เปียว ซึ่งในที่สุดหลิน เปียวประสบความล้มเหลวในการวางแผนทำรัฐประหารโค่นอำนาจเหมา เจ๋อตง และในวันที่ 13 กันยายน ค.ศ. 1971 เขากับพรรคพวกหลบหนีโดยขึ้นเครื่องบินจากสนามบินซานไห่กวางบินมุ่งหน้าไปทางเหนือสู่สหภาพโซเวียตแต่เครื่องบินตกลงในเขตสาธารณรัฐมองโกเลีย² หลังจากหลิน เปียวถึงแก่กรรม เติ้ง เสี่ยวผิงได้เขียนจดหมายถึงเหมา เจ๋อตง 2 ครั้ง ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1971 และเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1972 ขออนุญาตให้เขาได้ทำงานเพื่อพรรคและเพื่อชาติอีกครั้ง³ ทั้งนี้โดยการสนับสนุนของโจว เอ็นไหล ซึ่งเหมา เจ๋อตงอนุญาต ในช่วงเวลานี้ โจมหนำการปฏิวัติวัฒนธรรมได้เปลี่ยนไปแล้ว เติ้ง เสี่ยวผิงกลับสู่กรุงเป่ย์จิงในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1973 ขณะนั้นเขามีอายุ 69 ปี ส่วนเหมา เจ๋อตงซึ่งมีอำนาจสูงสุดอีกครั้ง มีอายุ 80 ปี และป่วยเป็นโรคพาร์คินสันทำให้มีอาการมือสั่นและพูดได้ไม่นาน โจว เอ็นไหลป่วยเป็นโรคมะเร็ง แก๊งสี่คน (Gang of Four) พยายามแสวงหาอำนาจต่อไป หลิว เซาฉีและหลิน เปียวถึงแก่กรรมไปแล้ว ส่วนเยาวชนผู้พิทักษ์แดงกว่า 10 ล้านคนถูกส่งตัวไปเรียนรู้การทำงานในชนบท⁴

วันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 1971 เหมา เจ๋อตงสั่งยุบหน่วยงานด้านทหารที่เคยอยู่ในความรับผิดชอบของหลิน เปียว แล้วตั้งคณะกรรมการทหารให้อยู่ในความรับผิดชอบกำกับดูแลของจอมพลเย่ย เจี้ยนอิง ซึ่งดำรงตำแหน่งรองประธานกรรมการทหาร ในช่วงเวลานั้นจึงมีหน่วยงานใหม่ๆ ในความรับผิดชอบของบุคคลต่าง ๆ เช่น โจว เอ็นไหล รับผิดชอบงานศูนย์การนำสำนักนายกรัฐมนตรีและการต่างประเทศ จอมพลเย่ย เจี้ยนอิง รับผิดชอบงานด้านการทหาร⁵ เมื่อมีปัญหาคำคัญให้ปรึกษากับนายกรัฐมนตรีโจว เอ็นไหล หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับปฏิวัติวัฒนธรรม ให้กลุ่มนางเจียง ชิงรับผิดชอบ

ความผิดหวังจากการเลือกทายาททางการเมือง ทำให้เหมา เจ๋อตงเกิดความไม่ไว้วางใจและไม่ยอมปล่อยให้อำนาจสูงสุดในมือตนเองตกไปเป็นของผู้ใดอีกซึ่งก่อนหน้านี้เขาเคยลองกระจายอำนาจเพื่อสร้างความสมดุล มาบัดนี้ เหมา เจ๋อตงใช้การจัดสรรอำนาจโดยให้แต่ละฝ่ายคานอำนาจกันเองโดยเหมา เจ๋อตงจะเลือกใช้กลุ่มผู้อาวุโสที่มีความจงรักภักดีเพื่อให้ประเทศพัฒนาก้าวหน้า เหมา เจ๋อตงจะเลือกใช้กลุ่มอำนาจใหม่ที่คลั่งไคล้กับอุดมการณ์ เพื่อให้เส้นทางปฏิวัติดำเนินต่อไป เหมาเจ๋อตงเชื่อมั่นมั่นเสมอมาในเรื่องขัดแย้งกันแล้วทำให้มีเอกภาพในการควบคุมการเมือง⁶ แต่สำหรับ

¹ เดวิด เอส จี กู๊ดแมน; และ เบอรัล เซกัล (2538). *จีนไร้มังกรแดง*. แปลโดย ยืน ศรีวรจันทร์. หน้า 25.

² เติ้งหยง. (2546). *เล่มเดิม*. หน้า 156.

³ ริชาร์ด อีแวนส์. (2540). *เล่มเดิม*. หน้า 251-252.

⁴ วุฒิชัย มูลศิลป์. (2547). *เล่มเดิม*. หน้า 503.

⁵ เติ้งหยง. (2546). *เล่มเดิม*. หน้า 186.

⁶ *แหล่งเดิม*.

เรื่องปฏิวัติวัฒนธรรมแล้ว เหมา เจ๋อตงได้ชวนนึกถึงเหตุการณ์หลายอย่างโดยเฉพาะเมื่อเริ่มต้นปฏิวัติวัฒนธรรม เขารู้สึกถึงข้อผิดพลาดหลายอย่างที่ได้กระทำลงไป และในบางครั้งยังมีการวิจารณ์ตนเองไปด้วยพร้อมกับมีการแก้ไขปรับปรุงบางอย่างไปในคราวเดียวกัน¹ เมื่อเห็นเหมา เจ๋อตงยอมรับผิดวิจารณ์ตนเอง โจว เอ็นไหล ก็รีบฉวยโอกาสใช้ความพยายามสุดความสามารถผลักดันให้แกนนำอาวุโสหลายคนกลับคืนมาทำงานสำคัญ ๆ คนที่เคยถูกตั้งข้อหา ถูกจับกุมคุมขังต่างได้รับการปลดปล่อยตัว มีโอกาสหวนกลับมารับตำแหน่งหน้าที่ ทำให้เหตุการณ์เลวร้ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรม เริ่มคลี่คลายไปในทางที่ดี โจว เอ็นไหลต้องออกคำสั่งหลายฉบับในการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงการทำงานทั้งหลาย รวมถึงการปรับปรุงค่าตอบแทนการจ้างแรงงานต่าง ๆ โจว เอ็นไหลเสนอว่าต้องปฏิรูปรัฐวิสาหกิจทั้งหลายอย่างแท้จริง ฟั่นฟูกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ถูกทำลายไป และพยายามแก้ไขนโยบายของพรรคบางอย่างที่ถูกบิดเบือนไปในยุคปฏิวัติวัฒนธรรม² และจากการล้มป่วยของโจว เอ็นไหล เหมา เจ๋อตงจึงต้องตัดสินใจเรียกเติ้ง เสี่ยวผิงกลับเข้ามาทำงานโดยด่วน

ดังนั้นปลายเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1973 โจว เอ็นไหลได้จัดประชุมคณะกรรมการการเมืองเพื่อคืนสภาพให้กับเติ้ง เสี่ยวผิง โดยให้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี เติ้ง เสี่ยวผิงได้ปรากฏตัวสู่สาธารณชนครั้งแรก หลังจากถูกปลดออกไปประมาณเกือบ 6 ปี เมื่อมีการจัดเลี้ยงให้แก่เจ้าสีหนุ ในวันที่ 12 เมษายน ค.ศ. 1973³

6. การกลับคืนสู่ตำแหน่งทางการเมือง ของเติ้ง เสี่ยวผิง

ในการประชุมสมัชชาครั้งที่ 10 ที่กรุงปักกิ่ง เมื่อวันที่ 24-28 สิงหาคม ค.ศ. 1973 ได้มีการดำเนินการเลือกตั้งคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน ชุดที่ 10 และในวันที่ 30 สิงหาคม เริ่มการประชุมคณะกรรมการกลางชุดใหม่ การประชุมครั้งนี้เป็นการขึ้นมาของหวาง หงเหวิน นับเป็นการเสริมกำลังของนางเจียง ซิงไห่แข็งแกร่งขึ้นจนอาจกล่าวได้ว่า เป็นจุดเริ่มต้นของกลุ่มที่ต่อมาเรียกว่า “แก๊ง 4 คน”⁴

วันที่ 18 ธันวาคม ค.ศ. 1973 โจว เอ็นไหลได้เป็นประธานการประชุมกรมการเมือง และได้แจ้งให้ทราบถึงความประสงค์ของประธานเหมาที่ต้องการสับเปลี่ยนโยกย้ายผู้บัญชาการทหารกองทัพเขต กรมการเมืองเห็นชอบกับข้อเสนอของเหมา เจ๋อตง แต่งตั้งให้เติ้ง เสี่ยวผิงดำรงตำแหน่งกรมการเมือง และกรมการเมืองการทหาร การที่เหมา เจ๋อตงให้เติ้ง เสี่ยวผิงไปกำกับดูแลงานการเมืองและทหารย่อมทำให้เกิดสภาพการเมืองรูปแบบใหม่ขึ้นมา กลายเป็นว่างานรัฐบาลให้

¹แหล่งเดิม. หน้า 187.

²แหล่งเดิม. หน้า 201.

³วาร์คัตตี มหัทธโนบล. (2542). เล่มเดิม. หน้า 465.

⁴เติ้งหยง. (2546). เล่มเดิม. หน้า 242.

โจว เอินไหลกับเต็ง เสี่ยวผิงรับผิดชอบ งานด้านการทหารให้จอมพลเยียน เจี้ยนยงกับเต็ง เสี่ยวผิง รับผิดชอบ การจัดวางตำแหน่งลักษณะนี้เท่ากับเสริมความเข้มแข็งให้กับกลุ่มแกนนำอาวุโส ซึ่งมี โจว เอินไหลเป็นหัวหน้ากลุ่ม¹

ถึงแม้ว่า เต็ง เสี่ยวผิงได้กลับคืนสู่ตำแหน่งที่มีอำนาจในพรรค และทางการเมืองอีกครั้ง โดยดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการกิจการทหาร คณะโปลิตบูโร (Politburo) แต่อำนาจของเต็ง เสี่ยวผิงก็ยังไม่มั่นคงเนื่องจากเหมาเจ๋อตงต้องการให้พรรคมีเสถียรภาพมั่นคงโดยยังคงสนับสนุนแนวทางซ้ายจัดหลายประการ ทำให้กลุ่มนางเจียงชิงถึงแม้จะไม่ได้ยึดอำนาจเบ็ดเสร็จ แต่ก็ยังมีส่วนร่วมในพรรค รัฐบาลและกองทัพ ยังคงทำการก่อกวนตามท้องถิ่นของภูมิภาคต่างๆ และตั้งตนเป็นปฏิปักษ์ โจมตีการดำเนินงานของเต็ง เสี่ยวผิงอยู่ตลอดเวลา

อย่างไรก็ตาม เต็ง เสี่ยวผิงก็ใช้ความเยือกเย็นรอบคอบในการสะสางปัญหา พิจารณาหาต้นเหตุที่แท้จริงในการแก้ไขปัญหาดังๆ แล้วจัดการแก้ไขอย่างเด็ดขาดซึ่งเป็นลักษณะนิสัยการทำงานที่โดดเด่นเฉพาะตัวของเขา ถึงขนาดโจว เอินไหลเคยออกปากว่า “เต็ง เสี่ยวผิงเป็นคนที่ยกของหนักๆ ได้เหมือนของเบาๆ”²

ในเดือนเมษายน ค.ศ.1974 เต็ง เสี่ยวผิงได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนจีนไปร่วมประชุมวาระพิเศษ ขององค์การสหประชาชาติ เกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา การไปประชุมครั้งนี้นับเป็นครั้งแรกของเต็ง เสี่ยวผิงที่ได้เดินทางไปสหรัฐอเมริกา เต็ง เสี่ยวผิงได้นำความคิดของเหมาเจ๋อตงเรื่องทฤษฎี 3 โลกไปปราศรัยต่อที่ประชุมสมัชชาใหญ่ขององค์การสหประชาชาติ 3 โลก ประกอบด้วย โลกที่หนึ่ง คือโลกของสองมหาอำนาจซึ่งเข้มแข็งที่สุด โลกที่สองเป็นโลกของประเทศที่พัฒนาแล้ว และโลกที่สาม เป็นโลกของประเทศที่กำลังพัฒนาในเอเชีย แอฟริกา และลาตินอเมริกาโดยจีนอยู่ในกลุ่มโลกที่สามนี้ด้วย กลุ่มโลกที่สามมีความสามารถในการพัฒนาให้แข็งแกร่งขึ้นได้แต่ไม่ต้องการที่จะเป็นผู้นำโลก คำปราศรัยของเต็ง เสี่ยวผิงได้รับความสนใจมาก และมีการนำไปเผยแพร่ต่อ ความสำเร็จนี้ทำให้เต็งเสี่ยวผิงได้รับการต้อนรับอย่างใหญ่โต เมื่อเดินทางกลับกรุงเป่ย์จิง

ในปลายค.ศ. 1974 เหมา เจ๋อตงก็ได้เสนอให้เต็ง เสี่ยวผิงดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีคนที่หนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เขาจะเป็นผู้ดำเนินงานทางการเมืองทั้งหมดระหว่างที่นายกรัฐมนตรีโจว เอินไหลเจ็บป่วย และเป็นทายาททางการเมืองต่อไป เมื่อเหมา เจ๋อตง และโจว เอินไหลถึงแก่อนิจกรรม ข้อเสนอของ เหมาเจ๋อตงทำให้แก๊งสี่คนไม่พอใจมาก ยิ่งไปกว่านั้นในเดือนมกราคม ค.ศ.

¹แหล่งเดิม. หน้า 251.

²แหล่งเดิม. หน้า 288.

³สาธารณรัฐประชาชนจีนได้รับอนุมัติให้เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติแทนที่สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ในปลาย ค.ศ. 1971.

1975 เต็ง เสี่ยวผิงยังได้รับแต่งตั้งให้เป็นรองประธานของคณะโปลิตบูโรอีกด้วยซึ่งทำให้เขามีอำนาจทั้งทางการเมืองและในพรรคอีกครั้ง

ในวันที่ 8 มกราคม ค.ศ. 1976 โจว เอ็นไหลถึงแก่อสัญกรรม เต็ง เสี่ยวผิงควรจะได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อจากโจว เอ็นไหล ในฐานะที่เป็นรองนายกรัฐมนตรีคนที่ 1 กลุ่มแก๊งสี่คนก็พยายามผลักดันให้จาง ซุนเจียวได้ตำแหน่งเหมือนกัน แต่เหมา เจ๋อตงตระหนักดีว่าเป็นอันตรายมากถ้ามีการแตกแยกเกิดขึ้นในกลุ่มผู้นำระดับสูงของพรรค เหมา เจ๋อตงจึงพยายามใช้วิธีการรักษาความสมดุลระหว่างทั้งสองฝ่ายไว้ด้วยการใช้วิธีการประนีประนอมด้วยการสนับสนุนให้ฮว่า กว๋อเฟิง รองนายกรัฐมนตรีรักษาการตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไปก่อน¹

วันที่ 5 เมษายน เป็นวันชิงหมิง (Qingming – เซิงเม้ง) ซึ่งเป็นวันรำลึกถึงบรรพบุรุษ ในวันนี้ประชาชนได้เดินทางมาแสดงความเคารพ และไว้อาลัยโจว เอ็นไหลที่จตุรัสเทียนอันเหมินแต่แก๊งสี่คนขัดขวางโดยเก็บพวงมาลาและคำไว้อาลัยที่ ประชาชนนำมาวางไว้ รวมทั้งยังห้ามการไว้อาลัยด้วย ทำให้เกิดการจลาจลและเกิดการปะทะกัน ประชาชนถูกทำร้าย ถูกยิงเสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก แก๊งสี่คนกล่าวโจมตีว่าเต็ง เสี่ยวผิงเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการก่อความวุ่นวายและเป็นตัวแทนของพวกทุนนิยม ประกอบกับการที่แก๊งสี่คน ยุยงให้เหมา เจ๋อตง หวาดระแวงมาตลอดทำให้เต็ง เสี่ยวผิงถูกปลดออกจากทุกตำแหน่ง เป็นครั้งที่ 2 ในวันที่ 6 เมษายน ค.ศ. 1976 คงเหลือแต่เพียงการเป็นสมาชิกพรรคเท่านั้นและเต็งเสี่ยวผิงได้หนีไปอยู่ภายใต้การคุ้มครองของผู้นำวิชาการทหารภาคกว้างโจว ในจินตอนใต้

แม้ว่าแก๊งสี่คนจะประสบความสำเร็จในการกำจัดเต็งเสี่ยวผิงแต่ก็ต้องผิดหวังเพราะตำแหน่งนายกรัฐมนตรีกลับไปตกอยู่กับฮว่า กว๋อเฟิงซึ่งได้ร่วมมือกับแก๊งสี่คนกำจัดเต็ง เสี่ยวผิงได้สำเร็จ ดังนั้นเมื่อเหมา เจ๋อตงถึงแก่อสัญกรรมในวันที่ 9 กันยายน ค.ศ. 1976 ฮว่า กว๋อเฟิง อ้างตัวเป็นทายาทที่ถูกต้องของเหมา เจ๋อตงขึ้นดำรงตำแหน่งประธานพรรคคอมมิวนิสต์อีกตำแหน่งหนึ่ง ทำให้แก๊งสี่คนไม่พอใจการแย่งชิงอำนาจจึงดำเนินต่อไปซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของการปฏิวัติวัฒนธรรมโดยฮว่า กว๋อเฟิงร่วมมือกับฝ่ายทหารนำโดยจอมพลเย่ เจี้ยนอิง (Ye Jianying) รัฐมนตรีกลาโหมวางแผนกำจัดแก๊งสี่คนได้สำเร็จ ในวันที่ 6 ตุลาคม ค.ศ. 1976 ทำให้แก๊งสี่คนต้องหมดอำนาจไปในที่สุด

การที่แก๊งสี่คนถูกจับทางการเงินถือว่า การปฏิวัติวัฒนธรรมที่ดำเนินมาเป็นเวลา 10 ปี ได้จบสิ้นลง และมีผลต่อบทบาทของเต็ง เสี่ยวผิงในเวลาต่อมา

¹ วัช ทันโตภาส. (2540). จีน การเมืองการปกครอง. หน้า 91.

บทที่ 3

บทบาททางการเมืองของเติ้ง เสี่ยวผิง

ค.ศ. 1976 – 1989

หลังการอสัญกรรมของเหมา เจ๋อตง ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1976 เติ้ง เสี่ยวผิงกลับมากรุงเป่ย์จิงอีกครั้ง เมื่อแก๊งสี่คนถูกจับกุมตัวแล้ว ฮว่า กว๋อเฟิง ได้ดำรงตำแหน่งสำคัญทั้งนายกรัฐมนตรี ประธานคณะกรรมการกลาง และประธานคณะกรรมการทหารของพรรค เติ้ง เสี่ยวผิงจึงได้เขียนจดหมายถึงฮว่า กว๋อเฟิง 2 ฉบับสนับสนุนมติของคณะกรรมการและสนับสนุนฮว่า กว๋อเฟิง¹ ในขณะเดียวกันสมาชิกผู้อาวุโสภายในพรรค เช่น เจิน หยุน หวัง เจิ้น หลี เซียนเนี่ยน และผู้นำที่มีอำนาจและอิทธิพลในกองทัพปลดแอกประชาชน เช่น เย่ เจี้ยนอิง ได้เรียกร้องให้ฮว่า กว๋อเฟิงแต่งตั้งเติ้ง เสี่ยวผิงกลับคืนสู่ตำแหน่งบริหารอีกครั้ง

วันที่ 16 – 21 กรกฎาคม ค.ศ. 1977 ในการประชุมคณะกรรมการกลางพรรค เติ้ง เสี่ยวผิงจึงได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นรองนายกรัฐมนตรี รองประธานคณะกรรมการการเมือง รองประธานคณะกรรมการกิจการทหาร และหัวหน้าฝ่ายในกองทัพปลดปล่อยประชาชน ดังนั้นเติ้ง เสี่ยวผิงจึงกลับมามีอำนาจทั้งในพรรค รัฐบาลและในกองทัพอีกครั้งหนึ่ง²

1. การกลับคืนสู่ตำแหน่งทางการเมืองของเติ้ง เสี่ยวผิง ค.ศ. 1978

การกลับคืนสู่อำนาจทางการเมืองหลัง ค.ศ. 1976 ของเติ้ง เสี่ยวผิงนี้ เท่ากับสะท้อนให้เห็นถึงรากฐานทางอำนาจของเขามืออยู่แต่เดิม และเมื่อกลับเข้ามามีอำนาจเหมือนเดิมแล้ว การแย่งชิงอำนาจระหว่างเติ้ง เสี่ยวผิงกับฮว่า กว๋อเฟิงได้ดำเนินไปในลักษณะที่ไม่ได้เปิดเผย ไม่ได้ใช้วิธีการหักล้างอย่างรุนแรง ปัจจัยและวิธีการที่ทำให้เติ้ง เสี่ยวผิง สามารถกำจัดคู่แข่งอย่างค่อยเป็นค่อยไปจนสามารถก้าวขึ้นสู่ฐานะการเป็นผู้นำสูงสุดของประเทศจีนได้ พอสรุปได้ดังนี้

ประการแรก คือ เขาได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิกอาวุโสของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ได้แก่ เย่ เจี้ยนอิง หลี เซียนเนี่ยน หวัง เจิ้น ซึ่งสมาชิกผู้อาวุโสเหล่านี้เคยได้รับความช่วยเหลือจากเติ้ง เสี่ยวผิงในช่วงหลังการปฏิวัติวัฒนธรรมให้คืนสู่ตำแหน่งทางการเมืองเป็นจำนวนมาก

ประการที่สองคือ เติ้ง เสี่ยวผิงมีความสามารถเป็นที่ประจักษ์และมีประสบการณ์การทำงานในระดับประเทศมาเป็นเวลานานมากกว่าฮว่า กว๋อเฟิงซึ่งเพิ่งขึ้นมามีอำนาจในเวลาไม่นานนักด้วยการสนับสนุนของเหมา เจ๋อตง ฮว่า กว๋อเฟิงพยายามหาเสียงสนับสนุนและสร้างบารมีของตนโดย

¹ วัณชัย มูลศิลป์. (2547). Deng Xiaoping (1904-1997) : นายเติ้ง เสี่ยวผิง (พ.ศ. 2447-2540). สารานุกรมประวัติศาสตร์สมัยใหม่ : เอเชีย. เล่ม 2 อักษร C-D ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 504.

² สุรัช ศิริไกร. (2537). นโยบายต่างประเทศของจีนต่อประเทศอาเซียน. หน้า 16

แสดงตัวว่าเป็นทายาทที่ถูกต้องชอบธรรมของเหมา เจ๋อตง และใช้ลัทธิเทิดทูนตัวบุคคลทำการยกย่องเหมา เจ๋อตง รวมทั้งใช้บารมีของเหมา เจ๋อตงสร้างความชอบธรรมให้ตัวเอง¹ เช่น ใช้วิธีการยกย่องเหมา เจ๋อตง โดยการสร้างหอรำลึกประธานเหมาซึ่งเป็นทีเก็บศพของเหมา เจ๋อตงที่ จตุรัสเทียนอันเหมิน นอกจากนี้ ฮว่า กว๋อเฟิง ยังใช้วิธีการเผยแพร่รูปภาพที่ตนมีกับเหมา เจ๋อตง ถ่ายคู่กัน เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเป็นทายาทที่ถูกต้องของประธานเหมา² เติ้ง เสี่ยวผิงจึงใช้จุดอ่อนของฮว่า กว๋อเฟิงที่อาศัยบารมีของเหมา เจ๋อตงขึ้นมาใช้อำนาจโดยไม่มีนโยบายที่เป็นของตนเองทำการตอบโต้ฮว่า กว๋อเฟิง

ประการที่สาม คือ การสร้างแนวร่วมและพันธมิตรด้วยการพินิจตำแหน่งให้แก่บรรดาผู้นำและเจ้าหน้าที่พรรคที่เคยร่วมงานกันและหมดอำนาจไปในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรมและกลุ่มคนเหล่านี้ได้เป็นผู้ที่สนับสนุนเติ้ง เสี่ยวผิงให้กลับเข้ามามีหน้าที่ต่างๆ ทั้งในพรรค ในรัฐบาล และในกองทัพ พร้อมทั้งผลักดันให้กลุ่มนักปฏิบัติขึ้นมาดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ทั้งในพรรค ในรัฐบาล และในกองทัพ โดยทำการเลือกสมาชิกคณะกรรมการกลางขึ้นมาใหม่ ซึ่งประกอบไปด้วย ฮว่า กว๋อเฟิงที่ดำรงตำแหน่งประธาน ส่วนรองประธานได้แก่ เย่ เจี้ยนอิง เติ้ง เสี่ยวผิง หลี เซียนเนียน และหวัง ตงซิง ส่วนผู้ที่หลุดออกไปส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สนับสนุนเหมา เจ๋อตง หรือพวกที่สนับสนุนแก๊ง 4 คน

ประการที่สี่ เติ้ง เสี่ยวผิงยังได้สร้างกฎหมายขึ้นมาเพื่อใช้แทนอำนาจบารมีของเหมา เจ๋อตง³

ประการที่ห้า เติ้ง เสี่ยวผิงดำเนินการลดอิทธิพล แนวความคิดและอุดมการณ์ของเหมา เจ๋อตง โดยการวิพากษ์วิจารณ์เหมา เจ๋อตงส่งผลกระทบต่อฮว่า กว๋อเฟิงโดยตรง⁴ ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ว่า เหมา เจ๋อตงทำดี 70 ส่วน ผิดพลาด 30 ส่วน และโจมตีแนวทางของเหมา เจ๋อตงมากขึ้น โดยถือว่าแนวทางของเหมา เจ๋อตงเป็นแนวทางที่ซ้ำยจัด เน้นความขัดแย้งระหว่างศัตรูต่อศัตรูในพรรคจนเกินขอบเขตทำให้จีนล้าหลังทางเศรษฐกิจเป็นเหตุให้แก๊งสี่คนเข้ายึดอำนาจในพรรคได้นอกจากนั้นเติ้งเสี่ยวผิงยังยืนยันเป็นทางการว่าการปฏิวัติวัฒนธรรมผิดทั้งหมดเพื่อประเมินฐานะของเหมา เจ๋อตงในประวัติศาสตร์ให้ชัดเจน การวิพากษ์วิจารณ์เหมา และความคิดของเหมา เจ๋อตง นอกจากจะเป็นการลดอิทธิพลของอุดมการณ์ที่อาจถูกนำมาใช้ต่อต้านการปฏิรูปตามนโยบายสี่ทันสมัยของเติ้ง เสี่ยวผิงแล้ว ยังถือเป็นการก่อกระแสเพื่อลดความชอบธรรมของฮว่า กว๋อเฟิงที่อาศัยบารมีของเหมา เจ๋อตงในการขึ้นมาใช้อำนาจด้วย

¹ศิริพร ดาบเพชร. (2545). การแย่งชิงอำนาจในกลุ่มผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีน. ใน วารสารประวัติศาสตร์. หน้า 93

² แหล่งเดิม.

³วิกฤตการณ์สังคมนิยมใหม่. (2524, 29 สิงหาคม). สยามใหม่. 3(72) : 30.

⁴บุญศักดิ์ แสงระวี. (2529). เติ้ง เสี่ยวผิงชีวิตและการต่อสู้. หน้า 207.

นอกจากนี้ เต็ง เสี่ยวผิงยังได้โจมตีว่า กว๋อเฟิงโดยเสนอหลักการ แสวงหาความจริงจากข้อเท็จจริง (Seek truth from facts) ซึ่งเน้นว่าการกระทำและคำพูดต้องคล้องจองกัน และทฤษฎีกับการปฏิบัติจะต้องเป็นอย่างเดียวกัน เท่ากับว่าเป็นการคัดค้านหลักอะไรก็ได้ที่ชื่อว่า กว๋อเฟิงยึดถือ ด้านนโยบายเศรษฐกิจทั้งคู่ก็แตกต่างกันกล่าวคือ เมื่อเต็ง เสี่ยวผิงกลับมามีอำนาจอีกครั้งฐานอำนาจในพรรคยังไม่สู้เข้มแข็งจึงต้องร่วมมือกับฮั่ว กว๋อเฟิง แม้ว่าทั้งสองคนมีความเห็นสอดคล้องกันในอันที่จะเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจึงได้ร่วมกันประกาศนโยบาย 4 ทันสมัย (Four Modernizations) คือ การพัฒนาจีนให้เป็นประเทศสังคมนิยมที่ทันสมัยในสี่ด้าน คือ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภายในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ซึ่งแม้จะมีเป้าหมายที่สอดคล้องกัน แต่ก็มีการที่แตกต่างกัน¹ โดยฮั่ว กว๋อเฟิงต้องการพัฒนาประเทศโดยยึดหลักการและนโยบายของเหมา เจ๋อตงนั่นคือเศรษฐกิจแบบเก่าที่เป็นแบบรวมศูนย์และระบบคอมมูน แต่เต็ง เสี่ยวผิงไม่เห็นด้วยกับการอิงนโยบายของเหมาที่เคยสร้างความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจมาแล้ว ดังที่เต็ง เสี่ยวผิงเคยกล่าวว่า "แมวไม่ว่าจะสีดำหรือสีขาว ถ้าจับหนูได้ถือว่าใช้ได้" เต็ง เสี่ยวผิงมีความต้องการที่จะปฏิรูปโครงสร้างทางการผลิตทั้งในภาคเกษตร และอุตสาหกรรม ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจจีนให้เติบโตก้าวหน้าและแข็งแกร่งและต้องการเปิดประเทศเพื่อนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยจากภายนอกเข้ามาใช้

การดำเนินการต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างอำนาจของเต็ง เสี่ยวผิง ไม่ว่าจะเป็นการฟื้นตำแหน่งให้ผู้ที่ตกอำนาจในสมัยปฏิวัติวัฒนธรรม การลดอิทธิพลของ เหมา เจ๋อตง หรือการมีคนของตนเข้าไปดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ทำให้เต็ง เสี่ยวผิงสามารถก้าวขึ้นสู่ความเป็นผู้นำประเทศอย่างไม่เป็นทางการตั้งแต่ ค.ศ. 1979 โดยมีอำนาจทางพฤตินัย เห็นได้จากเมื่อเขาเดินทางไปเยือนสหรัฐอเมริกา ระหว่างวันที่ 28 มกราคม- 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1979² ก็ได้รับการต้อนรับเหมือนเป็นประมุขของประเทศ เท่ากับว่าตำแหน่งต่าง ๆ ของฮั่ว กว๋อเฟิง เป็นเพียงตำแหน่งโดยนิตินัยไม่มีอำนาจและบทบาทเหมือนเต็ง เสี่ยวผิง

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าตั้งแต่สิ้น ค.ศ. 1978 เป็นต้นมา เต็ง เสี่ยวผิงคือผู้มีอำนาจในจีนอย่างแท้จริง แม้ว่าฮั่ว กว๋อเฟิงจะยังอยู่ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและประธานพรรคก็ตาม และในไม่ช้า เต็ง เสี่ยวผิงก็เสนอคนของเขาเข้าไปดำรงตำแหน่งแทน โดยในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1980 จากการประชุมคณะกรรมการกลางสมัยที่ 5³ หู เย่าปัง (Hu Yaobang) คนสนิทของเต็ง เสี่ยวผิงได้รับ

¹ จูลซีฟ ชินวรโรน. (2533, เมษายน). การเมืองจีนในปัจจุบัน : เต็ง เสี่ยวผิงกับจีนยุคสี่ทันสมัย. ใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในทศวรรษ 1990. หน้า 48.

² วุฒิชัย มูลศิลป์. (2547). เล่มเดิม. หน้า 505.

³ จูลซีฟ ชินวรโรน. (2533, เมษายน). เล่มเดิม. หน้า 48

การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการใหญ่ของพรรคทำหน้าที่บริหารงานประจำวันของพรรคนับเป็นการลดอำนาจและความรับผิดชอบของฮว่า กว๋อเฟิง เดือนกันยายน ฮว่า กว๋อเฟิงถูกกดดันให้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและผู้ดำรงตำแหน่งแทนคือจ้าว จื่อหยาง(Zhao Ziyang)¹ (นายกรัฐมนตรีคนที่ 3 ของสาธารณรัฐประชาชนจีน)

ในปลาย ค.ศ. 1980 ศาลได้พิจารณาความผิดของแก๊งสี่คน และกลุ่มหลิน เปียว โดยศาลได้มีการตัดสินในเดือนมกราคม ค.ศ. 1981 ว่าจำเลยทั้งหมดมีความผิดตามที่ถูกกล่าวหา ต้องโทษจำคุก 15 ปี ถึงตลอดชีวิต และการพิจารณาคดีแก๊งสี่คน ได้พาดพิงมาถึงฮว่า กว๋อเฟิงด้วย ทำให้ฐานะทางการเมืองของฮว่า กว๋อเฟิงอ่อนแอขึ้น และต่อมาในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1981 ฮว่า กว๋อเฟิงได้ลาออกจากการเป็นประธานพรรค และประธานคณะกรรมการกิจการทหารในตำแหน่งประธานพรรคและหู เย่าปิงเข้าดำรงตำแหน่งแทนส่วนฮว่า กว๋อเฟิงได้รับเลือกให้เป็นรองประธานพรรค การประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 12 เดือนกันยายน ค.ศ. 1982 มีการลงมติรับรองธรรมนูญพรรคฉบับใหม่ซึ่งไม่มีการกำหนดตำแหน่งประธานและรองประธานพรรคในธรรมนูญตำแหน่งทั้งสองจึงเท่ากับถูกยุบไปโดยปริยาย ดังนั้นหู เย่าปิงซึ่งดำรงตำแหน่งเลขาธิการใหญ่จึงกลายเป็นผู้นำสูงสุดของพรรคจ้าว จื่อหยางเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทนหู เย่าปิง² ส่วนตำแหน่งประธานคณะกรรมการทหาร เป็นตำแหน่งที่มีอำนาจมาก เต็ง เสี่ยวผิงจึงดำรงตำแหน่งแทนเสียเอง

จะเห็นได้ว่าการเมืองของจีนในขณะนี้อำนาจที่แท้จริงอยู่ที่เต็ง เสี่ยวผิงและสมาชิกคนอื่นๆ ของคณะกรรมการประจำของกรมการเมือง (Politburo) ซึ่งประกอบด้วย เต็ง เสี่ยวผิง เย่ เจียนยิ๋ง หลี่ เซียนเนียน เจิน หยุน หู เย่าปิง และ จ้าว จื่อหยาง³ และในปี 1983 หลี่ เซียนเนียน (Li Xiannian) พันธมิตรทางการเมืองอีกคนหนึ่งของเต็ง เสี่ยวผิงได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งถือเป็นตำแหน่งประมุขของประเทศ

แม้ว่าเต็ง เสี่ยวผิงจะมีได้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ สูงสุดก็ตาม แต่ก็เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าเขาเป็น ผู้ที่มีบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองอย่างแท้จริงอยู่เบื้องหลังในช่วงทศวรรษที่ 1980 เพราะบุคคลที่ขึ้นมาดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ที่กล่าวมาแล้วล้วนเป็นบุคคลที่มีความสนิทสนมกับเต็ง เสี่ยวผิงเป็นอย่างยิ่ง และเป็นบุคคลที่เต็ง เสี่ยวผิงเป็นผู้เลือกทั้งสิ้น ในขณะที่เดียวกันเต็งเสี่ยวผิงก็สามารถกำจัด ฮว่า กว๋อเฟิง ทายาททางการเมืองของเหมา เจ๋อตงลงได้ซึ่งเท่ากับเป็นการลดบทบาทและอิทธิพลที่ยังเหลืออยู่ของกลุ่มฝ่ายซ้ายลง

¹ ฤทธิมิตร สอดสุข. (2537). ประวัติศาสตร์สาธารณรัฐประชาชนจีนจนถึงยุคสี่ทันสมัย : ผลกระทบต่อพคท. หน้า 30.

² จารุวัฒน์ ชาติประเสริฐ. (2531, เมษายน). การเมืองจีนในทศวรรษ 1980 ชัยชนะของเต็ง เสี่ยวผิง. วารสารสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา. 1(1) 88.

³ เซียน ธีระวิทย์. (2537). จีนผลัดแผ่นดิน. หน้า 18.

ต่อมาในปี 1985 ได้มีการประชุมคณะกรรมการกลางพรรค เดิ่ง เสี่ยวผิงก็ได้ผลักดันผู้นำวัยฉกรรจ์อีกหลายคนที่สนับสนุนนโยบายสี่ทันสมัย เช่น หู จี้ลี่ หลี่ เฝิงเถียน จื่อหยุน เซียว ฉี เป็นต้น ให้เข้ามารับตำแหน่งสำคัญๆ ในพรรคทั้งในคณะกรรมการกลาง และคณะกรรมการเมืองของพรรค¹ นับเป็นความพยายามของเดิ่ง เสี่ยวผิงในการสร้างทายาททางการเมืองเพื่อสานต่อนโยบายสี่ทันสมัยต่อไป

2. บทบาททางการเมืองของเดิ่ง เสี่ยวผิงภายใต้นโยบายสี่ทันสมัย

นับตั้งแต่เดิ่ง เสี่ยวผิงได้ขึ้นมามีอำนาจเป็นผู้นำของจีน เขาได้เล็งเห็นว่าการที่จะฟื้นฟูฐานะของพรรคและประเทศจีนโดยรวมได้นั้นทำได้ด้วยการนำเอาเศรษฐกิจมาแทนที่แนวความคิดเดิมที่ว่าการเมืองนำทุกสิ่งทุกอย่างและเขาเชื่อว่าไม่มีสิ่งใดอีกแล้วนอกจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการปฏิรูปเท่านั้นการปฏิรูปทางเศรษฐกิจตามแนวนโยบายสี่ทันสมัยนั้นมีรากฐานมาจากคำประกาศของนายกรัฐมนตรีโจว เอ็นไหล² ในที่ประชุมสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติ ค.ศ. 1975 ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติมี 2 ขั้นตอน โดยเริ่มจากแผนพัฒนาฉบับที่ 5 (ค.ศ. 1976-1980) ขั้นตอนแรก คือ การสร้างระบบเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่เป็นอิสระภายใน ค.ศ. 1980 ขั้นตอนที่สองคือ การทำให้ทันสมัย ทางด้านการเกษตร อุตสาหกรรม และการป้องกันประเทศ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก่อนสิ้นคริสต์ศตวรรษนี้ เพื่อให้เศรษฐกิจแห่งชาติก้าวไปอยู่ในแนวหน้าของโลก

เมื่อเดิ่ง เสี่ยวผิงกลับเข้ามามีอำนาจอีกครั้ง เขาได้ใช้เวลาประมาณ 1 ปี ในการเสริมสร้างอำนาจในคณะรัฐบาลกลาง จนได้รับเสียงข้างมากจากนั้นได้ดำเนินการปฏิรูปประเทศตามนโยบายสี่ทันสมัยและดำเนินนโยบายตามคำขวัญที่ว่า “ปรับเปลี่ยน ปฏิรูป ปรับปรุง และยกระดับให้สูงขึ้น”³

“การปรับเปลี่ยน” หมายถึง ต้องปรับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจภาคต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างการเกษตร อุตสาหกรรมหนัก อุตสาหกรรมเบา ความสัมพันธ์ระหว่างการสะสมทุนกับการบริโภค ให้มีสัดส่วนที่เหมาะสม

“การปฏิรูป” หมายถึง ต้องจัดส่วนที่ไม่เหมาะสมในระบบบริหารเศรษฐกิจอย่างมีขั้นตอนตามหลักทางเศรษฐศาสตร์ โดยคำนึงถึงลักษณะพิเศษทางเศรษฐกิจและสังคมของจีน

¹ จูลซีฟ ชินวรโรน. (2533, เมษายน). เล่มเดิม. หน้า 61.

² วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิทร์. (2535). นโยบายสี่ทันสมัยในสาธารณรัฐประชาชนจีน : บทเรียนและแนวโน้ม. หน้า 1.

³ สมเกียรติ โอสธสภา. (2536). จีนชุมชนของนักลงทุน. หน้า 23.

“การปรับปรุง” หมายถึง ต้องจัดภาวะความยุ่งเหยิงในระบบบริหารของหน่วยงาน วิชากิจ โดยเสริมสร้างให้มีฝ่ายจัดการที่แข็งแกร่ง ระบบการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน เน้นการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดผลการผลิตที่สมบูรณ์

“ยกระดับให้สูงขึ้น” หมายถึง จะต้องเร่งมือในการยกระดับด้านการผลิต ด้านเทคนิค และด้านการบริหาร เพื่อเพิ่มประสิทธิผลทางเศรษฐกิจของประเทศ

นอกจากนั้นเต็ง เสี่ยวผิง ยังได้ทำการปฏิรูประบบเศรษฐกิจ โดยเปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์มาเป็นระบบการตลาดอย่างมีการวางแผนผสมผสานกันระหว่างระบอบสังคมนิยมและกลไกตลาด พร้อมทั้งดำเนินนโยบายเปิดประเทศ จากคำสนทนาสั้นหนึ่งของเต็ง เสี่ยวผิงกับคณะผู้แทนคณะกรรมการฝ่ายญี่ปุ่นของการประชุมจีน – ญี่ปุ่นครั้งที่สอง เต็ง เสี่ยวผิงกล่าวว่า “โลกปัจจุบันเป็นโลกที่เปิดแล้ว จีนหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมของประเทศตะวันตกก็ กลายเป็นล้าหลังไปแล้ว สาเหตุสำคัญประการหนึ่งก็คือปิดประตูขังตัวเอง หลังสถาปนาประเทศแล้วคนอื่นเขาปิดล้อมเรา ในบางระดับนั้นเรายังปิดประตูขังตัวเองอยู่ ได้นำความยากลำบากบางอย่างมาให้แก่เรา ความชัดเจนและบทเรียนในช่วง 30 กว่าปี บอกเราว่าการปิดประตูมาดำเนินการสร้างสรรค์นั้นใช้ไม่ได้ เราต้องพัฒนาเศรษฐกิจภายในให้มีความคล่องตัว ต่อภายนอกต้องดำเนินนโยบายเปิดประตู” ดังนั้นหลังจากรัฐบาลประกาศนโยบายสี่ทันสมัยออกมา เต็ง เสี่ยวผิงก็สามารถผลักดันนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจในภาคต่าง ๆ ดังนี้

2.1 การปฏิรูปภาคเกษตรกรรม

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลังการประกาศนโยบายสี่ทันสมัย อันดับแรกสุดคือ การปฏิรูปภาคเกษตรกรรม เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรจีน ซึ่งนับวันจะเพิ่มขึ้น โดยเน้นการปรับโครงสร้างทางการผลิตในชนบท² ระบบการผลิตแบบเก่าถูกยกเลิกไป โดยยุบเลิกคอมมูนเนื่องจากระบบคอมมูนมีปัญหาในเรื่องการจ่ายค่าตอบแทนที่ไม่สอดคล้องกับผลงานที่ผลิตใครทำมากทำน้อยก็ได้ค่าจ้างเท่ากันทุกคน ทำให้ชาวนาขาดแรงจูงใจจึงเกิดความเฉื่อยชาไม่เอางานเอาการ พวกเขาสนใจที่จะมาทำงานบนที่ดินแปลงเล็กส่วนตัว (Private plot) มากกว่าซึ่งเมื่อเปรียบเทียบผลผลิตแล้ว ในที่ดินแปลงเล็กจะได้รับผลผลิตสูงกว่าที่ดินในคอมมูน ประมาณ 3 – 4 เท่าทั้ง ๆ ที่ชั่วโมงการทำงานน้อยกว่า และหันมาใช้ระบบการผลิตแบบใหม่แทน ซึ่งเน้นบทบาทของครัวเรือนและปัจเจกชน ส่งเสริมธุรกิจเสรีรวมทั้งการทำธุรกิจแบบสหกรณ์ เปลี่ยนแปลงระบบงบประมาณในทางกระจายอำนาจมากขึ้น

¹เต็ง เสี่ยวผิง. (2543). สรรนิพนธ์เต็ง เสี่ยวผิง จีนจะไปทางไหน แปลโดย ดาวประกาย รุ่งอรุณ. หน้า 57.

²โพยฉิต บันเปี่ยมราษฎร์. (2522). ชนบทจีน : ระบบและการวางแผน. หน้า 83.

ในกลางปี 1980 รัฐบาลจึงเริ่มนำ “ระบบความรับผิดชอบ” (Responsibility system) เข้ามาใช้ทั้งในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมระบบนี้เรียกเป็นภาษาจีนว่า“เปิก้าน เจ้าหู”¹ (Baogan daohu) ภายใต้ระบบความรับผิดชอบนี้จะแยกการผลิตและการบริหารออกจากกันโดยการบริหารให้จัดแบ่งหน่วยบริหารในชนบทออกเป็นตำบลและหมู่บ้านซึ่งเทียบเท่าคอมมูน² สำหรับในด้านการผลิตนั้นรัฐบาลได้ส่งเสริมให้มีการจัดสรรที่ดินให้แก่เกษตรกรแต่ละครัวเรือน โดยเกษตรกรสามารถหารายได้เสริมจากการประกอบกิจกรรมส่วนตัว ระบบนี้เรียกอีกอย่างว่า“ระบบสัญญา” (Contract system)³ เพราะเกษตรกรจะไปประมูลการใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์กับทางการ เพื่อผลิตพืชผลหรือเลี้ยงสัตว์ให้ได้ตามสัญญา แล้วนำมาขายหรือส่งให้กับทางการ ผลผลิตส่วนเกินที่ได้ ทางการอนุญาตให้นำไปขายที่ตลาดเสรีซึ่งรัฐบาลจัดให้ ระบบนี้ทำให้เกษตรกรมีแรงจูงใจในการผลิตมากขึ้น เพราะถ้าผลิตได้มารายได้ก็จะเพิ่มขึ้นและรัฐบาลยังสนับสนุนการพัฒนาในภาคเกษตรกรรม ด้วยการจัดหาเครื่องมือทางการเกษตร จัดหาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ตลอดจนปรับปรุงอุตสาหกรรมและบริการในท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของเกษตรกร

ในระยะแรกของการดำเนินการระบบนี้ได้เริ่มต้นทดลองใช้ครั้งแรกที่มณฑลชื้อชวน ภายใต้การดูแลของจ้าว จื่อหยาง (Zhao Ziyang) และที่มณฑลอานฮุย (Anhui) ภายใต้การดูแลของว่าน หลี (Wan Li)⁴ การดำเนินงานภายใต้ระบบความรับผิดชอบนั้นในระยะแรก ทางการจะตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแลโดยแต่ละท้องถิ่นจะมีหน่วยการผลิตทำหน้าที่ดูแลกลุ่มงาน (เกษตรกร) ให้ทำการผลิต และส่งมอบผลผลิตให้รัฐ คณะกรรมการของหน่วยการผลิตจะรับผิดชอบด้านการจัดการ และการวางแผน ส่วนกลุ่มทำงานมีหน้าที่ในการผลิต บันทึกรายงานการทำงานของคนในกลุ่ม และจัดสรรแบ่งรายได้ตามผลผลิต ถ้าผลิตได้เกินกำหนดจะได้รับรางวัลตอบแทน

หลังจากดำเนินการมาได้ระยะหนึ่งคณะกรรมการของมณฑลอานฮุยได้เปลี่ยนการทำสัญญาจากกลุ่มแรงงานมาเป็นการทำสัญญากับครัวเรือนใน ค.ศ. 1980 โดยตกลงระหว่างกันว่าจะส่งมอบจำนวนผลผลิตตามที่กำหนดให้แก่หน่วยการผลิต เพื่อจ่ายเป็นภาษีและส่งขายให้รัฐตามโควตา หลังจากนั้นทางการจีนได้ประกาศสนับสนุนการใช้รูปแบบการทำสัญญานี้ทั่วประเทศ และขยายระบบการทำสัญญาไปสู่การยกทรัพย์สินอื่นๆ เช่น เครื่องมือ เครื่องจักรในการผลิต และสัตว์ใช้งาน เพื่อให้ครัวเรือนนำไปใช้ประโยชน์ด้วย และกำหนดชนิดของพืชที่ปลูก กำหนดจำนวนพื้นที่เพาะปลูก ปริมาณปุ๋ยที่ใช้ กำหนดปริมาณผลผลิตที่ต้องหักเข้ากองกลางเพื่อใช้ในการบริหาร เพื่อเป็นค่าบำรุง

¹ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2532, กันยายน – ธันวาคม). การพัฒนาอุตสาหกรรมของจีนกับนโยบายสีทันสมัย. เอเชียปริทัศน์. 1(4) : 24.

² สุรวุฒิ ปัดไธสง. (2538, มกราคม). จีนยุคสีทันสมัย : บทเรียนลัด. รัฐสภาสาร. 33(1) : 77.

³ ศิริพร ดาบเพชร; และ อณงคณา มานิตพิสิฐกุล. (2545). นโยบายสีทันสมัยกับการพัฒนาเศรษฐกิจของจีน. วารสารประวัติศาสตร์. หน้า 52.

⁴ แหล่งเดิม.

รักษาปัจจัยพื้นฐานและการชลประทาน การดำเนินงานภายใต้ระบบสัญญาในระยะแรกนั้น รัฐบาลได้กำหนดเวลาเช่าที่ดินไว้ 2–3 ปี ต่อมาเพิ่มเป็น 15 ปี และ 30 ปี รวมทั้งอนุญาตให้เกษตรกรโอนสิทธิ์การเช่าที่ดินให้ผู้อื่นเช่าต่อได้

ระบบความรับผิดชอบในการผลิตนี้ คราวเรือนที่ทำสัญญารับมอบที่ดิน และทรัพย์สินอื่นๆ จากหน่วยการผลิต หรือกองการผลิตมาใช้ประโยชน์ ยังคงต้องแบ่งผลผลิตส่วนหนึ่งจ่ายเป็นภาษีให้รัฐ ส่วนที่สองจ่ายให้แก่กองการผลิตเพื่อเป็นสวัสดิการสังคม ส่วนที่เหลือนอกจากนั้น คราวเรือนรับไปเป็นรายได้สุทธิของคราวเรือน ใครขยันมากก็ได้มาก ส่วนเกษตรกรที่ไม่ขยันขันแข็งไม่ทำงานก็จะมีส่วนที่เหลือน้อยหรือไม่เหลือเลย ระบบความรับผิดชอบนี้นับเป็นการยุตินโยบายเดิมที่ทุกคนได้รับส่วนแบ่งเท่ากันจากการผลิตในระบบคอมมูนหรือระบบที่เรียกว่า“ทุกคนกินข้าวจากหม้อใบเดียวกัน”¹

อย่างไรก็ตามการปฏิรูปทางการเกษตรนี้ยังคงอยู่ในกรอบของระบบคอมมิวนิสต์โดยกรรมสิทธิ์ของที่ดินยังคงเป็นของรัฐ หรือของส่วนรวมอยู่ ซึ่งเอกชนเพียงแต่เข้าไปทำการผลิตเท่านั้น แม้ว่าจะสามารถผลิตพืชผลได้อย่างอิสระก็ตาม แต่ในที่ดินของรัฐที่ครอบครองหรือคราวเรือนได้ทำสัญญาดกลงที่จะมอบผลผลิตตามโควต้าให้แก่ทางานั้น ก็มีใช้ว่าจะปลูกพืชอะไรได้ตามใจชอบ แต่ต้องทำการดกลงหรือฟังคำสั่งจากทางการก่อนว่าต้องการให้ปลูกพืชชนิดใดโดยที่ความรับผิดชอบในการผลิตจะอยู่ที่ครอบครองของชาวนาซึ่งนับเป็นการกระจายอำนาจในการผลิต อีกทั้งยังก่อให้เกิดแรงจูงใจในการผลิต และเปิดโอกาสให้ชาวนาสามารถทำงานในงานที่ตนชำนาญ เช่น การปลูกถั่ว ฝ้าย ทำให้เกิดความหลากหลายในการผลิต และก่อให้เกิดรายได้ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรดีขึ้น

อาจกล่าวได้ว่าหลักการสำคัญของระบบความรับผิดชอบคือ เปิดทางให้หน่วยผลิตมีอำนาจจัดการตนเองมากขึ้น เริ่มนำระบบความรับผิดชอบมาใช้กับกลุ่มเกษตรกร โดยอนุญาตให้ชาวนาจีน 800 ล้านคนสามารถนำผลผลิตที่ได้รับที่มากกว่าโควต้าที่จะต้องจัดส่งให้รัฐ สามารถนำมาขายในตลาดเสรีได้แทนระบบคอมมูนที่ต้องผลิตให้แก่รัฐเพียงฝ้ายเดี่ยวผลที่ตามมาคือผลผลิตเพิ่มขึ้น เกิดผู้ประกอบการในชนบท²จะเห็นได้ว่า ค.ศ. 1981–1992 มูลค่ารวมของผลิตภัณฑ์แห่งชาติ ถั่วเฉลี่ยต่อคนเพิ่มขึ้นจาก 375 หยวนเป็น 1,800 หยวน³ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเห็นได้ชัดเจนที่สุดในชนบทคือ การรวมกลุ่มการผลิตเริ่มสลายตัว มีการถอนการะรับผิดชอบจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล

¹ สุรัชย์ ศิริไกร. (2537). เล่มเดิม. หน้า 23.

² เส้นทางมังกรจีนหลังสิ้น “แดง เสี่ยวผิง” (2540, 24-26 กุมภาพันธ์). ประชาชาติธุรกิจ. หน้า 50.

³ บุญศักดิ์ แสงระวี. (2529). เล่มเดิม. หน้า 337.

ท้องถิ่นกลับไปให้ครอบครัวแต่ละครอบครัว ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้นมาก ปรากฏว่าความสำเร็จของ “ระบบความรับผิดชอบ” ซึ่งเริ่มดำเนินการ ตั้งแต่กลาง ค.ศ. 1980 ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนทั่วประเทศใน 4 ปีต่อมา ทำให้มีการยกเลิกระบบคอมมูนทั้งหมดใน ค.ศ. 1984 นับเป็นความสำเร็จของการปฏิรูปชนบทที่กระจายอำนาจจากคอมมูนมาเป็นของเกษตรกรด้วย

2.2 การปฏิรูปภาคอุตสาหกรรม

เติ้ง เสี่ยวผิงได้นำหลักการในการปฏิรูปการเกษตรมาใช้กับภาคธุรกิจและวงการ อุตสาหกรรมโดยให้คณะบริหารของรัฐวิสาหกิจมีอำนาจและรับผิดชอบต่อผลการประกอบการของตนเอง แทนแนวคิดอนุรักษนิยมฝ่ายซ้ายที่คัดค้านความชอบธรรมของการดำเนินการแบบเอกชน²

สภาพรัฐวิสาหกิจก่อนการเข้าสู่นโยบายสี่ทันสมัยนั้น ปรากฏว่าด้อยประสิทธิภาพมากซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย ลักษณะการสั่งงานที่มาจากส่วนกลางอย่างเคร่งครัด ซึ่งเลียนแบบมาจากสหภาพโซเวียตมาตั้งแต่ทศวรรษที่ 1950 รัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ขาดอำนาจในการตัดสินใจ กรรมการและคนงานขึ้นตรงต่อรัฐบาลกลาง ซึ่งเป็นผู้กำหนดอัตราค่าจ้างแรงงาน รายได้ และสถานะความมั่นคงในอาชีพของคนงานจะไม่เกี่ยวข้องกับการทำงานและบ่อยครั้งที่โรงงานต่างๆ ทำการผลิตโดยขาดการตรวจสอบทำให้การผลิตสินค้าเป็นไปอย่างสิ้นเปลือง และบางครั้งก็ขาดวัตถุดิบในการผลิต เพราะไม่มีการเตรียมการวางแผน³ สินค้าที่ผลิตก็ขายไม่ออกหรือไม่ก็มีราคาแพง

ดังนั้นในยุคสี่ทันสมัยจึงพยายามปรับปรุงและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น การผลิตนั้นยึดหลักอุปสงค์และอุปทานไม่ใช่การวางแผนจากส่วนกลางอย่างที่เคยเป็นมา เมื่อนำหลักการนี้มาปฏิบัติ ก็ให้เห็นแนวปฏิบัติที่สำคัญ 4 ด้านด้วยกัน⁴ แนวปฏิบัติแรกได้แก่ การยกเลิกสิ่งที่ส่านวนจินเรียกว่า “ซามข้าวเหล็ก” ก่อนการใช้ระบบตลาด โรงงานหรือรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ จะได้รับการอุดหนุนจากรัฐอย่างเต็มที่ไม่ว่าจะประกอบการอย่างขาดประสิทธิภาพหรือขาดทุนเพียงใด ผู้จัดการหรือคนงานจึงเหมือนมีซามข้าวเหล็ก (The Iron Rice Bowl) ที่ไม่มีวันตกแตก เพราะรัฐจะเป็นผู้หางานให้ทุกคนทำ และเป็นการจ้างงานตลอดชีพ หรือจนกว่า “เกษียณ” ทำให้คนงานขาดความรับผิดชอบและ

¹ พรรณี ฉัตรพลรักษ์; และ เพ็ญแข คุณาเจริญ. (2547). China, Republic of (1928-) : สาธารณรัฐจีน (พ.ศ. 2471- ปัจจุบัน). ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่ : เอเชีย. เล่ม 2. อักษร C-D ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 214.

² เส้นทางมังกรจีนหลังสิ้น “เติ้ง เสี่ยวผิง” (2540, 24-26 กุมภาพันธ์). หน้าเดิม.

³ นฤมิตร สอดสุข. (2524, ตุลาคม – ธันวาคม). การต่อสู้สองแนวทางในสาธารณรัฐประชาชนจีนยุคสี่ทันสมัย : บทบทวน. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง. 1(6) : 107.

⁴ อนุช อาภาภิรม. (2536, 21 พฤษภาคม). จีนเป็นประเทศทุนนิยมไปแล้วหรือ. มติชนสุดสัปดาห์. 13(665) : 28.

ขาดประสิทธิภาพในการทำงาน¹ เมื่อนำระบบตลาดมาใช้ โรงงานใดที่ผลิตสินค้าไม่ได้มาตรฐาน หรือผู้คนไม่นิยมจนต้องขาดทุนรัฐจะไม่อุดหนุนอย่างเดิม ถ้าขาดทุนมากก็ปล่อยให้ล้มละลายไป เช่น มีโรงงานผลิตรถจักรยานยนต์หลายแห่งที่ปึกกิ่งต้องปิดตัว ข้อเสียของการเลิกขามข้าวเหล็กลูกอาจมีผลก่อให้เกิดการว่างงานซึ่งขัดต่อหลักการสังคมนิยมที่ต้องการให้ทุกคนมีงานทำ

แนวปฏิบัติที่สอง ได้แก่ การจ้างมืออาชีพมาเป็นผู้บริหารหรือจัดการโรงงานหรือวิสาหกิจต่างๆ แทนซึ่งช่วงก่อนหน้านี้ ผู้บริหารจะคัดจากผู้ที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ มีจิตใจแบบชนชั้นกรรมาชีพตามที่กล่าวไว้ในความคิดเหมา เจ๋อตงซึ่งมักคัดเลือกจากสมาชิกพรรค หรือผู้ที่มาจากชนชั้นกรรมกรหรือชาวนายากจน เป็นต้น จะมีฝีมือในการบริหารมากน้อยเพียงใดเป็นเรื่องรองลงมา เพราะว่า การเมืองเป็นสิ่งชี้ขาด กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ ยากจนแบบสังคมนิยมดีกว่าร่ำรวยแบบทุนนิยม

แนวปฏิบัติที่สาม ได้แก่ การเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในทางเศรษฐกิจ มีทั้งการตั้งเขตเศรษฐกิจจำเพาะเพื่อรองรับการลงทุนจากต่างประเทศ การเปิดให้เกษตรกรขายผลผลิตของตน ในตลาดมากขึ้น หรือการเปิดให้เอกชนรายย่อยกู้ยืมเพื่อไปลงทุน เป็นต้น มีผลทำให้ธุรกิจเฟื่องฟูมาก มีธุรกิจเกิดขึ้นหลากหลาย เช่น ธุรกิจจัดสรรที่ดิน ร้านซ่อมวิทยุ จนถึงเช็กซ์ช็อป (Sex Shop) เป็นต้น ซึ่งธุรกิจต่างๆ เหล่านี้ได้ให้กำไรงดงามจนเกิดเศรษฐกิจใหม่มีเงินล้านหยวนนับหมื่นคน²

แนวปฏิบัติที่สี่ ได้แก่ การพัฒนาระบบตลาด ซึ่งแต่ก่อนกล่าวได้ว่าไม่มีระบบนี้ เพราะการผลิตและการกระจายสินค้าขึ้นอยู่กับระบบโควตามากกว่ากฎของอุปสงค์และอุปทานเมื่อพิจารณาจากระบบตลาดที่ดำรงอยู่ในขณะนั้นตามสถิติของทางการจีนกล่าวว่ามีตลาดเสรีทั่วประเทศจีน 76,000 แห่ง มียอดขายทั้งสิ้น 3.53 แสนล้านหยวน หรือราว 1.5 ล้านล้านบาทตามอัตราแลกเปลี่ยนทางการซึ่งนับว่าเป็นจำนวนมหาศาล แต่ก็มีมูลค่าเพียง 1 ใน 4 ของตลาดค้าปลีกทั้งหมดที่เหลือยังคงควบคุมโดยรัฐ³ โดยเฉพาะตลาดค้าส่ง ตลาดวัตถุดิบ หรือตลาดสินค้าประเภททุนและตลาดการเงินยังอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐอย่างเหนียวแน่น

อย่างไรก็ตามในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1980 ที่ประชุมคณะกรรมการกลางพรรคได้มีมติให้ประกาศใช้ระบบเก็บภาษีและได้อนุมัติข้อเสนอที่ให้รัฐวิสาหกิจทดลองใช้ระบบความรับผิดชอบ (Responsibility System) ในเรื่องรายรับ รายจ่าย กำไร และขาดทุน อันเป็นความคืบหน้าอีกก้าวหนึ่งในการปฏิรูป

แต่ในความเป็นจริง ในการทดลองใช้ระบบความรับผิดชอบแบบนี้ ได้ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมายในทางปฏิบัติ เนื่องจากรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งมีสภาพได้เปรียบเสียเปรียบต่างกันมาก ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมระหว่างรัฐวิสาหกิจและระหว่างประเภทของรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายและสาขาเศรษฐกิจต่างๆ อันเป็นปัญหาที่บั่นทอนประสิทธิภาพของการบริหารเศรษฐกิจจีนเป็นอันมาก

¹ ไพอโรจน์ วงศ์วุฒิวัฒน์. (2529). เศรษฐกิจจีนยุคสี่ทันสมัย. หน้า 27.

² อนุช อาภาภิรมย์. (2536, 21 พฤษภาคม). เล่มเดิม. หน้า 28.

³ แหล่งเดิม.

การปฏิรูปรัฐวิสาหกิจของจีนถูกทำให้ชะงักครั้งแรกในช่วงต้นทศวรรษ 1980 อันเนื่องมาจากสถานการณ์ทางการเงินที่ทรุดของรัฐบาลจีน ซึ่งมีสาเหตุดังนี้¹

1. มีการใช้จ่ายเกินตัวของรัฐบาล ภายหลังการเปิดประเทศไม่กี่ปี จากการสั่งเข้าโรงงาน โครงการสำเร็จรูปจากต่างประเทศ ด้วยเงินกู้จากต่างประเทศจำนวนมหาศาลและมีอัตราดอกเบี้ยที่สูง

2. ยอดการขาดดุลการค้าสูงขึ้น

3. รายได้ของรัฐลดลงอย่างมาก อันเนื่องมาจากการนำระบบ แบ่งส่วนกำไรระหว่างรัฐบาลกับรัฐวิสาหกิจเข้ามาใช้ สาเหตุเหล่านี้ได้นำไปสู่การปฏิรูปรัฐวิสาหกิจระลอกที่สองในช่วง ค.ศ. 1983-1986

บทเรียนที่ได้จากการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจระลอกที่หนึ่งก็คือการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจจะไม่ได้ผลเลย ถ้าหากรัฐวิสาหกิจต้องรับผิดชอบกำไร – ขาดทุนด้วยตนเองโดยไม่ได้รับอำนาจในการจัดการธุรกิจทั้งหมดอย่างเต็มที่ อันได้แก่ แผนการผลิต การจัดหาวัตถุดิบ การจัดการด้านแรงงาน และการกำหนดราคา ซึ่งการแก้ปัญหาในเรื่องเหล่านี้จะนำไปสู่การปฏิรูปเศรษฐกิจอย่างรอบด้านในเวลาต่อมาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ในวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1984 คณะกรรมการกลางชุดที่ 12 ได้มีการประชุมกันและมีมติจัดทำเอกสาร“การตัดสินใจของคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์จีนว่าด้วยการปฏิรูปเศรษฐกิจ” (Decision of the Central Committee of the CCP on Reform of the Economic Structure) (เอกสารการตัดสินใจ) ซึ่งถือได้ว่าเป็นเอกสารที่ได้วางแนวทางของการปฏิรูปอุตสาหกรรมอย่างเป็นระบบที่สมบูรณ์ชุดแรก²สาระสำคัญของเอกสารการตัดสินใจนี้มีอยู่ว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ทางพรรคจะรับรองแนวคิดการปล่อยเสรี (Liberlization) เพื่อให้วิสาหกิจรับผิดชอบตนเองได้ โดยจะผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงดังต่อไปนี้คือ³ ลดจำนวนรัฐวิสาหกิจภายใต้การวางแผน และการควบคุมอย่างเข้มงวดของทางการ

1. ผลักดันการปฏิรูปราคา การปฏิรูประบบภาษี และการปฏิรูประบบธนาคาร
2. ผลักดันการปฏิรูประบบค่าจ้างและการจ้างงาน การจ่ายผลตอบแทนตามผลงาน
3. การมอบอำนาจผู้บริหารวิสาหกิจ ให้มีอำนาจเต็มที่ด้านการจัดการ
4. รัฐและวิสาหกิจมีอำนาจหน้าที่ แยกจากกันอย่างค่อนข้างเด็ดขาด

¹ ฉัตรชัย วีระเมธีกุล. (2537). บริษัท เอ็ม . ไทย กรุป. จำกัด. หน้า 4

² แหล่งเดิม.

³ แหล่งเดิม.

สำหรับวิธีการในทางปฏิบัติ เพื่อปฏิรูประบบการจัดการและการบริหารงานของวิสาหกิจ มีดังนี้

1. ให้วิสาหกิจมีความสามารถ ในการรับผิดชอบตนเองได้ โดยเริ่มจากการแบ่งกำไร ส่วนหนึ่งเป็นของวิสาหกิจ กับให้อำนาจในการวางแผน การจัดหาวัตถุดิบและเครื่องจักร ตลอดจน การขายผลผลิต
2. ใช้กฎเกณฑ์ตลาดในการชี้แนะ การผลิตและการจำหน่าย
3. กระจายอำนาจสู่ระดับมณฑล และท้องถิ่นในด้านรายได้และรายจ่าย
4. ให้รัฐวิสาหกิจทั้งหลายคำนึงถึงหลักการแบ่งงาน ปรับปรุงตัวเองให้มีความเชี่ยวชาญ ในการผลิตเฉพาะอย่าง แทนการผลิตทุกอย่างในหน่วยผลิตเดียวกัน
5. ยกเลิกการให้ทุนดำเนินการแบบให้เปล่า เปลี่ยนไปใช้การกู้เงินจากธนาคาร ซึ่งต้อง จ่ายดอกเบี้ย
6. พัฒนาระบบการจัดการ ระบบแรงจูงใจ พัฒนาคุณภาพบุคลากร
7. รัฐจะพัฒนาและปรับปรุงระบบกรรมสิทธิ์ โดยออกกฎหมายรับรอง ดราสติกส์ การตั้ง รางวัลสิ่งประดิษฐ์ และส่งเสริมการถ่ายทอดวิทยาการ

จะเห็นได้ว่าการปฏิรูปอุตสาหกรรมในยุคสี่ทันสมัย ในด้านการผลิตโดยลดอำนาจของส่วน กลางในการวางแผนและควบคุมการผลิต และกระจายอำนาจการตัดสินใจไปยังผู้จัดการโรงงานแต่ ละแห่งต้องรับผิดชอบดำเนินการมากขึ้นทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยจะต้องผลิตสินค้าตาม กลไกของตลาด ตามอุปสงค์และอุปทาน โรงงานจะต้องผลิตสินค้าตามประเภท และจำนวนที่ตลาด ต้องการ ไม่ใช่ผลิตตามโควตาที่รัฐกำหนด โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพและความต้องการของผู้บริโภค ผู้จัดการต้องรับผิดชอบต่อกำไรและขาดทุนเอง โดยรัฐจะไม่ไปอุดหนุนทางการเงินแต่สนับสนุนให้มี เทคนิคการบริหารสมัยใหม่ เช่น QC มาใช้เพื่อการผลิตที่มีประสิทธิภาพแต่รัฐก็ยังดูแลและอุดหนุน รัฐวิสาหกิจซึ่งส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมหนักที่รัฐเป็นเจ้าของอยู่ ทั้งยังเปิดโอกาสให้เอกชนทำการ ค้า ตั้งโรงงานขนาดย่อมหรือธุรกิจบริการ¹

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ เน้นที่การพัฒนาด้านความเจริญเติบโตแบบ ทุนนิยม มากกว่าด้านการเฉลี่ยกระจายแบบสังคมนิยม โดยพยายามประยุกต์การผลิตแบบทุนนิยม ของตะวันตกมาใช้ เช่น ให้รัฐวิสาหกิจมีอำนาจการบริหารที่อิสระ ในการกู้ยืมและร่วมทุนกับต่าง ประเทศด้านค่าตอบแทนแรงงานนั้นได้มีการปรับปรุงอัตราค่าจ้างแรงงานให้สูงขึ้นอีก มีการให้รางวัล หรือโบนัสในการตอบแทนแรงงานตามปริมาณงานที่ได้แทนการใช้แรงจูงใจทางการเมืองโดยการ ปลุกระดมเหมือนแต่ก่อนดังเช่น ใน ค.ศ. 1979 ซึ่งเป็นปีแรกที่ใช้ระบบการให้บำเหน็จรางวัลหรือ

¹ เติ้ง เสี่ยวผิง. The Last Emperor. (2540, 21-23 กุมภาพันธ์). ฐานเศรษฐกิจ. 17(1,106) : 8

โบนัส รัฐบาลต้องจ่ายค่าตอบแทนทั้งสิ้น 5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ¹ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการผลิตหรือการเพิ่มเงินพิเศษให้เท่ากับเงินเดือนจำนวนหนึ่งเดือน และรัฐกำหนดให้รัฐวิสาหกิจที่ได้รับการคัดเลือกให้ทำการผลิตสามารถเก็บผลกำไรจากผลผลิตส่วนเกินไว้ได้ ทำให้มีการนำกำไรไปลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค ซึ่งปรากฏว่า เขตบริหารส่วนท้องถิ่นจำนวน 2 ใน 5 แห่ง กลายเป็นแหล่งผลิตหลักกล้าของชาติและจำนวน 2 ใน 3 แห่ง ผลิตปูนซีเมนต์เพื่อส่งออก²

นอกจากนั้นรัฐบาลยังยอมให้เอกชนทำการผลิตโดยเสรี เช่น หัตถกรรม หรืออุตสาหกรรมในครัวเรือนหรือเปิดร้านอาหาร ร้านตัดผม ตัดผม โดยจ้างแรงงานไม่เกิน 7 คน เพื่อเปิด โอกาสให้เอกชนที่มีความรู้ความสามารถ หารายได้พิเศษมาเลี้ยงชีพเพิ่มขึ้น³

นอกจากนี้คณะกรรมการกลางของพรรคยังได้ออก “ระเบียบว่าด้วยการตัดสินใจเบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาบางประการ ในการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรม” เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงระบบการจัดการประกอบด้วยหลักสำคัญคือฟื้นฟูระบบความรับผิดชอบแทนการสั่งการจากพรรค กำหนดเป้าหมายทางเศรษฐกิจเพื่อวัดผลงานของแต่ละท้องถิ่น เช่น ปริมาณผลผลิต คุณภาพ ต้นทุน และการจัดสรรทรัพยากร เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการกำหนดให้อุตสาหกรรมผลิตสินค้าอุปโภค บริโภคขึ้นอยู่กับการดำเนินการของท้องถิ่น แทนการควบคุมจากส่วนกลางก่อให้เกิดปัญหาเพราะทำให้ส่วนท้องถิ่นมุ่งเน้นไปที่อุตสาหกรรมเบา ประเภทสินค้าอุปโภค บริโภคมากขึ้น เนื่องจากตลาดมีความต้องการ ทำให้เกิดการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมเบาอย่างมาก⁴ แต่ในขณะเดียวกันส่วนกลางยังคงควบคุมโครงสร้างราคาสินค้า ไม่ปล่อยให้ไปตามกลไกตลาด ทำให้เกิดปัญหาด้านการตลาดและ ระบบราคารวมกันยังมีปัญหาอื่นๆ ตามมา เช่น ปัจจัยการผลิตขาดแคลน แรงงานเรียกร้องค่าแรงเพิ่มและมีการปิดตลาด เพื่อกันมิให้ผลผลิตของต่างประเทศเข้ามาค้าขายในพื้นที่ของตน⁵

การปฏิรูปภาคอุตสาหกรรมอีกประการหนึ่งคือ การกระจายอำนาจสู่ระบบธนาคาร โดยธนาคารแห่งชาติจีน (The People's Bank of China) กลายเป็นผู้กำหนดนโยบายส่วนกลางเพื่อทำหน้าที่เป็นธนาคารพิเศษในการประสานงานกับภาคอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม เช่น การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การลงทุนจากต่างประเทศ ส่งเสริมการให้เงินกู้สำหรับลงทุนของวิสาหกิจในภาคอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม สนับสนุนการปรับปรุงโรงงานให้ทันสมัย เพื่อ

¹ นฤมิตร สอดสุข. (2524, ตุลาคม-ธันวาคม). เล่มเดิม. หน้า 91.

² วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2523). รายงานการวิจัยเรื่อง นโยบายสีทันสมัยในสาธารณรัฐประชาชนจีน : บทเรียนและแนวโน้ม. หน้า 7.

³ จุลชีพ ชินวรรณ. (2533). "การเมืองจีนปัจจุบัน : เต็ง เสี่ยวผิงกับจีนยุคสีทันสมัย. ใน เอเชียตะวันออกในทศวรรษ 1990 หน้า 53.

⁴ ศิริพร ดาบเพชร; และ อนงคณา มานิตพิสิฐกุล. (2545). เล่มเดิม. หน้า 54.

⁵ แหล่งเดิม. หน้า 55.

เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยให้ทุนแก่ภาคอุตสาหกรรม ได้จัดทำเป็นการออกใบหุ้น ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการตั้งตลาดหุ้นในเวลาต่อมา

อย่างไรก็ตามการปฏิรูปด้านอุตสาหกรรมไม่ค่อยประสบผลสำเร็จสิ่งที่เด่นชัดคือ เริ่มมีธุรกิจการค้าเพื่อหากำไรโดยภาพรวมระบบเศรษฐกิจของจีนระยะนี้มีลักษณะเปิดให้การค้าระหว่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะการมุ่งไปสู่เศรษฐกิจแบบตลาดเสรีที่ยอมให้บริษัทต่างชาติเข้ามาร่วมลงทุนและลงทุนโดยตรง ทั้งยังมีการกู้เงินจากต่างประเทศ ตลอดจนการพึ่งพิงทางการเงินในรูปแบบอื่นด้วย¹ กล่าวโดยสรุป การปฏิรูปอุตสาหกรรมในยุคสี่ทันสมัย ได้ลดอำนาจการตัดสินใจจากส่วนกลางมาสู่ระดับล่างที่โรงงาน เพื่อให้ผู้จัดการโรงงานใช้ความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาการผลิต มีเสรีภาพในการตัดสินใจเพื่อให้เกิดความคล่องตัว อีกทั้งยังใช้รางวัลและการแข่งขันเป็นเครื่องกระตุ้นจูงใจกรรมการให้ปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิต

2.3 ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

เดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1977 เจียง เสี่ยวผิงรับหน้าที่ดูแลด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เขาได้เสนอว่า “ให้เคารพความรู้ เคารพบุคลากร และเน้นว่า “วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นพลังการผลิตอันดับหนึ่ง” และให้คำจำกัดความคำว่า “ปัญญาชน” เสียใหม่ว่า “ปัญญาชนส่วนใหญ่ได้กลายเป็นส่วนประกอบส่วนหนึ่งของชนชั้นกรรมากรรมแล้ว”² ดังนั้นพรรคและรัฐบาลได้อนุมัติงบประมาณและเพิ่มจำนวนบุคลากรเพื่อพัฒนาวิทยาศาสตร์แขนงต่าง ๆ อย่างมากมายรวมทั้งได้กำหนดแนวการพัฒนาประเทศไว้ว่า “วิทยาศาสตร์และการศึกษา พาชาติให้รุ่งเรือง” ยังผลให้ประเทศจีนมีบุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมจำนวนเพียงพอที่จะป้อนเข้าสู่ภาคการผลิตซึ่ง เป็น “จุดแข็ง” ที่สำคัญประการหนึ่งในการดึงดูดทุนต่างประเทศเข้าสู่จีน³

เดือนมีนาคม ค.ศ. 1978 เจียง เสี่ยวผิงได้เรียกประชุมระดับชาติเกี่ยวกับด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและได้ให้แนวทางสำหรับการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจีนว่า “วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้รับการพิจารณาว่าเป็นพลังการผลิตพื้นฐานของการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย พลังนำในการพัฒนาเศรษฐกิจ คือกำลังคนที่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี”⁴ ดังนั้นในการประชุมวิทยาศาสตร์นานาชาติ ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1978 รองนายกรัฐมนตรี ฟัง อี้ (Fang Yi) ได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไว้ดังนี้คือ เพื่อการเลื่อนระดับความสำเร็จของนักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแต่ละสาขา

¹ พรรณี ฉัตรพลรักษ์; และ เพ็ญแข อุณาเจริญ. (2547). เล่มเดิม. หน้า 214.

² ชลธิชา สัตยารัตนา. บรรณาธิการ. (2545). จีนในกระแสการเปลี่ยนแปลง. หน้า 210.

³ สันติ ตั้งรพีพากร. (2546). จีนาภิวัตน์...สู่ตลาดโลก. หน้า 175.

⁴ สันติ ตั้งรพีพากร. (2544). จีน ...ผู้ไม่มีวันแพ้. หน้า 37.

อาชีพ เพื่อเพิ่มจำนวนนักวิทยาศาสตร์ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและให้นักวิทยาศาสตร์ได้มีโอกาสทำการวิจัยและทดลองมากขึ้น

ในช่วงของการปฏิวัติวัฒนธรรม การสนับสนุนทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีถูกละเลยไป แต่เมื่อเติ้ง เสี่ยวผิงได้กลับมามีอำนาจอีกครั้ง เขาได้สนับสนุนนักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้วยการส่งนักศึกษาไปศึกษาต่อในต่างประเทศ โดยคนเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องกลับมาใช้ทุนรัฐบาลด้วยการเข้ารับราชการ แต่สามารถทำงานได้อย่างอิสระ เพื่อประโยชน์ในการสร้างสรรค์งานทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก้าวหน้ายิ่งขึ้น หรือเชิญผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ ทั้งช่างเทคนิคและวิศวกรให้เข้ามาอบรมสอนความรู้และเทคนิคต่างๆ แก่นักศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีหรือนักศึกษาวิศวกรรม¹

ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้จีนสามารถรับความรู้ และสามารถนำเทคโนโลยีเข้ามาเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมคือ การเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone =SEZ) โดยที่จีนหวังจะลอกเลียนการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศด้วยการสร้างเงื่อนไขและในที่สุดจีนก็จะมีทั้งเทคโนโลยีประสิทธิภาพและความสามารถที่จะทำงานเช่นคนต่างประเทศทำพร้อมทั้งให้ความสำคัญอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาขีดความสามารถทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีทั้งนี้ก็เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจีนโดยรวมทั้งทางวัตถุและจิตใจ

2.4 ด้านการป้องกันประเทศ (National Defense)

เติ้ง เสี่ยวผิงได้กำหนดกลยุทธ์ในด้านการป้องกันประเทศเป็น 3 ลักษณะ² คือประการที่หนึ่ง การลดจำนวนหรือปลดเกษียณทหารที่มีอายุออกไปโดยการสนับสนุนให้คนหนุ่มเข้าไปแทนตำแหน่งในระดับผู้บัญชาการ และประการที่สอง การตัดทอนกำลังหรือยุบเลิกมณฑลทหารเดิม โดยจีนจะรวมมณฑลทหาร 8 แห่งเข้าด้วยกัน ดังนี้ มณฑลทหารเฉิ่นหยาง (Shenyang), ปักกิ่ง (Beijing), กวางตุ้ง (Guangdong) ยังกงไว่ จีหนาน (Jinan) รวมกับอู่ฮั่น (Wuhan), หลานโจว (Lanzhou) รวมกับเฉิงตู (Chengdu), นานกิง (Nanking)รวมเข้ากับคุนหมิง (Kunming) และประการที่สาม การพัฒนาทางทหารจีนพยายามพัฒนาให้ทันสมัยใน 3 มิติที่สำคัญ คือ อุปกรณ์ทันสมัย หมายถึง การพัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์ และการสื่อสารต่างๆ ให้ทันสมัย กำลังทันสมัย หมายถึง การจัดส่งกำลังพลให้หน่วยรบได้คล่องตัว ทันสมัยและพยายามสนับสนุนทหารที่อายุน้อยแต่คุณสมบัติสูงในการพัฒนากองทัพ มิติสุดท้ายคือ ยุทธศาสตร์ทันสมัย หมายถึง การพัฒนาหลักยุทธศาสตร์และยุทธวิธีให้ทันสมัยแทนที่จะใช้การรบแบบกองโจรเหมือนก่อน³

¹ สันติ ตั้งรพีพากร. (2542). อะเมซิ่งจู หรงจี. หน้า 71.

² กองทัพบกบนเส้นทางสู่ความทันสมัย. (2528, 23 มิถุนายน). สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 32(1) : 16

³ สุรวดี ปัดไธสง. (2528, มกราคม). เล่มเดิม. หน้า 77.

ในกลาง ค.ศ.1978 กองทัพได้มีการเปลี่ยนวิธีการใหม่ในการรับทหารเข้าสู่ตำแหน่งโดยที่ทหารหนุ่มจะต้องผ่านการอบรมทางทหารด้วยการใช้เวลาร้อยละ 60 แทนการอบรมทางการเมืองเหมือนก่อน ซึ่งมีผู้วิเคราะห์กลยุทธนี้ว่า เต็ง เสี่ยวผิงต้องการลบล้างแนวคิดของเหมา เจ๋อตง อันส่งผลให้เป็นปัจจัยหนึ่งของการปลดหรือถอดถอนทหารที่มีอายุ ที่เคยได้รับแนวคิดของเหมา เจ๋อตงออกไปจากกองทัพ อีกทั้งกองทัพปลดแอกประชาชน (PLA – People's Liberation Army) นั้นเป็นศูนย์รวมของผู้มีความคิดซ้ายจัดซึ่งเป็นอุปสรรคของการดำเนินนโยบายปฏิรูปประเทศเพราะกลุ่มบุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้สกัดแผนการปฏิรูปด้วย เห็นได้จากการที่เต็ง เสี่ยวผิงกล่าวกับคณะเสนาธิการว่า “ข้าพเจ้าคิดถึงปัญหานี้ซ้ำแล้วซ้ำอีก พอจะย้อนย่อลักษณะต่างๆ ออกมาได้คือ กองทัพใหญ่โตเกินเหตุ, มีความหละหลวม เย่อหยิ่ง จองหอง ฟุ่มเฟือย และเชื่องช้า”¹ นั่นคือการมีกองทัพที่ใหญ่โตทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณของประเทศอย่างมากมายถือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

แผนการปฏิรูปด้านกองทัพของเต็ง เสี่ยวผิงก็ยังได้รับการสนับสนุนจากทหารจำนวนไม่น้อย แม้ว่าจำเป็นจะต้องตัดงบประมาณด้านการทหารลงเพื่อนำเงินไปหนุนช่วยการพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวรุดหน้าอย่างรวดเร็ว² เนื่องจากวิธีการในการลดกำลังทหารของเต็ง เสี่ยวผิงก็คือ การโอนสังกัดจากทหารไปเป็นพลเรือนในกระทรวงรถไฟและการก่อสร้างหรือตำรวจ โดยที่ทหารเหล่านี้จะไม่รู้สึกว่าได้ตนถูกปลดแต่กลับได้ไปสร้างประโยชน์ด้วยการทำงานสร้างสิ่งสาธารณูปโภคหรือสิ่งก่อสร้างอื่นๆ เพื่อเป็นการช่วยพัฒนาประเทศให้รวดเร็วขึ้นอีกด้วย

จากนโยบายการลดจำนวนทหารและการปรับปรุงการฝึกอบรมการใช้อาวุธตามกลยุทธที่เต็ง เสี่ยวผิงวางไว้ ตั้งแต่ ค.ศ. 1981 ทำให้ตำแหน่งนายทหารเสนาธิการประมาณ 2 ใน 3 เป็นตำแหน่งใหม่หรือคนใหม่ทั้งสิ้น

ในด้านการป้องกันประเทศจีนมีนโยบายเน้นการป้องกันจุดยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจต่างๆ และเตรียมพร้อมสำหรับสงครามขนาดเล็กที่อาจเกิดขึ้นตามแนวชายแดนทางใต้และตะวันออก นอกจากนี้กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนจะโยกย้ายกำลังหลัก ซึ่งเคยตั้งไว้รับมือกับภัยคุกคามจากอดีตสหภาพโซเวียตจากพรมแดนด้านเหนือมาสู่มณฑลทางใต้ รวมทั้งได้มีการปรับปรุงกองทัพเรือและกองทัพอากาศให้มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนในทะเลจีนใต้ และความสามารถในการเคลื่อนย้ายกำลังขนาดใหญ่ไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ³

¹ สุรวุฒิ ปัดไธสง. (2528, มกราคม). หน้าเดิม.

² วิลเลียม เอช โอเวอร์โฮลท์. (2528). เล่มเดิม. หน้า 16

³ สุริย์ ไตรรัตน์กุล. (2538). การดำเนินนโยบายของจีนต่อพม่าระหว่างปี 2531 – 2536. หน้า 23.

ขณะเดียวกันจีนได้พยายามปรับปรุงกองทัพให้มีความทันสมัยมากขึ้น โดยเน้นการพัฒนาและนำเข้าเทคโนโลยีทางทหารระดับสูงที่จำเป็น โดยมีการนำเข้าส่วนใหญ่จากรัสเซีย ซึ่งโดยมากจะเป็นอาวุธที่มีเทคโนโลยีสูง เช่น เครื่องบินขับไล่สกัดกั้นเพดานบินสูง (มิก 31) และเครื่องบินขับไล่ SU-27¹ เป็นต้น

3. นโยบายเปิดประตูประเทศเพื่อส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจของจีน

เติ้ง เสี่ยวผิงเห็นว่าการที่จะผลักดันนโยบายสี่ทันสมัยให้เกิดผลอย่างรวดเร็วได้นั้น จีนจะต้องอาศัยเงินทุน เทคโนโลยี และผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ ด้วยเหตุผลนี้จีนจึงกำหนดกลยุทธ์ในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศด้วยการดำเนินนโยบายเปิดประเทศ เพื่อติดต่อกับประเทศตะวันตกและกลุ่มประเทศอื่นๆในโลกเสรี² โดยเน้นให้ประชาชนจีนเห็นว่าการลงทุนจากต่างประเทศซึ่งรวมถึงการนำเข้าเทคโนโลยี และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการที่ก้าวหน้า มีความสำคัญต่อการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาประเทศจีนตามนโยบายสี่ทันสมัยและด้วยนโยบายเปิดประเทศดังกล่าว จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจของจีนมีความเจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้จีนจึงจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zones) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดึงดูดเงินลงทุน พัฒนาเทคโนโลยี และระบบการจัดการธุรกิจจากนักลงทุนต่างชาติ รวมถึงการส่งเสริมให้เขตดังกล่าวมีบทบาทด้านการค้าระหว่างประเทศมากขึ้นอันจะทำให้เกิดการขยายตัวของการลงทุนระหว่างประเทศ หรือการเข้ามาของบรรษัทข้ามชาติ โดยเฉพาะกลุ่มนักลงทุนชาวอเมริกัน ยุโรป ญี่ปุ่น ซึ่งต้องการเข้ามายังประเทศที่มีแหล่งวัตถุดิบ แหล่งแรงงานราคาถูก และสิ่งที่น่าสนใจให้นักลงทุนต่างชาติให้แก่เจ้าของประเทศคือ การนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาและการพัฒนาเทคโนโลยี³

ในช่วงระยะเวลาที่จีนต้องการได้รับจากนักลงทุนต่างชาติคือ เทคโนโลยี และจากสาเหตุนี้ทำให้จีนยินยอมเปิดประเทศเพื่อให้ต่างชาติเข้ามาลงทุน เพื่อดึงดูดเงินตราต่างประเทศ และการรับเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเร่งพัฒนาเศรษฐกิจจีนให้ก้าวไปอยู่ในแนวหน้าของโลก

นโยบายเปิดประตู (Open door policy) เป็นการเปิดประเทศเพื่อส่งเสริมการลงทุนจาก

¹ พูนทรัพย์ วัฒนวงส์ศิริ. (2536, กุมภาพันธ์). จีนคืนชีพทาบรัศมีมหาอำนาจอเมริกัน. พบโลก. 6(64) : 40.

² วติน เรื่องประทีปแสง. (2534). นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2521-2531 : หน้า 35.

³ สุธี ประศาสน์เศรษฐ. (2522). "บรรษัทลงทุนข้ามชาติ : กลไกและรูปแบบของจักรวรรดินิยม" บรรษัทลงทุนข้ามชาติช่วยเหลือหรือช่วยเกือ. หน้า 13.

ต่างประเทศ โดยการตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ อนุญาตให้ประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศทุนนิยมเข้าไปตั้งโรงงานหรือลงทุนร่วมกับจีนโดยมีจุดประสงค์เพื่อผลิตสินค้าส่งออกไม่ใช่เป็นการเปิดประเทศจีนให้กับสินค้าต่างชาติ รัฐบาลจีนได้เริ่มเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ(Special Economic Zones) ขึ้นใน ค.ศ. 1979 4 เขต¹ คือ เซินเจิ้น (Shenzhen) จูไห่ (Zhuhai) ซานโถว (Shantou – ชัวเถา) และ เซี่ยเหมิน (Xiamen) ทั้ง 4 เขตนี้อยู่ใกล้ชายฝั่งทะเลของมณฑลกว่างตง (Guangdong) และมณฑลฝูเจี้ยน(Fujian) มาตรการที่จีนใช้ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ประกอบด้วย²

- (1) มุ่งเน้นการกระจายอำนาจออกจากส่วนกลาง
- (2) ให้สิทธิและเสรีภาพแก่ผู้ประกอบการเศรษฐกิจมากขึ้น
- (3) ยินยอมให้กลไกราคาเข้ามามีส่วนสำคัญในระบบตลาด

มาตรการที่สำคัญ ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาแก่ระบบเศรษฐกิจจีน หลัง ค.ศ. 1978 ก็คือ มาตรการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศโดยวิธีการต่าง ๆ เช่นการลดภาษีอากรแก่นักลงทุนจากต่างประเทศ ป้องกันไม่ให้บริษัทเหล่านั้นถูกเก็บค่าธรรมเนียมตามอำเภอใจ การอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น การไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ระบบการคมนาคมขนส่ง การปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่จีนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการลงทุน การสร้างหลักประกันว่า ทางการเงินจะไม่เข้าแทรกแซงกิจการของบริษัทร่วมทุน ฯลฯ

ในบรรดาเขตเศรษฐกิจพิเศษทั้งหมด เซินเจิ้น ถือว่ามีความสำคัญและประสบความสำเร็จมากที่สุด เพราะเซินเจิ้นอยู่ใกล้กับฮ่องกง จึงได้เปรียบด้านการคมนาคม การติดต่อสื่อสาร นักธุรกิจต่างชาติจึงให้ความสนใจมาลงทุนในเขตนี้มาก และจากผลสำเร็จในเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าว ในเดือน เมษายน ค.ศ. 1984 จึงมีการเปิดเขตเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นในมณฑลต่าง ๆ ตามเมืองท่าชายฝั่งทะเลจากเหนือจรดใต้ ได้แก่ เมืองเทียนจิน (Tianjin) ด้าเหลียน(Dalian) ชางไห่ (Shanghai) Ningbo) ฟุโจว (Fuzhou) เจิ่นโจว (Zhenzhou) ชิงเตา (Qingdao) และเป่ย์ไห่ (Beihai) กว่างโจว (Guangzhou) จ้านเจียง (Zhanjiang) หนานตง (Nantong) เหยียนไถ่ (Yantai) เหลียนหยุนกัง (Lianyungang) ชิงหวงเต้า (Qinhuangdao) เป็นต้น³

ใน ค.ศ.1985 รัฐบาลจีนได้ประกาศการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจเปิด (Open Economic Zone OEZs) บริเวณที่ราบลุ่มดินดอนสามเหลี่ยมตอนล่างของปากแม่น้ำสำคัญๆ 3 สายได้แก่บริเวณตอนล่างของแม่น้ำหยางเจี๋ย (Yangtze Delta), บริเวณแม่น้ำจูเจียง (Fujian Delta) รวมทั้งเขตดินดอนสามเหลี่ยมระหว่างเซี่ยเหมิน – จางโจว – ฉวนโจว (Pearl River Delta) ภายในเขตอยู่ระหว่าง

¹วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2541). การปฏิรูปจีน : ยุทธศาสตร์พื้นที่เศรษฐกิจ. เล่มเดิม. หน้า 55

²สมภพ มานะรังสรรค์. (2546) จีนมหาอำนาจในศตวรรษที่ 21. หน้า .26.

³เงิน กงเทา. (2530, 21 ธันวาคม). การจัดแบบแผนเปิดประตูของจีน. สยามรัฐ. 11(112) 1 : 7.

การสร้างสรรค ให้เป็นเขตดึงดูดเทคโนโลยีที่ทันสมัย ปรับปรุงเทคโนโลยีในด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ยกกระดับของผลิตภัณฑ์สินค้าให้สูงขึ้น ขยายการส่งออกเพื่อนำเข้าเงินตราต่างประเทศให้มากขึ้นและเปิดเมืองตามแนวชายแดน (Long Land Economic Zones) เช่น คუნหมิง เป็นต้น¹ ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1987 รัฐบาลได้กำหนดให้เกาะไห่หนาน (Hainan – ไหหลำ)มีฐานะเป็นมณฑล และเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษอีกแห่งหนึ่ง

นอกจากประกาศเขตเศรษฐกิจพิเศษแล้ว รัฐบาลจีนยังดำเนินการอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศให้เกิดความคล่องตัวมากขึ้น เช่น ประกาศใช้กฎหมายฉบับใหม่ ซึ่งอนุญาตให้บริษัทต่างชาติ สามารถนำเข้าสินค้าทุนต่างๆ รวมถึงการนำเข้าวัตถุดิบ เชื้อเพลิง ฯลฯ โดยยกเว้นอากรขาเข้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับกิจการที่ผลิตเพื่อการส่งออกต่างๆ นอกจากนั้น ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1979 รัฐบาลยังได้ออกกฎหมายเพิ่มเติม ได้แก่ กฎหมายรัฐวิสาหกิจร่วมทุนระหว่างจีนกับต่างประเทศ กฎหมายเงินได้รัฐวิสาหกิจต่างชาติ และกำหนดรูปแบบรวมทั้งวิธีการลงทุนของนักธุรกิจต่างประเทศในจีนเพื่อความสะดวกต่าง ๆ เช่น สัดส่วนการลงทุน อำนาจหน้าที่ การแบ่งปันผลประโยชน์รวมทั้งการลดหย่อนภาษีสำหรับธุรกิจต่างชาติที่เข้ามาลงทุนและให้สิทธิพิเศษสำหรับนักลงทุนต่างชาติในการผลิตสินค้าจำหน่ายภายในประเทศจีน โดยสินค้าที่จำหน่ายต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคโนโลยี และอุปกรณ์ที่ทันสมัย หรือเป็นผลิตภัณฑ์ที่จีนขาดแคลนและต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดีกว่าที่ผลิตทั่วไปในประเทศ

นอกจากนี้ที่สำคัญคือ ในการส่งเสริมการลงทุนจากชาตินั้น รัฐบาลจีนได้กำหนดเงื่อนไขสำคัญที่นักลงทุนต่างชาติต้องปฏิบัติตามคือ การลงทุนของต่างชาติในจีนต้องไม่เป็นการทำลายอธิปไตยของจีน ไม่ขัดกับกฎหมายจีน ต้องสอดคล้องต่อความต้องการของจีน และไม่ก่อให้เกิดมลภาวะเป็นพิษต่อประเทศจีน

อาจกล่าวได้ว่าการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษของจีนได้ประสบความสำเร็จมีบริษัทร่วมทุนระหว่างจีนกับต่างชาติเพิ่มขึ้น เกิดการขยายตัวของการลงทุนข้ามชาติทำให้จีนกลายเป็นประเทศที่มีอัตราการลงทุนสูงมาก โดยในค.ศ. 1991 มูลค่าการลงทุนจากต่างชาติมีมูลค่า 16,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในค.ศ. 1992 เพิ่มขึ้นเป็น 57,900 ล้านดอลลาร์สหรัฐ² ใน ค.ศ. 1993 มูลค่าการลงทุนเป็น 122,700 ล้านดอลลาร์สหรัฐ นักลงทุนต่างชาติรายใหญ่ที่สุดของจีนคือ ฮ่อกง มีมูลค่าการลงทุน 150,900 ล้านดอลลาร์สหรัฐ อันดับสองคือสหรัฐอเมริกา มูลค่าการลงทุน 78,470 ล้านดอลลาร์สหรัฐ อันดับ

¹สุริย์ ไตรรัตน์กุล. (2538). การดำเนินนโยบายของจีนต่อพม่าระหว่างปี 2531 – 2536. หน้า 23.

²เงินทุนต่างชาติไหลเข้าจีนมากอันดับ 2 รองจากสหรัฐ. (2538, 13 มกราคม). มติชนสุดสัปดาห์ 15

สามได้หวั่น มูลค่าการลงทุน 18,400 ล้านดอลลาร์สหรัฐ อินเดีย ญี่ปุ่น มูลค่าการลงทุน 8,900 ล้านดอลลาร์สหรัฐ อินเดียห้า ฝรั่งเศส มูลค่าการลงทุน 6,840 ล้านดอลลาร์สหรัฐ¹

การเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษของจีนนอกจากจะก่อให้เกิดการขยายตัวทางด้านการลงทุนแล้วยังทำให้จีนเริ่มเข้ามามีบทบาทในด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศมากขึ้น เช่น การเข้าร่วมในกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย - แปซิฟิก² (Asia - Pacific Economic Cooperation หรือ APEC) ซึ่งเป็นเวทีสำหรับการปรึกษาหารือเพื่อหาแนวทางในการเจรจาเพื่อแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจร่วมกัน การเจรจาอรูปักษ์ เป็นต้น แม้ว่าการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษของจีนจะประสบความสำเร็จโดยมีบริษัทร่วมทุนระหว่างจีนกับต่างชาติเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ ๖๐ แต่ส่วนมากมักประสบปัญหา เช่น ปัญหาแรงงานชาวจีนที่มีค่าแรงถูกแต่ขาดความรู้ความชำนาญ ปัญหาการเรียกร้องต่าง ๆ อันเนื่องมาจากช่องว่างทางกฎหมายหรือสัญญา ทำให้เกิดการฟ้องร้องกันอยู่เสมอ และมีการเรียกร้องให้ออกกฎหมายใหม่ที่มีข้อบังคับและมีมาตรฐานทำให้ใน ค.ศ. 1982 ได้มีการปรับปรุงแก้ไขธรรมนูญการปกครองประเทศที่กำหนดว่า สภาประชาชนแห่งชาติจะทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติเพื่อร่างกฎหมายโดยกระทรวงยุติธรรมที่ถูกยุบไป เมื่อ ค.ศ. 1959 ได้รับการจัดตั้งขึ้นอีกครั้งใน ค.ศ. 1979 และเมื่อถึง ค.ศ. 1984 มีการจัดตั้งศาลขึ้นใหม่ ประมาณ 15,000 แห่ง ตั้งศาลพิเศษขึ้น 4 ระดับ รวมทั้งจัดตั้งศาลประชาชนและจัดตั้งโรงเรียนอบรมด้านกฎหมาย³

4. แนวทาง อุดมการณ์และนโยบายปฏิรูป

การเปิดประเทศของจีน ตลอดจนนโยบายปฏิรูปต่าง ๆ ทั้งในภาคเกษตรและอุตสาหกรรมของเดิม เลี้ยวผิง ทำให้ผู้เฝ้ามองจีนหลายคนคิดว่าเขาจะนำจีนหันเหออกจากลัทธิสังคมนิยมหรืออย่างไร ในเรื่องนี้เลี้ยวผิงได้อธิบายว่า จีนยังคงยึดมั่นในลัทธิสังคมนิยม แต่จีนต้องสร้างลัทธิสังคมนิยมที่มีลักษณะจำเพาะของจีน นั่นคือจากสภาพภูมิศาสตร์ ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม การลอกเลียนแบบต่างชาติโดยไม่คำนึงถึงลักษณะจำเพาะของตน ย่อมทำให้เกิดความล้มเหลวมากกว่า ดังนั้นสังคมนิยมของจีนจึงเป็นแบบ "วิถีทางของจีน" และจีนยังคงยึดมั่นใน "สี่เสาหลัก" อันประกอบด้วย (๑) เงินในเส้นทางสังคมนิยม (๒) เผด็จการประชาธิปไตยของประชาชน (๓) ความเป็นผู้นำของพรรคคอมมิวนิสต์ และ (๔) ความคิดมาร์กซ์-เลนิน - เหมา เจ๋อตง โดยที่

¹ แหล่งเดิม.

² สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2536). *สงครามเขตการค้า*. หน้า 98.

³ สุริย์ ไตรรัตน์กุล. (2538). *การดำเนินนโยบายของจีนต่อพม่าระหว่างปี 2531 - 2536*. หน้า 23.

เติ้ง เสี่ยวผิงยืนยันว่า เขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นสังคมนิยมมีใช้ทุนนิยม¹ ในเรื่องระบบความรับผิดชอบที่ให้ชาวนาแต่ละครอบครัวรับผิดชอบต่อการผลิตในลักษณะของการทำสัญญาและยังหารายได้พิเศษจากการขายผลผลิตส่วนเกินในตลาดนัดชาวนาทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นแทนที่จะผลิตให้กับรัฐโดยผ่านคอมมูนดังเช่นในอดีตและในปัจจุบันได้ถูกยุบไปแล้ว² ในภาคอุตสาหกรรม ผู้จัดการโรงงานก็มีบทบาทในการกำหนดจำนวนสินค้าที่ผลิตเพื่อสนองความต้องการของตลาดหรือผู้ซื้อผู้บริโภคไม่ใช่สักแต่ว่าผลิตตามโควตาโดยไม่คำนึงถึงคุณภาพหรือความต้องการของสังคม การเปลี่ยนแปลงในระบบค่าจ้างแรงงาน โดยการให้เงินโบนัสเพื่อทำให้การผลิตของกรรมกรมีประสิทธิภาพมากขึ้น

มาตรการเหล่านี้ แม้ว่าจะดูเหมือนกลไกการตลาดของระบบทุนนิยม แต่จีนนำมาประยุกต์ใช้ในระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมของตนเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ก็มีได้ทำให้จีนต้องกลายเป็นทุนนิยมด้วยไม่ทั้งนี้เพราะจีนยังคงเป็นรัฐสังคมนิยมที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนยังควบคุมและเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตที่สำคัญคือ ที่ดินซึ่งชาวนาเพียงแต่เช่านาที่เป็นของรัฐและมีได้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น ไม่อาจซื้อขายแลกเปลี่ยน ดังเช่นในระบบทุนนิยม ยิ่งไปกว่านั้นจีนมีอำนาจรัฐที่เข้มแข็งและคงสามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ให้อยู่ภายในโครงสร้างและความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบสังคมนิยมต่อไป

ในเวลาต่อมา เติ้ง เสี่ยวผิงกล่าวว่า “เราจะต้องกล้ามากกว่าเดิมในการปฏิรูปและเปิดกว้างสู่โลกภายนอกอีกทั้งต้องมีความกล้าหาญในการทดลอง เราจะต้องไม่ทำเหมือนสตรีที่รัดเท้า เมื่อเราเชื่อมั่นว่ามีบางสิ่งบางอย่างจะต้องทำเราควรมีความกล้าหาญที่จะทดลองทำและแสวงหาหนทางใหม่ ๆ ถ้าเราไม่มีวิญญานการบุกเบิก ถ้าเรากลัวที่จะเสี่ยงภัย ถ้าเราไม่มีพลังและแรงบันดาลใจ เราจะไม่สามารถไปสู่หนทางใหม่ ๆ หนทางที่ดีหรือประสบผลสำเร็จใหม่ ๆ ได้”³

ความสำเร็จของจีนในการใช้นโยบายเปิดประเทศสู่โลกภายนอกในช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดผลต่อเนื่องต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนที่เจริญรุดหน้าไปมาก โครงการเศรษฐกิจของจีนได้มีการเปลี่ยนแปลงจากช่วงก่อนเปิดประเทศเป็นอย่างมากและส่งผลให้ฐานะของจีนต่อการค้าต่างประเทศกับประเทศต่างๆ เปลี่ยนไปมากเช่นกัน ซึ่งสามารถสรุปฐานะของจีนที่สำคัญๆ 3 ประการคือ⁴ เป็นตลาดสินค้าสำคัญของประเทศคู่ค้า เห็นได้จาก ปลาย ค.ศ. 1990 รายได้ต่อบุคคล

¹ วุฒิชัย มูลศิลป์. (2547). เล่มเดิม. หน้า 506.

² จุลชีพ ชินวรรณ (2538, 31 มกราคม - 6 กุมภาพันธ์). แหวกม่านไม้ไผ่ยุคสังคมนิยม.

สู่อานาคด. 4(404). : 41.

³ วุฒิชัย มูลศิลป์. (2547). เล่มเดิม. หน้า 506

⁴ “จีน” กับ จุดเด่น 6 ประการ ภายใต้นโยบายเปิดสู่โลกภายนอก. (2535, มีนาคม). ผู้ส่งออก. 5(111)

ในบริเวณเมืองพัฒนาทั้ง 19 แห่ง เฉลี่ยเท่ากับ 3,042 หยวน (ประมาณ 600 เหรียญสหรัฐฯ) ซึ่งมากกว่ารายได้ต่อบุคคลเฉลี่ยทั่วประเทศถึง 2 เท่าตัว แสดงให้เห็นถึงอำนาจการซื้อของบริเวณทั้ง 19 แห่งดังกล่าวอยู่ในระดับสูงย่อมเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้อำนาจการซื้อของประเทศจีนมีมากขึ้น

1. เป็นประเทศคู่แข่งในตลาดโลก การเปิดประตูประเทศก่อให้เกิดการพัฒนาและการขยายตัวด้านการลงทุนร่วม กิจกรรมความร่วมมือและกิจการการลงทุนจากต่างประเทศทั้งหมด กล่าวคือในปลายค.ศ. 1990 จีนได้อนุมัติให้มีกิจการที่ใช้เงินทุนจากต่างประเทศรวม 29,052 ราย และเพิ่มเป็น 34,000 ราย เมื่อสิ้นสุดเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1991 ร้อยละ 85 ของกิจการเงินทุนดังกล่าวอยู่ในบริเวณเมืองต่างๆ ริมชายฝั่งทะเล ใน ค.ศ. 1990 มูลค่าสินค้าจากการลงทุนของชาวต่างประเทศคิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 70 พันล้านหยวน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.6 ของมูลค่าอุตสาหกรรมรวมทั่วประเทศ มูลค่าสินค้าส่งออกของกิจการที่ลงทุนจากต่างประเทศ คิดเป็นมูลค่ารวม 7.81 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ หรือเท่ากับร้อยละ 12.6 ของมูลค่าการส่งออกรวมของจีน ขณะที่รายได้ของรัฐบาลจีนในการเก็บภาษีอากรจากกิจการดังกล่าว ในปี 1990 รวม 4.35 พันล้านหยวน หรือเท่ากับร้อยละ 2 ของรายได้จากการเก็บภาษีรวมของจีน แสดงให้เห็นถึงประเภทอุตสาหกรรมร่วมทุนจากต่างประเทศที่ช่วยให้จีนมีความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกได้มากยิ่งขึ้น

3. เป็นแหล่งวัตถุดิบที่สำคัญ การที่ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีเนื้อที่กว้างใหญ่ถึง 9.6 ล้านตารางกิโลเมตร มีทรัพยากรธรรมชาติมากคือมีแร่ธาตุ 140 ชนิดในจำนวน 150 ชนิดที่สำรวจพบในโลก¹ ดังนั้นหลังจากที่จีนได้ใช้นโยบายเปิดประเทศแล้ว ได้มีการปรับปรุงการลงทุนถาวรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่สามารถช่วยให้เกิดการเข้าถึงแหล่งทรัพยากร และการขนส่งถ่ายเททรัพยากรธรรมชาติทำได้สะดวกมากขึ้น อาทิ การสร้างทางด่วนระหว่างนครเซี่ยงไฮ้กับเมืองต้าเหลียนในมณฑลเหลียวหนิง เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีการปรับปรุงและขยายโรงงานพลังงานไฟฟ้าเพิ่มขึ้น มีการสร้างระบบโทรศัพท์ทางไกล และระบบโทรศัพท์ระหว่างประเทศอัตโนมัติ มีการสร้างระบบโทรคมนาคมแบบไมโครเวฟซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับประเทศต่างๆ และภูมิภาคต่างๆ

5. ปัญหาจากการปฏิรูปเศรษฐกิจภายใต้นโยบายสี่ทันสมัยของเติ้ง เสี่ยวผิง

การพัฒนาเศรษฐกิจยุคใหม่ของจีน ซึ่งเริ่มต้นในปลายทศวรรษ ค.ศ. 1970 โดยรัฐบาลได้กระจายอำนาจลงสู่มวลชนให้ชุมชนในระดับครอบครัวมีอำนาจตัดสินใจทำการผลิต ในระบบความรับผิดชอบทางด้านการเกษตรและทางด้านอุตสาหกรรม รัฐบาลได้ลดอำนาจของส่วนกลางในการ

¹ สวัสดิ์ สุวรรณสถิตย์. (2531, เมษายน – มิถุนายน). ประเทศจีนจะเป็นอย่างไรในปี 2543. วารสารคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาสหประชาชาติ. 20(21) : 8

วางแผน และการควบคุมการผลิต โดยกระจายอำนาจการตัดสินใจไปยังผู้จัดการโรงงานแต่ละแห่ง ได้รับความชอบมากขึ้นทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งต้องผลิตสินค้าให้เป็นไปตามกลไกของตลาด ถึงแม้ว่าจะทำให้ผลผลิตทางเกษตรดีขึ้น และเกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมหลากหลายก็ตาม แต่ก็นำมาซึ่งปัญหามากมายเช่นเดียวกันอันส่งผลให้เกิดการปฏิรูปทางการเมือง ปัญหาที่เกิดขึ้นภายหลังการปฏิรูปทางเศรษฐกิจภายใต้นโยบายสี่ทันสมัยของเติ้ง เสี่ยวผิง มีดังนี้

5.1 ปัญหาที่เกิดจากอำนาจในการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลกลางลดลง

การที่ส่วนกลางลดการควบคุมและมอบอำนาจให้ส่วนท้องถิ่นมาจัดการดูแลมากขึ้น ทำให้รายได้ที่รัฐบาลกลางควรได้ลดลงจนเกิดปัญหางบประมาณขาดดุล และทำให้รัฐบาลท้องถิ่นไปให้ความสำคัญกับการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองอย่างมากส่งผลให้การพัฒนาประเทศโดยรวมลดลง รวมทั้งมีบริษัทที่สร้างขึ้นโดยผิดกฎหมายมากขึ้น เพราะรัฐบาลท้องถิ่นไม่ได้ตรวจสอบอย่างเข้มงวด เพราะเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นมีความเชื่อว่า การมีบริษัทในท้องถิ่นจำนวนมาก แสดงว่าท้องถิ่นนั้นๆ กำลังก้าวไปสู่ความเจริญ

5.2 ปัญหาเงินเฟ้อ

ภายหลังการเปิดประเทศในปี 1978 จีนได้ใช้กลไกตลาด (Market mechanism) เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนภาวะเศรษฐกิจของจีน ซึ่งปรากฏผลการขยายตัวของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษแรก อย่างไรก็ตามได้มีสภาวะการขาดความสมดุลเกิดขึ้นก่อให้เกิดปัญหาเงินเฟ้ออย่างหนักหน่วงซึ่งมีอัตราเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 20 ต่อปีในช่วงกลางทศวรรษ 1980 ส่งผลให้ทางการจีนต้องหาทางควบคุมปัญหาดังกล่าวโดยการจำกัดการให้สินเชื่อ การยกเลิกโครงการลงทุนขนาดใหญ่หลายโครงการ การควบคุมการดำเนินธุรกิจต่างๆ อย่างเข้มงวดกวดขันขึ้น ฯลฯ เพื่อหาทางยับยั้งการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดอัตราเงินเฟ้อ¹ และในเดือนธันวาคม ค. ศ. 1989 รัฐบาลได้ประกาศลดค่าเงินเหรินหมินปี้ ลงไปร้อยละ 21.2² เพื่อให้สินค้าในประเทศมีราคาถูกลง รวมทั้งกำหนดเป้าหมายการขยายตัวทาง เศรษฐกิจไม่ให้สูงเกินไป แม้จีนจะประสบปัญหาภาวะเงินเฟ้อ แต่รัฐบาลจีนได้ใช้ความพยายามอย่างเข้มงวด ทำให้อัตราเงินเฟ้อลดลง

5.3 ปัญหาการขาดแคลนสาธารณูปโภค

การมีสาธารณูปโภคพื้นฐานที่พร้อมมูลขึ้นไม่ว่าจะเป็นทางบก ทางน้ำและทางอากาศจะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไม่ว่าจะเป็นด้านภาคเศรษฐกิจและภาคการเงิน รวม

¹ สมภพ มานะรังสรรค์. (2546). เล่มเดิม. หน้า 27.

² ศิริพร ดาบเพชร; และ อนงคณา มานิตพิสิฐกุล. (2545). เล่มเดิม. หน้า 60.

ตลอดถึงภาคบริการอื่นๆ จะช่วยให้การบริหารต้นทุน การบริหารงาน การบริหารการเงิน การบริหารข่าวสารข้อมูล และการบริหารนวัตกรรมใหม่ ๆ ของกิจการต่าง ๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้นและช่วยให้เศรษฐกิจแบบตลาด สามารถขยายตัวเข้าสู่พื้นที่ที่อยู่ห่างไกลออกไป และไม่สะดวกต่อการเดินทางติดต่อระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมณฑลด้านในที่อยู่ห่างจากฝั่งทะเล และมณฑลชายแดนต่างๆ อย่างไรก็ตามการปฏิรูปทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วทำให้เกิดการขยายตัวของการผลิตทางอุตสาหกรรมทำให้ระบบสาธารณูปโภคไม่เพียงพอต่อความต้องการและที่สำคัญคือการที่ระบบคมนาคมขนส่งไม่สามารถสนองความต้องการที่เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว¹ ทำให้รัฐบาลต้องเร่งลงมือแก้ปัญหาโดยการลงทุน และส่งเสริมการลงทุนสำหรับพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสาร การคมนาคมขนส่งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ โดยยังให้คงให้ความสำคัญในเรื่องการทำป่าไม้ แหล่งน้ำ ทางรถไฟ ถนน และการรักษาสิ่งแวดล้อม

5.4 ปัญหาการขาดทุนของรัฐวิสาหกิจ

การเปิดตัวออกสู่ระบบเศรษฐกิจตลาด (Market economy) ของจีน โดยใช้การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ(Privatization)เป็น“เครื่องมือ”ที่สำคัญไม่ว่าจะดำเนินการโดยการขายหรือการร่วมทุน (Joint venture) กับนักลงทุนต่างประเทศ หรือการนำหุ้นของรัฐวิสาหกิจดังกล่าวไปจดทะเบียนขายในตลาดหลักทรัพย์ ดังนั้นการแปรรูปวิสาหกิจที่มีอยู่มากมายในจีนจึงช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ และยังช่วยกระตุ้นภาคการเงิน(Financial sector) เช่น การขยายบทบาทของตลาดหุ้น (Stocks market) ให้เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย² การปฏิรูปและแปรรูปรัฐวิสาหกิจที่มีจำนวนมากมายทำให้จีนมีโอกาสนในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบตลาด และการพัฒนาภาคการเงินของจีนเอง ซึ่งส่งผลให้จีนมีศักยภาพทางการพัฒนาในสายตาของนักลงทุนทั่วโลกมากยิ่งขึ้นอย่างไรก็ตามปัญหาที่เกิดขึ้นคือ

ประการที่หนึ่ง ปัญหาความด้อยประสิทธิภาพของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งยังมีระบบการบริหารที่ไม่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจแบบตลาด³

ประการที่สอง ความล้มเหลวไร้ประสิทธิภาพของรัฐวิสาหกิจที่สร้างปัญหาให้แก่การพัฒนาเศรษฐกิจจีนไม่น้อยเพราะต้องใช้ทรัพยากรการเงินเป็นจำนวนมากเพื่อโอบอุ้มและค้ำจุนให้วิสาหกิจให้ยังคงดำรงอยู่ได้

ประการที่สาม รัฐวิสาหกิจหลายแห่งที่อยู่ภายใต้การบริหารของรัฐบาลต้องประสบกับภาวะการขาดทุน เนื่องจากราคาวัสดุสูงขึ้นในอัตราที่สูงมาก⁴ โดยเฉพาะสินค้าประเภทวัสดุก่อสร้าง เช่น

¹ ฝ่ายธุรกิจสัมพันธ์จีน ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน). (2536). ภาพรวมเศรษฐกิจจีน. หน้า 8.

² สมภพ มานะรังสรรค์. (2546). เล่มเดิม. หน้า 71

³ แหล่งเดิม. หน้า 32.

⁴ ฝ่ายธุรกิจสัมพันธ์จีน ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน). (2536). เล่มเดิม หน้า 7.

เหล็กเส้นมีราคาสูงขึ้น ซีเมนต์ในเมืองใหญ่ราคาสูงขึ้น ขณะเดียวกันผลิตภัณฑ์เหล็กกล้าและถ่านหิน ประสบปัญหาการขาดแคลนสูงมาก และเมื่อมีการปฏิรูปและหรือแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ก็มีการปลดคนงานออกมากมาย สร้างปัญหาการว่างงาน (Unemployment) ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสำคัญของเศรษฐกิจและสังคมจีนมากยิ่งขึ้น

5.5 ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง

ด้วยเหตุที่การปฏิรูปเศรษฐกิจทำให้เกิดการกระจายอำนาจ แต่เนื่องจากความที่เร่งรัดการปฏิรูปเร็วเกินไปก่อผลให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างขาดดุลยภาพ รวมทั้งการปล่อยปละละเลยอย่างเสรีในวงกว้าง โดยขาดระบบการตรวจสอบที่รัดกุม จึงทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้ออย่างรุนแรงและที่สำคัญ คือ มีการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการคอร์รัปชันในหมู่เจ้าหน้าที่ของพรรคและฝ่ายบริหารระดับมณฑลได้แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบในการติดต่อทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ เช่น พ่อค้าต่างชาติที่เป็นพ่อค้ารายย่อยบางราย ต้องจ่ายเงินติดสินบนเจ้าหน้าที่เพื่อขอรับใบรับรองว่าได้ชำระค่าสินค้าด้วยเงินหยวนที่ชาวต่างชาติใช้ (Foreign Exchange Certificate) ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงจ่ายเงินด้วยหยวน (เหรินหมินปี้) อันมีอัตราแลกเปลี่ยนที่ต่ำกว่า โดยอาศัยการสมยอมจากผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้า¹ เป็นต้น นอกจากนี้ประชาชนก็มีการฝ่าฝืนกฎหมายเพิ่มขึ้นมากมาย อาทิ การลักลอบซื้อสินค้าหนีภาษีตามเมืองท่าที่ติดกับมาเก๊า รวมทั้งเจ้าหน้าที่รัฐมีรายได้จากเงินเดือนต่ำกว่าผู้ประกอบการอาชีพอื่นๆ จึงได้หาผลประโยชน์ให้ตนเองเมื่อมีโอกาส

5.6 ปัญหาการอพยพและการเพิ่มจำนวนประชากรชาวจีน

จีนมีประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคเกษตรเป็นที่คาดการณ์กันว่า เกือบ ร้อยละ 50 ของกำลังแรงงานประมาณ 850 ล้านคน เป็นชาวไร่ชาวนา² การที่จีนมีนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจโดยเร่งการขยายตัวในเขตเมืองทำให้ครอบครัวชาวไร่ชาวนาในชนบทพากันอพยพย้ายถิ่นเข้ามาหางานทำในเมือง โดยเฉพาะการย้ายถิ่นของประชากรจากมณฑลด้านในไปหางานทำในมหานครใหญ่ๆ และมณฑลชายฝั่งทะเลเป็นอันมาก เพราะโอกาสทางเศรษฐกิจเอื้ออำนวยกว่า ส่งผลให้เกิดปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมในจีนอันเนื่องมาจากปัญหาความไม่สมดุลทางการพัฒนาระหว่างภูมิภาคต่างๆ ของจีน ทำให้เกิดปัญหาการว่างงาน ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตร ซึ่งรัฐพยายามแก้ปัญหาโดย เร่งพัฒนาเศรษฐกิจในภาคชนบท (Urbanization) โดยเฉพาะภาคตะวันตก

¹ จัตรชัย วีระเมธีกุล. (2537). บริษัท เอ็ม. ไทย กรุ๊ป. หน้า 5.

² สมภพ มานะรังสรรค์. (2546). เล่มเดิม. หน้า 15.

และภาคตะวันออก อย่างไรก็ตามถ้าปัญหาการว่างงานขยายตัวมากขึ้น ไม่เพียงแต่จะสร้างปัญหาทางเศรษฐกิจเท่านั้น ทั้งยังจะทำให้เสถียรภาพทั้งทางสังคมและการเมืองสั่นคลอนอีกด้วย

สำหรับปัญหาการเพิ่มจำนวนของประชากรจากการสำรวจเมื่อปี 1989 จีนมีประชากร 1,069,828,000 คน คิดเป็นร้อยละ 22.6 ของประชากรโลก¹ อัตราการเพิ่มของประชากรจีนสูงขึ้นมากเช่น ใน ค.ศ. 1996 จีนมีประชากรถึง 1,230 ล้านคน แม้ว่าในปี 1980 ทางกรได้กำหนดให้แต่ละครอบครัวมีบุตรเพียง 1 คน แต่จากผลสำเร็จของโครงการวางแผนครอบครัวกลับกลายมาเป็นสาเหตุของปัญหาใหม่คือ นโยบาย“ลูกคนเดียว”² ทำให้เด็กรุ่นใหม่กลายเป็นที่รักใคร่ทะนุถนอมของทุกคนในครอบครัวจากกล่าวได้ว่าเป็น “จักรพรรดิเล็ก ราชนีน้อย” ขึ้นมา กล่าวคือบุตรหลานกลายเป็นคนเอาใจยากต้องทะนุถนอมจนกลายเป็นเด็กนิสัยเสียเอาแต่ใจตัวเอง

อย่างไรก็ตามอัตราการเกิดของประชากรก็ยังคงอยู่ในอัตราที่สูง ปัญหาประชากรที่เพิ่มขึ้นส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมของจีนทั้งในเมืองและในชนบท ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมติดตามมา คือ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาการศึกษา ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาการซื้อขายแรงงานและเด็กผู้หญิง ปัญหาการลักลอบขายสิ่งตีพิมพ์ลามก ปัญหาการลักลอบเล่นการพนัน ซึ่งรัฐบาลก็ได้ให้ความสำคัญและกวาดล้างการแก้ปัญหาดังกล่าว

5.7 ปัญหาการรับค่านิยมของต่างชาติ

การเปิดประเทศก่อให้เกิดปัญหาจากการรับอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลสู่จีนอย่างต่อเนื่องจนนำไปสู่ปัญหาต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาการนิยมสินค้าอุปโภคบริโภคที่นำเข้าจากต่างประเทศ การเกิดขึ้นของสถานเริงรมย์ต่างๆ รวมทั้งเยาวชนหนุ่มสาวจีนนิยมที่จะเดินทางไปต่างประเทศเพื่อแสวงโชคและชีวิตที่สะดวกสบายกว่าในจีน และปัญหาอิทธิพลทางแนวประชาธิปไตยในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1989 รวมทั้งปัญหาการเสื่อมถอยของ “จิตใจแห่งการเสียสละ” เพื่อพรรคและเพื่อชาติ ได้ถูกแทนที่ด้วยความต้องการ “เงินตรา” เพื่อประโยชน์สุขทางวัตถุตามแบบทุนนิยมทั่วไป ตลอดจนปัญหาทางสังคมอื่นๆ อาทิ ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ฯลฯ

¹ การเมืองการปกครองในสาธารณรัฐประชาชนจีน. (2534, 1 มิถุนายน). เอกสารข่าวรัฐสภา.

17(368) : 19

² เดวิด เอส จี กู๊ดแมน เจอร์ลด์ เซกัล. (2528). เล่มเติม. หน้า 37.

5.8 ปัญหาความเหลื่อมล้ำในฐานะของเกษตรกร

ปัญหาจากระบบความรับผิดชอบการผลิตภาคเกษตร ทำให้การผลิตเพื่อเพิ่มรายได้มีความสำคัญมีผลให้ครอบครัวชาวนาที่ขยันขันแข็ง หรือมีแรงงานมาก สามารถผลิตได้มากกว่าโควตาที่กำหนดในสัญญา ทำให้มีรายได้มากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาความแตกต่างทางฐานะความเป็นอยู่ในกลุ่มเกษตรกรด้วยกัน อีกทั้งเมื่อมีความแตกต่างทางด้านรายได้ อาจนำไปสู่การเห็นแก่ตัวมากขึ้น และเกิดความไม่พอใจในสถานภาพทางเศรษฐกิจของตนเมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวอื่น อาจเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการแตกแยกขัดแย้งในสังคมได้

5.9 ปัญหาความแตกต่างในด้านการกระจายรายได้ระหว่างเมืองและชนบท

การพัฒนาเศรษฐกิจและการลงทุนในด้านต่าง ๆ ของจีนมีการขยายตัวมากขึ้นโดยเฉพาะในบริเวณมณฑลชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งมีโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมขนส่งสะดวก รายได้ของประชาชนในมณฑลเหล่านี้จะสูงกว่า พวกที่อยู่ในมณฑลที่อยู่ลึกเข้าไปซึ่งไม่ค่อยจะมีการลงทุนกัน พัฒนาการทางเศรษฐกิจดังกล่าวก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางฐานะความเป็นอยู่ระหว่างคนส่วนน้อยที่อาศัยอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษตามมณฑลที่ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเล กับฐานะของชนส่วนใหญ่อีกกว่า 900 ล้านคน¹ ที่อาศัยอยู่ในมณฑลด้านใน หรือเขตชายแดนของจีน ก่อให้เกิดความแตกต่างทางด้านรายได้ และชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน ความแตกต่างเหลื่อมล้ำดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาและความขัดแย้งทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองในจีน โดยเฉพาะการกระจายรายได้อย่างไม่เป็นธรรม อันทำให้เกิดความตึงเครียด และความขัดแย้งทางการเมืองได้ในอนาคต

6. แนวคิดและการปฏิรูปทางการเมืองของเติ้ง เสี่ยวผิง ค.ศ. 1982 – 1985

หลังจากที่จีนได้ทำการปฏิรูปประเทศโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ตั้งแต่ ค.ศ. 1978 นั้นเติ้ง เสี่ยวผิงและกลุ่มผู้นำทางการเมืองได้มองเห็นว่าอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาประเทศตามนโยบายสี่ทันสมัย ส่วนหนึ่งคือระบบราชการที่ไร้ประสิทธิภาพซึ่งเกิดจาก การทำงานซ้ำซ้อนและขาดผู้รับผิดชอบ ดังนั้น ใน ค.ศ. 1982 ผู้นำจีนจึงได้ปรับปรุงองค์กรในระดับต่างๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคโดยนายกรัฐมนตรีจ้าว จื่อหยาง ได้เสนอต่อคณะกรรมการประจำของสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติ เพื่อการการปฏิรูปหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้²

¹ สมภพ มานะรังสรรค์. (2546). เล่มเดิม. หน้า 31.

² จุลชีพ ชินวรรณ. (2533). เล่มเดิม. หน้า 60

6.1 การปรับปรุงคณะรัฐมนตรีแห่งรัฐ (State Council)

การปรับปรุงคณะรัฐมนตรีครั้งนี้เป็นการปฏิรูประบบราชการในระดับสูงครั้งสำคัญเพราะได้ยุบตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีเดิม 13 คน เหลือเพียง 2 คน คือนายหว่านลี่ และนายเหยา ยีหลิน ทั้งสองคนมีความเชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐกิจและยังใกล้ชิดกับเติ้ง เสี่ยวผิงส่วนอดีตรองนายกรัฐมนตรีที่เหลือได้รับแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาของคณะรัฐมนตรี

สำหรับคณะรัฐมนตรีที่ปรับปรุงใหม่นี้ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีจ้าว จื่อหยาง รองนายกรัฐมนตรี 2 คน คือหว่านลี่ และเหยา ยีหลิน ปี 1983 ได้แต่งตั้งเพิ่มขึ้นอีก 2 คน คือ หลี่เฟิง และเถียนจื่อหยุน มีที่ปรึกษาคณะรัฐมนตรีอีก 10 คน เลขานุการคณะรัฐมนตรี 1 คน รัฐมนตรีว่าการกระทรวง 41 คน รัฐมนตรีช่วยว่าการเดิมมีถึง 500 คนลดเหลือ 197 คน การปรับปรุงคณะรัฐมนตรีครั้งนี้ทำให้ได้ผู้นำฝ่ายบริหารที่มีการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยเพิ่มถึงร้อยละ 52 นอกจากจะได้ผู้บริหารที่มีความรู้สูง และมีอายุน้อยกว่า และที่สำคัญที่สุด เป็นคณะรัฐมนตรีที่ประกอบด้วยคนของเติ้ง เสี่ยวผิงทั้งสิ้น รวมทั้งจ้าว จื่อหยาง

6.2 การปรับปรุงคณะกรรมการที่ปรึกษาส่วนกลาง (Central Advisory Commission)

คณะกรรมการที่ปรึกษาส่วนกลาง ซึ่งมีสมาชิกทั้งสิ้น 172 คนโดยเติ้ง เสี่ยวผิงเป็นประธานของคณะกรรมการชุดนี้และเติ้ง เสี่ยวผิงดำเนินการเกษียณอายุผู้นำอาวุโส ที่ยังต้องการอยู่ในอำนาจ ดังนี้

6.2.1 ในปี 1985 เติ้ง เสี่ยวผิงได้ดำเนินการให้ผู้นำอาวุโสที่ชราหรือป่วยเป็นประจำเกษียณออกจากตำแหน่งในพรรคคอมมิวนิสต์

6.2.2 แต่งตั้งผู้นำรุ่นใหม่ในวัยฉกรรจ์ ที่มีอายุ 40 ถึง 50 และเป็นผู้ที่สนับสนุนนโยบายสี่ทันสมัย ให้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ในองค์กร

6.3 การปรับปรุงคณะกรรมการกลาง (Central Committee)

หลังจากการประกาศลาออกของผู้นำอาวุโสเพียงวันเดียว ได้มีการประชุมระดับชาติของพรรคคอมมิวนิสต์จีนสมัยพิเศษ เพื่อเลือกสมาชิกคณะกรรมการกลาง สมาชิกใหม่ที่ได้รับเลือกมีจำนวน 64 คน สมาชิกใหม่นี้ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย และยังอยู่ในวัยฉกรรจ์

6.4 การปรับปรุงกรมการเมือง (Politburo)

ผู้นำระดับสูงที่ได้เข้าเป็นสมาชิกใหม่ถาวรมี 6 คน คือ หู จี๋ลิ (56 ปี) หลี่ เฝิง (57 ปี) เกียน จื่อหยุน (56 ปี) เสี่ยว ฉือ (61 ปี) หู ชูเจียน (64 ปี) เหยา ยีหลิน (68 ปี) และเมื่อรวมกับสมาชิกถาวรคนเดิม คือ หู เย่าบิง เต็ง เสี่ยวผิง หลี่ เซียนเนียน เจิน หยุน หู เจียวู๋ หัน จื่อฝู และเผิง เจิน ทำให้กรมการเมืองมีสมาชิกถาวร 20 คน และสมาชิกสมทบอีก 2 คน คือ จิน จื่อเว่ย และ เจิน หมู่หวา¹

เมื่อดำเนินการปลดเกษียณผู้นำชราแล้ว เต็ง เสี่ยวผิงก็ประกาศที่จะดำเนินนโยบายถ่ายทอดอำนาจให้แก่ผู้นำแต่ละรุ่นตามลำดับ โดยหวังให้มีการสืบทอดอำนาจอย่างสันติและใช้อำนาจในลักษณะผู้นำร่วมกัน² (Collective Leadership) ด้วยการผลักดันหนุ่มสาวซึ่งสนับสนุนนโยบายสี่ทันสมัยเข้าไปมีบทบาทในองค์กรการนำของพรรคในระดับสูง นับเป็นความสามารถ และความพยายามของเต็ง เสี่ยว ผิง ในการสร้างกระบวนการสืบทอดอำนาจอย่างเป็นระบบเพื่อเสถียรภาพทางการเมืองของจีนต่อไป

6.5 การปฏิรูปด้านการศึกษา

การศึกษานับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการนำไปสู่ความทันสมัยในด้านต่าง ๆ ของประเทศ จีนจะเร่งพัฒนาการศึกษาให้รวดเร็วขึ้น “โดยหันหน้าเข้าหาโลก หันหน้าไปสู่อนาคตและการปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย”³ ดังนั้นจึงได้มีการปรับปรุงองค์การบริหารการศึกษาเสียใหม่ โดยเมื่อต้นปี 1985 ได้มีการเปลี่ยนแปลงกระทรวงศึกษาธิการมาเป็นในรูปของคณะกรรมการการศึกษาเพื่อเป็นการขยายบทบาทและความคุมการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งคณะกรรมการนี้จะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของคณะมนตรีแห่งรัฐโดยตรง และมีรองนายกรัฐมนตรี นายหลี่ เฝิงเป็นรัฐมนตรีควบคุมอีกตำแหน่งหนึ่ง นอกจากนั้นจีนยังมีนโยบายที่จะขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปเป็น 9 ปี และให้ความอิสระแก่ชุมชนหรือโรงงานในการจัดตั้งโรงเรียนเพื่อการช่วยเหลือตนเอง รวมทั้งการส่งเสริมและการให้ทุนการศึกษาทั้งรัฐบาลและส่วนตัวในการไปศึกษายังต่างประเทศ⁴

¹ แหล่งเดิม. หน้า 62.

² จารุวัฒน์ ชาติประเสริฐ. (2531, เมษายน). การเมืองจีนในทศวรรษ 1980 ชัยชนะของเต็ง เสี่ยวผิง. วารสารสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา. 1(1) : 93.

³ สาวิตรี สุวรรณสถิตย์. (2531, เมษายน – มิถุนายน). เล่มเดิม. 20(21) : 7

⁴ การเมืองการปกครองในสาธารณรัฐประชาชนจีน. (2534, 1 มิถุนายน). เล่มเดิม. หน้า 23

7. เหตุการณ์ภายในจีนก่อนการเกษียณจากตำแหน่งของเติ้ง เสี่ยวผิง (1989)

แม้ว่าเติ้ง เสี่ยวผิงจะไม่ได้ดำรงตำแหน่งสำคัญๆ เช่นในฐานะประมุขของประเทศ แต่เป็นที่ทราบกันดีว่า ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนหลังยุคเหมา เจ๋อตง คือ ยุคของเติ้ง เสี่ยวผิงซึ่งพยายามที่จะดำเนินการปฏิรูปประเทศภายใต้นโยบายสี่ทันสมัย ซึ่งเขาเองพยายามที่จะนำเอาบุคคลที่มีความรู้และเข้าใจในนโยบายเข้ามาดำรงตำแหน่งผู้นำของประเทศ เพื่อผลักดันนโยบายสี่ทันสมัยสู่อนาคตต่อไป ย่อมนำมาซึ่งความไม่พอใจของผู้นำบางกลุ่ม โดยเฉพาะพวกอนุรักษนิยม จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นรวมทั้งเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปในช่วงก่อนเกษียณจากตำแหน่งทางการเมืองของเติ้ง เสี่ยวผิง ดังนี้

7.1 ความขัดแย้งของกลุ่มผู้นำจากการใช้นโยบายสี่ทันสมัย

แม้จีนภายใต้ นโยบายสี่ทันสมัยจะประสบความสำเร็จ และเป็นที่ยอมรับจากประชาชนส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามนโยบายการปฏิรูปต่าง ๆ และการเปิดประเทศของผู้นำจีนก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์และคัดค้านจากบางกลุ่ม เช่น กลุ่มทหารอาวุโส ไม่เห็นด้วยกับนโยบายปรับปรุงกองทัพ เพราะต้องถูกปลดเกษียณพ้นจากตำแหน่ง ซึ่งเดิมเคยได้รับความสะดวกสบาย นอกจากนั้นนโยบายลดกำลังทหารก็ทำให้ฝ่ายทหารได้รับงบประมาณน้อยลงที่สำคัญกลุ่มทหารที่สูงอายุส่วนใหญ่ยังมีความคิดแบบอนุรักษนิยมและติดอยู่กับแนวความคิดของเหมา เจ๋อตงและมักจะไม่เห็นด้วยกับแนวทางที่ขัดกับเหมา เจ๋อตง

นอกจากนี้กลุ่มผู้นำอาวุโสบางกลุ่ม เห็นว่านโยบายปฏิรูป และการเปิดประเทศเป็นการดำเนินนโยบายที่ก้าวเร็วเกินไปทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาช่องว่างของความเจริญระหว่างเขตเมืองชายฝั่งทะเลตะวันออกที่เจริญแล้วกับเขตชนบทในแผ่นดินใหญ่ที่ล้าหลัง ซึ่งยังล้าหลังและยากจน ปัญหาความยากลำบากของส่วนกลางในการควบคุมส่วนภูมิภาค ปัญหาความไม่พอใจของประชาชนต่อการปฏิรูปเศรษฐกิจโดยใช้กลไกตลาด และการเปิดกว้างทางสังคม ปัญหาการหลั่งไหลของวัฒนธรรมทุนนิยมและแนวความคิดเสรีนิยมต่างๆ ปัญหาอื่นๆ ที่ถูกนำเสนอวิพากษ์วิจารณ์ก็ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณ และปัญหาจากการวางแผนงานที่ไม่ดี ยิ่งไปกว่านั้นยังมีปัญหาคอรัปชั่นของสมาชิกพรรคอย่างกว้างขวาง รวมทั้งปัญหาราคาสินค้าสูงขึ้นรายได้ของประชาชนไม่เพียงพอกับรายจ่าย ซึ่งเงิน หยวน นักเศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นสมาชิกอาวุโสของคณะกรรมการประจำของกรมการเมือง ได้กล่าวตำหนิการดำเนินนโยบายปฏิรูปของเติ้ง เสี่ยวผิง พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงปัญหาดังกล่าวและเรียกร้องให้มีการสะสางอุดมการณ์ของพรรคเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ด้วย¹

¹ สาธารณรัฐประชาชนจีนยุคคนหนุ่มเริ่มแล้ว. (2528, 29 กันยายน). สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 32(15) :

แม้ว่ากลุ่มที่ต่อต้านและคัดค้านนโยบายปฏิรูปของเติ้ง เสี่ยวผิง จะเป็นเพียงคนกลุ่มน้อยเท่านั้นแต่กระแสการต่อต้านก็ส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและพรรคคอมมิวนิสต์จีนดังนั้นรัฐบาลจึงได้ มาตรการการป้องกัน การต่อต้าน โดยออกคำเตือนและรณรงค์ให้ประชาชนร่วมกันต่อต้านสิ่งที่รัฐบาล เรียกว่า “จิ้งเหวี่หวาน” หรือ มลพิษทางจิตใจ (Spiritual Pollutions) ซึ่งหมายถึงการ เลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตกที่ไม่เหมาะสมต่างๆ เช่น เพลงร็อค หนังสือภาพเปลือย ทางเกง ยินส์ เป็นต้น นอกจากนั้น “มลพิษทางจิตใจ” บางครั้งก็ขยายความไปถึงการคำกล่าวใดเกินควรในการ คำขายอีกด้วย

7.2 การชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยของนักศึกษา ค.ศ. 1986 นำไปสู่การปลด หู เย่าปิง

จากการดำเนินการตามนโยบายสี่ทันสมัยทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางความคิดในการ พัฒนาประเทศนำไปสู่ความขัดแย้งภายในพรรคคอมมิวนิสต์ระหว่างกลุ่มที่ต้องการเปิดกว้างทาง ความคิดให้เสรีภาพทางการเมืองกับประชาชนมากขึ้น เพื่อความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศกลุ่ม นี้มีจ้าว จื่อหยาง และ หู เย่าปิง กับอีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องการรักษาระบบการเมืองแบบสังคมนิยมนี้ เอาไว้ และต้องการชะลอการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ให้เศรษฐกิจจีนพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป กลุ่มนี้มี หู เจียวมู่ ไป อีโป เฝิง เจิ้น หยาง ช่างคุน จากความขัดแย้งภายในพรรคและความ เหลื่อมล้ำทางด้านเสรีภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจของประชาชน โดยเฉพาะเมื่อ หู เย่าปิง เลขาธิการใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีนแสดงความเห็นว่าควรเปิดกว้างให้นักศึกษา ปัญญาชนแสดง ความคิดเห็นทางการเมืองบ้างเพื่อพัฒนาสังคมนิยมจีนให้เจริญรุดหน้ามากขึ้นประกอบกับมีนัก ศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั่วประเทศเดินทางมาเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย ตั้งแต่ปี 1986 เป็นต้นมา จนทำให้ผู้อาวุโสในพรรคที่มีความคิดแบบอนุรักษนิยม เช่น เฝิง เจิ้น ไป อีโป หู เจียว มู่ เติ้ง หลีซุน ไม่พอใจและได้ออกมาวิจารณ์การเดินทางของนักศึกษาว่า “มีบางคนกำลังเสนอให้ จีนเป็นตะวันตกโดยสมบูรณ์ ลักษณะเช่นนี้เป็นเสรีนิยม ของชนชั้นกฏุมพี ซึ่งเท่ากับเป็นการปฏิเสธ ระบบสังคมนิยมและนำเสนอระบบทุนนิยมในสังคมจีน”แม้รัฐบาลจะพยายามป้องกันการแพร่ขยาย ของวัฒนธรรมและแนวความคิดแบบตะวันตกก็ตาม แต่่นโยบายเปิดประเทศก็มีส่วนสำคัญนำมาซึ่ง การแพร่ขยายแนวความคิดดังกล่าว ในหมู่นักศึกษา และปัญญาชน โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ ๆ เช่น ปักกิ่ง เซี่ยงไฮ้ และนานกิง ซึ่งได้เริ่มมีการเรียกร้องประชาธิปไตย และในช่วงเดือนธันวาคม ปี 1986 นักศึกษาที่กรุงปักกิ่งได้รวมกลุ่มกันเดินทางมาประท้วงเรียกร้องให้มีประชาธิปไตยและ

¹ นาริรัตน์ ปริสุทธิวิพร. (2540). องค์ความรู้เรื่องจีนในประเทศไทย ตั้งแต่ ค.ศ. 1975-1995. หน้า

สนับสนุนนโยบายปฏิรูปทางการเมือง การเดินขบวนประท้วงครั้งนี้ได้แผ่ขยายออกไปถึง เมืองใหญ่ และเมืองต่าง ๆ ประมาณ 13 เมือง ซึ่งในครั้งนั้น ทางกรรมาธิการได้เข้าปราบปราม และจับกุมนักศึกษา ได้ 24 คน ต่อมาในช่วงสัปดาห์แรกของเดือนมกราคม 1987 บรรดานักศึกษาก็ยังมีการเคลื่อนไหว ในลักษณะของการปิดโปสเตอร์ภายในมหาวิทยาลัย รวมทั้งมีการชุมนุมประท้วงเผาหนังสือพิมพ์ปักกิ่งเดลี เนื่องจากไม่พอใจที่หนังสือพิมพ์ดังกล่าวเสนอข่าวโจมตีว่าการประท้วงของนักศึกษา เป็นเรื่อง“เพ้อฝัน” และได้รับการครอบงำจาก “แนวทางทุนนิยม” อย่างไรก็ตามความเคลื่อนไหวของนักศึกษาก็ค่อย ๆ สงบลง ในสัปดาห์ต่อมาเนื่องจากเป็นช่วงของการสอบ ประกอบกับรัฐบาลมี ท่าทีผ่อนปรนมากขึ้น เช่น การปล่อยนักศึกษาที่เป็นตัวการสำคัญ เป็นต้น

ความเคลื่อนไหวของนักศึกษาครั้งนี้ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจีนอย่าง กระตือรือร้นโดยหูเหยาปิงถูกบังคับให้ลาออกจากตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ในเดือน มกราคม ค.ศ. 1987 หู เหยาปิง ซึ่งเป็นบุคคลที่เติ้ง เสี่ยวผิงสนับสนุนให้ได้รับแต่งตั้งเป็นเลขาธิการ พรรคคอมมิวนิสต์ใน ค.ศ. 1980 และตั้งแต่นั้นดำรงตำแหน่งมักจะถูกฝ่ายอนุรักษนิยมโจมตีอยู่เสมอ เพราะหู เหยาปิง ชอบวิพากษ์วิจารณ์ นโยบายของเหมา เจ๋อตง ส่วนฝ่ายอนุรักษนิยมในกองทัพก็ ไม่ยอมรับบทบาทและสถานะของหูเหยาปิงเพราะถือว่ายังมีอาวุโสไม่มากพอที่จะดำรงตำแหน่ง เลขาธิการพรรค และไม่เคยมีบทบาททางการเมืองมาก่อน รวมทั้งไม่พอใจหู เหยาปิง ในฐานะ เลขาธิการพรรคซึ่งต้องรับผิดชอบงานด้านอุดมการณ์ แต่กลับยอมให้มีการเผยแพร่แนวความคิด แบบเสรีนิยม และสนับสนุนให้นักศึกษาปัญญาชนแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมาตลอดในช่วงปี 1986 โดยเฉพาะต่อกรณีการเดินขบวนประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตยของนักศึกษา ในช่วงปลายปี 1986 และต้นปี 1987 ซึ่งฝ่ายอนุรักษนิยมถือว่าเป็นการทำลายอำนาจพรรคโดยตรง และยังไม่พอใจที่หู เหยาปิง ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์การเดินขบวนของนักศึกษาได้จนการเดินขบวน ประท้วงแผ่ขยายวงกว้างออกไปหลาย ๆ เมือง ดังนั้นกลุ่มอนุรักษนิยมอาวุโส ได้เรียกร้องให้สมาชิก พรรคต่อต้าน และยังเรียกร้องให้ทุกคนยึดมั่นในหลักการพื้นฐาน 4 ประการคือ 1) ยึดมั่นต่อแนว ทางสังคมนิยม 2) ยึดมั่นต่อแนวการนำของพรรคคอมมิวนิสต์จีน 3) ยึดมั่นต่อเผด็จการ ประชาธิปไตยของประชาชน 4) ยึดมั่นต่อลัทธิมาร์กซ์-เลนิน และความคิดเหมา เจ๋อตง¹ ทำให้หู เหยาปิงถูกกดดันให้ลาออก เมื่อวันที่ 16 มกราคม ค.ศ. 1987

ในความเป็นจริงแล้ว การลาออกจากตำแหน่งของหู เหยาปิง เกี่ยวข้องกับประเด็นความเห็นใจต่อ นักศึกษาเป็นเพียงหนึ่งในหลายสาเหตุของการสิ้นสุดอำนาจของหู เหยาปิง² เพราะยังมีประเด็นที่สำคัญ อื่น ๆ คือ

¹ จูลีฟ ซินวาร์โน. (2533). เล่มเดิม. หน้า 64.

² อภิญา รัตนมงคลมาศ. (2532, กันยายน-ธันวาคม). เล่มเดิม. หน้า 19

ประการที่หนึ่ง การปฏิรูปทางเศรษฐกิจที่หู เย่าปingsสนับสนุนไม่อำนวยความสะดวกต่อทางทหาร

ประการที่สอง หู เย่าปingsกดดันให้นายทหารอาวุโสหลายท่านระดับผู้นำปลดเกษียณตนเอง

ประการที่สาม หู เย่าปingsคัดค้านการขยายความขัดแย้งด้านพรมแดนระหว่างจีนกับเวียดนาม

ประการที่สี่ หู เย่าปingsยังขัดแย้งกับผู้นำกลุ่มอนุรักษนิยม เช่น เฝิง เจิ้น และ หู เจียวมู่ ประกอบกับกลุ่มผู้นำอาวุโสที่มีแนวคิดอนุรักษนิยมในพรรคต้องการที่จะต่อต้านบทบาทของเติ้ง เสี่ยวผิง โดยใช้กลุ่มท้องถิ่นและสาขาพรรคคอมมิวนิสต์ในมณฑลต่าง ๆ เป็นเครื่องมือ ก่อความสับสนวุ่นวายขึ้น ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นผลให้เติ้ง เสี่ยวผิงจำต้องตกอยู่ในภาวะภายใต้แรงกดดันที่รุนแรงและจำเป็นในการย้ายหู เย่าปings¹ ทั้งนี้เพื่อต้องการประนีประนอมกับกลุ่มอนุรักษนิยม และเพื่อที่จะได้ลดกระแสความขัดแย้งภายในพรรคลงนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม แม้จะลาออกจากตำแหน่งเลขาธิการพรรค แต่หู เย่าปings ก็ยังคงเป็นสมาชิกกรรมการเมืองและยังดำรงตำแหน่งกรรมการประจำกรมการเมืองซึ่งถือว่าเป็นตำแหน่งที่มีบทบาทสำคัญทางด้านการกำหนดนโยบายต่อไป

การที่หู เย่าปings ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดเติ้ง เสี่ยวผิง และเป็นผู้ที่ให้การสนับสนุนอย่างแข็งขันต่อการปรับปรุงพรรค รวมทั้งต่อการดำเนินนโยบายสี่ทันสมัย จึงมีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า การกำจัดหู เย่าปings ออกจากตำแหน่งเลขาธิการพรรคได้นั้นนับเป็นชัยชนะของฝ่ายอนุรักษนิยมที่ต่อต้านนโยบายปฏิรูปทางเศรษฐกิจของเติ้ง เสี่ยวผิงมาโดยตลอดและยังแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างฝ่ายปฏิรูปและฝ่ายอนุรักษอีกด้วย

7.3 การเปลี่ยนแปลงผู้นำจีน ค.ศ. 1987 - 1988

การประชุมสมัยพิเศษของคณะกรรมการเมืองพรรคคอมมิวนิสต์ เมื่อ 16 มกราคม ค.ศ. 1987 ได้ลงมติเป็นเอกฉันท์เลือกนายกรัชมุนตรีจ้าว จื่อหยางซึ่งเป็นบุคคลที่เติ้ง เสี่ยวผิงให้การสนับสนุนให้รักษาการในตำแหน่งเลขาธิการพรรค แทนหู เย่าปings นั้น ย่อมสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ผู้ที่กุมอำนาจทางการเมืองจีนอยู่อย่างแท้จริงยังคงเป็นเติ้ง เสี่ยวผิง นั่นเอง

ในการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์ ชุดที่ 13 ระหว่าง 25 ตุลาคม - 1 พฤศจิกายน ค.ศ. 1987 จ้าว จื่อหยางได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการใหญ่พรรคแทนหู เย่าปings การประชุมครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงบทบาทและอิทธิพลของเติ้ง เสี่ยวผิงที่มีต่อการเมืองภายในจีนโดยในการประชุมครั้งนี้ มีการเลือกตั้งตำแหน่งสำคัญๆ ของคณะกรรมการพรรคด้วย ผู้นำรุ่นใหม่ที่ได้รับเลือกเข้ามา

¹ ธีรวิทย์ ทันโตภาส. (2540). เล่มเดิม. หน้า 115

เป็นสมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในวัยฉกรรจ์เป็นจำนวนมากและผู้นำอาวุโสหลายคนได้เกษียณอายุตนเองจากคณะกรรมการกลาง เช่น เต็ง เสี่ยวผิง เฉิน หยุน เต็ง อี้เงา เฝิง เจิ้น วาน หลี และ หู เจียวมู เป็นต้น¹

ส่วนกรรมการเมืองชุดใหม่ มีสมาชิกประจำ 17 คน และมีสมาชิกสมทบ 1 คน รวม 18 คน ประกอบด้วย จ้าว จื่อหยาง หลี เฝิง เหยา ยีหลิน เสี่ยว ฉือ วาน หลี เกียน จื่อหยุน หู จิลิ หู เย่าปิง หู ชูเจียน ช่ง ปิง เจียง เจ๋อหมิน หลี รุ่ยหวน หลี ชิงหมิง หยาง หูไต้ หลี เกียะหยิง หยาง ช่างคุน จิน จี้เว่ย ตัง กวนเกิน ส่วนคณะกรรมการประจำกรรมการเมือง ซึ่งเป็นผู้นำระดับสูงสุดมีเพียง 5 คน คือ จ้าว จื่อหยาง หลี เฝิง เซี่ยว ฉี หู จิลิ และ เหยา ยีหลิน

สำหรับคณะกรรมการที่ปรึกษาส่วนกลางที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการกลางนั้น ชุดใหม่มีสมาชิกถึง 200 คน เพิ่มขึ้นจากชุดเดิมซึ่งมีเพียง 180 คน เฉิน หยุน (80 ปี) เข้ารับตำแหน่งประธานคณะกรรมการชุดนี้แทนเต็ง เสี่ยวผิงที่หมดวาระ ส่วนคณะกรรมการตรวจสอบวินัยชุดใหม่มี เซี่ยว ฉี เป็นประธานแทนเฉิน หยุน ที่หมดวาระ

ถึงแม้เต็ง เสี่ยวผิงจะมีได้มีตำแหน่งในกรรมการเมืองหรือคณะกรรมการกลางของพรรค แต่เขาก็ยังดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการกิจการทหารซึ่งมีอำนาจสูงสุดเหนือกองกำลังทหารและกำลังติดอาวุธทั้งหมดของจีน² โดยมีจ้าว จื่อหยางเป็นรองประธานคนที่หนึ่งแล หยาง ช่างคุนเป็นรองประธานและเลขาธิการด้วย

เมื่อ จ้าว จื่อหยางขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์จีน เขาได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และต่อมาในการประชุมสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติชุดที่ 7 ที่เปิดสมัยประชุมระหว่าง 25 มีนาคม - 13 เมษายน ค.ศ. 1988 ได้ลงคะแนนเสียงเลือก หลี เฝิง เป็นนายกรัฐมนตรี คนที่ 4 ของจีน สืบต่อจากโจว เอินไหล ฮั่ว กว๋อเฟิง และจ้าว จื่อหยาง

ในวันที่ 8 เมษายน สภาผู้แทนประชาชนได้เลือก หยาง ช่างคุน (81 ปี) อดีตนายทหารระดับสูงและพันธมิตรทางการเมืองของเต็ง เสี่ยวผิง ให้ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี ต่อจากหลี เจียนเนี่ยน ที่หมดวาระและ หวาง เจิน ได้รับเลือกให้เป็นรองประธานาธิบดีคนใหม่

ส่วนคณะมนตรีแห่งรัฐ (State Council) หรือคณะรัฐมนตรีของจีน ก็ได้มีการแต่งตั้งใหม่ โดยมีหลี เฝิงเป็นนายกรัฐมนตรี และมีรองนายกรัฐมนตรี 3 คนคือ เกียน จื่อหยุน หู ชูเจียน และ เหยา ยีหลิน สมาชิกของคณะรัฐมนตรีแห่งรัฐ ยังประกอบด้วยผู้นำระดับสูงอีก 9 คน คือ เฉิน จูเชิง เฉิน ซี้ถง หลี กุยเซียน หลี เกียะหยิง หวาง ปิงเจียน หวาง ฟัง จิน จี้เว่ย

¹ จูลีฟ ชินวรโรน. (2533) เล่มเดิม. หน้า 66.

² สันติ ตั้งรพีพากร. (2542). เล่มเดิม. หน้า 66.

ซ่ง เจียน จู เจียวว่า¹ ว่าน หลี อติตรองนายกรัฐมนตรี ได้รับเลือกให้เป็นประธานของคณะกรรมการประจำของสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติหรือประธานรัฐสภาแทน เฝิง เจิ้น ซึ่งได้เกษียณไปแล้ว

เมื่อพิจารณาโครงสร้างผู้นำระดับสูงในพรรคคอมมิวนิสต์และรัฐบาลของสาธารณรัฐประชาชนจีนชุดดังกล่าวนี้เป็นที่เชื่อว่านโยบายเปิดประเทศ เพื่อพัฒนาประเทศให้ทันสมัยของสาธารณรัฐประชาชนจีนจะคงดำเนินต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำระดับสูงของสาธารณรัฐประชาชนจีนส่วนใหญ่ล้วนเป็นทายาททางการเมืองในการสืบทอดนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศของเติ้ง เสี่ยวผิง แม้ว่าจะมีการคานอำนาจกันระหว่างกลุ่มปฏิรูปภายใต้การนำของเลขาธิการพรรคจ้าว จื่อหยาง กับกลุ่มอนุรักษ์ ภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีหลี เฝิง แม้ว่าทั้งสองจะเห็นพ้องกันว่าจีนควรปฏิรูปเศรษฐกิจแต่ก็แตกต่างกันในด้านวิธีการและมาตรการ โดยจ้าว จื่อหยางปรารถนาที่จะเร่งปฏิรูประบบเศรษฐกิจของประเทศให้พัฒนาโดยเร็วในสถานการณ์ปัจจุบันที่เอื้ออำนวย และปฏิรูปทางการเมืองโดยแก้ปัญหาอำนาจที่รวมศูนย์เกินไป ด้วยการแยกอำนาจพรรคและรัฐบาลออกจากกัน และให้ทุกมณฑล เขตปกครองตนเองและเขตปกครองพิเศษมีอิสระในการตัดสินใจนโยบายภายในของตนเองมากขึ้น ในขณะที่หลี เฝิงปรารถนาให้การปฏิรูปเศรษฐกิจเป็นไปภายในกรอบของนโยบายทางเศรษฐกิจที่วางแผนจากส่วนกลาง และเห็นว่าควรดำเนินการปฏิรูปและพัฒนาประเทศในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอันสืบเนื่องมาจากการปฏิรูปที่มีลักษณะ “เปิด” หรือเร่งรัดรวดเร็วมากเกินไป นอกจากนี้จะแตกต่างในด้านวิธีการและมาตรการแล้ว ทั้งสองคนอาจอยู่ใน “ภาวะแข่งขันกัน” เพื่อการเป็นทายาททางการเมืองของเติ้ง เสี่ยวผิงอีกด้วย

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองดังกล่าวนับว่าเป็นชัยชนะของ เติ้ง เสี่ยวผิง ในการกำจัดและจำกัดบทบาทของผู้นำฝ่ายอนุรักษ์ที่มีอายุมากและไม่เห็นด้วยกับนโยบายการปฏิรูปออกไป และสมาชิกคณะกรรมการการเมืองส่วนใหญ่ เป็นผู้สนับสนุนแผนปฏิรูปเศรษฐกิจของเติ้ง เสี่ยวผิง ทั้งสิ้น ถึงแม้จะมีผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายการปฏิรูปของเติ้ง เสี่ยวผิง เช่น เงิน หยุน ซึ่งยังมีตำแหน่งในพรรคก็นับว่ายังมีการถ่วงดุลอำนาจภายในพรรคระหว่างฝ่ายปฏิรูปกับฝ่ายอนุรักษ์ อย่างไรก็ตามทั้งเติ้ง เสี่ยวผิง และ เงิน หยุนก็เคยมีความสัมพันธ์สนิทสนมกันมายาวนานทั้งคู่เคยประสบชะตากรรมเดียวกันโดยการถูกกวาดล้างในช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรมแม้ว่านโยบายในด้านเศรษฐกิจของทั้งสองคนจะแตกต่างกันโดยที่ เงิน หยุน สนับสนุนนโยบายการวางแผนเศรษฐกิจจากส่วนกลาง และไม่เห็นด้วยกับนโยบายเศรษฐกิจเสรีนิยมของเติ้ง เสี่ยวผิง แต่ เติ้ง เสี่ยวผิงก็ใช้วิธีการประนีประนอมผ่อนปรน เพื่อให้นโยบายปฏิรูปดำเนินไปอย่างราบรื่น²

¹ จูลีฟ ชินวรโรน. (2533). เล่มเดิม. หน้า 67.

² ศิริพร ดาบเพชร. (2545). เล่มเดิม. หน้า 96-97

7.4 วิฤตการณ์เศรษฐกิจ ค.ศ. 1988

ในช่วงปี 1988 จีนประสบวิกฤตการณ์เศรษฐกิจอยู่ 2 ประการคือ การปฏิรูปราคาสินค้า และปัญหาเงินเฟ้อ

7.4.1 การปฏิรูปราคาสินค้า

จีนได้เผชิญกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ในช่วง ค.ศ. 1988 เนื่องจากสินค้ามีราคาสูงขึ้นแต่รายได้ของประชาชนคงเดิม ซึ่งแต่เดิมนั้นรัฐบาลจีนได้ควบคุมและตรึงราคาสินค้าหลายชนิด เช่น วัตถุดิบและสินค้าอุปโภค บริโภคพื้นฐาน เช่น ข้าว น้ำมันพืชและผัก เป็นต้น โดยรัฐซื้อสินค้าเหล่านี้จากเกษตรกรในราคาสูง แต่นำมาจำหน่ายในราคาต่ำ เพื่อให้ประชาชนที่อยู่ในเมืองที่มีรายได้คงที่ เช่น ข้าราชการ และนักเรียน นักศึกษามีสภาพชีวิตที่ไม่ลำบากจนเกินไป แต่รัฐต้องจ่ายเงินเป็นจำนวนมากในการตรึงระดับราคาสินค้าต่างๆ ผู้นำจีนหลายคนได้เสนอให้มีการ"ปฏิรูปราคา" โดยยกเลิกการควบคุมราคาสินค้า และรัฐก็จะไม่ให้เงินอุดหนุนราคาอีกต่อไปด้วยการใช้กลไกตลาดตัดสินราคาตามความต้องการและปริมาณของสินค้า ดังนั้นในระหว่างปี 1985 – 1986 จีนได้ปฏิรูประบบราคาโดยการผ่อนคลายนในหลาย ๆ ด้าน เช่น ลดการเข้มงวดในการควบคุมระบบราคาสินค้าอุปโภคบริโภคหลายรายการ และให้กลไกตลาดสามารถทำงานได้ จากมาตรการดังกล่าวผนวกเข้ากับความต้องการบริโภคภายในประเทศที่ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากรวมทั้งการที่ปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นเกินกว่าเป้าหมายที่กำหนดโดยธนาคารชาติ เพราะมีการกระจายบทบาทการให้สินเชื่อแก่ธนาคารในระดับมณฑลและระดับท้องถิ่นเพิ่มขึ้นขณะที่ธนาคารดังกล่าวเองยังด้อยประสิทธิภาพในการดำเนินงานได้ส่งผลให้ภาวะเงินเฟ้อปะทุตัวขึ้นอีก ในปี 1987

เมื่อทางการเงินไม่สามารถควบคุมราคาสินค้าทั้งค่าปลีกและค่าส่งไว้ได้ส่งผลให้ต้องหวนกลับไปใช้วิธีการปันส่วนอาหารอีกครั้งหนึ่งหลังจากที่ยกเลิกระบบนี้ไปตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา และต้องหาทางควบคุมราคาสินค้าอย่างเข้มงวดกวาดขันอีกครั้งหนึ่ง¹ ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมราคาวัตถุดิบ ค่าระวางสินค้า ฯลฯ

วันที่ 30 พฤษภาคม – 1 มิถุนายน ค.ศ. 1988 คณะกรรมการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้เรียกประชุมเพื่อพิจารณาหาแนวทางและนโยบายในการปฏิรูปราคา ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติให้ตั้งคณะทำงานพิจารณาแผนการปฏิรูปราคาและปฏิรูปค่าจ้างไปด้วย ตลอดจนผลกระทบต่าง ๆ ในระยะ 5 ปีข้างหน้า ทุก ๆ คนมีความเชื่อมั่นว่า กลไกตลาดจะสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ

¹ สมภพ มานะรังสรรค์. (2546). เล่มเดิม. หน้า 28

7.4.2 ปัญหาเงินเฟ้อ

ในช่วง 1986 –1987 การขยายตัวทางเศรษฐกิจของจีนยังคงดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยมีระดับสูงถึงร้อยละ 10 และร้อยละ 9.4 ในปี 1986 และ 1987 ตามลำดับ และขยายตัวสูงถึงร้อยละ 11.2 ในปี 1988¹ ผู้คนต้องซื้อของแพงขึ้นมาก ทั้งที่รายได้ของผู้กินเงินเดือนเพิ่มขึ้น แต่ก็ไม่ได้สัดส่วนกับราคาสินค้าที่แพง ในขณะที่เดียวกันราคาสินค้าต่างๆก็เชียบสูงขึ้นในเดือน มิถุนายน ดัชนีราคาสินค้าผู้บริโภคเพิ่มขึ้น ร้อยละ 18 และเชียบเป็นร้อยละ 24 ในเดือนกรกฎาคม จากปัญหานานัปการที่ติดตามมาจากภาวะราคาสินค้าทางการเงินจึงต้องเปลี่ยนเป้าหมายทางเศรษฐกิจใหม่ ในปี 1988 โดยทำการจำกัดความต้องการบริโภคภายในประเทศ ควบคุมการลงทุนรวมถึงการตัดทอนหรือยกเลิกอำนาจการปล่อยกู้ของธนาคารต่างๆ เช่น การยกเลิกการปล่อยกู้แก่กิจการที่ด้อยประสิทธิภาพ ระบุการให้สินเชื่อแก่บริษัทต่าง ๆ จากที่เคยให้ถึง 700,000 แห่ง เหลือเพียง ร้อยละ 15 ของกิจการที่เคยให้กู้ข้างต้นเท่านั้น นอกจากนั้นรัฐบาลยังต้องปรับปรุงมาตรการทางการคลัง เช่น การจัดเก็บภาษีอากรให้เข้มงวดกวดขันขึ้น เพราะรายได้จากภาษีอากรในปี 1987 ได้ตกต่ำลงมาก ทำให้รัฐต้องหาทางออกโดยการพิมพ์ธนบัตรออกมาใช้เพิ่มขึ้น² ซึ่งเป็นสาเหตุประการหนึ่งซึ่งทำให้เกิดกระแสเงินเฟ้อ

แม้ว่าทางการจีนได้พยายามเยียวยาแก้ไขปัญหาลายต่อหลายประการที่ตามมา กับนโยบาย “สี่ทันสมัย” แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยระหว่าง ค.ศ. 1983 –1988 อำนาจการซื้อลดลงกว่าร้อยละ 100 มาตรฐานการดำรงชีวิตต่ำลง³ ภาวะเช่นนี้ เด็งเสี่ยวผิงเห็นว่าควรให้สินค้าขึ้นลงตามกลไกตลาด แม้ว่าข้าว จี๋ หยา และเหล้า เฝิงไม่เห็นด้วยแต่ก็ทำอะไรไม่ได้ จึงทำให้มีการกักตุนสินค้าเป็นเหตุให้สินค้ายิ่งแพงมากขึ้น ในขณะที่ผู้คนมีปัญหากับการดำรงชีวิต ข้าราชการใช้อภิสิทธิ์ของผู้นำและลูกหลาน การฉ้อราษฎร์บังหลวงก็ปรากฏขึ้นเรื่อยๆ นำมาซึ่งความไม่พอใจของประชาชน ซึ่งจะกลายเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่วิกฤตการณ์ทางการเมือง เช่น กรณีเหตุการณ์ “เทียนอันเหมิน” ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1989

¹ สมภพ มานะรังสรรค์. (2542). เล่มเดิม. หน้า 415.

² สมภพ มานะรังสรรค์. (2546). เล่มเดิม. หน้า 29.

³ แหล่งเดิม.

7.5 การชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน(เมษายน ถึง มิถุนายน ค.ศ. 1989)

ในวันที่ 15 เมษายน ค.ศ. 1989 หู เย่าปิง อดีตเลขาธิการใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีนถึงแก่อสัญกรรม นักศึกษามหาวิทยาลัยในกรุงเป่ย์จิงหลายร้อยคนได้เขียนข้อความไว้อาลัยและสดุดี หู เย่าปิง วันที่ 17 เมษายน นักศึกษาหลายพันคนพากันเดินขบวนที่กรุงเป่ย์จิงและช่างไห่ เพื่อร้องสดุดี หู เย่าปิงรวมทั้งประชาธิปไตยและเสรีภาพ มรณกรรมของ หู เย่าปิง ได้กลายเป็นขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยของนักศึกษาจีนอีกครั้งหนึ่ง การเรียกร้องประชาธิปไตยของนักศึกษาเป็นไปในลักษณะของการเดินขบวนจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มุ่งสู่จัตุรัสเทียนอันเหมิน สิ่งที่นักศึกษาเรียกร้อง คือ¹

1. ประชาธิปไตยและเสรีภาพในการตีพิมพ์
2. ยกเลิกคำสั่งห้ามการเดินขบวน
3. ให้รัฐบาลเพิ่มเงินอุดหนุนด้านการศึกษามากขึ้น
4. ให้ผู้นำเปิดเผยรายได้และทรัพย์สิน
5. ให้ประเมินบทบาทของ หู เย่าปิงใหม่

สาระอันเป็นหัวใจของข้อเรียกร้องที่แท้จริงของขบวนการนักศึกษาอาจสรุปได้เป็นประเด็นสำคัญดังนี้คือ²

1. การเปิดให้มีเสรีภาพทางการเมือง
2. การเร่งให้รัฐปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวงและระบบเส้นสาย
3. การเร่งทำการปฏิรูปเศรษฐกิจให้เร็วกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนั้น

การเดินขบวนเรียกร้องให้มีการปฏิรูปทางการเมืองครั้งนี้แตกต่างจากครั้งก่อน เพราะมีการจัดตั้งองค์กรแกนนำคือ “สหพันธ์องค์กรนักศึกษาอิสระ” (Federation of Autonomous Student Unions) เพื่อประสานงานการเดินขบวนและชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย

ถึงแม้ว่าพิธีฝังศพ หู เย่าปิง ผ่านไปแล้วก็ตามแต่นักศึกษาบางส่วนยังคงชุมนุมที่จัตุรัสเทียนอันเหมินต่อไปและบางส่วนยังมีการประท้วงที่มหาวิทยาลัยหลายแห่ง จนกระทั่งปลายเดือนเมษายนจากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้เจียง เสี่ยวผิงแสดงความไม่พอใจและกล่าวว่า “การเคลื่อนไหวนี้ไม่ใช่เรื่องปกติ แต่เป็นการสร้างสถานการณ์ให้วุ่นวาย เพื่อให้ผู้นำพรรคและระบอบ ไม่เป็นที่ยอมรับ” ดังนั้นเมื่อหนังสือพิมพ์ถ่ายทอดคำพูดนี้ออกไปทำให้นักศึกษามีปฏิกิริยารุนแรงมากขึ้น

¹ จูลซีฟ ชินวรโรณ. (2533). เล่มเดิม. หน้า 71.

² วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2542). บุรพาแดงเปลี่ยนสี. หน้า 82.

การประชุมของนักศึกษาดำเนินต่อไป จนถึงวันที่ 4 พฤษภาคม ค.ศ. 1989 ซึ่งเป็นวันครบรอบ 70 ปี ของเหตุการณ์ 4 พฤษภาคม ค.ศ. 1919 ถึงวัน 13 พฤษภาคม ค.ศ. 1989 นักศึกษาประกาศอดอาหารเพื่อประท้วงรัฐบาลจีนทางการเงินขอให้นักศึกษายุติการประท้วงเพื่อเห็นแก่ประเทศชาติ เพราะเป็นเวลาที่ประธานาธิบดีแห่งสหภาพโซเวียตจะเดินทางมาเยือนจีน แต่นักศึกษาไม่ยุติการประท้วง ดังนั้นในวันที่ 15 พฤษภาคม ค.ศ. 1989 ประธานาธิบดีมีฮาอิล กอร์บาชอฟ แห่งสหภาพโซเวียตได้เดินทางมาถึงนครปักกิ่ง ทางรัฐบาลจีนจึงต้องจัดพิธีต้อนรับที่สนามบินแทน จัตุรัสเทียนอันเหมิน

วันที่ 19 พฤษภาคม ค.ศ. 1989 จ้าว จื่อหยาง และ หลี่ เฝิง เดินทางไปพบนักศึกษาที่จัตุรัสเทียนอันเหมินและได้เปิดเจรจากับผู้ชุมนุมประท้วง แต่ไม่สามารถตกลงกันได้

ในคืน วันที่ 19 มีการประชุมผู้นำระดับสูง ของกรมการเมืองและคณะมนตรีแห่งรัฐ ผู้เข้าร่วมประชุมก็มีความเห็นแตกเป็น 2 ฝ่าย ในที่สุด ด้วยอิทธิพลของผู้นำอาวุโส เช่น เติ้ง เสี่ยวผิง หลี่ เจิ้น หลี่ เซียนเนียน เจิน ยุน เป็นต้น ที่ประชุมมีมติให้ประกาศกฎอัยการศึกและใช้กำลังเข้าปราบปรามขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยของนักศึกษา โดยที่จ้าว จื่อหยางไม่เห็นด้วยกับมติดังกล่าวจึงไม่ได้ร่วมประชุม หลังการประชุม หลี่ เฝิงได้แถลงว่ารัฐบาลได้ตัดสินใจที่จะใช้มาตรการขั้นเด็ดขาดเพื่อยุติความยุ่งยากที่เกิดขึ้น และประธานาธิบดีหยาง ช่างคุน (Yang Shangkun ค.ศ. 1907 – 1998) ก็ได้ตอกย้ำว่า ภายใต้สถานการณ์ที่เป็นอยู่“ไม่มีทางเลือก”¹ ในวันที่ 20 พฤษภาคม หลี่ เฝิงก็ได้ประกาศกฎอัยการศึก ถึงตอนนี้ทหารกองทัพปลดปล่อยประชาชน 100,000 คน ก็ได้เข้าสู่กรุงปักกิ่งเรียบร้อยแล้วอย่างไรก็ดียังไม่มียุทธภัยเกิดขึ้นในทันทีทันใดถึงปลายเดือน พฤษภาคมข้อเรียกร้องของนักศึกษาที่ต้องการประชาธิปไตยก็เริ่มรุนแรงขึ้น ถึงขั้นเรียกร้องให้เติ้ง เสี่ยวผิง และ หลี่ เฝิงลาออก ในวันที่ 29 พฤษภาคมนักศึกษาก็ได้ตั้ง “เทพีประชาธิปไตย” ซึ่งเป็นรูปจำลองเทพีเสรีภาพของสหรัฐอเมริกา ทำด้วยโฟมสูง 33 ฟุต ทางด้านเหนือจัตุรัสเทียนอันเหมิน หันหน้าไปทางประตูใหญ่ของจัตุรัส ถึงวันที่ 2 มิถุนายนนักศึกษาก็ได้ชูว่าจะอดอาหารประท้วงอีกระลอกหนึ่ง แต่ถึงตอนนี้ทหารติดอาวุธก็เตรียมพร้อมแล้วในกรุงปักกิ่ง

ในวันที่ 3 มิถุนายน ประธานาธิบดีหยาง ช่างคุน ได้สั่งให้กำลังจากกองทัพน้อยที่ 27 เข้าเคลียร์พื้นที่บริเวณจัตุรัสเทียนอันเหมิน จึงเกิดการปะทะกันอย่างรุนแรงทำให้ผู้คนล้มตายและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก ผู้นำนักศึกษาหลายคนถูกจับกุม ในวันที่ 4 มิถุนายน กองกำลังของฝ่ายทางการเงินก็สามารถเคลียร์พื้นที่จัตุรัสเทียนอันเหมินได้สำเร็จ

วันที่ 23 – 24 มิถุนายน ค.ศ. 1989 คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน ได้เปิดประชุมและลงมติว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็น “การกบฏต่อต้านการปฏิวัติ” (Counter Revolutionary Rebellion) และลงมติว่าจ้าว จื่อหยางทำความผิดที่สนับสนุนพวกกบฏและแบ่งแยกพรรค และมีมติ

¹ วุฒิชัย มูลศิลป์. (2542). เล่มเดิม. หน้า 38.

ปลดจ้าว จื่อหยาง ออกจากทุกตำแหน่งในพรรคคงเหลือแต่การเป็นสมาชิกพรรค ที่ประชุมได้ลงมติ แต่งตั้งเจียง เจ๋อหมิน (Jiang Zemin) เลขาธิการพรรคประจำช่างไห่ ขึ้นมาเป็นเลขาธิการใหญ่ พรรคคอมมิวนิสต์จีนแทน และในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1989 เติ้งเสี่ยวผิงลาออกจากตำแหน่ง ประธานคณะกรรมการทหาร เท่ากับเป็นการออกจากตำแหน่งที่เป็นทางการตำแหน่งสุดท้ายของ เติ้ง เสี่ยวผิง เจียง เจ๋อหมินได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งแทน อย่างไรก็ตาม เติ้ง เสี่ยวผิงก็ยังคงเป็นผู้นำ ที่มีอำนาจมากที่สุด

บทที่ 4

บทบาททางการเมืองของเติ้ง เสี่ยวผิง ค.ศ. 1989 – 1997

การพัฒนาประเทศตามแนวทางการสร้างสรรค์สังคมนิยมที่มีลักษณะเฉพาะของจีนดำเนินมาถึง ค.ศ. 1989 ก็ต้องเผชิญกับวิกฤตครั้งใหญ่ที่ทำให้จีนตกอยู่ในสถานการณ์คับขันซึ่งมีผลกระทบต่องิเลสตัณหาของประเทศจีนอย่างไม่คาดฝันนั่นก็คือ วิกฤตการณ์เทียนอันเหมิน วันที่ 4 มิถุนายน ค.ศ. 1989 ซึ่งเกิดจากการเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของบรรดานักศึกษา เหตุการณ์ครั้งนี้มีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากการปฏิรูปประเทศตามนโยบายสี่ทันสมัยและการเปิดประเทศที่ทำให้เศรษฐกิจจีนเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และนำมาซึ่งปัญหาต่างๆ และหลังจากที่รัฐบาลจีนได้ใช้กำลังปราบปรามนักศึกษาปัญญาชนแล้วรัฐบาลจีนได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากนานาชาติ โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจเกี่ยวกับประเด็นละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในจีนและได้คว่ำบาตรจีนทางด้านเศรษฐกิจในเวลาต่อมา รวมทั้งเกิดความขัดแย้งในกลุ่มผู้นำอีกด้วย ทำให้เติ้ง เสี่ยวผิงในฐานะผู้นำยุคที่สองของจีนต้องเร่งแก้ไขปัญหาละแ่น

1. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังเหตุการณ์เทียนอันเหมิน

หลังเหตุการณ์เทียนอันเหมินได้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสาธารณรัฐประชาชนจีนทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ดังนี้คือ

1.1 ด้านการเมือง

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลังเหตุการณ์เทียนอันเหมินที่สำคัญก็คือเติ้งเสี่ยวผิง "เกษียณ" ออกจากทุกตำแหน่ง แต่ยังคงมีอำนาจทางการเมืองอย่างมาก จากการประชุมเต็มคณะครั้งที่ 5 ของคณะกรรมการกลางชุดที่ 13 ในวันที่ 9 พฤศจิกายน ค.ศ. 1989 เติ้ง เสี่ยวผิงได้เกษียณตนเองจากตำแหน่งสุดท้ายในพรรคโดยลาออกจากตำแหน่งประธานคณะกรรมการทหารแห่งพรรค ที่ประชุมได้เห็นชอบ และลงมติแต่งตั้งเลขาธิการใหญ่ เจียง เจ๋อหมิน ให้ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการทหารแห่งพรรคสืบแทน รองประธาน คือ หยาง ช่างคุน หลิว หวี่ซิง จากกองทัพเรือ และ หยาง ไป่ปิง เป็นเลขาธิการของคณะกรรมการ นอกจากนั้นยังแต่งตั้งให้หยาง ไป่ปิงให้เป็นสมาชิกในคณะเลขาธิการคณะกรรมการกลางด้วย การที่เติ้ง เสี่ยวผิงเกษียณจากตำแหน่งในพรรคก็เพื่อเปิดโอกาสให้เจียง เจ๋อหมิน เลขาธิการพรรคได้แสดงบทบาทและเสริมสร้างภาพพจน์และฐานอำนาจอย่างเต็มที่ แต่เติ้ง เสี่ยวผิงก็ยังคงมีอิทธิพลสูงสุด เพราะในระบบการ

เมืองของจีนนั้นอำนาจหรืออิทธิพลมิได้อยู่ที่ตำแหน่งแต่อยู่ที่ตัวบุคคลและ “ความสัมพันธ์ (บุญคุณ) ส่วนตัว”¹

การรื้อฟื้นการอบรมทางด้านอุดมการณ์ ซึ่งทางการจีนได้รื้อฟื้น และเร่งจัดอบรมทางด้านอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุดมการณ์มาร์กซ์ – เลนินให้กับหนุ่มสาวและเยาวชนจีน หนังสือพิมพ์จีนรายวัน (China daily) รายงานว่า ในปีการศึกษา ค.ศ. 1989 นักศึกษาปีหนึ่งของมหาวิทยาลัยปักกิ่งจะต้องเรียนวิชาอุดมการณ์ทางการเมือง(ลัทธิมาร์กซ์-เลนิน)เป็นเวลา 1 ปี ส่วนนักศึกษาปริญญาโทอีกหลายหมื่นคนอาจต้องไปทำงานระยะหนึ่งก่อนตามโรงงานหรือในชนบท จึงจะมีสิทธิมาเรียนต่อได้ อีกทั้งมีแนวโน้มว่าทางการอาจนำข้อสอบทางด้านอุดมการณ์ทางการเมืองมาเป็นเกณฑ์ในการรับนักศึกษาเข้ามหาวิทยาลัย หรือการรับอาจารย์ใหม่ ตลอดจนการพิจารณาส่งนักศึกษาไปเรียนต่อต่างประเทศ

มาตรการควบคุมความคิดทางการเมืองของปัญญาชนนักศึกษาดังกล่าวดำเนินควบคู่ไปกับการสับเปลี่ยนผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยต่างๆด้วย โดยมีทั้งการปลดและโยกย้ายแล้วแต่งตั้งบุคคลที่พรรคไว้วางใจเข้ารับตำแหน่งแทน ยิ่งกว่านั้นยังมีนักคิด นักวิชาการ นักค้นคว้าทางด้านสังคมศาสตร์จำนวนหนึ่งถูกกล่าวหาว่าเป็นพวก “ทรยศ” และ “ขายชาติ” ซึ่งส่วนใหญ่แล้วพวกเขาเหล่านั้นต่างเคยดำรงตำแหน่งที่สำคัญในหน่วยงานค้นคว้าวิจัยเพื่อการปฏิรูปเศรษฐกิจและการเมืองในรัฐบาลยุคของจ้าว จื่อหยางมาก่อน เช่น ฉิน อี้จื่อ อดีตผู้อำนวยการสถาบันวิจัยการปฏิรูประบบเศรษฐกิจ เอียน เจียน ฉี ผู้อำนวยการสถาบันรัฐศาสตร์และนักวิชาการอีกหลายคนในสถาบันสังคมศาสตร์ บุคคลเหล่านี้ทางการจีนได้ออกหมายจับเพื่อนำตัวมาลงโทษตามกฎหมาย²

การกวาดล้างความคิดทางการเมืองนับว่าเป็นจุดโดดเด่นมากในการดำเนินมาตรการภายหลังเหตุการณ์เทียนอันเหมิน ซึ่งมีผลทำให้กลุ่มนักคิด นักเขียน นักวิชาการ และผู้รู้ในวงการต่างๆ ตลอดจนศิลปินจำนวนมากพากันหลบหนีภัยของตนเองลงโดยอัตโนมัติ ระบบต่างๆที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนพยายามผลักดันให้ดำเนินไปอยู่ในขณะนั้น จึงไม่มีสิ่งๆที่เรียกว่า “สิทธิเสรีภาพ” และ “ประชาธิปไตย” ภาพที่ปรากฏเด่นชัดต่อหน้าประชาคมโลก ก็คือ เผด็จการ แต่ดูเหมือนว่าผู้นำพรรคฯ และผู้บริหารประเทศจะพอใจกับสภาพเช่นนี้เพราะเห็นว่าสงบและมั่นคงดี

การเร่งปราบปรามการจ่อราษฎรบังหลวงในกลุ่มผู้นำ ผู้นำจีนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเจียง เจ๋อหมิน เลขาธิการใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์ตระหนักดีว่าปัญหาการจ่อราษฎรบังหลวงเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปทางการเมืองของนักศึกษา ดังนั้นคณะกรรมการการเมืองจึงเร่งรัดการแก้ปัญหาการจ่อราษฎรบังหลวง โดยเปิดประชุมระหว่างวันที่ 27 - 28 กรกฎาคม ค.ศ. 1989 และมีมติให้ตรวจสอบบริษัทที่ค้าขายกับต่างประเทศ ตลอดจนเข้มงวดและ

¹ จูลชีพ ชินวรโณ. (2533). เอเชียตะวันออกในทศวรรษ 1990. หน้า 80.

² สันติ ตั้งรพีพากร. (2532, กันยายน-ธันวาคม). สิทธิเสรีภาพของประชาชนจีนภายหลังเหตุการณ์รุนแรงที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน. เอเชียปริทัศน์. 10 (3) : 100.

ไม่อนุญาตให้บุตรหลานผู้นำระดับสูง(สมาชิกคณะกรรมการเมืองคณะเลขาธิการและคณะมนตรีความมั่นคงแห่งรัฐ)ทำการค้าหรือมีตำแหน่งในบริษัทที่ค้าขายกับต่างประเทศ เป็นต้น อีกทั้งได้มีการตรวจสอบและลงโทษเจ้าหน้าที่ระดับสูงที่ทำความผิดเกี่ยวกับการรับสินบนหรือคอร์รัปชัน เช่น นายเหลียง เชียง ผู้ว่าการมณฑลไหหลำ หรือไห่หนาน ได้ถูกปลดจากตำแหน่งในข้อหาเกี่ยวพันกับการคอร์รัปชัน และการหากำไรเกินควรของภรรยาและบุตรชาย¹

การยกเลิกกฎอัยการศึก ในวันที่ 11 มกราคม ค.ศ. 1990 โดยหลี่ เฝิง นายกรัฐมนตรีของจีน ได้สั่งยกเลิกกฎอัยการศึกในนครปักกิ่งที่ประกาศมาตั้งแต่วันที่ 20 พฤษภาคม ค.ศ. 1989 ในเหตุการณ์เทียนอันเหมิน การยกเลิกกฎอัยการศึกแสดงให้เห็นว่าผู้นำจีนมีความมั่นใจในสถานการณ์ต่าง ๆ มากขึ้น อีกทั้งเพื่อเป็นการสร้างภาพพจน์ใหม่ต่อต่างประเทศ ซึ่งได้กดดันให้จีนยกเลิกกฎอัยการศึก

ความขัดแย้งระหว่างผู้นำจีนและปัญหา “ทายาททางการเมือง” และการท้าทายจากปัญญาชนที่ลี้ภัยไปนอกประเทศ แม้ว่าจ้าว จื่อหยางจะหมดอำนาจ และผู้นำแนวปฏิรูปคนอื่น ๆ เช่น หู จี้ลิ ซึ่งหมดบทบาทไปแล้วก็ตาม อีกทั้งผู้นำที่ดำรงอำนาจอยู่ในขณะนั้นก็มีความคิดคล้ายคลึงกัน ก็คือต่อต้านการปฏิรูปทางการเมือง และชะลอการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามความขัดแย้งในระหว่างผู้นำก็ยังไม่สิ้นสุดลง มีรายงานข่าวอย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างผู้นำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างเลขาธิการใหญ่คนใหม่ เจียง เจ๋อหมิน กับนายกรัฐมนตรีหลี่ เฝิง และความขัดแย้งระหว่างประธานาธิบดีหยาง ช่างคุน กับรัฐมนตรีกลาโหมจิน จื่อเว่ย ในประเด็นที่ว่าใครจะเป็นทายาททางการเมืองที่แท้จริงของเติ้ง เสี่ยวผิงยิ่งไปกว่านั้นการกวาดล้าง (Rectification) ผู้นำระดับกลางและระดับล่างที่เคยมีส่วนร่วม หรือสนับสนุนการเดินขบวน เรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อเดือนเมษายน – มิถุนายนที่ผ่านมาก็อาจนำไปสู่การแตกแยกภายในพรรค²

ในขณะเดียวกันผู้นำจีนต้องเผชิญกับการท้าทายจากนักศึกษาปัญญาชนที่หลบหนีลี้ภัยไปต่างประเทศ เช่น อู๋ เอ๋อไคซี ผู้นำนักศึกษา แหยน เจียน อาจารย์ประวัติศาสตร์ วาง เซินหนาน นักธุรกิจคอมพิวเตอร์ และหลิว ปิงแหยน นักหนังสือพิมพ์ ซึ่งได้รวมตัวกันก่อตั้ง “แนวร่วมประชาธิปไตยแห่งจีน”(China Democratic Front) เพื่อต่อต้านรัฐบาลจีนและต้องการเปลี่ยนแปลงจีนให้เป็นประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามในเวลาต่อมารัฐบาลจีนได้ปล่อยผู้ต้องหาในเหตุการณ์เทียนอันเหมิน รวมทั้งได้อนุญาตให้ฟาง ลีจื่อ ปัญญาชนคนสำคัญที่ขัดแย้งกับผู้นำจีนและภรรยาลี้ภัยทางการเมืองไปอยู่ในสหรัฐอเมริกา ทำให้ภาพพจน์ของจีนต่อชาวโลกดีขึ้นมาก³

¹ จูลีชีพ ชินวรโรณ. (2533). เล่มเดิม. หน้า 81.

² แหล่งเดิม. หน้า 82.

³ นาริรัตน์ ปรีสุทธิวิพร. (2540). องค์ความรู้เรื่องจีนในประเทศไทย ตั้งแต่ ค.ศ. 1975 – 1995.

1.2 ด้านเศรษฐกิจ

หลังวิกฤตการณ์เทียนอันเหมินจีนประสบปัญหาทางเศรษฐกิจในหลาย ๆ ด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเงินเฟ้อ และการหดตัวทางเศรษฐกิจ ผู้นำจีนจึงดำเนินการหลายอย่าง เพื่อแก้ไข ปัญหา ดังนี้

1. การยืนยันนโยบายเปิดประเทศ จากเหตุการณ์เทียนอันเหมิน เมื่อ ค.ศ. 1989 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในพรรคคอมมิวนิสต์จีน โดยผู้นำที่นิยมการปฏิรูปเศรษฐกิจ เช่น จ้าว จื่อหยาง สุนยฺเหออัน แต่ผู้นำที่ไม่ค่อยจะเห็นด้วยกับมาตรการปฏิรูปต่าง ๆ เช่น หลี่ เฝิงและรองนายกรัฐมนตรีเหยา ยีหลินกลับมีอำนาจและอิทธิพลสูงขึ้น ทำให้นักธุรกิจต่างชาติไม่มั่นใจในการดำเนินธุรกิจการค้าและการลงทุนกับจีน อย่างไรก็ตามผู้นำจีน ทั้งหลี่ เฝิง นายกรัฐมนตรี และ เต็ง เสี่ยวผิง ต่างก็ยืนยันว่าจะดำเนินการเปิดประเทศต่อไป ตามที่เต็ง เสี่ยวผิงเคยกล่าวไว้ว่า ถ้าไม่ปฏิรูปและเปิดประเทศจีนก็จะมีแต่จะเดินสู่ทางตันเท่านั้น¹

2. การประกาศลดค่าเงินเหรินหมินปี้ และชะลอการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ ในวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1989 ทางการเงินได้ประกาศลดค่าเงินเหรินหมินปี้ลงไปร้อยละ 21.2 เป็นการลดค่าเงินตราของจีนครั้งแรกนับตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1986 ทำให้สินค้าจากต่างประเทศมีราคาแพงขึ้น ส่วนสินค้าจีนจะมีราคาถูกลงในตลาดต่างประเทศ การลดค่าเงินครั้งนี้เป็นมาตรการในการแก้ปัญหาเงินเฟ้อ ส่วนการปฏิรูปทางเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น การปฏิรูปราคาสินค้ามีการชะลอตัวลงเพื่อให้ราคาสินค้าสูงขึ้นไปอีก²

3. การดำเนินนโยบายรัดเข็มขัดทางเศรษฐกิจ นโยบายประหยัดและรัดเข็มขัดถูกนำมาใช้ตั้งแต่เดือนกันยายน ค.ศ. 1988 เพื่อลดภาวะเงินเฟ้อและชะลอการเติบโตทางเศรษฐกิจมิให้ขยายตัวมากเกินไป รัฐบาลจีนยังคงประกาศใช้นโยบายดังกล่าวต่อไปอีก 3 ปี นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จ เพราะความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนใน ค.ศ. 1989 นั้น เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 4 เท่านั้นซึ่งต่างจากปี ค.ศ. 1988 ที่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 11.2 รวมทั้งในปีนี้ผลผลิตเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 20.7 และอัตราเงินเฟ้อลดลงอย่างมากเหลือเพียงร้อยละ 6.4 ยิ่งไปกว่านั้นนโยบายประหยัดยังส่งผลกระทบโดยตรงต่อการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากรัฐบาลจีนยกเลิกโครงการก่อสร้างหลายโครงการและเข้มงวดต่อการปล่อยสินเชื่อ³

4. การใช้นโยบาย "รวมศูนย์อำนาจ" การสั่งการและความคุมเศรษฐกิจที่ส่วนกลางผู้นำจีน เช่น นายกรัฐมนตรีหลี่ เฝิง และรองนายกรัฐมนตรีเหยา ยีหลิน ไม่เห็นด้วยกับแนวทางการปฏิรูปเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการกระจายอำนาจการควบคุมเศรษฐกิจของจ้าว จื่อหยาง ดังนั้น เมื่อจ้าว จื่อหยางหมดอำนาจ รัฐบาลจึงเข้าไปมีบทบาทควบคุมเศรษฐกิจมากกว่าเดิม ไม่ว่า

¹ เอียน ถึงฮ่าย. (2545, มกราคม-มิถุนายน). ประเทศจีนในศตวรรษที่ 21. เอเชียปริทัศน์.

23(1) : 28.

² จูลีฟ ชินวรโรณ. (2533). เล่มเดิม. หน้า 83.

³ แหล่งเดิม. หน้า 83.

จะเป็นการกำหนดราคาสินค้า หรือการวางแผนเศรษฐกิจ มีการขยายบทบาทของคณะกรรมการการวางแผนเศรษฐกิจ (State Planning Commission) และรื้อฟื้นคณะกรรมการเศรษฐกิจแห่งรัฐ (State Economic Commission) ขึ้นมาใหม่

5. การจำกัดการขยายตัวของธุรกิจเอกชน ทั้งนายกรัฐมนตรีหลี่ เฝิงและรองนายกรัฐมนตรีเหยา ยีหลิน เห็นว่าธุรกิจเอกชนได้ขยายตัวรวดเร็วและมากเกินไป อีกทั้งยังทำให้เกิดการแข่งขันทรัพยากรและวัตถุดิบที่มีอยู่อย่างจำกัดของวิสาหกิจของรัฐ นอกจากนั้นยังเป็นแหล่ง “เพาะเชื้อ” ทุนนิยมจึงพยายามจำกัดการขยายตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการให้สินเชื่อ ทำให้ธุรกิจเอกชน และโรงงานหัตถอุตสาหกรรมในชนบทต้องหยุดดำเนินการ ส่งผลให้เกิดปัญหาการว่างงานอย่างรุนแรง

เมื่อพิจารณาด้านการเมืองหลังวิกฤตการณ์เทียนอันเหมิน จะเห็นได้ว่าจีนยังคงปฏิเสธการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกระบวนการนโยบายเศรษฐกิจและการเมืองของประชาชน อำนาจทั้งปวงยังคงถูกผูกขาดโดยพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวหรืออีกนัยหนึ่งคือ คณะบุคคลเพียงคณะเดียว การปฏิรูปทางด้านเศรษฐกิจของจีนนั้น ถึงแม้จะเปิดโอกาสให้มวลชนจนดูคล้ายกับเป็นการค้าเสรีก็ตาม แต่ก็ยังคงถูกผูกขาดโดยพรรคคอมมิวนิสต์จีนเพียงผู้เดียว

สำหรับระบบเศรษฐกิจที่จีนเปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของการผลิตตามนโยบายของเติ้ง เสี่ยวผิง แม้รัฐบาลจีนจะได้เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเป็นผู้ประกอบการได้หรือเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตได้ก็ตาม แต่โอกาสที่ว่านั้นเป็นโอกาสที่ไม่ได้เปิดกว้างอย่างเต็มที่ การลงทุนของชาวจีนขณะนี้มิชอบเขตที่ถูกจำกัดให้อยู่เพียงแค่อุตสาหกรรมขนาดเล็กที่มีการว่าจ้างแรงงานเพียง 10-20 คน เท่านั้น ส่วนอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ถูกจำกัดอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งปัจจุบันนี้มีอยู่ 5 เขต คือ เซินเจิ้น จูไห่ ชันโถว (ซัวเถา) เซี่ยเหมิน และไหหนาน (ไหหลำ)

การลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้จีนไม่ปล่อยให้เป็นการลงทุนของต่างชาติแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่จะต้องร่วมทุนกับจีน เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ย่อมเปิดโอกาสให้กับชาวจีนที่มี “ช่องทาง” ที่จะร่วมลงทุนได้ ซึ่งชาวจีนที่มี “ช่องทาง” ก็คือ กลุ่มผู้นำระดับสูงและญาติสนิทมิตรสหาย และ “ช่องทาง” ที่พวกเขาแสวงหาและได้มานี้เอง ที่ได้กลายเป็นสาเหตุหนึ่งของวิกฤตการณ์เทียนอันเหมิน และเป็นที่มาของคำว่า “กวนต่าว” ซึ่งหมายถึงการใช้อิทธิทธิเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว โดยมีความชอบธรรมของตำแหน่งหรือสถานะที่ตนดำรงอยู่เป็นข้ออ้าง และเป็นเหตุให้ขบวนการนักศึกษาจีนได้นำมาใช้เป็นข้อโจมตีผู้นำของตน

อย่างไรก็ตามภายหลังวิกฤตการณ์เทียนอันเหมินแม้จีนจะถูกกดดันและคว่ำบาตรจากมหาอำนาจหลายประเทศก็ตามแต่ก็ไม่ได้ส่งผลสะท้อนต่อจุดยืนในการบริหารอำนาจของรัฐแบบรวมศูนย์มากนัก จีนอาจจะรู้จักตัวเองดีว่า ตนนั้นเป็นตลาดหรือแหล่งเศรษฐกิจที่ใหญ่แหล่งหนึ่งของโลก มหาอำนาจตะวันตกจะไม่ปล่อยให้การคว่ำบาตรดังกล่าวเป็นไปอย่างยาวนาน และในที่สุดภายหลังวิกฤตการณ์เทียนอันเหมินผ่านพ้นไปเพียงครึ่งปี มหาอำนาจที่กุมพลังทางเศรษฐกิจไว้ในมือเริ่มลดท่าทีที่แข็งกร้าวของตนต่อจีนลงไป การปรับความสัมพันธ์เริ่มขึ้นอีกครั้งหนึ่งระหว่างจีน

กับสหรัฐฯ ธนาคารโลกยกเลิกการระงับการให้ความช่วยเหลือด้านเงินกู้แก่จีน ขณะที่ญี่ปุ่นเองโดยนายกรัฐมนตรีไคฟูได้เสนอต่อผู้นำในประเศยุโรปให้เลิกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อจีนในระหว่างการเยือนยุโรปในเดือนมกราคม ค.ศ. 1990¹

การที่จีนยืนหยัดในการปกครองโดยการรวมศูนย์อำนาจเหมือนเดิม ถึงแม้ว่ารัฐบาลจีนจะได้ยกเลิกกฎอัยการศึกไปเมื่อวันที่ 10 มกราคม ค.ศ. 1990 ก็ตามแต่หลังจากนั้นจีนก็ออกกฎหมายชุมนุมทางการเมืองในกรุงปักกิ่งตามมา การที่จีนยืนหยัดเช่นนี้ย่อมหมายความว่าถึงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองจะยังคงอยู่ในกระแสเช่นเดียวกันกับก่อนเกิดวิกฤตการณ์เทียนอันเหมิน สิ่งที่จีนกระทำเพิ่มขึ้นภายหลังจากวิกฤตการณ์ก็คือการออกหนังสือเวียนถึงสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนเพื่อยืนยันถึงแนวทางการเป็นสังคมนิยม

2. บทบาทของเติ้ง เสี่ยวผิงภายหลังเหตุการณ์เทียนอันเหมิน (ค.ศ. 1989 – 1997)

การประชุมคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน ชุดที่ 13 เติ้มคณะครั้งที่ 5 เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน ค.ศ. 1989 เติ้ง เสี่ยวผิงได้ลาออกจากตำแหน่งประธานคณะกรรมการกลางทหารซึ่งเป็นตำแหน่งสุดท้ายทางการเมืองหลังเหตุการณ์เทียนอันเหมินถึงแม้จะพ้นจากตำแหน่งผู้นำสูงสุดแล้วก็ตามแต่เติ้ง เสี่ยวผิงก็ยังคงทำงานเพื่อประเทศชาติอย่างต่อเนื่อง และเขายังคงเป็นบุคคลที่ทรงอำนาจ โดยไม่มีตำแหน่งสำคัญในพรรค แต่เขาก็มีความสำคัญที่ทุกคนในพรรคจะต้องรับฟังอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นความคิดเห็นในด้านการต่างประเทศ การเมือง และเศรษฐกิจ²

2.1 บทบาทและแนวคิดของเติ้ง เสี่ยวผิงในด้านต่างประเทศ

เติ้ง เสี่ยวผิงได้ติดตามความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ระหว่างประเทศอย่างใกล้ชิด ภายหลังจากล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์ในสหภาพโซเวียต อันเนื่องมาจากการดำเนินงานที่ผิดพลาดของกอร์บาชอฟในการดำเนินการปฏิรูปซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ทำการวิเคราะห์เป็นการภายในว่าพฤติกรรมของกอร์บาชอฟที่แท้จริงแล้วคือการทรยศต่อพรรคคอมมิวนิสต์³ ซึ่งในการดำเนินงานต่างๆ ของกอร์บาชอฟได้ส่งผลกระทบให้ประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกต่างๆ เกิดความวุ่นวาย โดยเริ่มจากเยอรมนีตะวันออกก่อน ต่อมาก็เป็นโปแลนด์ อังการี เชโกสโลวะเกีย บัลแกเรีย และลงท้ายด้วยโรมาเนีย ต่างพากันล่มสลายไปตามๆ กัน ใน ค.ศ. 1989 - 1990 นักสังเกตการณ์หลายคนพากันคาดการณ์ว่าจีนอาจประสบชะตากรรมเช่นเดียวกับสหภาพโซเวียต ใน

¹ วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2532, กันยายน- ธันวาคม). วิกฤตการณ์เทียนอันเหมิน : ความหมายและบริบท. เอเชียปริทัศน์. 10(3) : 93.

² ผู้จัดการออนไลน์. (2548). ราลึก 100 ปี เติ้ง เสี่ยวผิง. (ออนไลน์).

³ บุญศักดิ์ แสงระวี. (2529). เติ้ง เสี่ยวผิงชีวิตและการต่อสู้. หน้า 387.

เดือนเมษายน ค.ศ. 1990 สำนักงานใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์ ได้เผยแพร่ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของยุโรป ที่ เจิ้ง เสี่ยวผิงมีต่อจีนว่า “ทุกคนควรชัดเจนในความคิดของตัวเองว่า ในสถานการณ์ระหว่างประเทศที่เป็นอยู่ในเวลานี้ฝ่ายปฏิปักษ์ทั้งหมดจะพุ่งความสนใจมาที่จีนเป็นจุดเดียวพวกเขาจะใช้ทุกวิถีทางเพื่อสร้างปัญหา เพื่อสร้างความยุ่งยากและแรงกดดันต่อเรา อย่างไรก็ตามจีนจำเป็นต้องมีเสถียรภาพให้มากขึ้นเรื่อย ๆ อีก 3-5 ปีข้างหน้าจะเป็นช่วงเวลาที่พรรคและประเทศชาติของเราต้องประสบความสำเร็จอย่างมากยิ่งขึ้น และในเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งवादด้วย ถ้าเรายืนอย่างมั่นคงและพ้นมาได้ เราจะสามารถพัฒนาแนวทางได้อย่างรวดเร็ว ถ้าเราล้มเหลวประวัติศาสตร์ของจีนจะถอยหลังไปอีกหลายสิบปี หรือถึงร้อยปีก็ได้”¹

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้เจิ้ง เสี่ยวผิงเชื่อมั่นว่า บรรดาประเทศทุนนิยมตะวันตกร่วมมือกันกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อให้โลกคอมมิวนิสต์ทั้งมวลเกิด “การปฏิรูปด้วยสันติ” จากลัทธิสังคมนิยมสู่ลัทธิทุนนิยม เจิ้ง เสี่ยวผิงต้องการให้ชาวจีนใช้วิจารณ์ญาณของตนอย่างรอบคอบ เขากล่าวว่า “เราควรจับตามองพัฒนาการที่เกิดขึ้นด้วยความสุขุม ตั้งมั่นในจุดยืนของเราเผชิญหน้ากับการท้าทายทุกรูปแบบอย่างสงบ เก็บงำความสามารถของเราเอาไว้ รอคอยจังหวะ ยึดมั่นในความถ่อมตน และไม่กล่าวอ้างความเป็นผู้นำของโลกสังคมนิยม”² เจิ้ง เสี่ยวผิงยังกล่าวอีกว่า “สภาพของประเทศจีนกับประเพณีวัฒนธรรมของยุโรปไม่เหมือนกัน ขอแต่ทำให้เศรษฐกิจภายในประเทศมีความมั่นคง สถานการณ์ทางการเมืองก็มั่นคง”³

จากความคิดดังกล่าวทำให้เจิ้ง เสี่ยวผิง และกลุ่มผู้นำพรรคชุดใหม่จึงไม่แปลกใจกับการที่ประเทศตะวันตกพากันฉวยโอกาสกำหนดมาตรการคว่ำบาตรต่อจีน และหิบบยกประเด็นละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้นมาประทุงจีน รวมทั้งเรื่องที่จีนใช้กำลังปราบปรามการประท้วงในทิเบตและซินเกียง เจิ้งเสี่ยวผิงเห็นว่าอุดมการณ์สิทธิมนุษยชนเป็นเครื่องมือทางการเมืองระหว่างประเทศที่ค่ายทุนนิยมมักใช้ต่อสู้กับค่ายสังคมนิยมที่อาจจะส่งผลโดยตรงต่อเสถียรภาพของประเทศคู่กรณี การละเมิดสิทธิมนุษยชนจากเหตุการณ์เทียนอันเหมินได้ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมของประเทศตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐฯ ซึ่งเริ่มต้นจากการคัดค้านรัฐบาลจีนอย่างเด็ดเดี่ยว

แม้จีนจะได้รับผลกระทบจากปฏิกิริยาของมหาอำนาจแต่ถึงที่สุดแล้ว แรงปฏิกิริยาดังกล่าวก็ไม่มีผลต่อท่าทีของจีนแต่ประการใด จีนได้ให้เหตุผลต่อการยืนหยัดในท่าทีของตนว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นกิจการภายในของจีนเอง ซึ่งไม่ควรมีการแทรกแซงจากต่างชาติและข่าวสารทั้งหลายที่ส่งผลในแง่ลบต่อจีนนั้น ส่วนใหญ่เป็นแหล่งข่าวที่เป็นผลผลิตของกลไกการสื่อสารจากตะวันตกทั้งสิ้น ซึ่งจีนมองว่าเป็นการให้ข้อมูลที่บิดเบือนต่อจีนภายหลังวิกฤตการณ์เทียนอันเหมินผ่านไปเพียง 6 เดือนเมื่อต้นเดือนธันวาคม ค.ศ.1989 สหรัฐฯก็ได้ส่งตัวแทนของตนเข้าไปเจรจากับผู้นำจีนเพื่อปรับความ

¹ ริชาร์ด อีแวนส์. (2540). เจิ้ง เสี่ยวผิงผู้รังสรรค์จีนยุคใหม่. แปลโดย ตรุณี แซ่ลิว. หน้า 408.

² แหล่งเดิม. หน้า 409.

³ บุญศักดิ์ แสงระวี. (2539). เล่มเดิม. หน้า 379.

สัมพันธ์ในด้านต่างๆ กันใหม่ ในขณะที่เดียวกันธนาคารโลกก็ยกเลิกการระงับความช่วยเหลือด้านเงินทุนเมื่อต้นเดือนมกราคม ค.ศ. 1990 ขณะที่ผู้นำจีนยังคงปฏิเสธการปฏิรูปทางการเมือง¹ จะเห็นได้ว่าเติ้ง เสี่ยวผิงมีวิถิทางของตัวเองเสมอ และนโยบายต่างๆ ที่เกิดจากความคิดเห็นของเขา ทำให้จีนกลายเป็นฝ่ายได้เปรียบในเวทีระหว่างประเทศอย่างค่อยเป็นค่อยไป ในที่สุดฝ่ายตะวันตกก็ยอมยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ บรรดารัฐมนตรีของประเทศตะวันตกเริ่มทยอยเดินทางมาเยือนจีนอีกวาระหนึ่ง เห็นได้ชัดว่าความอดทนและความสุขุมรอบคอบก่อให้เกิดผลตอบแทนอย่างน่าพอใจ ทำให้จีนประสบความสำเร็จในการเจรจาระหว่างประเทศในฐานะประเทศที่มีความสำคัญในระดับสูงอีกครั้งหนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีอิรักรุกรานคูเวตจนเกิดสงครามอ่าวเปอร์เซียขึ้นซึ่งทำให้ฝ่ายตะวันตกจำเป็นต้องหันหน้าเข้าหาจีนเพื่อขอแรงสนับสนุนในองค์การสหประชาชาติเพราะจีนเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงนั่นเอง นอกจากนั้น เติ้ง เสี่ยวผิงยังสามารถทำให้นโยบายปฏิรูปทางเศรษฐกิจดำเนินไปอย่างต่อเนื่องด้วยดี แม้หลังจากเหตุการณ์เทียนอันเหมิน 4 มิถุนายน ค.ศ. 1989 ผ่านไปแล้ว นโยบายทุกอย่างก็ไม่สะดุดลงแต่ประการใด

2.2 บทบาทและแนวคิดทางด้านเศรษฐกิจของเติ้ง เสี่ยวผิง

ระหว่างทศวรรษ 1980 กับต้นทศวรรษ 1990 สถานการณ์ทางการเมืองในยุโรปตะวันออกได้เกิดการเปลี่ยนแปลง สหภาพโซเวียตประสบความล้มสลาย เศรษฐกิจของประเทศพัฒนาแล้วฝ่ายตะวันตกอยู่ในสภาพซบเซาแต่เศรษฐกิจย่านเอเชีย - แปซิฟิกได้รุ่งเรืองเฟื่องฟูขึ้นอย่างรวดเร็ว²

ตั้งแต่จีนผลักดันนโยบายสี่ทันสมัย และดำเนินการปฏิรูปเศรษฐกิจอย่างจริงจังในปลายทศวรรษที่ 1970 ภายใต้ความคิดและการชี้นำที่มีลักษณะเฉพาะ ของเติ้ง เสี่ยวผิง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในจีนทุกๆ ที่ยังคงดำรงระบอบการปกครองแบบสังคมนิยม และมีพรรคคอมมิวนิสต์เป็นสถาบันสำคัญสูงสุด จึงกลายเป็นประเด็นที่พลิกความคาดหมายของบรรดานักเศรษฐศาสตร์ซึ่งได้ให้ความเห็นในเชิงทฤษฎีว่า โอกาสที่จีนจะปฏิรูปเศรษฐกิจได้สำเร็จมีอยู่ทางเดียวเท่านั้น คือ การยอมรับต่อลัทธิทุนนิยมสมัยใหม่ควบคู่ไปกับการสถาปนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเลียนแบบโลกตะวันตก และจากการล่มสลายของระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ของสหภาพโซเวียตและประเทศบริวารอื่นๆ ในยุโรปตะวันออกก็ปรากฏออกมาให้เห็นอย่างชัดเจนในปลายทศวรรษ 1980 ปรากฏการณ์ครั้งนั้นได้ตอกย้ำบรรดานักเศรษฐศาสตร์ทุนนิยมสมัยใหม่ทั้งหลาย ที่พวกเขากล้าประกาศออกมาอย่างมั่นใจว่า "การปฏิรูปเศรษฐกิจในประเทศสังคมนิยมใดๆ เพื่อให้ก้าวทันพลวัตของกระแสโลกาภิวัตน์สมัยใหม่ จะไม่มีวันเกิดขึ้นได้ ถ้าหากระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ในประเทศนั้นๆ ยังไม่ถูกโค่นล้ม"³ แต่จีนก็ได้พิสูจน์ให้โลก

¹ วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2532, กันยายน-ธันวาคม). เล่มเดิม. หน้า 87.

² บุญศักดิ์ แสงระวี. (2543). ลัทธิสังคมนิยม อดีต ปัจจุบัน อนาคต. หน้า 119.

³ ภูวดล ทรงประเสริฐ. (2545). ลอตลายมังกรโพ้นทะเล. หน้า 152.

เห็นว่าการดำเนินนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจและเปิดประเทศนั้นประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่งทั้งในชนบทและในเมือง เห็นได้จากในช่วงทศวรรษ 1990 เมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยทั่วโลกและหลายประเทศในเอเชียประสบภาวะเศรษฐกิจอย่างรุนแรงแต่จีนยังคงรักษาอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจได้ค่อนข้างสูง เช่น ใน ค.ศ. 1995 การเติบโตทางเศรษฐกิจร้อยละ 8.3 ทำให้นักสังเกตการณ์จำนวนมากเชื่อว่า ในไม่ช้าจีนคงจะมีอิทธิพลแทนที่ญี่ปุ่น ในการผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจในเอเชีย¹

อย่างไรก็ตามไม่ใช่ว่าจีนจะไม่ประสบปัญหาในช่วงทศวรรษ 1990 เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่เศรษฐกิจโลกผันผวนเสียทีเดียวปัญหาที่จีนประสบประการแรกคือ การเกิดภาวะเงินเฟ้อเนื่องจาก การเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าร้อยละ 10 ใน ค.ศ.1992 ประการที่สอง คือรายได้จากการเก็บภาษีของรัฐบาลกลางลดลง เนื่องจากรัฐบาลได้โอนอำนาจการเก็บภาษีส่วนใหญ่ให้แก่ณฑล ประการที่สาม คือรัฐวิสาหกิจขาดทุนเนื่องจากภาระหนี้ทางด้านสวัสดิการที่ต้องจ่ายให้คนงานปลดเกษียณ รวมทั้งผลที่ตามมาจากการเหตุการณ์เทียนอันเหมินและการล่มสลายของโลกสังคมนิยมแต่เมื่อเวลาผ่านไปเพียง 2-3 ปี หลังเหตุการณ์ครั้งนั้นจีนก็เร่งการปฏิรูปเป็นการใหญ่ภายใต้การชี้นำของเติ้ง เสี่ยวผิงที่มีลักษณะเด่น 3 ประการด้วยกัน²

ประการแรก การปฏิรูประบบโครงสร้างเศรษฐกิจโดยใช้ยุทธวิธีปฏิรูปแบบค่อยเป็นค่อยไป จึงสามารถหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันที่เกิดจากการยกเลิกระบบการควบคุมราคา ปลอ่ยให้ราคาสินค้าเป็นไปตามกลไกของตลาด โดยผู้บริโภคไม่รู้สึกรับเป็นปฏิปักษ์ต่อการปฏิรูปเพราะ การที่ต้องเผชิญกับภาวะเงินเฟ้อที่เกิดขึ้น

ประการที่สอง คือ นโยบายให้งานปฏิรูปเศรษฐกิจนำหน้า และงานปฏิรูปการเมืองตามหลัง วิธีนี้ทำให้ผู้เสียผลประโยชน์เพราะเคยได้รับหลักประกันการจ้างตลอดชีวิตมานานยอมไม่พอใจอย่างแน่นนอนแต่รัฐก็สามารถควบคุมบทบาทของกลุ่มต่อต้านซึ่งเป็นผู้เสียผลประโยชน์จากการปฏิรูปได้ แผนงานปฏิรูปโดยรวมจึงสามารถดำเนินต่อไปได้โดยที่เติ้งเสี่ยวผิงก็ยังคงยืนยันถึงความเข้มงวดของนโยบายเผด็จการชนชั้นกรรมาชีพอยู่อย่างมั่นคง

ประการที่สาม เป็นจุดหักเหของนโยบายปฏิรูปโดยหันมานำเน้นเกษตรกรรมมากกว่าอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม โดยเฉพาะการสร้างแรงจูงใจในระบบ “ความรับผิดชอบ” ทำให้ภาวะทางเศรษฐกิจ และชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

2.3 บทบาททางการเมืองของเติ้ง เสี่ยวผิง

ถึงแม้ว่าวิกฤตการณ์เทียนอันเหมินใน ค.ศ.1989 ได้ส่งผลกระทบต่อการเมืองของจีนอย่าง

¹เชียน ชีระวิทย์. (2545, มกราคม-มิถุนายน). เล่มเดิม. หน้า 52.

²ริชาร์ด อีแวนส์. (2540). เล่มเดิม. หน้า 240.

ของเงินอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายอำนาจจากศูนย์กลางลงสู่ท้องถิ่นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม แต่ในด้านการเมืองการปกครองยังต้องอาศัยการรวมศูนย์อำนาจ คือ พรรคคอมมิวนิสต์จีนและกลุ่มผู้นำทางการเมืองที่มีอำนาจเพียงไม่กี่คนสิ่งที่เห็นได้ชัดหลังเหตุการณ์เทียนอันเหมินก็คือ มีการแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มของผู้นำในพรรคระหว่างกลุ่มปฏิรูปของเติ้ง เสี่ยวผิง กับกลุ่มอนุรักษ์ที่ยึดหลักการและอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ของเงิน หยุนแม้ว่าในการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ ฝ่ายของเติ้ง เสี่ยวผิงจะได้ตำแหน่งสำคัญทางการเมืองไปเกือบทั้งหมดและอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบอยู่ก็ตาม แต่กลุ่มอนุรักษ์นิยมในพรรคก็ยังคงรั้งตำแหน่งสำคัญๆและยังมีบทบาทในพรรคอยู่ไม่น้อย

เงิน หยุน เป็นผู้ในระดับอาวุโสคนเดียวที่พรรคยอมรับว่า เขากับเติ้ง เสี่ยวผิงถึงแม้จะมีอายุมากแต่ไม่สามารถปล่อยให้หมดบทบาทไปจากการนำของพรรค เงิน หยุน ซึ่งเป็นผู้นำกลุ่มอนุรักษ์เป็นผู้ที่ออกปราศรัยโจมตีนโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจของเติ้งเสี่ยวผิงว่าจะนำมาซึ่งความเหลวแหลกภายในพรรค นอกจากเงินหยุนแล้ว ผู้ที่สนับสนุนการยึดหลักการและอุดมการณ์ก็คือ นายหลี่ เซียนเนี่ยน นายหู เจียวมู่ และนายเติ้ง ลีจุน ซึ่งเป็นผู้นำในการรณรงค์ชำระล้าง “มลภาวะทางจิตใจ” ของสมาชิกพรรคและผู้นำในการต่อสู้กับกลุ่มที่มีแนวความคิดทุนนิยมในพรรคที่สำคัญอีกด้วย¹

หลังจากวิกฤตการณ์เทียนอันเหมิน แล้ว เติ้ง เสี่ยวผิงเป็นผู้เสนอตัวเจียง เจ๋อหมินเข้าไปนั่งในตำแหน่งเลขาธิการใหญ่พรรคแทนจ้าว จื่อหยางซึ่งถูกปลดออกไปในช่วงนี้ผู้นำจีนแยกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอนุรักษ์นิยมเป็นกลุ่มผู้นำรุ่นอาวุโสที่มีชีวิตร่วมสมัยกับเติ้ง เสี่ยวผิง เช่น เงิน หยุน หยาง ช่างคุน และว่าน หลี (Wan Li) กับ กลุ่มปฏิรูป หมายถึง กลุ่มผู้นำที่อยู่ในตำแหน่งที่สำคัญของพรรค ฝ่ายบริหารและกองทัพ เช่น เลขาธิการพรรค เจียง เจ๋อหมิน และนายกรัฐมนตรี หลี เฝิง เป็นต้น

การหมดอำนาจของจ้าวจื่อหยางสะท้อนให้เห็นความขัดแย้งและการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างผู้นำจีน การที่จ้าว จื่อหยางไม่เห็นด้วยกับการใช้กำลังปราบปรามผู้ชุมนุมของเติ้ง เสี่ยวผิงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ จ้าว จื่อหยางถูกปลดและดูเหมือนว่ากลายเป็นผู้แพ้แต่ เติ้ง เสี่ยวผิงเป็นฝ่ายชนะนั้น ที่จริงแล้วน่าจะเป็นชัยชนะของกลุ่มอนุรักษ์นิยม เช่น หลี เฝิง หยาง ช่างคุน และกลุ่มผู้นำอาวุโสที่เกษียณไปแล้ว เช่น เงิน หยุน หลี เซียนเนี่ยน และเฝิง เจิ้น แต่เป็นความพ่ายแพ้ของผู้นำแนวปฏิรูป ซึ่งเติ้ง เสี่ยวผิงให้การสนับสนุนมาโดยตลอด²

อย่างไรก็ตามการปรับเปลี่ยนตัวบุคคลในโครงสร้างการนำพรรคหลังวิกฤตการณ์เทียนอัน

¹ “จีนจะไปได้ไกลแค่ไหนถ้าวัฒนธรรมทางการเมืองยังล้าหลังอยู่เช่นนี้” (2528, 5-11 ตุลาคม).

ชาติประชาธิปไตย. 4(173). : 55-56).

² ศิริพร ดาบเพชร. (2545). การแย่งชิงอำนาจในกลุ่มผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีน. ใน วารสารประวัติศาสตร์. หน้า 97.

เหมิน ใน ค.ศ. 1989 โดยหลี่ เฝิงเป็นนายกรัฐมนตรี เจียง เจ๋อหมินซึ่งมีประสบการณ์ไม่มากนัก เข้ารับตำแหน่งเลขาธิการใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีนโดยการสนับสนุนของเติ้งเสี่ยวผิง นั้น ทำให้บทบาทในการกำหนดนโยบายสำคัญต่างๆ ของผู้นำในช่วงนี้จึงอยู่ภายใต้การชี้นำของกลุ่มอนุรักษ์นิยม คือกลุ่มผู้นำอาวุโสทั้ง 8 คน คือ เติ้ง เสี่ยวผิง เจิน หยุน หยาง ช่างคุน หวาง เจิ้น หลี เซียน เนียน เติ้ง อิ่งเซา เฝิง เจิน ไป อีโป สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์นิยมทั้ง 8 คนนี้ มีทัศนะที่สอดคล้องกันในอันที่จะรวมศูนย์อำนาจทางการเมืองอยู่ที่พรรคคอมมิวนิสต์จีน และไม่ยอมรับการปฏิรูปการเมืองไปสู่ประชาธิปไตย ส่วนทัศนะทางด้าน การปฏิรูปเศรษฐกิจค่อนข้างต่างกัน โดยอาจแบ่งเป็น 2 สาย คือ สายปฏิรูปภายใต้การนำของเติ้ง เสี่ยวผิงที่ต้องการเร่งการปฏิรูปทางเศรษฐกิจโดยใช้กลไกตลาด เพื่อให้เศรษฐกิจขยายตัว และสนับสนุนการกระจายอำนาจการตัดสินใจเพื่อให้เศรษฐกิจมีประสิทธิภาพ ส่วนอีกสายหนึ่งเป็นสายอนุรักษ์นำโดย เจิน หยุน ที่ต้องการชะลอการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ และต้องการรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจทางเศรษฐกิจอยู่ที่ส่วนกลาง (Centrally Planned and Controlled) ตามแบบเดิม¹ การขัดแย้งของกลุ่มผู้นำเกี่ยวกับการปฏิรูปทางเศรษฐกิจทำให้เติ้งเสี่ยวผิงตัดสินใจเดินทางไปตรวจงานภาคใต้ของจีนเป็นเวลา 1 เดือนกว่า โดยวันที่ 17 มกราคม ค.ศ. 1992 เติ้ง เสี่ยวผิงเดินทางลงใต้เพื่อสำรวจสภาพเศรษฐกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษของมณฑลกว่างตง ในระหว่างการเยือนเขาได้แสดงความเห็นหลายประการเกี่ยวกับการปฏิรูป สำคัญคือให้การรวมศูนย์อยู่ที่การปฏิรูปจีนโดยเร่งรัดให้การปฏิรูปดำเนินต่อไป²

การตรวจงานในภาคใต้ครั้งนี้ มีการรายงานข่าวอย่างใหญ่โตในมณฑลกว่างตง จึงเป็นเหตุการณ์ที่มีความหมายพิเศษ ประธานาธิบดีหยาง ช่างคุนได้ร่วมเดินทางกับเติ้ง เสี่ยวผิงครั้งนี้ด้วย และการเดินทางครั้งนี้ของเติ้ง เสี่ยวผิงมีการเรียกประชุมนายทหารระดับสูงในเขตทหารต่างๆ ด้วย เพื่อประเมินสถานการณ์และเป็นฐานกำลังสนับสนุน พร้อมกันนี้ เติ้ง เสี่ยวผิงได้ให้สัมภาษณ์หลายครั้ง ซึ่งพอที่จะนำมาแสดงให้เห็นถึงแนวความคิดของเติ้ง เสี่ยวผิงได้ดังนี้

เติ้ง เสี่ยวผิงกล่าวว่า “จีนยังคงยึดมั่นในลัทธิสังคมนิยม แต่จีนจะต้องสร้างลัทธิสังคมนิยมจากลักษณะจำเพาะของจีนนั่นคือจากสภาพทางภูมิศาสตร์ ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม การลอกเลียนแบบต่างชาติโดยไม่คำนึงถึงลักษณะจำเพาะของตนย่อมทำให้เกิดความล้มเหลวมากกว่า ดังนั้นสังคมนิยมของจีนจึงเป็นแบบ “วิถีทางของจีน” และจีนยังคงยึดมั่นในการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหัวใจ และยึดหลักการพื้นฐาน 4 ประการ อันประกอบด้วย (1) เดินในเส้นทางสังคมนิยม (2) เผด็จการประชาธิปไตยของประชาชน (3) ความเป็นผู้นำของพรรคคอมมิวนิสต์ และ (4) ความคิดของมาร์กซ์-เลนิน-เหมา เจ๋อตง”³ เติ้ง เสี่ยวผิงยืนยันว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็น

¹ประทุมพร วัชรเสถียร และ ไชยวัฒน์ คำชู, บรรณาธิการ. (2541). เล่มเดิม. หน้า 42.

²วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2542). วิฤตการณ์เทียนอันเหมิน : ความหมายและบริบท. เอเชียปริทัศน์. หน้า 473.

³วุฒิชัย มูลศิลป์. (2547). Deng Xiaoping (1904-1997) : นายเติ้ง เสี่ยวผิง (พ.ศ. 2447-2540) สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่ : เอเชีย. เล่ม 2 อักษร C-D ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 506.

“สังคมนิยม” ไม่ใช่ “ทุนนิยม” และกล่าวในเวลาต่อมาอีกว่า “เราจะต้องกล้ามากกว่าเดิมในการปฏิรูปและเปิดกว้างสู่โลกภายนอกอีกทั้งมีความกล้าหาญในการทดลองอย่าเดินเหมือนผู้หึงมัดเท้าเมื่อแน่ใจว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องต้องกล้าทดลองและกล้าทำต้องระวังความผิด“เอียงขวา” แต่ที่สำคัญคือต้องป้องกันความผิด “เอียงซ้าย” ปัญหาที่สำคัญอยู่ที่ว่าเป็น “ทุนนิยม” หรือว่าเป็น “สังคมนิยม” มาตรฐานในการตัดสินปัญหานี้คือ ควรจะพิจารณาว่าเป็นผลประโยชน์ต่อการพัฒนาหลังการผลิตของสังคมหรือไม่เป็นประโยชน์ต่อการเสริมกำลังรวมของประเทศสังคมนิยมหรือไม่และเป็นผลประโยชน์ต่อการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนหรือไม่นอกจากนั้นเต็ง เสี่ยวผิงยังกล่าวว่า “การดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศของเราก็จะได้รับผลสำเร็จไม่ใช่อาศัยหนังสือ หากอาศัยจากการปฏิบัติและการหาสิ่งจริงจากความเป็นจริง” เต็ง เสี่ยวผิงต้องการให้หยุดการโต้เถียงเรื่องทุนนิยม – สังคมนิยม เพราะเป็นการเสียเวลา โดยอธิบายว่า “สังคมนิยมอาจใช้กลไกของทุนนิยมได้ และทุนนิยมก็อาจใช้วิธีการของสังคมนิยมได้เช่นกัน” จากคำพูดเหล่านี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เต็ง เสี่ยวผิงต้องการที่จะดำเนินการปฏิรูปทางเศรษฐกิจต่อไป

เสียงสะท้อนจากมณฑลต่างๆ ในระดับผู้บริหารทั้งฝ่ายพลเรือนและทหารที่สนับสนุนการเร่งปฏิรูปและการเปิดประเทศหลังจากการตรวจงานในภาคใต้ที่กว้างขวาง ทำให้เต็งเสี่ยวผิงมั่นใจว่าดุลแห่งประชาธิปไตยเอียงเข้าหาฝ่ายปฏิรูปมากขึ้น ดังนั้น เต็ง เสี่ยวผิงจึงตัดสินใจที่จะเร่งสร้าง และปรับปรุงบุคลากรในองค์กรสำคัญๆ ทางภาคเมืองเพื่อให้ฐานการสนับสนุนแนวทางการปฏิรูปเศรษฐกิจแน่นหนามั่นคงยิ่งขึ้น ดังนั้นเต็ง เสี่ยวผิง จำเป็นต้องปรับปรุงบุคลากรในสถาบันทางการเมืองหลักของจีน ด้วยการสนับสนุนผู้ที่เห็นด้วยกับนโยบายปฏิรูปเข้าสู่องค์กรเหล่านี้ โดยที่เต็ง เสี่ยวผิงเป็นผู้ “ชี้แนะ” ในการแต่งตั้งสมาชิกของคณะกรรมการกลางของพรรค กรรมการเมือง และคณะกรรมการประจำของกรมการเมือง ในการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์ใน ค.ศ. 1992 และในการแต่งตั้งฝ่ายบริหารในการประชุมสภาผู้แทนประชาชน ใน ค.ศ. 1993 ตลอดจนการสับเปลี่ยนโยกย้ายนายทหารระดับสูงในเวลาต่อมา¹

การประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีน ครั้งที่ 14 ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1992 เป็นการประชุมที่สำคัญมากดูเหมือนกับ เป็น “สมรภูมิ” ระหว่างฝ่ายสนับสนุนการปฏิรูป และฝ่ายอนุรักษ์นิยมและเป็นการประชุมที่มีขึ้นครั้งแรกหลังจากที่รัฐบาลคอมมิวนิสต์ทั่วโลกล่มสลายเหลือเพียงไม่กี่ประเทศ ทุกคนจึงจับตามองดูว่าจีนซึ่งเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ที่ใหญ่ที่สุดที่เหลืออยู่จะปรับทิศทางของตัวเองอย่างไรจึงจะหลีกเลี่ยงชะตากรรมอย่างท้อดตสหภาพโซเวียตและประเทศอื่น ๆ ในยุโรปตะวันออกประสบมา ที่สำคัญคือผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนจะยังยึดมั่นในหลักการของ ลัทธิมาร์กซ์ และแนวคิดเหมาเจ๋อตงอย่างเหนียวแน่นต่อไปหรือยอมรับแนวทางปฏิรูปที่เต็งเสี่ยวผิงที่ได้พยายาม

¹ สมภพ มานะรังสรรค์. (2546). จีนมหาอำนาจในศตวรรษที่ 21. หน้า 57.

ผลักดันมาโดยตลอด เมื่อประเทศจีนต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของโลกที่มีแนวโน้มว่าจะทำให้ลัทธิคอมมิวนิสต์สูญสิ้นไปจากโลกนี้ได้ในที่สุด¹

อย่างไรก็ตามเมื่อการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีนสิ้นสุดลงปรากฏว่าผู้แทนพรรคเกือบ 2,000 คน มีมติยกย่องให้เกียรติอย่างสูงแก่เติ้ง เสี่ยวผิง และรับรองนโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจใหม่ด้วยคะแนนเสียงท่วมท้น รวมทั้งได้เปลี่ยนแปลงคณะกรรมการกลางซึ่งมาจากผู้นำในการบริหารนโยบายพรรคด้วยการเลือกคณะกรรมการกลางและกรรมการกรมการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์จีนชุดใหม่ คณะกรรมการกลางที่เลือกตั้งขึ้นใหม่ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยประมาณ 58 ปี ประมาณร้อยละ 86 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ และการจัดการ แสดงให้เห็นว่าผู้นำในคณะกรรมการกลางส่วนใหญ่เป็นผู้มีความรู้สูงเป็นนักวิชาการมากกว่าเป็นนักปฏิบัติเหมือนกับในคณะกรรมการกลางชุดก่อนๆ

ส่วนกรมการเมืองชุดใหม่ (Politburo) มี 20 คน คณะกรรมการประจำของกรมการเมือง (Standing Committee) มีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลและเพิ่มจาก 6 คน เป็น 7 คน ซึ่งผู้นำพรรคระดับสูงสุดในการกรมการเมืองชุดใหม่นี้เป็นคนเดิมเสีย 4 คน คือ เจียง เจ๋อหมิน (เลขาธิการพรรค) หลี่ เฝิง (นายกรัฐมนตรี) เจียว ลีอู หลี่ รุ่ยหวน และสมาชิกใหม่ 3 คน คือ จู หรงจี หลิว หวาชิง หู จิ่นเทา เห็นได้ว่าสมาชิกใหม่ทั้ง 3 คน ล้วนเป็นฝ่ายเติ้ง เสี่ยวผิง และสนับสนุนแนวทางปฏิรูปอย่างแจ่มชัด จู หรงจี เป็นอดีตนายกเทศมนตรีของเซี่ยงไฮ้มีความเชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก หลิว หวาชิง เป็นอดีตแม่ทัพเรือที่เคยไปศึกษาในสหภาพโซเวียต หู จิ่นเทา เป็นผู้นำที่หนุ่มที่สุดและเป็นเลขาธิการสาขาพรรคคอมมิวนิสต์จีนในทิเบต²

เติ้ง เสี่ยวผิงได้ปรากฏตัวในที่ประชุมของสมัชชาพรรคครั้งนี้ด้วย เพื่อเป็นการยืนยันว่ายังมีสุขภาพแข็งแรง ในขณะที่ผู้นำอาวุโสคนอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสายอนุรักษนิยมสุขภาพทรุดโทรมลงเรื่อย ๆ หลายคนถึงแก่กรรมลงก่อนหน้านี้ คือ หลี่ เซียนเนี่ยน และ เติ้ง อิ่งเซา ภรรยาโจว เอินไหล การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่าเติ้ง เสี่ยวผิงได้รับชัยชนะอันยิ่งใหญ่ ก็คือ การที่ผู้แทนพรรคลงมติรับรองหลักการของเขาที่ดูแล้วแตกต่างจากเป้าหมายหรือหลักการของลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างสิ้นเชิง นั่นคือสิ่งที่เขาจะขยายตลาดหุ้นปล่อยให้กิจการของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจมีอิสระในการบริหาร โดยรัฐเข้าไปเกี่ยวข้องให้น้อยที่สุดในการประชุมครั้งนี้ที่ประชุมใหญ่ของพรรค ค.ศ. 1992 ยอมปรับแก้ไขรัฐธรรมนูญพรรคโดยกำหนดให้นโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจของเติ้ง เสี่ยวผิงเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์หลักของพรรค เทียบเท่ากับอุดมการณ์ของมาร์กซ์ เลนิน และเหมา เจ๋อตง ส่วนในการปรับปรุงตัวคณะผู้นำพรรคใหม่นั้น ได้มีผู้นำอาวุโสรุ่นเก่าๆ ครอบงำและเหลื่อมล้ำออก หรือถูกบีบให้ลาออกไปหลายคน โดยผู้ที่เข้ามาแทนที่ล้วนแต่เป็นคนรุ่นใหม่ ในจำนวนคนรุ่นเก่าที่ลาออกไปที่โดดเด่นที่สุด คือ เฉิน หยุน นักเศรษฐศาสตร์วัย 87 ปี คู่ปรับคนสำคัญของ

¹ พงโชติภม ไทรงาม. (2535, พฤศจิกายน - ธันวาคม). เติ้ง เสี่ยวผิง : นักปฏิวัติอาวุโสของโลก. แรงานสัมพันธ์. 34(6) : 80.

² บุญศักดิ์ แสงระวี. (2546). หูจิ่นเทาผู้นำจีนคนใหม่. หน้า 29.

เติ้ง เสี่ยวผิง ซึ่งเคยร่วมงานกันมาเป็นเวลากว่า 10 ปี ดังนั้นการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 14 จึงถือได้ว่าเป็นการสร้างฐานผู้นำที่สนับสนุนนโยบายการปฏิรูปทางเศรษฐกิจของเติ้ง เสี่ยวผิง

ในการประชุมสภาประชาชนจีนเดือนมีนาคม ค.ศ. 1993 นี้เหมือนกับเป็นการประชุมเสริมตำแหน่งและอำนาจให้กับเจียง เจ๋อหมิน เนื่องจากเติ้ง เสี่ยวผิงรู้สึกกังวลในความไม่มั่นคงทางการเมืองของเจียง เจ๋อหมิน เขาจึงตัดสินใจ “ยุติ” อำนาจและอิทธิพลของ “ตระกูลหยาง” โดยเสนอแนะให้หยาง ช่างคุน เกษียณตนเองจากตำแหน่งสมาชิกในกรมการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์จีน และให้ถอนตัวออกจากการสมัครเข้าเป็นประธานาธิบดีสมัยที่สองในการประชุมสภาผู้แทนประชาชนในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1993 อีกทั้งให้ลาออกจากตำแหน่งรองประธานคนที่หนึ่งของคณะกรรมการกลางโหมส่วนกลาง (Central Military Commission) ในขณะเดียวกันก็ได้กดดันให้หยาง ไปปิงลาออกจากคณะเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีน และจากตำแหน่งทางทหารทั้งหมด แต่เพื่อเป็นการปลอบใจจึงยังคงให้หยาง ไปปิงเป็นสมาชิกของคณะกรรมการเมือง และเมื่อหยาง ไปปิงปราศจากตำแหน่งทางทหารแล้ว ตำแหน่งในพรรคก็ไร้ความหมาย ดังนั้น เจียง เจ๋อหมิน เลขาธิการใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนจึงได้รับเลือกตั้งให้เป็นประธานาธิบดีคนที่ 5 ของจีน

เจียง เจ๋อหมินจึงเป็นผู้นำเพียงคนเดียวที่ควบ 3 ตำแหน่งคือ ทั้งในพรรค ฝ่ายบริหาร และกองทัพ โดยเป็นเลขาธิการใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีน ประธานาธิบดีสาธารณรัฐประชาชนจีน และประธานคณะกรรมการกลางโหมส่วนกลาง นักธุรกิจ หรง ยี่เหวินประธานบริษัทการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของจีนได้รับแต่งตั้งจากสภาผู้แทนประชาชนให้ดำรงตำแหน่งรองประธานาธิบดี แม้ว่าจะเป็นตำแหน่งที่มีได้อำนาจแต่ก็มีบทบาททางพิธีการและเป็นสัญลักษณ์ของการปฏิรูปเศรษฐกิจ¹

นอกจากนี้เติ้ง เสี่ยวผิงยัง “ชี้นำ” ลีกลงไปในกองทัพปลดแอกประชาชน โดยร่วมมือกับเจียง เจ๋อหมินสับเปลี่ยนโยกย้าย รวมทั้งเกษียณนายทหารระดับนายพลอีกนับร้อยคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนสนิทของหยาง ไปปิง ด้วยการอาศัยมือของหลิว หวาซิง และพลเอกจาง จิน ซึ่งทั้งสองคนเป็นรองประธานคณะกรรมการกลางโหมส่วนกลาง การสับเปลี่ยนโยกย้ายนายทหารครั้งนี้ มีเป้าหมายเพื่อขจัดอำนาจของหยาง ไปปิง และพรรคพวกซึ่งเป็น “ทหารการเมือง” ที่มีความทะเยอทะยาน ในขณะเดียวกันก็โยกย้ายนายทหารอาชีพที่มีความสามารถเข้าดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ของกองทัพทั้งในส่วนกลางและในมณฑลทหารต่างๆ นอกจากนี้เติ้ง เสี่ยวผิงและเจียง เจ๋อหมินตระหนักดีว่า “อำนาจรัฐมาจากปลายกระบองปืน แต่พรรคคอมมิวนิสต์จะต้องควบคุมปากกระบองปืน” เติ้ง เสี่ยวผิงหวังว่า เจียง เจ๋อหมินทลายทางการเมืองของเขา ซึ่งเป็นแกนนำของกลุ่มผู้นำรุ่น

¹ เหตุผลที่เติ้ง เสี่ยวผิงต้องยุติอำนาจและอิทธิพลของพี่น้องตระกูลหยาง เนื่องจากเขาค่อนข้างวิตกกังวลเกี่ยวกับผู้นำทางทหารบางคนที่มีความทะเยอทะยานต้องการเป็นใหญ่ทางการเมือง และสร้างเครือข่ายอำนาจ รอคอยโอกาสที่จะเข้ายึดกุมอำนาจทางการเมืองภายหลังการตายของเติ้ง เสี่ยวผิง

¹ ประทุมพร วัชรเสถียร และ ไชยวัฒน์ คำชู; (บรรณาธิการ). (2541) เล่มเดิม. หน้า 49.

ใหม่ในฐานะเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีนและประธานคณะกรรมการกลางใหม่ส่วนกลาง คงจะสามารถควบคุมและได้รับการสนับสนุนจากกองทัพ เนื่องจากกองทัพจะเป็นตัวแปรสำคัญในการสืบทอดอำนาจทางการเมืองหลังจากที่เขาจากไปแล้ว

นอกจากเติ้ง เสี่ยวผิงได้วางแผนการถ่ายโอนอำนาจไปยังเจียง เจ๋อหมินอย่างมั่นคงแล้วเขายังได้ประกาศโครงสร้าง “ชื่อตำแหน่ง อู่ฟงสิง”¹ ซึ่งหมายความว่า ผู้บริหารประเทศจะประกอบด้วยผู้อาวุโส 4 คน อันได้แก่ เจียว ลือ หยง อี้ เหียน หลิว หวาซิง หลี่ ด้วนหวน และผู้ดำเนินนโยบาย 5 คน อันได้แก่ จู หรงจี เจียน ฉีเจิน อู่ปังกว๋อ หวง จวี และเจิ้ง ชิงหง ผู้ที่ทำการปฏิรูปโครงสร้างทางการเมืองที่แท้จริงได้แก่กลุ่ม 5 คนหลัง และผู้นำกลุ่มคือ จู หรงจี นั่นเอง ผู้บริหารกลุ่มนี้แท้ที่จริงก็เป็นกลุ่มจากข้างไห่ โดยสมัยที่อยู่ข้างไห่นั้น เจียง เจ๋อหมินเป็นเลขาธิการพรรคประจำข้างไห่ ส่วนจู หรงจีเป็นนายกเทศมนตรีและที่เหลืออีก 3 คน ยกเว้น เจียน ฉีเจิน ก็เป็นอดีตลูกน้องของทั้งสองคนที่ข้างไห่ทั้งสิ้นสำหรับเจียนฉีเจินซึ่งมีเชื้อสายข้างไห่ให้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีต่างประเทศเพื่อให้ทำงานประสานกับจู หรงจีซึ่งเป็นผู้วางนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ

ส่วนงานหลักของผู้อาวุโสทั้งสี่ ก็คือการสร้างฐานทางการเมืองเพื่อให้เจียง เจ๋อหมินมีเสถียรภาพ เพราะตอนนี้กลุ่มนิยมการรวมศูนย์อำนาจทางเศรษฐกิจในกลุ่มของหลี่ เฝิง เจิน หยุนก็ยังได้รับการสนับสนุนจากระบบราชการบางส่วนอยู่ และที่น่ากลัวกว่ากลุ่มนี้คือกลุ่ม “ผู้นำท้องถิ่น” ในมณฑลต่างๆ ที่ผงาดขึ้นมาจากการก้าวกระโดดของเศรษฐกิจจีนในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ตัวอย่างของกลุ่มนี้ได้แก่ เยี้ย ส่วนฝั่งอดีตผู้ว่าราชการมณฑลกวางตุ้ง

นอกจากนี้เติ้ง เสี่ยวผิงยังได้ดึงตัวเจียว ลือ ผู้ที่มีฐานะเป็นเสมือนหนึ่งผู้มีอิทธิพลแห่ง ซี.ไอ.เอ. ของจีนมาเป็นผู้ประสานคอยเหนี่ยวรั้งผู้นำอาวุโสทั้งหลายเอาไว้ เพื่อสร้างดุลอำนาจกับอีกสองกลุ่ม บุคคลสำคัญอีกคนหนึ่งคือว่าน หลี่ ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งประธานกรรมการรัฐสภาให้เป็นคนคอยสอดส่องอยู่เบื้องหลังอีกแรงหนึ่งด้วย จะมีปัญหาที่ตรงตัวแทนของสายทหารอันได้แก่ หลิว หวาซิง แม้ว่าเขาจะเป็นรองผู้บัญชาการกลางใหม่กลาง แต่ช่วงหลังนี้เขาชราภาพไปมาก แต่คนที่น่าจะเป็นตัวแทนของเขาได้ดีก็อาจจะกลายเป็นนายพลฉือ เฮาเถียน ซึ่งเป็นที่นับถือกันในหมู่ทหารและคนที่จะทำหน้าที่คุมฮองกงแหล่งรายได้อันสำคัญของจีนก็คือ หยง อี้เหียน²

อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มคนที่จะคอยคุ้มกันรัฐบาลจีนยุคหลังเติ้ง เสี่ยวผิง ก็คือกลุ่มคนสายข้างไห่ นั่นเอง แนวความคิดของกลุ่มนี้ก็คือ นิยมการรวมศูนย์อำนาจและเน้นการปฏิบัติ

¹ สุธี พนาวรร. (2538, 1-7 กันยายน). “เติ้ง เสี่ยวผิง” มังกรชราแห่งจีนหัวหน้าแก๊งเซี่ยงไฮ้. เนชั่นสุดสัปดาห์. 4(169). : 36. สุธี พนาวรร. (2538, 1-7 กันยายน). “เติ้ง เสี่ยวผิง” มังกรชราแห่งจีนหัวหน้าแก๊งเซี่ยงไฮ้. เนชั่นสุดสัปดาห์. 4(169). : 36.

² แหล่งเดิม.

เต็ง เสี่ยวผิงมีความมั่นใจว่าผู้ดำเนินงานสำคัญ 2 คน คือ เจียง เจ๋อหมินและจู หรงจี จะสามารถสานต่อนโยบายปฏิรูปได้อย่างราบรื่น เพราะเงิน หยุน ได้เสียชีวิตลงในวันที่ 10 เมษายน ค.ศ. 1995 ส่วนหยาง ช่างคุนก็ถูกลดอำนาจไปแล้ว บรรดาผู้นำอาวุโสที่เหลืออยู่ไม่กี่คนก็ไม่สามารถที่จะลุกขึ้นมาต่อต้านนโยบายปฏิรูปของเขาได้อีกต่อไป

แม้ว่าเต็ง เสี่ยวผิงจะไม่มีตำแหน่งที่เป็นทางการใด ๆ แต่อิทธิพลของเขายังมีอยู่ และเป็นผู้มีอำนาจมากที่สุดคนหนึ่งในจีนก็ว่าได้คำพูดและนโยบายของเขาเป็นสิ่งที่ผู้นำคนอื่นต้องให้ความสนใจ เช่น ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1991 เขาสนับสนุนให้จู หรงจี (Zhu Rongji) ผู้มีความสามารถในการปฏิรูปเศรษฐกิจดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และในการประชุมพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 14 เดือนตุลาคม ค.ศ. 1992 เต็ง เสี่ยวผิงสามารถบีบบังคับให้ฝ่ายที่คัดค้านเขาลาออกจากตำแหน่งและแต่งตั้งคนของเขาเข้าดำรงตำแหน่งแทน ซึ่งถือว่าเป็นชัยชนะที่สำคัญทางการเมืองอีกครั้งหนึ่ง ในปลาย ค.ศ. 1993 ได้มีการจัดพิมพ์หนังสือเล่มใหม่ “สรรณิพนธ์ของสหายเต็ง เสี่ยวผิง” เรื่อง “ทฤษฎีพรรคสร้างลัทธิสังคมนิยมด้วยคุณลักษณะของจีน” และกำหนดว่าเป็นหนังสือที่ต้องอ่านสำหรับเจ้าหน้าที่และนักศึกษาในโรงเรียนของพรรค¹

ในปลาย ค.ศ. 1993 เต็ง เสี่ยวผิงได้เดินทางไปดูการพัฒนาเศรษฐกิจที่เมืองซางไห่อีกครั้ง โดยมีเจียง เจ๋อหมิน จู หรงจี พร้อมด้วยอู๋ ปิงกว๋อ และ หวง จวี ได้ติดตามไปด้วย ตอนนั้นเต็ง เสี่ยวผิงได้ประกาศชัดเจนให้ชาวจีนทั้ง 1,200 ล้านคนรู้ว่าคุณสมบัติกลางความเจริญของจีนในศตวรรษที่ 21 จะอยู่ที่ซางไห่ และการล่องใต้ครั้งที่สองนี้ จำกัดเฉพาะที่ซางไห่เท่านั้นเพื่อเป็นการสร้างความกดดันให้กับกลุ่มอิทธิพลในกว้างตง² ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากเต็ง เสี่ยวผิงต้องการเร่งพัฒนาจีนตอนใต้ให้เป็นเหมือนอาเซียน ทำให้ผลพวงที่เกิดขึ้นคือ ผู้มีอิทธิพลในพื้นที่นั้นได้กลายเป็น “ขุนศึก” ไป และอำนาจของมณฑลต่าง ๆ ดูเหมือนจะสูงขึ้น³ แต่ขณะเดียวกันรัฐบาลที่ปักกิ่งกลับมีอำนาจลดลงเป็นเหตุให้เต็ง เสี่ยวผิงต้องใช้ช่วงชีวิตที่เหลืออยู่ย้ายศูนย์กลางความเจริญจากกว้างตงมาอยู่ที่ซางไห่ให้ได้⁴

สถานการณ์ในช่วงนี้จะเห็นได้ว่าการช่วงชิงอำนาจไม่ได้เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มอนุรักษ์นิยมกับกลุ่มปฏิรูปเท่านั้นแต่ในกลุ่มปฏิรูปเองก็ยังมี การขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มรวมศูนย์กับกลุ่มกระจายอำนาจสู่มณฑล และกลุ่มรวมศูนย์ได้แก่ สายซางไห่ ซึ่งนำโดยจู หรงจี ส่วนกลุ่มกระจายอำนาจได้แก่ เยี่ย ส่วนผิง ผู้มีอิทธิพลแห่งกว้างตง เจียง ชุนหยุนผู้มีอิทธิพลแห่งมณฑลซานตงรวมทั้งยังมีเถียน จี้หยุน ซึ่งอยู่ในกลุ่มของจ้าว จื่อหยาง สำหรับกลุ่มของหลี่ เฝิง และกลุ่มสายกลาง เช่น หู จิ้น เทา มีแนวโน้มเข้ามาประนีประนอมกับกลุ่มรวมศูนย์อำนาจมากขึ้น

¹ วัณชัย มูลศิลป์. (2547). เล่มเดิม. หน้า 511.

² สฐี พนาวร. (2538, 1-7 กันยายน). เล่มเดิม. หน้า 36.

³ สันติ ตั้งรพีพากร. (2544). เล่มเดิม. หน้า 11.

⁴ สฐี พนาวร. (2538, 1-7 กันยายน). หน้าเดิม.

ดังนั้นแผนของเต็ง เสี่ยวผิงในการสร้างฐานอำนาจให้กับกลุ่มข้างไห่ก็คือ เต็งตัวอยู่ ปังกว๋อ เลขาธิการพรรคประจำข้างไห่กับนายหวง จวี๋ นายกเทศมนตรีข้างไห่ มาเป็นสมาชิกกรรมการเมือง เป็นอันว่าผู้กุมอำนาจที่แท้จริงของจีนเป็นคนที่เคยผ่านงานเลขาธิการพรรคในข้างไห่ และนายกเทศมนตรีของเมืองข้างไห่มาแล้วถึง 4 คน ยิ่งกว่านั้นยังมีเจียน จี้เจินรัฐมนตรีต่างประเทศอีกคนหนึ่ง ก็มาจากสายข้างไห่เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตามเต็ง เสี่ยวผิงก็สามารถวางแผนให้ทายาททางการเมืองของเขาได้ก้าวเข้ามาพัฒนาประเทศตามความคิดของเขาได้ นับว่าเต็ง เสี่ยวผิงเป็นสุดยอดของรัฐบาลในคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยแท้จริง

จากนโยบายและผลงานของเต็ง เสี่ยวผิง ทำให้ประชาชนจีนมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นประชาชนจึงสนับสนุนนโยบายการปฏิรูปประเทศและเปิดประเทศของเขา ดังที่นักหนังสือพิมพ์ชาวต่างประเทศได้เขียนเกี่ยวกับเรื่องของเต็ง เสี่ยวผิงว่า “เต็ง เสี่ยวผิงได้ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของพลเมืองจีนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง ซึ่งยากที่จะหาผู้นำคนใดในโลกสามารถจะเปรียบเทียบได้” การเปลี่ยนแปลงของประเทศจีนทำให้ผู้ที่ไปเยือนจีนเกิดความประทับใจเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นนิตยสาร “ไทม์” ของสหรัฐอเมริกา เคยเลือกเต็ง เสี่ยวผิงเป็น “บุรุษแห่งยุค” ถึง 2 ครั้ง และนิตยสาร “ไฟแนนเชียล ไทม์” ของอังกฤษได้เลือกเต็ง เสี่ยวผิงให้เป็นบุรุษแห่งยุคประจำปี ค.ศ. 1992¹ รวมทั้งการประชุมเต็มคณะครั้งที่ 4 ของคณะกรรมการกลางชุดที่ 13 ที่ประชุมมีมติให้เขียนว่า “สหายเต็ง เสี่ยวผิง เป็นผู้นำที่ดีเด่นซึ่งมีเกียรติภูมิสูงส่ง เป็นที่ยอมรับกันในหมู่ประชาชนชาติต่างๆ ของประเทศเรา ได้สร้างคุณูปการอันใหญ่หลวงต่อการปฏิวัติและการสร้างสรรค์ในระยะประวัติศาสตร์ต่างๆ ที่พรรคناอยู่” จากคุณูปการทั้งหลายที่เต็ง เสี่ยวผิงได้ทำไว้ให้แก่ประเทศจีนและประชาชนชาวจีนตลอดจนแนวคิดในการพัฒนาประเทศที่ตกทอดมาสู่ผู้นำรุ่นหลัง ทำให้เต็ง เสี่ยวผิงได้รับการยกย่องจากทางการจีนว่า “บิดาแห่งการทำประเทศจีนให้ทันสมัย”²

นอกจากนี้เต็ง เสี่ยวผิงได้ใช้เวลาว่างจากการเกษียณอายุเดินทางไปชมผลงานแห่งการปฏิรูปเปิดประเทศของตนในที่ต่างๆ ในช่วงต้นปี 1990 ถึงต้นปี 1992 และปรากฏตัวต่อสาธารณชนเป็นครั้งสุดท้ายในวันตรุษจีน ค.ศ. 1994 หลังจากนั้นเขาใช้เวลาที่เหลืออยู่เพื่อการพักผ่อนที่บ้านพักในกรุงปักกิ่ง แต่ยังมีอิทธิพลทางการเมืองอยู่จนถึงแก่อสัญกรรม

เต็ง เสี่ยวผิงถึงแก่อสัญกรรม เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1997 ขณะอายุได้ 93 ปี ธงชาติจีนได้ลดธงครึ่งเสาเป็นการไว้อาลัย รวมทั้งธงชาติต่าง ๆ เกือบทั่วโลก สหประชาชาติก็ได้ลดธงครึ่งเสาเพื่อไว้อาลัยให้แก่เต็ง เสี่ยวผิง ทั้งๆที่เต็ง เสี่ยวผิงไม่ได้ดำรงตำแหน่งประมุขของประเทศ

¹ หวัง เต๋อ. (2537). เต็ง เสี่ยวผิง ผู้ริเริ่มนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศจีน. นิตยสารภาพ.

7(84) : 6

² วุฒิชัย มูลศิลป์. (2547). เสริมเติม. หน้า 511.

ทั้งนี้เพราะสหประชาชาติพิจารณาแล้วว่า เต็ง เสี่ยวผิงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อมนุษยชาติ
สมควรที่จะได้รับเกียรติอย่างสูงเป็นกรณีพิเศษ

บทที่ 5

บทสรุป

เต็ง เสี่ยวผิงผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่มีประสบการณ์การต่อสู้ทางการเมืองจนเป็นที่ยอมรับในฐานะนักปฏิวัติ และนักการเมืองมืออาชีพผู้นำจีนเข้าสู่เส้นทางการปฏิรูป การที่จีนได้พัฒนาตนเองโดยใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมที่มีลักษณะเฉพาะของจีนทำให้ผู้คนในประเทศมีความเป็นอยู่ดีขึ้น สังคมทันสมัยขึ้นและมีอัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติสูงขึ้นจนกลายเป็นประเทศที่ได้รับการคาดหมายว่าจะมีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับชั้นนำของโลก ความสำเร็จต่างๆ ที่เกิดขึ้นนี้ล้วนเป็นผลงานของเต็ง เสี่ยวผิง ทั้งสิ้นแต่กว่าจะประสบความสำเร็จดังกล่าวได้ เต็ง เสี่ยวผิง ต้องต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคนานัปการบนเส้นทางการต่อสู้ทางการเมืองอันยาวนานของเขา

เต็ง เสี่ยวผิงเริ่มต้นเส้นทางทางการเมืองในฐานะนักปฏิวัติและนักการทหาร เขามีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่แนวคิดของพรรคคอมมิวนิสต์จีนสู่ชาวจีนและเป็นนักการทหารคนสำคัญในการทำสงครามต่อต้านญี่ปุ่นและสงครามกลางเมือง โดยมีโอกาสได้ทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กับผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนหลายคน อาทิ โจว เอ็นไหล เหมา เจ๋อตง จู เต๋อ หลิว ป๋อเจิง จนเป็นที่ยอมรับในความสามารถและได้รับมอบหมายให้ทำงานในตำแหน่งสำคัญต่างๆ ตำแหน่งและผลงานที่โดดเด่นของ เต็ง เสี่ยวผิง ในระยะแรก เช่น การเป็นผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนในยุโรป เลขาธิการพรรคประจำเมืองรู่จิน หัวหน้าฝ่ายโฆษณาชวนเชื่อในช่วงเดินทัพทางไกล กรรมการการเมืองของกองพล 129 ในสงครามต่อต้านญี่ปุ่น เลขาธิการของคณะกรรมการกลาง และคณะกรรมการการเมืองในช่วงสงครามกลางเมือง สำหรับผลงานด้านการทหารที่โดดเด่นของ เต็ง เสี่ยวผิง เช่น การรบในศึกหวายไห่ และศึกข้ามแม่น้ำแยงซีเกียง

หลังการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน เต็ง เสี่ยวผิง อยู่ในฐานะผู้นำที่มีอำนาจคนหนึ่ง และได้ดำรงตำแหน่งสำคัญๆ เช่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รองนายกรัฐมนตรี เลขาธิการใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนและเป็นสมาชิกกรรมการถาวรประจำคณะกรรมการการเมือง ซึ่งเป็นองค์กรสูงสุดของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่มีเหมา เจ๋อตง เป็นประธาน

ในช่วงทศวรรษ 1960 จีนประสบความยากลำบากทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในการใช้นโยบายก้าวกระโดดไกล ภายใต้การนำของเหมา เจ๋อตง ประกอบกับสัมพันธภาพกับสหภาพโซเวียตได้เปลี่ยนจากมิตรประเทศที่เคยให้ความช่วยเหลือกลายเป็นศัตรู รวมทั้งการที่จีนถูกโดดเดี่ยวจากมหาอำนาจทุนนิยมที่มีมาตั้งแต่ ค.ศ. 1949 ล้วนทำให้จีนตกอยู่ในสถานการณ์คับขันทั้งสิ้น เต็ง เสี่ยวผิง เป็นหนึ่งในผู้ที่มียุทธศาสตร์สำคัญในการแก้ไขวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในครั้งนี้ร่วมกับ หลิว เซาฉี ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาลดความเสียหายของเศรษฐกิจของจีนได้ภายใน 2-3 ปี

จากหลักการและแนวทางในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่แตกต่างจากแนวทางของเหมา เจ๋อตง ทำให้หลิว เซาฉี และเติ้ง เสี่ยวผิง ถูกกล่าวหาว่าเป็น “นักลัทธิแก่” ผู้นำประเทศไปสู่ทุนนิยม จึงทำให้เกิดการต่อสู้ทางการเมืองที่ดำเนินไปอย่างเข้มข้นตลอดครึ่งแรกของทศวรรษ 1960 จนในที่สุด เหมา เจ๋อตง ได้ร่วมกับหลิน เบียวก่อการปฏิวัติวัฒนธรรมขึ้น ใน ค.ศ. 1966 ซึ่งได้สร้างความวุ่นวายและหายนะให้แก่จีนตลอดเวลา 10 ปี

ในช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรม หลิว เซาฉี ถูกปลดออกจากตำแหน่งประธานาธิบดี ด้วยข้อหา “ผู้เดินหนทางทุนนิยมหมายเลข 1” และถูกทรมานจนถึงแก่ชีวิตในเวลาต่อมา ส่วน เติ้ง เสี่ยวผิง ถูกปลดออกจากตำแหน่งด้วยข้อหา “ผู้เดินหนทางทุนนิยมหมายเลข 2” แต่สามารถกลับเข้ามามีอำนาจได้อีกครั้ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เติ้ง เสี่ยวผิง เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการบริหารประเทศ โดยเฉพาะต่อเศรษฐกิจการเมืองของจีนและแสดงให้เห็นการยอมรับแนวคิดของเติ้ง เสี่ยวผิง ในหมู่ผู้นำด้วยกันเองในขณะนั้น

เติ้ง เสี่ยวผิง ได้ร่วมมือกับโจว เอ็นไหล ในการช่วยเหลือสมาชิกพรรคผู้อาวุโสหลายคน ในช่วงปลายของการปฏิวัติวัฒนธรรมให้กลับมามีอำนาจ ทำให้แม้ว่า เติ้ง เสี่ยวผิง ถูกปลดออกจากตำแหน่งทุกตำแหน่งคงไว้แต่ในฐานะสมาชิกพรรค แต่สามารถกลับมามีอำนาจได้อีกครั้งในเวลาไม่นาน เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากบรรดาสมาชิกพรรคผู้อาวุโสที่ตนเคยช่วยเหลือไว้

ภายหลังการอสัญกรรมของ เหมา เจ๋อตง ไม่ถึงเดือน บรรดาสมาชิกพรรคผู้อาวุโสได้ร่วมมือกับ ฮว่า กว๋อเฟิง ทายาททางการเมืองของ เหมา เจ๋อตง กำจัดแก๊งสี่คน และได้แต่งตั้งให้ เติ้ง เสี่ยวผิง กลับเข้ามามีบทบาททางการเมืองอีกครั้ง ซึ่งแม้ ฮว่า กว๋อเฟิง จะมีตำแหน่งสูงสุดในพรรคในกองทัพและในประเทศ แต่อำนาจที่แท้จริงตกอยู่ในมือของกลุ่มสมาชิกพรรคอาวุโสที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับ เติ้ง เสี่ยวผิง และเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุน เติ้ง เสี่ยวผิง ให้ก้าวขึ้นเป็นผู้นำจีน ภายหลังการกลับคืนสู่ตำแหน่งทางการเมืองของ เติ้ง เสี่ยวผิง

การกลับคืนสู่อำนาจของ เติ้ง เสี่ยวผิง หลัง ค.ศ. 1976 เป็นการกลับมาที่มีความหมายต่อประวัติศาสตร์จีนในเวลาต่อมา เขาเริ่มต้นยึดอำนาจจาก ฮว่า กว๋อเฟิง โดยการเสนอหลักการ “แสวงหาความจริงจากข้อเท็จจริง” และ “การปฏิบัติเป็นบรรทัดฐานของความจริง” ซึ่งแสดงถึงความ เป็นนักปฏิบัติของเขา ซึ่งเป็นการตอบย้าคำพูดของเขาที่ว่า “แมวจะมีสีขาวหรือสีดำไม่สำคัญ ขอให้อับหนูก่งก๊พอ” ต่อมาในการประชุมคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1978 เติ้ง เสี่ยวผิงได้เสนอให้นโยบายสี่ทันสมัยเป็น “จุดศูนย์กลางงานของพรรคทั้งหมด” ซึ่งที่ประชุมมีมติยอมรับข้อเสนอของ เติ้ง เสี่ยวผิง และปฏิเสธหลักการ “สองอะไรก็ได้” ของ เหมา เจ๋อตงที่ ฮว่า กว๋อเฟิง สนับสนุนรวมทั้งยกเลิกการต่อสู้ทางชนชั้น ผลจากการประชุมครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่า เติ้ง เสี่ยวผิง ได้รับการยอมรับในฐานะผู้นำคนใหม่ของจีน ซึ่งต่อมา ฮว่า กว๋อเฟิงถูกกดดันให้ลาออกจากตำแหน่งทางการเมือง โดยบุคคลที่ เติ้ง เสี่ยวผิง สนับสนุนได้รับตำแหน่งเหล่านั้นแทน

เติ้ง เสี่ยวผิง ได้เสนอให้ใช้นโยบาย “เปิดประเทศ” ควบคู่กับนโยบายสี่ทันสมัย และได้รับความสำเร็จในการตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์เชิงรูปธรรมเด่นชัดที่สุดของนโยบายเปิด

ประเทศ และนอกเหนือจากนี้เขาได้เข้าไปแทรกแซงนโยบายเศรษฐกิจครั้งใหญ่ด้วยการปฏิรูประบบราคาอย่างฉับพลัน ใน ค.ศ.1988 ทำให้ประเทศเข้าสู่ภาวะเงินเฟ้อขึ้นเลวร้ายอย่างรวดเร็ว แต่ เต็ง เสี่ยวผิง เห็นว่าจะสามารถแก้ไขให้ผ่อนคลายเป็นได้

ความสำเร็จของการปฏิรูปได้ถูกพัฒนาขึ้นเป็นระบบเศรษฐกิจการเมืองแบบใหม่ ซึ่งต่อมาเรียกว่า "เศรษฐกิจตลาดสังคมนิยม" (Socialist Market Economy) การเรียกเช่นนี้ ในด้านหนึ่งไม่เพียงเป็นการให้การยกย่องเชื่อถือแก่เต็ง เสี่ยวผิง เท่านั้น หากยังยืนยันถึงการเป็นรัฐสังคมนิยมแบบจีนอย่างหนักแน่นอีกด้วย และผลจากอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนที่เกิดขึ้นล้วนแต่เป็นผลงานจากแผนปฏิรูปทางเศรษฐกิจของเต็ง เสี่ยวผิงทั้งสิ้น จะเห็นได้ว่าแผนปฏิรูปเศรษฐกิจที่นำวิธีการแข่งขันอย่างเสรีตามแบบของทุนนิยมมาใช้ แต่ขณะเดียวกันก็แยกโครงสร้างทางการเมืองตามระบบคอมมิวนิสต์ออกไว้ต่างหากไม่ให้เกี่ยวข้องกัน นับเป็นความชาญฉลาดของ เต็ง เสี่ยวผิงโดยแท้ โดยเฉพาะที่จะทำให้อำนาจของผู้นำหัวอนุรักษ์คนอื่น ๆ ที่ขัดขวางความพยายามของเขา มาโดยตลอดยอมรับได้ พร้อมๆกับการอาศัยสภาพการณ์ทางการเมืองโลกมาเป็นประโยชน์ด้วยการกล่าวว่า รัฐบาลคอมมิวนิสต์จะสามารถรักษาอำนาจของตนเอาไว้ได้ ก็ต่อเมื่อสามารถทำให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโตขึ้นเท่านั้น และแผนของเขาก็เป็นตัวอย่างที่ดีที่สุด

นอกจากนั้น เต็ง เสี่ยวผิง ยังได้ดำเนินการปฏิรูปและปรับโครงสร้างพรรคคอมมิวนิสต์จีนใหม่ โดยวางระบบการเกษียณอายุผู้นำอาวุโส และระบบการคัดเลือกผู้นำจีนที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพให้ลงสู่การปฏิบัติที่เป็นจริง รวมทั้งวางระบบถ่ายโอนอำนาจอย่างเป็นระเบียบเพื่อจัดปัญหาความขัดแย้งอันจะก่อให้เกิดการแย่งชิงอำนาจภายในพรรค ด้วยการวางตัวทนายทางการเมืองให้เข้าไปมีอำนาจทั้งในพรรค ในกองทัพ และในรัฐบาล ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจว่านโยบายการปฏิรูปจะถูกใช้ปฏิบัติต่อไป ซึ่งระบบนี้ได้ทำให้การถ่ายโอนอำนาจจาก เต็ง เสี่ยวผิง สู่ เจียง เจ๋อหมิน และจาก เจียง เจ๋อหมิน สู่ หู จิ่นเทา เป็นไปอย่างราบรื่น รวมทั้งนโยบายปฏิรูปที่เต็ง เสี่ยวผิงวางรากฐานไว้อย่างคงใช้เป็นนโยบายการพัฒนาจีนจนถึงปัจจุบัน เช่น การปฏิรูปกองทัพให้ทันสมัย ปฏิรูประบบราชการ ปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการนำพาประเทศไปสู่ความทันสมัยด้านต่างๆ นอกจากนั้นยังได้ดำเนินการจัดระบบการปกครองฮ่องกง ด้วยหลักการ "ประเทศเดียวสองระบบ"

ผลสำเร็จของการดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศ เพื่อทำให้จีนทันสมัยใน 4 ด้านของเต็ง เสี่ยวผิงรวมทั้งการนำจีนเข้าไปมีบทบาทในเวทีการเมืองระหว่างประเทศได้รับการชื่นชมทั้งภายในและภายนอกประเทศ แม้ว่าจะเกิดปัญหาต่างๆ ตามมาบ้างก็ตาม เต็ง เสี่ยวผิงก็สามารถทำให้นโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจดำเนินไปอย่างต่อเนื่องด้วยดี ถึงแม้ว่าเต็ง เสี่ยวผิงไม่ได้เป็นคอมมิวนิสต์ที่สมบูรณ์แบบและไม่ได้เป็นนักอุดมการณ์เหมือนเหมา เจ๋อตง แต่เต็ง เสี่ยวผิงก็สามารถทำให้จีนพัฒนาเศรษฐกิจได้ผลดีขึ้น พลิกฟื้นประเทศให้เจริญทัดเทียมกับประเทศตะวันตกหรือญี่ปุ่น และมีแนวโน้มของการกลับคืนสู่ความเป็นมหาอำนาจอีกครั้งหนึ่ง ความสำเร็จในการพัฒนาของจีนไม่เพียงแต่จีนจะได้รับผลประโยชน์เพียงประเทศเดียว ประเทศทั่วโลกก็ได้รับผลประโยชน์โดยทั่วกัน

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประเทศ และนอกเหนือจากนี้เขาได้เข้าไปแทรกแซงนโยบายเศรษฐกิจครั้งใหญ่ด้วยการปฏิรูประบบราคาอย่างฉับพลัน ใน ค.ศ.1988 ทำให้ประเทศเข้าสู่ภาวะเงินเฟ้อขึ้นเลวร้ายอย่างรวดเร็ว แต่ เต็ง เสี่ยวผิง เห็นว่าจะสามารถแก้ไขให้ผ่อนคลายเป็นได้

ความสำเร็จของการปฏิรูปได้ถูกพัฒนาขึ้นเป็นระบบเศรษฐกิจการเมืองแบบใหม่ ซึ่งต่อมาเรียกว่า "เศรษฐกิจตลาดสังคมนิยม" (Socialist Market Economy) การเรียกเช่นนี้ ในด้านหนึ่งไม่เพียงเป็นการให้การยกย่องเชื่อถือแก่เต็ง เสี่ยวผิง เท่านั้น หากยังยืนยันถึงการเป็นรัฐสังคมนิยมแบบจีนอย่างหนักแน่นอีกด้วย และผลจากอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนที่เกิดขึ้นล้วนแต่เป็นผลงานจากแผนปฏิรูปทางเศรษฐกิจของเต็ง เสี่ยวผิงทั้งสิ้น จะเห็นได้ว่าแผนปฏิรูปเศรษฐกิจที่นำวิธีการแข่งขันอย่างเสรีตามแบบของทุนนิยมมาใช้ แต่ขณะเดียวกันก็แยกโครงสร้างทางการเมืองตามระบบคอมมิวนิสต์ออกไว้ต่างหากไม่ให้เกี่ยวข้องกัน นับเป็นความชาญฉลาดของ เต็ง เสี่ยวผิงโดยแท้ โดยเฉพาะที่จะทำให้อำนาจของผู้นำหัวอนุรักษ์คนอื่น ๆ ที่ขัดขวางความพยายามของเขา มาโดยตลอดยอมรับได้ พร้อมๆกับการอาศัยสภาพการณ์ทางการเมืองโลกมาเป็นประโยชน์ด้วยการกล่าวว่า รัฐบาลคอมมิวนิสต์จะสามารถรักษาอำนาจของตนเอาไว้ได้ ก็ต่อเมื่อสามารถทำให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโตขึ้นเท่านั้น และแผนของเขาก็เป็นตัวอย่างที่ดีที่สุด

นอกจากนั้น เต็ง เสี่ยวผิง ยังได้ดำเนินการปฏิรูปและปรับโครงสร้างพรรคคอมมิวนิสต์จีนใหม่ โดยวางระบบการเกษียณอายุผู้นำอาวุโส และระบบการคัดเลือกผู้นำจีนที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพให้ลงสู่การปฏิบัติที่เป็นจริง รวมทั้งวางระบบถ่ายโอนอำนาจอย่างเป็นระเบียบเพื่อจัดปัญหาความขัดแย้งอันจะก่อให้เกิดการแย่งชิงอำนาจภายในพรรค ด้วยการวางตัวทนายทางการเมืองให้เข้าไปมีอำนาจทั้งในพรรค ในกองทัพ และในรัฐบาล ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจว่านโยบายการปฏิรูปจะถูกใช้ปฏิบัติต่อไป ซึ่งระบบนี้ได้ทำให้การถ่ายโอนอำนาจจาก เต็ง เสี่ยวผิง สู่ เจียง เจ๋อหมิน และจาก เจียง เจ๋อหมิน สู่ หู จิ่นเทา เป็นไปอย่างราบรื่น รวมทั้งนโยบายปฏิรูปที่เต็ง เสี่ยวผิงวางรากฐานไว้อย่างคงใช้เป็นนโยบายการพัฒนาจีนจนถึงปัจจุบัน เช่น การปฏิรูปกองทัพให้ทันสมัย ปฏิรูประบบราชการ ปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการนำพาประเทศไปสู่ความทันสมัยด้านต่างๆ นอกจากนั้นยังได้ดำเนินการจัดระบบการปกครองฮ่องกง ด้วยหลักการ "ประเทศเดียวสองระบบ"

ผลสำเร็จของการดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศ เพื่อทำให้จีนทันสมัยใน 4 ด้านของเต็ง เสี่ยวผิงรวมทั้งการนำจีนเข้าไปมีบทบาทในเวทีการเมืองระหว่างประเทศได้รับการชื่นชมทั้งภายในและภายนอกประเทศ แม้ว่าจะเกิดปัญหาต่างๆ ตามมาบ้างก็ตาม เต็ง เสี่ยวผิงก็สามารถทำให้นโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจดำเนินไปอย่างต่อเนื่องด้วยดี ถึงแม้ว่าเต็ง เสี่ยวผิงไม่ได้เป็นคอมมิวนิสต์ที่สมบูรณ์แบบและไม่ได้เป็นนักอุดมการณ์เหมือนเหมา เจ๋อตง แต่เต็ง เสี่ยวผิงก็สามารถทำให้จีนพัฒนาเศรษฐกิจได้ผลดีขึ้น พลิกฟื้นประเทศให้เจริญทัดเทียมกับประเทศตะวันตกหรือญี่ปุ่น และมีแนวโน้มของการกลับคืนสู่ความเป็นมหาอำนาจอีกครั้งหนึ่ง ความสำเร็จในการพัฒนาของจีนไม่เพียงแต่จีนจะได้รับผลประโยชน์เพียงประเทศเดียว ประเทศทั่วโลกก็ได้รับผลประโยชน์โดยทั่วกัน

บทบาททางการเมืองและแนวคิดในการพัฒนาประเทศของเต็ง เสี่ยวผิงที่ตกผลึกจากความเป็นนักปฏิวัติ นักปฏิบัติและนักปฏิรูป เกือบทั้งชีวิต ได้ผ่านบททดสอบทางประวัติศาสตร์อันยิ่งใหญ่ของชาติ แม้เต็ง เสี่ยวผิงจะจากโลกนี้ไปแล้ว แต่คุณูปการอันยิ่งใหญ่ของเขาส่งผลกระทบแก่ประเทศจีนและชาวจีน ทำให้ เต็ง เสี่ยวผิงสมควรได้รับการยกย่องว่าเป็น “บิดาของการทำประเทศจีนให้ทันสมัย”

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

- กฤษณ์ วรางกูร. (2524). โจวเอินไหล นักปฏิวัติ รัฐบุรุษ. กรุงเทพฯ: ชินพรการพิมพ์.
- กูดแมน, เดวิด เอส จี; และ เซกัล, เจอร์ลด์. (2538). จีนไร้มังกรแดง. แปลโดย ยืน ศรีวรรณธ์.
กรุงเทพฯ: คู่แข่ง.
- เขียน ชีระวิทย์. (2517). วิวัฒนาการการปกครองจีน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2519). การเมืองการปกครองสาธารณรัฐประชาชนจีน. กรุงเทพฯ :
กราฟฟิตอาร์ต
- _____. (2519). จีนผลัดแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. (2522). ชนบทจีน : ระบบและการวางแผน. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ
- จันทร์ฉาย ภัคอุทิศ. (2531). ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุลชีพ ชินวรรณ. (2533). เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในทศวรรษ 1990. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เจน จำรัสศิลป์; และคนอื่นๆ. (2540). เด็ง เสี่ยวผิง นักต่อสู้ผู้ยิ่งใหญ่. กรุงเทพฯ: เกษมการพิมพ์
- ฉัตรชัย วีระเมธีกุล. (บรรณาธิการ). (2537). บริษัท เอ็ม. ไทย. กรุ๊ป. กรุงเทพฯ: บริษัท
เอ็ม. ไทย. กรุ๊ป.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2536). ประวัติศาสตร์การปฏิวัติอุตสาหกรรมเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลธิชา สัตยารัตนา. (บรรณาธิการ). (2545). จีนในกระแสการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ :
สุภาพใจ.
- เด็ง เสี่ยวผิง. (2543). สรรนิพนธ์เด็งเสี่ยวผิงจีนจะ何去何. พิมพ์ครั้งที่ 2. แปลโดย
ดาวประกาย รุ่งอรุณ. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- เด็งหยง. (2546). เด็งเสี่ยวผิง ว่าด้วยการปฏิวัติวัฒนธรรมและเค้าโครงความคิดเศรษฐกิจจีน
ใหม่. แปลโดย สุขสันต์ วิเวกเมธากร. กรุงเทพฯ : เลิฟ แอนด์ ลิฟ.
- ทวีป วรดิกล. (2536). ชีวิตและงาน 30 ผู้นำคนสำคัญของโลก. กรุงเทพฯ: อักษรวัฒนา.
- _____. (2542). ประวัติศาสตร์จีน. กรุงเทพฯ: สุภาพใจ.
- เทอด ประชาธรรม. (2541). เหม่าเจ๋อตงและการปฏิวัติจีน. กรุงเทพฯ: เจได.
- ธวัช ทันทอดาส. (2540). จีน การเมืองการปกครอง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมิตร สอดคุช. (2537). ประวัติศาสตร์สาธารณรัฐประชาชนจีนจนถึงยุคสี่ทันสมัย :
ผลกระทบต่อ พคท. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

- บุญศักดิ์ แสงระวี. (2529). *เต็ง เสี่ยวผิง ชีวิตและการต่อสู้*. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- _____. (2543). *ลัทธิสังคมนิยม อดีต ปัจจุบัน อนาคต*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- _____. (2546). *หูจิ่นเทาผู้นำจีนคนใหม่*. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- ประทุมพร วัชรเสถียร; และ ไชยวัฒน์ คำชู. บรรณาธิการ. (2541). *จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสงค์ สุนศิริ. (2536). *อยู่อย่างจีน*. กรุงเทพฯ: กตัญญู.
- ฝ่ายธุรกิจสัมพันธ์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน). (2536). *ภาพรวมเศรษฐกิจจีน*. กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงเทพ.
- พาย ดับเบิลยู ลูเซียน. (2519). *จีนสามยุค*. แปลโดย คณิน บุญสุวรรณ. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- ไพโรจน์ วงศ์วิวัฒน์. (2529). *เศรษฐกิจจีนยุคสี่ทันสมัย*. กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงเทพ.
- ฟางจีเจิง; และ เจียงกั๋วหนง (2539). *โจวเอนไห่ลจาร์กไว๋ในในชน*. แปลโดย บุญศักดิ์ แสงระวี. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ภูวดล ทรงประเสริฐ. (2545). *ลวดลายมังกรโพ้นทะเล*. กรุงเทพฯ: เลิฟ แอนด์ ลิฟ.
- มาดยา อิงคนารณ. (2518). *ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2542). *จีน - ไทยในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2542). *บูรพาแดงเปลี่ยนสี*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2525). *เศรษฐกิจสาธารณรัฐประชาชนจีน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิลาศ มณีวัต. (2538). *ชีวิตพิสดารของเต็งเสี่ยวผิง*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สงบ ส่งเมือง. (2519). *ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออก*. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2536). *สงครามเขตการค้า*. กรุงเทพฯ: เดอะเนชั่น.
- สมภพ มานะรังสรรค์. (2546). *จีนมหาอำนาจในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สมเกียรติ โอสธสภ. (2536). *จีนขุมทองของนักลงทุน*. กรุงเทพฯ: ชมสมัย.
- สมิธ, เอ็ดเวิร์ด เอลลิส. (2519). *เศรษฐกิจและการเมืองในยุคปัจจุบันของสาธารณรัฐประชาชนจีน*. แปลโดย ประเวศ ศรีพิพัฒน์. กรุงเทพฯ: โพธิ์สามต้น.
- สันติ ตั้งรพีพากร. (2542). *อะเมซิงจูหงจี*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- _____. (2544). *เจียงเจ๋อหมินสู่หูจิ่นเทา*. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- _____. (2544). *จีน ...ผู้ไม่มีวันแพ้*. กรุงเทพฯ : มติชน.

- สุขสันต์ วิเวกเมธากร. (2540). *เติ้งเสี่ยวผิง มังกรมหัศจรรย์*. กรุงเทพฯ: ดันอ้อแกรมมี.
- สุรัชย์ ศิริไกร (2537). *นโยบายต่างประเทศของจีนต่ออาเซียน*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุธี ประศาสน์เศรษฐ. (2522). *บรรษัทลงทุนข้ามชาติ ช่วยเหลือหรือช่วยเก้อ*. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.
- เหมา เหม่า. (2537). *ป่าเต็งของฉิน*. แปลโดย สุขสันต์ วิเวกเมธากร. กรุงเทพฯ: นำอักษรการพิมพ์.
- อ. อธิพล. (2521). *เติ้งเสี่ยวผิง*. กรุงเทพฯ: ปิยะสาส์น.
- อีแวนส์, ริชาร์ด. (2540). *เติ้งเสี่ยวผิง ผู้รังสรรค์จีนยุคใหม่*. แปลโดย ตรุณี แซ่ลิว. กรุงเทพฯ: คู่แข่ง.

บทความและวารสาร

- การเมืองการปกครองในสาธารณรัฐประชาชนจีน. (2534, 1 มิถุนายน). *เอกสารข่าวรัฐสภา*. 17(368) : 19.
- เขียน ชีระวิทย์. (2545, มกราคม-มิถุนายน). การแข่งขันกันในด้านภูมิปัญญา : ชาวเอเชีย หรือจะสู้กับตะวันตก?. *เอเชียปริทัศน์*. 23(1) : 52.
- เงินทุนต่างชาติไหลเข้าจีนมากอันดับ 2 รองจากสหรัฐ. (2538, 13 มกราคม). *มติชนสุดสัปดาห์* 15(30) : 26.
- จารุวัฒน์ ชาติประเสริฐ. (2531, เมษายน). การเมืองจีน ใน ทศวรรษ 1980 : ชัยชนะของ เติ้ง เสี่ยวผิง. *วารสารสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา*. 1(1) : 88.
- จุลชีพ ชินวรรณโณ. (2523, กรกฎาคม-กันยายน). นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน : อดีตถึงปัจจุบัน. *เอเชียปริทัศน์*. 1(4) : 91.
- _____. (2538, 31 มกราคม-6 กุมภาพันธ์). *แหวกม่านไม้ไผ่ยุคสัทยสมัย*. *สู่ออนาคต*. 4(404). : 41.
- “จีนจะไปได้ไกลแค่ไหนถ้าวัฒนธรรมทางการเมืองยังล้าหลังอยู่เช่นนี้” (2528, 5-11 ตุลาคม). *ชาติประชาธิปไตย*. 4(173). : 55-56.
- “จีน” กับ จุดเด่น 6 ประการ ภายใต้นโยบายเปิดประตูสู่โลกภายนอก. (2535, มีนาคม). *ผู้ส่งออก*. 5(111) : 25.
- เงิน กงเทว. (2530, 21 ธันวาคม). การจัดแบบแผนเปิดประตูของจีน. *สยามรัฐ*. 11(112)1 : 7
- เติ้ง เสี่ยวผิง : The Last Emperor. (2540, 21-23 กุมภาพันธ์). *ฐานเศรษฐกิจ*. 17(1,106) : 9

- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. (2521, 5 พฤศจิกายน). วิเคราะห์ปัญหาการเมืองจีนปัจจุบัน : ผู้นำการรวมกลุ่มการต่อสู้ทางชนชั้น. รัฐศาสตร์สาร. 5(3) : 106.
- นฤมิตร สอดสุข. (2523, กรกฎาคม-กันยายน). นโยบายต่างประเทศยุคหลังเหมา เจ๋อตง. เอเชียปริทัศน์. 1(4) : 111
- _____. (2524, ตุลาคม-ธันวาคม). การต่อสู้สองแนวทางในสาธารณรัฐประชาชนจีน ยุคสี่ทันสมัย : บทบาททวน. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง. 1(6) : 107.
- ฝ่ายธุรกิจสัมพันธ์จีน ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน). (2536). หน้า 8.
- พงษ์ตม ไทรงาม. (2535, พฤศจิกายน-ธันวาคม). เติ้ง เสี่ยวผิง : นักปฏิบัติอาวุโสของโลก. แรงงานสัมพันธ์. 34(6) : 80.
- พูนทรัพย์ วัฒนวงศ์ศิริ. (2536, กุมภาพันธ์). จีนคืนชีพทาบรัศมีมหาอำนาจอเมริกัน. พบโลก. 6(644) : 40.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2532, กันยายน-ธันวาคม). วิฤตการณ์เทียนอันเหมิน : ความหมายและบริบท. เอเชียปริทัศน์. 10(3) : 93.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2532, กันยายน-ธันวาคม). การพัฒนาอุตสาหกรรมของจีนกับนโยบายสี่ทันสมัย. เอเชียปริทัศน์. 1(4) : 24.
- วิฤตการณ์สังคมนิยมใหม่. (2524, 29 สิงหาคม). สยามใหม่. 3(72) : 30.
- วิภา อุดมฉันท. (2519, 4 กรกฎาคม). คอมมูนประชาชนของจีนคืออะไร. ประชาธิปไตย. หน้า 2.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2542). เติ้งเสี่ยวผิงกับการทำประเทศจีนให้ทันสมัย. วารสารประวัติศาสตร์ : 27-32.
- ศิริพร ดาบเพชร. (2545). การแย่งชิงอำนาจในกลุ่มผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีน. วารสารประวัติศาสตร์. : 76-101.
- ศิริพร ดาบเพชร; และ อนงคณา มานิตพิสิฏกุล. (2545). นโยบายสี่ทันสมัยกับการพัฒนาเศรษฐกิจของจีน. วารสารประวัติศาสตร์. หน้า 52.
- สันติ ตั้งรพีพากร. (2532, กันยายน-ธันวาคม). สิทธิเสรีภาพของประชาชนจีนภายหลังเหตุการณ์รุนแรงที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน. เอเชียปริทัศน์ 10(3) : 100.
- สาธารณรัฐประชาชนจีนยุคคนหนุ่มเริ่มแล้ว. (2528, 29 กันยายน). สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 32(15) : 10.
- สาวตรี สุวรรณสถิตย์. (2531, เมษายน-มิถุนายน). ประเทศจีนจะเป็นอย่างไรปี 2543. วารสารคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาสหประชาชาติ. 20(21) : 8.
- สุรุฒิ ปัดไธสง. (2538, มกราคม). จีนยุคสี่ทันสมัย : บทเรียนลัด. รัฐสภาสาร. 33(1) : 77.
- สุธี พนาพร. (2538, 1-7 กันยายน). "เติ้ง เสี่ยวผิง" มังกรชราแห่งจีนหัวหน้าแก่งแย่งไฮ้. เนชั่นสุดสัปดาห์. 4(169) : 36.

เส้นทางมังกรจีนหลังสิ้น “เต็งเสี่ยวผิง”. (2540, 24-26 กุมภาพันธ์). ประชาชาติธุรกิจ.

หน้า 50.

หวัง เต๋อ. (2537, ตุลาคม). เต็ง เสี่ยวผิง ผู้ริเริ่มนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศจีน. นิตยสารภาพ
7(84) : 2-7.

อภิญา รัตนมงคลมาศ. (2532, กันยายน-ธันวาคม). สืบปีของการปฏิวัติจีน. เอเชียปริทัศน์.
10(3) : 10.

อนุช อาภาภิรม. (2536, 21 พฤษภาคม). จีนเป็นประเทศทุนนิยมไปแล้วหรือ. มติชนสุด
สัปดาห์. 13(665) : 28.

เอียน ถึงอ้าย. (2545, มกราคม-มิถุนายน). ประเทศจีนในศตวรรษที่ 21. เอเชียปริทัศน์.
23(1) : 28.

สารานุกรม

ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่. เอเชีย : เล่ม 1

อักษร A – B. ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

—————. (2547). สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่. เอเชีย : เล่ม 2 อักษร C – D.
ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

วิทยานิพนธ์และงานวิจัย

นาริรัตน์ ปรีสุทธีวิพร. (2540). องค์ความรู้เรื่องจีนในประเทศไทย ตั้งแต่ ค.ศ. 1975-1995.

สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (ประวัติศาสตร์) กรุงเทพฯ : บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

ประจักษ์ เป๊ะสกุล. (2548). สภาพการเมืองจีนที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวของปัญญาชนจีน

ในยุคขุนศึก ค.ศ. 1916 – 1928. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (ประวัติศาสตร์

เอเชีย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

พรศุณี นิลณรงค์. (2541). ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไต้หวัน : 1949 – 1997.

สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. (การระหว่างประเทศและการทูต) กรุงเทพฯ:

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร

พรพรรณ บัวเกิด. (2531). นโยบายทางการทูตของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อสหรัฐ

อเมริกา ค.ศ. 1969 – 1985. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. (การระหว่างประเทศ

และการทูต) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

- วคิน เรื่องประทีปแสง. (2534). นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2521-2531 : เน้นวิเคราะห์มิติทางการเมือง. สารนิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต. (การระหว่างประเทศและการทูต) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคินทร์. (2535). รายงานการวิจัย เรื่อง นโยบายสีทันสมัย ในสาธารณรัฐประชาชนจีน : บทเรียนและแนวโน้ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศักดิ์ศรี พิณทอง. (2540). ยุทธวิธีการขยายอำนาจของพรรคคอมมิวนิสต์จีนและญี่ปุ่น ค.ศ. 1931 – 1945. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (ประวัติศาสตร์) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุรีย์ ไตรรัตน์กุล. (2538). การดำเนินนโยบายของจีนต่อพม่าระหว่างปี 2531-2536. สารนิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต. (การระหว่างประเทศและการทูต) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ	นางพศวีร์ เทียบคุณ
วันเดือนปีเกิด	11 มีนาคม 2497
สถานที่เกิด	อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	1826/43 (14/30) หมู่บ้านสมชายพัฒนา 1 ซอยสิรินธร 2 ถนนสิรินธร แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กทม. 10700
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน สถานที่ทำงานปัจจุบัน	อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม เลขที่ 1/13 ถนนสมเด็จพระปิ่นเกล้า แขวงอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กทม. 10700
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2548	กศ.ม. (ประวัติศาสตร์) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2519	อ.บ. (ประวัติศาสตร์) จาก มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. 2514	มัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย
พ.ศ. 2512	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จาก โรงเรียน "เสนา เสนาประสิทธิ์" จังหวัดพระนครศรีอยุธยา